

B·A·R

II

103466

3

BIBLIOTECA
SCRITORILOR
ROMANI

ION LUPANU

OPERA

ROMANE

ROMANE

1906
BIBLIOTECA
"MORVAN"

9/23.143.

BIBLIOTECA SCRITORILOR ROMÎNI

ION CREANGĂ

OPERE COMPLETE

CU O PREFAȚĂ ȘI UN INDICE

EDIȚIE NOUA
REVAZUTĂ

EDIȚIE NOUĂ
REVAZUTĂ

BUCUREȘTI
Institutul de Arte Grafice și Editură «MINERVA»
STRADA REGALĂ, 6.
1906

PREFAȚĂ LA EDIȚIA NOUĂ

Între scriitorii meniți a rămînea proptele trainice la temelia culturii noastre naționale este și puternicul prozator moldovean Ion Creangă.

Cu gîndirea-i limpede de țaran român, cu graiul ușor și sentențios, cu veselia firească și comunicativă, Creangă a străbătut repede în popor și a ajuns astăzi aproape la acelaș grad de popularitate ca și cei doi compatrioți ai săi, Alecsandri și Eminescu, cărora ca poet le este inferior, dar ca povestitor de sigur congenial.

Acestor trei scriitori moldoveni li se cuvine să stea alătura și pentru că năzuințele lor pentru ridicarea literaturii romîne au pornit de la aceeași obîrșie: de la limba și literatura populară, din cultul pentru întreaga comoară sufletească a poporului român.

În forma și în concepțiile lor artistice cei doi mîri s'au mîi abătut de la această direcție. Alecsandri, purtat de valurile politice și sociale a văzut multă lume împărăție, și strălucirea lumii străine se oglindește adese-orî în scrierile lui. Eminescu umblă și el în lumea largă, setos de-ași cunoaște frînturile neamului său și mîi pre sus de toate setos de știință,

și se întoarce acasă preocupat de teorii filosofice și cu întinse cunoștințe din literaturile străine. Numai Creangă a rămas la vatră străin de tot ce se petrecea afară de neamul său, continuînd cu agerul său spirit de observație a prinde tainele limbei românești și a pătrunde în viața intimă a poporului, în lumea de cugetare și în credințele aceluia.

În școală, ca elev și învățător, în «bojdeuca» sa din Iași, pe stradă sa și la întruniri publice și pretutindeni unde se găsea cu lumea românească, Creangă ș'a fixat vecinic motive populare trebuitoare literaturii naționale, a înregistrat material pe care l-a prelucrat apoi în scrierile sale.

Persoana sa dispărea aproape cu totul înaintea elementelor îmbrățișate, și chiar «Amintirile» nu sînt o operă subiectivă, ci mai mult o zugrăvire realistă, dar netendențioasă, a unor anumite stări sociale, — cum este de pildă și celebra scriere autobiografică «Wahrheit und Dichtung» de Goethe, — o adevărată operă culturală scrisă cu mult adevăr, dar și cu multă poezie.

Școala din mijlocul veacului trecut, cu primitivitatea mijloacelor de învățămînt, preoții în haine de călugăr, dar cu gînduri lumești, țăranul cumpătat cu toate fazele vieții sale fizice și morale, trec pe dinaintea cetitorului. Cînd te duce Creangă înlăuntrul unei case țărănești, cînd îți dă subtilul tablou al unui grup de fete la scădat, cînd cu meșteșugul de-a-ți înfățișa viața și sgomotul, cu cîte-va trăsături adînci îți descrie un chef de seminariști sau o horă, te incredințezi îndată, că stai în fața unui autor care

prețuește cu evlavie fondul național în arta descrierii și a povestirii.

Ast-fel popularitatea lui Creangă este pe deplin îndreptățită. Poporul nu se poate însufleți decît pentru o operă în care se regăsește pe sine însuș.

Scrierile lui Creangă, publicate fiind în «Convorbiri», între anii 1876 și 1882, numărul cunoscătorilor lui la început se mărginea mai ales la Societatea «Junimea», care făcuse în Creangă desigur una dintre cele mai bune achiziții, de oare-ce întreaga activitate literară a acestuia, în ce privește limba și arta în genere, era însuș programul desfășurat de către conducătorul teoretic al «Junimei».

Din «Convorbiri» operele lui au trecut în foiletoanele ziarelor, în Călimbare, în cărțile didactice, și ajungînd ast-fel mai la îndemîna mulțimei s'au răspîndit repede, contribuind în mare măsură la dezvoltarea gustului de cetit și la deșteptarea simțului adevăratei limbi românești.

Pe Creangă întreg însă publicul mare nu-l cunoaște decît dela 1890 încoace, cînd a apărut întiiul său volum. Cîte-va luni înainte de moarte, Creangă ș'a revăzut o parte a scrierilor sale, ș'a notat cîte-va îndreptări de stil, neînsemnate, iar d. V. G. Morțun i-a priveghiat tipărirea a zece coale din «Povești», cărora le era menită următoarea prefață, scrisă de autor cu obicinuitul său colorit de veselie:

Iubite Cetitor,

Multe prostii îi fi cetit de cînd ești. Cetește, rogu-te, și ceste și unde-î vedea că nu-ți vin la socoteală, ie pana

în mînă și dă și tu ceva mai bun la iveală, căci eu atîta m'am priceput și atîta am făcut.

Moartea fără vreme l-a împedecat a-și revizui lucrările pînă la sfîrșit, iar d-l Morțun cedează continuarea publicațiunei unui comitet compus din d-nii A. D. Xenopol, Grig. I. Alexandrescu și răposatul profesor Gruber din Iași. Supt îngrijirea acestui comitet apar apoi cele două volume din «Operele complete»: *Poveștile*, la 1890, cu o prefață de A. D. Xenopol și o biografie amănunțită de Grig. I. Alexandrescu, și *Amintirile*, la 1892, cu ilustrațiuni de peisagistul Bucliu.

A doua ediție a lui Creangă s'a tipărit pe la 1897. în «Biblioteca pentru toți» a lui Carol Müller, în 6 volumașe, fără nici o deosebire de text sau de rînduire și cu aceiași biografie a lui Alexandrescu.

Cea de față, a tipografiei «Minerva», este prin urmare a treia ediție revăzută și are de scop înfăptuirea lui Creangă întreg, într'un singur volum, spre a înlesni și mai mult răspîndirea minunatelor lui creațiuni în cercurile cele mai îndepărtate ale poporului.

Avînd în vedere lipsa mare de control a edițiilor de mai nainte, subsemnații am primit sarcina plăcută de-a receta materialul întreg, a-l grupa în mod rațional și a-l compara conștiincios cu textul «Convorbirilor», — singurul izvor autentic după pierderea manuscriptelor originale. Îndeplinind aceasta, am putut îndrepta o mulțime de greșeli de editură și a nota deosebiri de texte, adese-orî destul de esențiale, servindu-ne și de prețioasele deslușiri, găsite în numărul comemorativ al *Șezătoarei* (an. V), de un frag-

ment al manuscriptului poveștii Harap Alb, ce ni-a fost încredințat de d-l Maiorescu și de corectura Amintirei I făcută de însuș Creangă în următoarea împrejurare: Începutul «Amintirilor din copilărie» de Creangă s'a publicat în No. 10 din 1 Ianuarie 1881 a Convorbirilor Literare, care pe-atunci eșiau la Iași. Creangă fiind în București, — precum se vede după locul și data pusă la sfîrșitul articolului — tipărirea Amintirilor s'a făcut supt privigherea lui Miron Pompiliu, care, fie dintr'o pricină fie din alta, a lăsat să se strecoare mai multe greșeli. Atunci Creangă a trimis d-lui Maiorescu un No. din Convorbiri cu îndreptarea greșelilor și cu următoarea scrisoare pe foile Convorbirilor:

«De-a fi să se reproducă în «Timpul», rog să se pue după această corectură și să mi se trimită și mie numerile în care va eși. I. Creangă».

Miron Pompiliu tipărind: «fete mîndre, care pe lingă horă știeau a învîrți și suveica» — Creangă îndreptă așa: «fete mîndre, care știeau a învîrți și hora, dar și suveica», și adaogă pe margine: «Așa a găsit cu cale domnul de la Beșchechemet (porecla lui Miron Pompiliu) să-mi sucească»... (Mai departe lipsește un rînd tăet odată cu marginea foii la legatul volumului).

Miron Pompiliu tipărind: «Petru-Vodă» (muntele din jud. Neamț), Creangă îndreptă: «Pătru-Vodă» și adaogă pe margine: «Așa zic oamenii».

Iar la sfîrșitul articolului, după ce a făcut cu deamănuntul toate îndreptările, Creangă se răzbună în chipul acesta față de Miron Pompiliu:

«Închipuiți-vă acum câte mi-a făcut Beșchecherecul. Apoi mai are cineva tragere de inimă să sgarie răubine altă dată? Și nu mi-ar fi ciudă cînd mi-ar fi făcut... (cîteva cuvinte tăete la legatul volumului) cu Zaharia și Dospinescu, dar un matematic ca Pompil! Eū cred că numai decît trebuie pusă o dare pe bur-lăcărit... I. Creangă».

Din această însemnare a lui Creangă se vede bine cît de mult ținea el ca scrierile sale să se tipărească întocmai cum le alcătuisese, fără cea mai mică schimbare.

Noū nu este în acest volum decît povestea *Făt Frumos Fiul Epei*, articolul *Misiunea preotului la sate* și un număr de bucăți în prosă și versuri, publicate la capitolul «Diverse» și extrase de noi din mult lăudatele cărți didactice ale lui Creangă și consoții, apoi din «Cîntimporanul» și din «Șezătoarea». La sfîrșitul volumului am adăugat și tălmăcirea cuvintelor cu nuanță dialectală, lucru ce ni s'a părut de nevoie, nu pentru filologi, ci pentru cetitorii nemoldoveni. Alegerea cuvintelor explicate s'a făcut pe temeiul arătărilor unor studenți din Ardeal, a unui profesor de limba romînească din București și după modelul unei liste de cuvinte explicate de însuși Creangă (vezi Șezătoarea VIII, 156), cîteva luîndu-le din «Învățătorul copiilor» de Creangă și alții.

Asupra vieții și operelor lui Creangă nu s'a scris încă o monografie mai mare, saū vre-un studiu complet de analiză literară ; avem însă un șir întreg de articole, care cuprind fie o apreciere justă, fie date interesante din viața lui și dintre cari cităm aici următoarele :

ALEXANDRESCU (GRIG. I.), — Biografia lui Ioan Creangă. (Introducere la întia ediție a «Poveștilor»). Singura biografie mai cuprinzătoare, scrisă în cunoștința deplină a vieții lui Creangă și a manuscriselor lui. În amintirile personale ale autorului se oglindește viū figura veselă a povestitorului nostru.

IDEM, — Amintiri despre Ioan Creangă. (Șezătoarea, an. V. p. 178—187). Vorbînd despre prietenii literari ai lui Creangă și despre «Junimea», încheie ast-fel :

«Cînd mi-aduc aminte de dînsul o jale pare că mă cuprinde și-mi pare rău că s'a stins fără vreme. Parcă-l aud cum îmi spunea înainte de a muri, așa uitîndu-se în sus și cu o căutătură inspirată : Hei, dacă oiū mai trăi *am să fac și o piesă de teatru țărănească...*»

Anonim, — Însmormîntarea lui Ioan Creangă (În «Lupta» din 10 Ianuarie 1890). Actul însmormîntării, săvîrșit la 2 Ianuarie 1890 la Iași și cuvîntarea funebrală a prof. Gruber.

Anonim, — Însmormîntarea lui Ioan Creangă (În «Lupta» din 14 Ianuarie 1890). Se amintește de întrunirea comitetului însărcinat cu publicarea operilor lui Creangă, precum și de existența mai multor scrisori adresate acestuia de către D-nii Maiorescu, Negruzzi, Gane și de Alexandri, scrisori cari însă n'aū fost publicate.

Anonim, — Ioan Creangă. (Articol scris, cu prilejul morții lui Creangă, în «Era nouă» de la 7 Ian. 1890). Se afirmă că Creangă a fost «descoperit» de Eminescu.

Anonim, — Ioan Creangă. (Notiță biografică în «Familia», anul XXXII, p. 277).

Convorbiri literare, — Scrisori de-ale lui Creangă către d. Maiorescu. Una în anul XXXIX (1905) pag. 1151 și alte trei în anul XL p. 272.

CORESI (Art. Stavri), — Sfiriicacul. Amintire. (Șezătoarea, An. V. p. 199—201). O glumă spusă de Creangă într'un cerc de publiciști din Iași.

EMILGAR, — Ioan Creangă, studiu extras din «Arhiva», Iași 1902.

EMINESCU, — Scrieri politice și literare pag. 260, 306 și 308. Timpul din 8 Mai 1880.

GOROVEI (ATUR), — Amintiri despre Ioan Creangă. (Șezătoarea V. p. 191—195). Amănunte despre întrunirile literare ale citor-va tineri la N. Beldiceanu în Iași, întruniri la cari lua parte și Creangă și unde a cetit partea IV din «Amintiri». Prietenia lui Creangă cu Eminescu. D-l Gorovei mai reproduce în Șezătoarea anul VII, sub titlul «Dosarul lui Ioan Creangă» o polemică iscată asupra lui Creangă, cu prilejul subscripției pentru ridicarea unui bust în Iași, între Preotul Gh. Enăchescu, A. D. Xenopol și C. Grigorescu.

IORGA (NICOLAE), — Încercări de critică științifică. II Ioan Creangă. (În «Convorbiri Literare» XXIV, p. 242—258. Reprodus și în volumul său de «Schite din literatura Română»). Articol erudit de literatură comparată, în care Creangă este considerat drept «humorist de talent, scriitor sensationnal prin excelență, care dintre scriitorii noștri a stat mai aproape de popor și l-a înțeles mai bine».

KALINDERU (IOAN), — Circulară adresată agenților domeniiali. (Vezi între altele «Epoca» de la 25 Mai 1902). O invitare călduroasă de-a contribui la fondul destinat pentru ridicarea statuei lui Creangă.

LUPESCU (M), — Amintiri despre Ioan Creangă (Șezătoarea V. p. 188—191). Vorbește despre Creangă ca învățător și autor didactic: «Era o vreme, când școala din care lipsiau cărțile lui Creangă era considerată o școală codașă».

NEGRUZZI (IACOB), — Ioan Creangă. («Conv. Lit.» anul XXIII, p. 981—982). Notiță biografică cu amănunte despre Creangă și Junimea.

PANU (GH.), — Amintiri din Junimea. (Săptămâna, 1902. No. 21, 23 ș. a.). Creangă și Eminescu.

PROPERȚIU, — Profesorul Creangă. (În «Lumea Ilustrată» an I, p. 164—151). Ne povestește cum învățătorul Creangă își fermeca elevii cu povestirea de basme frumoase.

STAVRI (ARTUR), — Ioan Creangă. Schiță biografică. («Revista Nouă» II, p. 475—477). În cadrul acestei schițe observă: «Afară de povești, anecdote și amintiri, Creangă a mai scris trei articole, în «Curierul» d-lui Scip. Bădescu. În «Columna lui Traian» d-l Hașdeu a reprodus unul din aceste articole.» — S'a reprodus și în ediția aceasta, spre a se vedea cât de mult a evoluat apoi Creangă în curățirea scrierilor lui de neologisme. Aceiași evoluție se poate vedea și în desăvârșirea treptată a numeroaselor ediții din cărțile sale didactice.

TEODORESCU KIRILEANU (GH.), — Notiță asupra manuscriselor lui Creangă. («Șezătoarea V. p. 209—216.) Se arată, cum s'a împrăștiat manuscrisurile lui Creangă în toate părțile, ajungând între altele și pe la jidani, cari le-a cumpărat cu chilogramul și le-a întrebuințat în prăvălie. Din cite a mai găsit, autorul acestui articol publică niște notițe și rectificări de text, amintind de o poveste neterminată a lui Creangă: «*Fat frumos fiul epei*», publicată în Convorbiri literare anul 1898, care s'a reprodus și în ediția această. — Spune că s'a păstrat o filă scrisă din o comedie a lui Creangă: «*Dragoste chioară și amor ghebos*». — Acelaș, publică, tot în Șezătoarea (anul VII—VIII, 1902—904) mai multe date asupra lui Creangă, între care și «Lăcrămătoarea» suplică împreună cu certificatul de absolvire al Seminarului Socola din 10 Sept. 1858.

XENOPOL (A. D.), — Prefață la «Povești» (Ed. I. Iași 1890).

După acești biografi, cari cu vorbe mai puțin meșugite caută a relua firul povestirei «Amintirilor», sfârșite în anul 1855, vom reproduce și noi cite-va date din viața lui Creangă:

Patru ani cât a stat la seminarul din Socola (1855—1859) Creangă a urmat și cursurile la școala preparatorie de la Trei-Ierarchi, unde avu ca profesor pe d. Titu Maiorescu.

În privința aceasta iată ce scrie însuși Creangă și tovarășii săi la cărțile didactice (Răspuns la criticile d-lui Ioan Pop Florantin, Iași 1888, pag. 3): «După cum se știe, de pe la anul 1863 pînă la 1887, școala normală «Vasile Lupu» de la Trei-Erarhi din Iași, avu norocul să aibă director și profesor de pedagogie pe d-l Titu Maiorescu. În cei 2 ani de la început 1863—1865, unii dintre noi am urmat în școala normală, ca școlari înscriși; iar alții de și eram institutori, văzînd că slabul curs de pedagogie ce-l făcusem mai înainte, ne era de puțin folos practic, și fiind-că lecțiunile de pedagogie ce le făcea d-l Maiorescu se țineau inadîns în orele libere de clasă, pentru a putea urma toți institutorii din Iași, cari vor voi, am urmat și noi cu mare plăcere la acel curs, care ne-a fost de foarte mare folos și pentru care îi sintem și-i vom fi totdeauna recunoscători d-lui Maiorescu. Căci, în țară la noi, *singurul* care a înțeles rolul ce joacă știința pedagogică întemeiată pe practică, este d-l Maiorescu, care în tot timpul profesoratului său de pedagogie s'a ferit de a îndopa pe școlarii săi cu teorii pedagogice *abstracte*, fără să fie întemeiate pe o practică adevărată. Pentru acest scop, a înființat cursuri practice de predare la clasa I și a II primară, atît la școala din Trei-Erarhi, cit și la celelalte școale primare din Iași, unde trimitea pe școlarii săi, ca să pună în practică ceea ce singur le arăta la școala pedagogică din Trei-Erarhi».

Terminînd aceste școli se căsătorește cu fata unui preot din Iași și se hirotonisește ca diacon, deși

n'a simțit o tragere de inimă deosebită pentru preoție. Fire originală și cu porniri de independență, ajunge curînd în conflict cu autoritățile bisericești, iar în vara anului 1871, toți preoții din Iași îl desemnă ca pe un eretic și stricător al legii ortodoxe; Arhiepiscopul îi luă dreptul de a mai sluji ca diacon, iar generalul Tell, ministrul de culte, îl destituie din postul de institutor ce-l ocupa la Iași.

Nici în căsătorie—din care avu un singur copil—nu pare a fi fost mai fericit, căci după patru ani își părăsi soția. «Patru ani la biserica Patruzecî-de-sfinți, trăind într'o casă în care mă răzbia ploaia și mă orbia fumul și femeia! De sărăcie nu m'am temut nici odată, căci totdeauna a fost cu mine», — zice el însuși în una din însemnările sale. Și după zadarnice încercări «de-a fi în rînd cu oamenii» Creangă rămîne în adevăr numai cu sărăcia, care i-a fost tovarășă credincioasă toată viața.

Abia cu venirea d-lui Maiorescu la departamentul Cultelor, Creangă fu numit din nou institutor la o școală primară din Iași, unde, simțind nevoea unor manuale didactice raționale, în colaborare cu alți citi-va colegi a lucrat mai multe cărți de cetire, cari au fost printre cele mai răspîndite cărți, trecînd peste 20 și 30 de ediții¹⁾.

¹⁾ Împreună cu alți institutori din Iași, Creangă a tipărit: 1) *Metoda nouă de scriere și cetire*; 2) *Învățătorul copiilor*, în 3 părți; 3) *Povășuitor la cetire prin scriere, după sistema fonetică*, publicat din îndemnul d-lui Maiorescu, după zisa lui Creangă; 4) *Geografia județului Iași cu conturul județului*; 5) *Harta județului Iași*; 6) *Regulele limbii romîne*, retipărite cu învoirea d-lui Maiorescu; 7) *Răspuns la criticile nedrepte ale lui Ion Pop Florantin*.

Marele Eminescu a arătat adese ori meritele negăduite ale cărților didactice lucrate de Creangă împreună cu alții și iată ce spune Eminescu într'un loc:

«*Învățătorul copiilor* se poate recomanda nu numai copiilor mici, ci și multora din cei mari. Căci întâiu, ar învăța românește, ceea ce precum se știe, la Paris nu se poate învăța; al doilea, ar vedea că mai sînt oameni și afară de barierele Bucureștilor, ceea ce ar înfrîna tonul de «impertinență literară», cu care nulități de cafenele încearcă de la un timp încoace, a se introduce în republica literelor!...» (Timpul din 8 Mai 1880).

Bine-cuvîntat va fi acel ministru al învățaturii publice, care va desmormînta cele mai bune și mai pline de inimă cărți didactice de școală primară, care s'au scris vre-odată la noi romîni. Punîndu-le la cînst, în locul cărților de acum, seci și pline de greșeli — pe care copiii le urăsc după spusa învățătorilor pricepuți — s'ar prelungi și după moartea lui Creangă bine-facerile înriurirei sale sănătoase și cu adevărat romînească. Am reprodus anume la «Diverse» în ediția aceasta mai multe și din tot felul de bucăți, spre a se vedea valoarea lor ca stil și cuprins.

Pe la 1874 s'a întilnit întia oară Creangă cu

Dintre aceste «*Învățătorul copiilor*» a fost criticată de I. Nădejde (în *Contimporanul* 1881, No. 6), iar Creangă îi răspunde într'o întîmpinare. (Contimp. 1881 p. 278) recunoscînd existența citor-va greșeli la partea științifică, — greșeli pentru cari însă nu putea fi făcut răspunzător Creangă, care de sigur nu colaborase de cît la partea literară.

Eminescu, care era revisor școlar pe atunci. Amîndoi legară prietenie nedespărțită și biografii lor, între cari d. Panu, știu să povestească multe despre această prietenie și despre înrudirea lor sufletească.

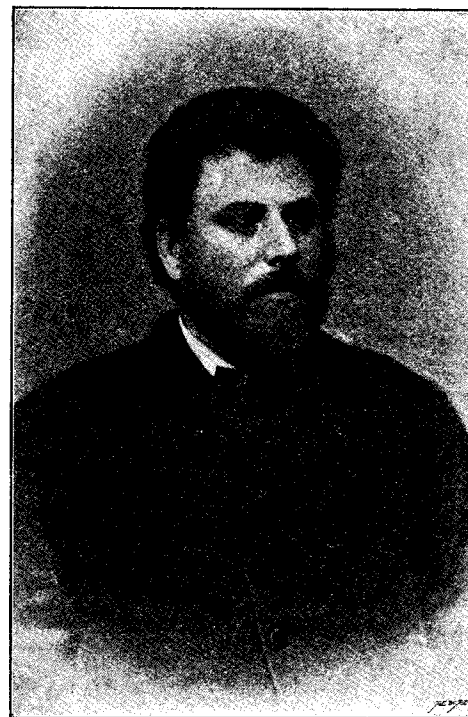
Introdus peste doi ani în cercul «Junimea», Creangă cetește acolo cea dintîi poveste a sa «Soacra cu trei nurori» și rămîne colaborator statornic al «Convorbirilor». În 1878 a fost decorat cu medalia *Bene merenti* cl. II, iar în 1883 i s'a oferit gradul de cavalier al ordinului «Coroana Romîniei». În acelaș timp Creangă a fost membru în Consiliul general de instrucțiune.

Totuși Creangă a rămas până la moarte același, om sărac și modest, iubit de un șir de prieteni și binecuvîntat mai ales de nevoiași pentru bunătatea firei lui, trăind simplu și cinstit în «bojdeuca» din strada «Țicăul de sus», în tovărășia miștelor lui, cari stăteau vecinic pe lingă dînsul. Acolo a scris el poveștile și amintirile sale fermecătoare, pînă în ziua de 31 Decembre 1889, cînd o boală nemiloasă (epilepsia), care-l chinuia de mai mulți ani, l'a mutat dintre cei vii la locașul de veci pe moș Creangă cel de toată lumea iubit. — Fie-î țarina ușoară și somnul dulce, căci dulce și ușor i-a fost graiul, ce n'a sunat în pustiū.

București, în Maiu 1906.

G. H. T. KIRILEANU ȘI IL. CHENDI.

IOAN CREANGĂ.

BIBLIOTECA
* ACADEMIEI *
ROMÂNE

AMINTIRI

I. Creangă.

Amintiri din copilărie

Domnișoarei L. M.

I. ¹⁾

ȘCOALA DIN HUMULEȘTI. — PĂRINȚII. — BUNICUL
DAVID CREANGĂ DIN ARDEAL. — ȘCOALA LUI ALECU BALȘ. —
IRINUCA. — REÎNTOARCEREA LA BUNICA NASTASIA.

Staū cîte-odată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe cînd începusem și eu dragă-liță-Doamne ²⁾ a mă ridica băețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii din tîrg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii. Ș'apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătăiū, ci sat vechiū, răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvîntului; cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mîndre care, știeaū a învîrți și hora dar și suveica ³⁾, de vuia satul de vătale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște

¹⁾ Tipărit pentru întia oară în *Convorbiri Literare*, anul XIV (1881) No. 10 apoi în *Timpul* din 11 Ian. 1881.

²⁾ Ediția Müller: «drăguliță-Doamne».

³⁾ În «Conv. Lit.» frasa e ast-fel: «Care pe lingă horă știaū a învîrți și suveica». Îndreptarea s'a făcut de Creangă.

preoți și dascăli și poporâni ¹⁾ ca aceia, de făceau mare cinste satului lor. Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomî s'aŭ pus în țințerim, care era îngrădit cu zăplaz de birne streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s'a făcut la poarta bisericeii pentru școală; ș'apoi să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericeii, un holteiū zdravăn, frumos și voinic și sfătuia pe oameni să 'și dee copiii la învățatură. Și unde nu s'aŭ adunat o mulțime de băeți și fete la școală, între care eram și eū, un băet prizărit, rușinos și fri-cos și de umbra mea.

Și cea dintii școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o sgătie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băeții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-o zi că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului «Calul Balan» și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu Moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele împletit frumos și părintele îi pune nume «Sfintul Niculai» după cum este și hramul bisericeii din Hu-

¹⁾ Cuvintele «și poporâni»... introduse întâia oară în ediția Șaraga după îndreptarea lui Creangă.

mulești... Apoi poștește pe moș Fotea că dacă i-or mai pica ceva curele bune să mai facă așa din cînd în cînd cite unul și ceva mai grosuț dacă se poate... Bădița Vasile a zîmbit atunci, iară noi școlarii am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis: că în toată Sîmbăta să se procitească băeții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămînă, și cite greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să'i ardă școlarul cite un Sfint-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri a bufnit de rîs. Păcatul ei, sărmana! Ia poftim de încalecă pe Bălan, jupîneasă, zise părintele de tot posomorit, să facem pocinog sfintului Nicolai cel din cuiu. Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mîncat papara și pe urmă ședea cu minile la ochi și plîngea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dînsa. Noi cînd am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mine, aducînd pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblînzit și treaba mergea strună; băeții schimbaū tabla în toate zilele și Sîmbăta procitanie.

Nu'i vorbă că noi tot ne făceam felul așa cite-odată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, ș'apoi dă Doamne bine! în lipsa părintelui și a dascălului intram în țințerim, țineam ceaslovul deschis, și cum erau filele cam unse, trăgeaū muș-

tele și bondarii la ele și cînd clămpăneam ceaslovul, cite zece, douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Intru una din zile ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele și cînd le vede așa sîngerate cum erau, își pune mîinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Bălan și a ne mîngîia cu sfîntul Ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pătimit. Nu trece mult după asta, și într'o zi prin luna lui Mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tîntul, că mai bine nu i-oiu zice, să puie pe unul Nic'a lui Costache să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat în învățatură pînă la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia cu toată părerea mea de rău, 'i-am tras într'o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el și mă ascultă și unde nu s'apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, pînă la douăzeci și nouă. Măi!!! s'a trecut de șagă, zic eu în gîndul meu; încă nu m'a gătît de ascultat și cite au să mă fie. Și unde n'a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de minios... Ei, ei! acu'i acu. Ce-i'de făcut, măi Nică! îmi zic eu în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu eșim cite doi deodată; și'mi crăpa măsseau'n gură cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de că-

lăria lui Bălan și de blagoslovenia lui Nicolai făcătorul de vînatăi. Dar adevăratul Sfînt-Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băet în școală. Atunci eu cu voie fără voie plec spre ușa, ies răpede și nu mă mai încurc prin prejurul școalei, ci o iau la sănătoasa spre casă. Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine; și unde nu încep a fugi de'mi scăpărau picioarele; și trec pe lingă casa noastră și nu intru acasă, ci cotigesc în stînga și intru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol și din ocol în grădina cu păpușoi, cari erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băeții după mine! Și pînă să mă ajungă, eu de frică, cine știe cum am izbutit de m'am îngropat în țărna la rădăcina unui păpușoiu. Și Nic'a lui Costache, dușmanul meu și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lingă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că 'i-a orbit Dumnezeu, de nu m'a putut găbui. Și de la o vreme ne mai auzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țîșnit odată cu țărna'n cap și tiva la mama acasă și am început a'i spune cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală măcar să știu bine că m'or omorî. A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s'a înțeles cu tata, m'a luat ei cu binișorul și m'a dus iar la școală. Că dă, e păcat să rămii fără leac de învățatură, zicea părintele, doar ai trecut de bucheludeazla și bucherițazdra: ești acum la ceaslov și mine poimîne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor și mai știi cum vine vremea, poate să te faci

și popă aici la biserica Sfintului Nicolae, că eu pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată și oău vedea eu pe cine 'mi-oău alege de ginere.

Hei, hei! cînd aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și'mi ieău alte gînduri, alte măsuri: încep a mă da și la scris și la făcut cădelnița în biserică și la ținut isonul de parcă eram băet. Și părintele mă ie la dragoste și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții și altă faină se măcina acum la moară. Nic'a lui Costache cel răgușit, balcăz și răutăcios, nu mai avea stăpînire asupra mea. Dar nu'i cum gîndește omul, ci'i cum vre Domnul. Intru una din zile și chiar în ziua de Sfintul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstire. Și bădița Vasile n'are ce lucra! Hai și noi, măi băeți, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă cînd va trece pe aici, că satul nostru e măi leneș de cît alte sate. Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanțele, care cu căruțele, care cu covățile, înșfirșit lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic' a Petricăi, cu pasnicul, vătamanul, și ciți-va nespălați de mazili se purtau pintre oameni de colo pînă colo; și cînd deodată numai iacă vedem în prund ciți-va oameni clae peste grămadă și unul din ei mugind puternic. Ce să fie acolo, ziceau oamenii alergînd care de care din toate părțile?

Pe Bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul,

il cetluiaă acum zdravăn și'l puneau în cătuși, să'l trimeată la Piatră... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa cu amăgele se prindeau pe vremea aceea flăcării la oaste. Afurisită priveliște măi fu și asta! Flăcării ceilalți pe dată s'au făcut nevăzuți, iară noi copiii ne-am întors plîngînd pe la casele noastre. Afurisit să fie cîneriul de vornic și cum aă ars el inima unei mame, așa să'i ardă inima Sfintul Foca de astăzi, lui și tuturor părtașilor săi, — blăstămaă femeile din sat cu lacrimi de foc în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băietul la Piatră bocindu-l ca pe un mort! Las' mamă, că lumea asta nu-i numai cît se vede cu ochii, zicea bădița Vasile mîngînd-o; și în oaste trăește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfintul Gheorghe și sfintul Dimitrie și alți sfinți mucenici, care aă pățimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi și noi ca dinșii!

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am perdut; s'a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vînt să găsească alt dascăl, dar n'a măi găsit un bădiță Vasile cu minte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache firnăitul de la strana mare, dar ce ții bun? Știa și el glăsurile pe din afară de biserică, nu-i vorba, dar clămpănea de bătrîn ce era ș'apoi măi avea și darul suptului... Așa dar școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme și ciți-va dintre noi, cari ne țineam de părintele Ioan, calea valea; biserica deschide pe om. Duminicile biziām la strană și hîrști! cite-un colac! Și cînd veniaă cele două ajunuri, cite trei-zeci, patru-

zeci de băeți fugeam înaintea popii, de rupeam o-mătul de la o casă la alta și la Crăciun nechezam ca minzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa, de clocotea satul. Și când ajungea popa, noi ne așezam în două rînduri și deschideam calea, iară el își trăgea barba și zicea cu mîndrie cătră gazdă:

— Aiștia-s minzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei cu mare bucurie tot anul. Gătitu-le-ați ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă ¹⁾ și vărzare?

— Gătit, cinstite părinte; poftim de ne blagosloviți casa și masa, și poftim de mai ședeți, să ne șadă pețitorii.

Cînd auzeam noi de masă, tăbăram pe dînsa ș'apoi aține-te gură, vorba ceea:

De plăcinte rîde gura;
De vărzare și mai tare.

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este 'ajunul. Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului cu bucate cu tot în mijlocul casei de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătate:

— De unde nu-î, de-acolo nu se varsă, fiilor, însă mai multă băgare de samă nu strică.

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul cîte o săptămînă încheetă și numai să fi avut pîntece, unde să puî coliva și bucatele, atît de multe erau. Și dascăli și popi și vlădici și de tot soiul de oameni din toate părțile se adunau la hramul bisericii din

¹⁾ Cuvintele «turte cu julfă» introduse ulterior în ed. Șaraga, după îndreptările lui Creangă.

Humulești, și toți eșiau mulțamiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s'o ierte, strașnic se mai bucura, cînd se întimpla oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pînea cu dînșii.

— Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mîna mea. Că ori cum ar fi, tot îs mai aproape dinții de cît părinții. S'aū văzut de acestea!

Și cînd învățam eu la școală, mama învăța cu mine acasă și citea acum la ceaslov, la psaltire și Alexandria mai bine de cît mine, și se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte.

Din partea tati, care ades îmi zicea în bătae de joc:

Logofete brînză 'n cuiu,
Lapte acru 'n călămări,
Chiū și vai prin buzunări,

puteam să rămîn cum era mai bine: «Nic' a lui Ștefan a Petrei», om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea:

De cît codaș în oraș,
Mai bine în satul tău fruntaș.

Mama însă era în stare să toarcă'n furcă și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai dea undeva la școală, căci auzise ea spuind la biserică în Parimei, că omul învățat, înțelept va fi și pe cel neînvățat slugă-l va avea.

Și afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobî, toți zodierii și cărturăresele pe la care căutase pentru mine și femeile bisericose din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii

în cap, care de care măi ciudate: ba că am să petrec între oameni mari; ba că-s plin de noroc, ca broasca de păr; ba că am un glas de înger și multe alte minunății; încît mama în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății care scotea lacrimi din ori-ce inimă impietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu versul său.

— Doamne, măi femee, Doamne, multă minte-ți măi trebuie, zicea tata, văzînd'o așa de ahotnică pentru mine. Dacă ar fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n'ar măi ave cine să ne tragă ciubotele. N'ai auzit că unul, ci-că s'a dus odată boi la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la ce școli a învățat, de știe a spune atîtea bongoase și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu că dacă nu-i glagore 'n cap, nu-i și pace bună?

— Așa a fi, n'a fi așa, zise mama, vreă să'mi fac băetul popă, ce ai tu?

— Numai de cît popă, zise tata. Auzi măi! Nu 'l vezi că'i o tigoare de băet cobăit și leneș de n'are păreche. Dimineața pînă-l scoli îți stupești sufletul. Cum îl scoli cere de mîncare. Cît îi mic prinde muște cu ceaslovul și toată ziuica bate prundurile după scaldat, în loc să pască cei cîrlani și să 'mi dee ajutor la trebî, după cît îl ajută puterea. Iarna pe ghiată și la saniuș. Tu cu școala ta l-ai deprins cu nărav. Cînd s'a face măi mărișor, are să 'nceapă

a 'i mirosi a catrință și cu astă rînduală n'am să am folos de el nici-odată.

Și după cum am cinste a vă spune, multă vorbă s'a făcut între tata și mama pentru mine, pînă ce a venit în vara aceea pe la August și cinstita holera de la 48 și a început a secera prin Humulești în dreapta și în stînga, de se auzia numai chiu și vai în toate părțile. Și eă, neastîmpărat cum eram, ba eșeam la pîrlaz cînd trecea cu mortul pe la poarta noastră, și 'l boscorodeam cu cimilitura:

Chițigae, gae, ce ai în tîgae?
 Papa puilor duci în valea socilor.
 Ferice de gangur, că șede într'un vîrf de soc
 Și se roagă rugului și se 'nchină cucului:
 Nici pentru mine, nici pentru tine,
 Ci pentru budihacea de la groapă
 Să 'i dai vacă de vacă și doi boi să tacă;

ba îl petreceam pînă la biserică și apoi veneam acasă cu sinul încărcat de covrigi, mere turture, nucî poleite, roșcove și smochine din pomul mortului, de se încruciau tata și mama cînd mă vedeau cu dîsele. Și ca să mă scape de belea, m'aău trimes la stîna în dumbrava Agapiei, lîngă podul Cără-Giței unde erau și oile noastre, să șed acolo pînă s'a măi potoli boliștea; însă peste noapte a și dat holera peste mine și m'a frămîntat și m'a zgîrcit cîrcel; și 'mi ardea sufletul în mine de sete și cio-bani și baciul habar n'aveau de asta: numai se întorceau pe ceea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eă mă tîriam cum puteam pînă la fin-tîna în dosul stînei și pe nimică pe ceas beam cite un

cofăiel întreg de apă; pot zice că în noaptea aceea la fîntînă mi-a fost masul și n'am închis ochii nici cît ai scăpăra din amănar. Abia despre ziuă s'a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s'a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul și a înștiințat pe tata de a venit cu căruța și m'a luat acasă. Și pe drum neconținut ceream apă, iar tata mă amîna cu momelile de la o fîntînă la alta, pînă a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și cînd colo doftorii satului: moș Vasile Țandură și altul, nu'mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într'un ceaur mare niște hoștine cu său; și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțat de leuștean, mă-aduc aminte ca acum, au întins hoștinele fierbincioare pe o pînzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc, pînă ce am adormit mort și de-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit sănătos, ca toți sănătoșii: Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și vorba ceea: «Lucrul rău nu piere cu una cu două». Pînă în sară am și colindat măi tot satul; ba și pe la scăldat am tras o raită cu prietenul meu Chiriac a lui Goian, un lainic și un pierdevară ca și mine. Dar tata nu mă-a măi zis atunci nimică; m'a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă mama iar s'a pus pe capul tati, să mă dee unde-va la școală. Dar tata spunea că nu măi are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteam numai cîte un sorocovăț pe lună. Iar postorona de dascălul Simion Fosa din Țuțuieni, numai pentru că

vorbește mai în tilcuri decît alții și sfircîiește toată ziua la tabac, cere cîte trei husăși pe lună; auzi vorbă? Nu face băetul ista atîția husăși cu straie cu tot, cîți am dat eu, pentru dînsul pînă acum.

Cînd a măi auzit mama și asta, s'a făcut foc.

— Sărmane omule, dacă nu știi boabă de carte cum ai să mă înțelegi? Cînd traği sorocoveții la musteață, de ce nu te olicăiești atîta? Petre Todosiicăi, crîșmarul nostru, așa'i că 'ți-a mîncat nouă sute de lei; Vasile Roibu din Bejenî măi pe-atîția și alții cîți? Ruștei lui Valică și Măriucăi lui Onofrei, găsești să le dai și să le răzda? Știu eu; să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci, să dormi! Și pentru băet n'ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului și n'are să aibă cine te scoate, dacă nu te'i sili să'ți faci un băet popă. De spovădanie fugi ca dracul de tămîie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian tacî, măi femeie, că biserică-i în inima omului; și dacă voiuri muri, tot la biserică am să șed, zise tata; nu măi face și tu atîta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te măi bine cu mîna peste gură și zi ca vameșul: «Doamne, milostiv fii mie păcătoasei, care'mi tot îmbălozez gura pe bărbat degeaba».

În sfîrșit cît s'a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-a mamei a rămas; căci într'o Duminică, prin cărneleagă, a venit tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig la noi și văzînd cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

— Las' măi Ștefane și Smărănducă, nu vă măi în-

grijiți atita, că azi e Duminecă, mine Lună și zi de tîrg, dar Marți de-om ajunge cu sănătate, am să ieș nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu, de la școala lui Baloș, și-ți vede voi ce-a scoate el din băet; că de ceilalți băeți ai mei, Vasile și Gheorghe am rămas tare mulțămît, cît aș învățat acolo. De două-zeci și mai bine de ani, de cînd port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbușul. Ce folos că citesc ori-ce carte bisericească, dacă nu știi a însemna măcar cătuși de cît, e greu. Însă de cînd mi-aș venit băeții de la învățatură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu că poți duce vornicia pe viață, fără să te simți. Zău, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă; și Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blind și primește cu bunătate pe fiecare de ți-i mai mare dragul să te duci la el. Ferice de părinții care l-aș născut, că bun suflet de om este, n'am ce zice. Și mai ales pentru noi țărani muntenii este o mare facere de bine! Cînd am venit eu cu tata și cu frații mei Petrea și Alexandru ¹⁾ și Nică din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomenea școlii ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui Mitropolitul Iacob, care era o leacă de cîmotie cu noi de pe Ciubuc clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mine-ta, Smărandă,

¹⁾ «Și Vasile» e în «Conv. Lit.»

al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul, tot din Ardeal, știa puțină carte ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo ca și noi, s'a tras cu bucatele încoace ca și moș Dediu din Vinători și alți mocani, din pricina păpistășiei mai mult, pe cît știu eu; și atit era de cuprins, de s'aș umplut munții: Halăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele pînă dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele și tamazlicurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la oadaa lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusesse vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Pînă și Vodă ci-c'ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc, și întrebîndu'l cu cine mai ține atita amar de bucate, el ar fi răspuns: «Cu cei slabi de minte și tari de vîrtute, Măria Ta». Atunci Vodă nu s'a putut stăpîni de mirare, spuiind: «Ia aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dînsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoi!» Si l-a bătut Vodă cu mîna pe umăr, zicîndu-i:

— Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu, și la Domnie ți-i deschisă ușa ori și cînd.

Și de-atunci i-a mers lui Ciubuc numele de *omul lui Vodă*; încît și pînă astăzi un deal în partea despre Plotunul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă «Dealul Omului».

Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de Turci, care se bătuse chiar atunci cu Volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig

după jăfuit. Iar pe soră-ta Măriuca¹⁾, de grăbiți ce am fost, o uitasem acasă pe prispă în albiuță. Și mă-ta cînd a dat de copilă că nu-î, a început a'și smulge părul din cap și a o boci înădușit, zicînd :

— Vaî de mine și de mine, copila mea aû stră-puns'o Turcii !

Eû însă, m'am suit în vîrtul unui brad și cum am văzut că apucă Turcii spre Plotunul, m'am as-vîrlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă, și cînd colo am găsit copila teafără; însă răstur-nată cu albiuța de niște porci, care grohăiau împre-jurul ei, cît pe ce s'o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit cite-va rubiele, puse de Turci — se vede — la capul copilei. Atunci am luat copila și de bu-curie nici nu știu cînd am ajuns cu dînsa la mă-ta în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eû în amărăciune, cu mulți îna-înte de mine:—Ceî cari n'aû copii, nu știu ce'î nă-cazul. Bună minte măî aû unia în felul acesta de nu se însoară. Și unul dintr'aceștia a fost și Ciubuc Mocanul, care neavînd femei nici copii, ce i-a venit măî tîrziu de evlavia cea multă ca avea saû din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mă-năstirii Neamțului și el s'a călugărit măî cu toți haidăii lui, făcînd multe pomeniri cît a fost în viață; iar astăzi petrece în liniște lingă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să'l ierte și să'l odihnească întru împă-răția cerească! Căci și noi ca mîne avem a ne duce acolo! Așă 'î că voi habar n'aveți de toate aceste, de nu v'aș fi spus eû, zise bunicul oftînd.

¹⁾ Șters Măriuca și îndreptat de Creangă : Joana (Șezătoarea).

Nu'î rău, măî Ștefane, să știe și băietul tău o leacă de carte, nu numai de cît pentru popie, cum chitește Smaranda; că și popia are multe, năcăfale, e greu de purtat. Și de cît n'a fi cum se cade, măî bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oare-care mîngiere. Eû să nu fi știut a ceti, de mult aș fi îne-bunit, cite am avut pe capul meu. Însă deschid Vie-țile Sfinților și văd atîtea și atîtea și zic:—Doamne! multă răbdare ai dat aleșilor tăi. Ale noastre sînt flori la ureche pe lingă cele ce spune în cărți. Ș'a-poî să fie cine-va de tot boû, încă nu este bine. Din cărți culegi multă înțelepciune; și la dreptul vorbind, nu ești numai așa o vacă de muls pentru fie-care. Băietul văd că are țiere de minte; și numai după cît a învățat cîntă și citește cît se poate de bine.

De aceste și altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama și cu tata măî toată noaptea Duminecă spre Luni, și Luni spre Marți; căci la noi mîne cînd venea din Pipirig la tîrg să'și cumpere cele trebuitoare.

Iar Marți des-dimineată puse tarnițele și desagii pe cai, și legîndu'î frumușel cu căpăstrul pe cel de al doilea de coada celui întii, pe cel de al treilea de coada celui al doilea, pe cel de al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă munteniî, a zis :

— Ei măî Ștefane și Smărănducă, măî rămîneți cu să-nătate; că eû *m'am dusu-m'am*¹⁾; haî nepoate, gata ești?

— Gata, bunicule, haîdem, ziseî năcăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cîrnați

¹⁾ Formă rară, întrebuințată însă în munții Moldovei de sus și de Eminescu în povestea «Miron și Frumoasa-fără-corp».

fripti, ce mi'i pusese mama dinainte. Și luîndu'mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un pui de ger în dimineața aceea, de crăpau lemnele. Și din sus de Vinători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă cu caii de căpăstru și eu înainte, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozana ¹⁾ cît mi țîi băietul! Noroc de bunicul. — Și scroambele ieste a voastre is pocite, zise el, scoțindu-mă răpede murat pînă la piele și înghețat hăt bine, căci năboise apa în toate părțile. Și iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. — Opinca'i bună, săraca! Iți șede piciorul hodinit și la ger huzurești cu dînsa. Și pînă a vorbit acestea, eram și invălit într'o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într'o desagă pe cal, purces pe drum și hai la Pipirig. Și cînd m'a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un pui de bogdaproste, cît pe ce să se prăpădească plingînd. Incă n'am văzut așa femeie să plîngă de toate cele; era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu mînca în viață tot din astă pricină, și cînd se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toți morții din ținterim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la mintea lui; își căuta de trebî cum știa el și lăsa pe bunica într'ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

— Oiū Doamne, Davide, cum nu te mai astîmperî; de ce-ai scos băietul din casă pe vremea asta?

— Ca să te mierî tu, Nastasie, zise bunicul, scoțînd o piele de porc sălbatic din cămară și croind

¹⁾ În convorbiri: în ozană.

cîte-o păreche de opinci pentru Dumitru și pentru mine; apoi le-a îngruzit frumos și a petrecut cîte o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele nojițe. Și a treia zi după asta, dîndu-ne schimburi și cîte două părechî de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binișor, și sărutînd mina bunicăi, am luat-o prin Boboiești iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic și suind pe la fundul Halăucei, am ajuns după un tîrziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Dumitru de la Pirăul Cîrjei, care avea o gușă la gît cît o ploscă de cele mari și gîriia dintr'insa ca dintr'un cimpoiu, de n'am putut închide ochii de răul său, mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot; și după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușă în cap, decît de cei ce o poartă pe dinafară.

A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pirăul Cîrjei și Cotîrgaș, pînă ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică de ne-a închinat pe la icoane și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s'a întors a casă, trimițîndu-ne din cînd în cînd cele trebuitoare.

Și satul Broștenii fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua meaza-mare prin el; o casă ici sub tihăraea asta, alta dincolo de Bistrița sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndămînă să și-o facă. Și Irinuca avea o cocioabă veche de birne cu fe-

restrele cit palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte pe malul stîng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tînără nici tocmai bătrînă, avea bărbat și o fată balciză și lălie, de'ți era frică să inopteză cu dînsa în casă. Noroc numai că de Luni dimineața și până Sîmbătă seara n'o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestrea și lucra toată săptămîna ca un bărbat, pentru nimica toată: doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întîmpla de veneau Sîmbătă noaptea cite cu un picior frînt sau cu boii stilciți și acesta le era ciștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stîng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și rîioase ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta'i o avere, cînd e omul sănătos. Inșă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală, și văzînd profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Cînd am auzit noi una ca asta, am început a plînge cu zece rînduri de lacrimi, și a ne ruga de toți Dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ți'ai găsit, profesorul a stat lingă noi, pînă ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rînd cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră; între una-alta și «Ingerul a strigat» pe din afară. Și am dus-o noi așa pînă la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într'o bună

dimineața plini ciucur de rîe căprească, de la caprele Irinucăi. Ei, ei! ce'i de făcut?

Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n'avea cine îl înștiința, merindele erau pe sfîrșit, rău de noi! — Nu știu cum se întîmplă, că aproape de Buna-Vestire unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul și curg pîrăele și se umflă Bistrița din mal în mal, de cit pe ce să iee casa Irinucăi. Și noi pe căldurile cele ne ungeam cu leșie tulbure, ședeam afară la soare cu pielea goală, pînă se usca cerușa pe noi și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem, ca să ne treacă de rîie. Vă puteți închipui ce vra să zică a te scărda în Bistrița la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul [cel] mare, Și nici tu junghiu, nici tu friguri, nici altă boală nu s'a lipit de noi, dar nici de rîie n'am scăpat. Vorba ceea: «Se ține ca rîia de om». Intr'o zi fiind Irinuca dusă în sat și avînd obiceiul a ședeă uitată ca fata vătamanului, noi n'aveam ce lucra? Ne suim pe munte la deal de casa ei cite cu o bucată de răzlog în mîna și cum curgeau părăiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul ei, care era numai înținată; și unde nu pornește stîncă la vale săltînd tot mai sus de un stat de om; și trece prin gardul și prin tinda Irinucăi pe la capre și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa. Asta era în Sîmbăta lui Lazăr pe la amiază. Ei, ei! ce'i de făcut? Gardul și casa femeiei dărîmate la

pămînt, o capră ruptă în bucăți, nu'i lucru de șagă. Uitasem acum și riie și tot de spaimă.

— Stringe răpede ce mai ai, până cînd nu vine baba și hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile în Borca, zise Dumitru; căci plutele începuse a umbla. Inșfăcăm noi te mieri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută și plutașii de cuvînt și pornesc. Ce a fi zis Irinuca în urma noastră, ce n'a fi zis, nu știu: dar știu atîta, că eram cu ghiața 'n spate de frică pîn'am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în Dumineca de Florii des-dimineată am plecat din Borca, pe Plaiul-Bătrîn, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în Dumineca aceea și plăieșii spuneau că n'a mai apucat așa primăvară de vreme de cînd is ei.

Eu cu Dumitru însă, o duceam într'un cîntec, stringînd viorele și toporași de pe lingă plaiu și mergeam tot zburdînd și hîrjonindu-ne, de parcă nu eram noi rîioșii din Broșteni, care făcusem atîta bucurie la casa Irinucăi. Și mergînd noi tot așa, cam pe la amiază deodată s'a schimbat vremea cea frumoasă într'o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pămînt, nu altă ceva. Pe semne baba Dochia nu'și lepădase toate cojoacele. Incepe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cum se cade, și într'un buc ne astupă calea, de nu știaî în cotro să mergi. Și tot ninsoare și piclă pînă în pămînt, de nu se vedea om pe om alături fiind.

— Așă'i că s'a deochet vremea, zise unul dintre

plăieși oftînd. Mă mieram eu să fi mîncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Întercători, am prăpădit drumul, De acum s'o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cucuș, zise celalalt plăieș. Haideți s'apucăm într'acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborîm noi și ne tot coborîm cu mare greutate pe niște povîrnișuri primejdioase și ne încurcăm pîntre ciritei de brad, și caii luneca și se ducea de-a răstăgolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plîngeam în pumni de frig și plăieșii numai icnea și-și mușcau buzele de frig și necaz; și omătul se pusese pe une-locuri pînă la briu și începuse a înopta cînd am ajuns într'o înfundătură de munți, unde se auzia răsunînd glasul unui părăuș ce venea ca și noi din deal în vale, prăvălindu-se și isbindu-se de cele stînci fără voința sa... Numai atîta, că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă fără apă.

— Ei măi băieți, ia amu trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărînd și dînd foc unui brad.

— Ce țîi scris, în frunte țîi pus; chef și voie bună, zise celalalt scoțînd o hrincă înghețată din desagi, pîrpîlînd-o pe jăratec și dîndu-ne și nouă cite-o harchină. Și așa luneca hrinca aceia de ușor pe git, par'că era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și de-asupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinîndu-ne așa, era să ne pască

alt păcat : cît pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de samă unul dintre plăieși. Pesemne blăstămul Irinucăi ne ajunsese.

Insfirșit, se face și ziuă, și [după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc], ¹⁾ pornim apoi cu plăieșii la deal pe unde ne coborîsem. Ninsoarea mai încetase, și după multă trudă am găsit drumul, și hai, hai! hai, hai! cătră sară am ajuns la bunicul David în Pipirig. Și cînd ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocit.

— David al meu are de gînd să mă bage de vie în mormînt cu apucăturile lui, cum văd eă. Inca corană-î pe dinșii sărmanii băieți! Cum i-a mîncat rîia prin streini, mititei!

Și după ce ne-a căinat și ne-a plîns bunica după obiceiul ei, și după ce ne-a dat de mîncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s'a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet pînă în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptor la căldură. Și tot așa ne-a uns de cîte două trei ori pe zi cu noapte, pînă ce în Vinerea-Sacă ne-am trezit vindecați taftă. Dar pînă atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul fără vorbă a mulțămît pe Irinuca cu patru galbeni. Apoi în Sîmbăta Paștilor m'a trimes la Părinți acasă în Humulești. Și în ziua de Paști am tras un «Ingerul a strigat» la biserică, de aă rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine. [Și] mamei îi venea să mă înghită de bucu-

¹⁾ Cuvintele puse în paranteze ca acestea aă fost adăugate în ediția de la Iași.

rie. [Și] părintele Ioan m'a pus la masă cu dînsul și Smărăndița a ciocnit o mulțime de ouă roși cu mine. [Și] bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar la învierea a doua, nu mi-a mai mers așa de bine; căci toate fetele din sat viînd la biserică și unele din ele fiind mai drăcoase, cum aă dat cu ochii de mine, le-a și bufnit rîsul și aă început a-mi zice :

Tunsul felegunsul,
Tunsul felegunsul,
Cinii după dînsul!

București, 1880 Septembrie.

II ¹⁾

MAMA. — SBENGUIRI CU FRATE-SĂU ZAHEI. — OBICEIURI DE SĂRBĂTORI. — POPA OȘLOBANU. — MOȘ CHIORPEC CIUBOTARUL. — MĂTUȘA MĂRIOARA. — ALTE PĂȚANI.

Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stilpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpaș miștele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi băeții de-a miștoarca²⁾, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă'mi saltă și acuma inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci, și părinții și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau deapănarea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea.

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vîntul în turbarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile

¹⁾ Publicat întâia oară în «Conv. Lit.» Anul XV (1881, No. 1.)

²⁾ «De-a mijia» se numește în Ardeal asest joc de copii.

sale, îmi zicea cu zîmbet uneori, cînd începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: «ieși copile cu părul bălan afară și rîde la soare, doar s'a îndrepta vremea». Și vremea se îndrepta după risul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știea a face multe și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfigînd toporul în pămînt afară, dinaintea ușii; încheaga apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pămîntul său păretele său vr'un lemn, de care mă păleam la cap, la mîna sau la picior, zicînd: «Na, na!» și îndată 'mi trecea durerea...

Cînd vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vînt și vremea rea, sau cînd țiuia tăciunele despre care se zicea, că te vorbește cine-va de rău, mama îl mustra acolo, în vatra focului, și 'l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult de cît atîta: oleacă ce nu 'i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe opsasul încălțării; ori mai în grabă lua funingine de la gura sobei, zicînd: «Cum nu se dioache călcîiul său gura sobei, așa să nu mi se dioache copilășul!» Și 'mi făcea apoi cîte un benchiu [boghet] în frunte, ca să nu 'și prăpădească odorul!.. Și altele multe încă făcea.

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cît mi-aduc aminte; și 'mi aduc

bine aminte, căci brațele ei m'aŭ legănat, cînd îi sugeam țița cea dulce și mă alintam la sînu-î gîngurind și uitindu-mă în ochii ei cu drag! Și sînge din sîngele ei și carne din carnea ei am împrumutat; și a vorbi de la dînsa am învățat, iar înțelepciunea de la Dumnezeu, cînd vine vremea de a pricepe omul ce 'i bine și ce 'i rău.

Dar vremea trecea cu amăgele și eŭ creșteam pe nesimțite; și tot alte gînduri îmi zburau prin cap și alte plăceri mi se deșteptau în suflet; și în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastîmpărat și dorul meu era acum nemărginit; căci sprintar și înșelător este gîndul omului, pe ale căruia aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, pînă ce intri în mormînt.

Însă vai de omul care se ia pe gînduri: Uite, cum te trage pe furiș apa la adînc! și din veselia cea mai mare, cazî de-odată în uricioasa întristare.

Ha! mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și drept vorbind, aceasta 'i adevărul.

Ce 'i pasă copilului, cînd mama și tata se gîndesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mine, sau că 'i frămîntă alte gînduri pline de îngrijire. Copilul încălecat pe bățul său, gîndește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și 'l bate cu biciul și 'l strunește cu tot dinadinsul și răcnește la el din toată inima de 'i ie auzul; și de cade jos, crede că l'a trîntit calul, și pe băț își descarcă mînia în toată puterea cuvîntului.

Așa eram eŭ la vîrsta cea fericită, și așa cred că aŭ fost toți copiii, de cînd îi lumea asta și pămîntul, măcar să zică, cine ce-a zice.

Cînd mama nu mai putea de obosită, și se lăsa cîte-oleacă ziua să se odihnească, noi băieții tocmai atunci rîdicam casa în slavă. Cînd venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-î în spate pe întuneric. Și el, cît era de ostenit ne prindea ¹⁾ cîte pe unul, ca la «baba oarba» ne rîdica în grindă, zicînd: «tita mare!» Și ne săruta mereŭ pe fie-care. Iar după ce se aprindea opașul și tata se pune să mînințe, noi scoteam mițele de prin ocnițe și cotruțe, și le flocaiam, și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bietele mițe din mînilor noastre, pînă ce nu ne sgîriaŭ și ne stupeau, ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai paiete! așa 'i? — Ha, ha! bine v'aŭ mai făcut, pughibale spurcate ce sînteți! că nici o lighioae nu se poate aciua pe lîngă casă, de răul vostru. Iacă dacă nu v'am săcelat astăzi, faceți otrocol prin cele mițe și dați la om ca cini prin băț. Țara! d'apoi aveți la știință, că vă prea întreceți cu dediochiul. Acuș ieŭ varga din coardă, și vă croiesc de vă merg petecile.

— Ia lasă 'i și tu măi nevastă, lasă 'i; că se bucură și ei de venirea mea, zicea tata, dîndu-ne huța. Ce le pasă; lemne la trunchiŭ sînt; slănină și făină în

¹⁾ Cele șase cuvinte din urmă lipsesc în edițiile de la Iași și Müller, dar sînt în manuscris.

pod este deavolna; brinză în puțină, asemenea; cu-rechiu în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși să mănince și să se joace acum, cât is mititei; că le-a trece lor zburdăciunea, când or fi mai mari și i-or lua grijile înainte; nu te teme, că n'or scăpa de asta. Ș'apoi nu știi că este—o vorbă; dacă'i copil, să se joace; dacă'i cal, să tragă, și dacă'i popă, să citească...

— Ție omule, zise mama, așa ți'i a zice, că nu sezi cu dinșii în casă toată ziua să ți scoată peri albi, mînca'i-ar pămîntul să'i mănince, Doamne iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace și pe-afară; că m'am săturat de ei, ca de mere-pădurețe. Cite drăcării le vin în cap, toate le fac; când începe a toca la biserică, Zahei al-tău cel cu minte fuga și el afară și începe a toca în stative de pîrie păreții casei și duduie fereștrile. Iar stropiștul de Ioan cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vătrariul face o hodorogeală și un tărăboiu de'ți ie auzul; apoi își pun cîte o Țoală în spate și cîte-un coif de hîrtie în cap și cîntă «aliluii și Doamne miluiește, popa prinde pește», de te scot din casă. Și asta în toate zilele de câte două, trei ori, de'ți vine cîte-odată să'i coșești în bătaie, dac'ai sta să te potrivești lor.

— . . . Poi, de, măi femeie, tot ești tu bisericooasă, de s'a dus vestea; încaltea ți-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău; măcar că ți intră biserică în casă, de departe ce-i... De-amu pune-ți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și paras-covenii cîte vă place, măi băieți, dacă vi'i voia să vă dee mă-ta în toate zilele numai colaci de cei

unși cu miere de la «Patru-zeci de sfinți» și colivă cu miez de nucă.

— Ei, apoi! minte ai omule? mă mieram eū, de ce-s și ei așa de cuminți, mititeii; că tu le dai nas și le ții hangul. Ia privește-i cum staū toți trei și se uită țintă în ochii noștri; parcă aū de gînd să ne zugrăvească. Ian să'i fi sculat la treabă, ș'apoi să'i vezi cum se codesc, se drîmboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, cînd aveți de mîncare sub nas.

Și după ce ne culcam cu toții, noi băieții, ca băieții, ne luam la hîrjoană, și nu puteam adormi de incuri, până ce era nevoită biată mama să ne facă musai cîte-un șurub, două prin cap, și să ne dee cîte-va tapangele la spinare. Și tata, săturîndu-se cîte-odată de atîta hălăgie, zicea mamei:

— Ei tacî, tacî! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe să chirotească din picioare.

Însă mama ne mai da atunci cîte-va pe deasupra și mai îndesate, zicînd:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sînteți! Nici noaptea să nu mă pot odihni de incotele voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ș'apoi socotiți că se mîntuia numai cu atîta?

Ți-ai găsit! A doua zi des-dimineată le începeam din capăt; și iar lua mama nănașa din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea:

«Pielea rea și răpănoasă,
Orî o bate orî o lasă».

Și cîte nu ne venea în cap, și cîte nu făceam cu virf și îndesate, mi-aduc aminte, de par'că acum mi se întimplă. Mai pasă de ține minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane.

La Crăciun, cînd tăia tata porcul, și'l pîrlea și'l opărea, și'l învălea iute cu paie, de'l înădușea, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra pațelor, și făceam un chef de miș de lei, știind că mie are să'mi dee coada porcului s'o frig și beșica s'o umplu cu grăunțe, s'o umflu și s'o zurăiesc, după ce s'a uscat; ș'apoi, vai de urechile mamei, pînă ce nu mi-o spărgea de cap. Și să nu-mi uit cuvîntul: Odată, la un sfîntul Vasile, ne prindem noi vr'o ciți-va băieți din sat, să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul sfîntului Vasile, toată ziua am stat de capul tati să'mi facă și mie un buhaiu; ori de nu, batir un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ți-oîu da eu, zise tata dela o vreme. N'ai ce mînca la casa mea? Vrei să te bușească cei nandralăi prin omăt? Acuș te descalt!»

Văzînd eu că mi-am aprins paie 'n cap cu asta, am șterpelit'o deacasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi iee tata ciubotele și să rămîn de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s'a întimplat că nici unul dintre tovarăși n'avea clopot. Talanca mea era acasă; dar mă puteam duce s'o ieu? Însfirșit facem noi ce facem, și sclipuim de cole o coasă ruptă, de ici o cărceie de tînjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și pe după

toacă și pornim pe la case. Ș'o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gînd să umblăm tot satul... Cînd colo, popa tăia lemne la trunchiū afară; și cum a văzut că ne așezăm la fereastă și ne pregătim de urat, a început a ne trage cîteva nașteri îndesate și a zice:

— De-abia s'aū culcat găinile și voi ați și început? Ia ¹⁾ stați oleacă, blăstămaților, să vă dau eu!

Noi atunci am pîrlit'o la fugă. Iar el zvîrr! cu o scur-tătură în urma noastră; căci era om hursuz și pîclișit popa Oșlobanu. Și din spaîma ceia, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem cînd îi zice popii:

«Drele pe podele
Și bureți pe părăți;
Cîte pene pe cucuși
Atîția copii burduhoși».

cum obicinuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu'i primesc.

Măi! al dracului venetic și ciapcîn de popă, zicem noi după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și spărieți; cît pe ce era să ne ologească boaita cea îndrăcită; vede-l-am dus pe năsălie la biserica sfîntului Dumitru, de sub cetate, unde slujește; curat ucigă'l crucea l-a colăcit să vie și să'și facă budi-hacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu, să fie preoții noștrii așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică, în vecii vecilor! Și până 'l mai menim noi pe popă, pînă 'l mai boscorodim, până una alta, amurgește bine.

Ei, amu, ce'i de făcut? Hai să intrăm ici în

¹⁾ În ms. e «ci» în loc de «ia» (Emilgar).

ograda asta, zise Zaharia lui Gîțlan, că ne trecem vremea, stînd în mijlocul drumului. Și intrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că'i e frig; celuia că'i îngheață minile pe circeie; vărumeu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se pune de pricină că nu ură, și numa'ti crăpa inima 'n tine de necaz! Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul, iar iștialalți să strige: hăi, hăi! Ș'odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se ie hapsina de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după noi; căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cuptor. «Vai, aprinde-v'ar focul să vă aprindă, zise ea burzului grozav; dar cum se chiamă asta? În obrazul cui v'a învățat!»

Atunci noi la fugă băieți, măi dihai decît la popa Olșobanu... Dar bun pocinog a măi fost ș'aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului, din mijlocul satului, aproape de biserică.

Încă una-două de aestate, și ne scot oamenii din sat afară, ca pe niște lăieși. Măi bine să mergem la culcare. Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurămînt să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbigiți de frig și hămisiți de foame, și hai fiecare pe la casa cui ne are, că măi bine-i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D'apoi cu zmîntînitul oalelor, ce calamandros făceam:

Cînd punea mama laptele la prins, eu, fie post,

fie cișlegi, de pe-a doua zi și începeam a linchi grosiorul de pe deasupra oalelor; și tot așa în toate zilele, pînă ce dam de chișleag. Și cînd căuta mama să zmîntinească oalele, zmîntinește Smărandă, dacă ai ce... Poate c'au luat strigoaicele mana de la vaci, mămucăi, ziceam eu șezînd încinhit și cu limba scoas'afară dinaintea mamei, jos lingă oale.

— Doamne, prinde'l-voi strigoitul cela odată la oala cu smîntină, zicea mama uitîndu-se lung la mine, ș'apoi las! Nănașa din grindă are să'i știe de știre, de nu l'or pute scoate din mîna mea tot neamul strigoilor și al strigoaicelor din lume . . . . Se cunoaște el strigoitul care a mîncat zmîntina, de pe limbă . . Urit mî-a fost în viața mea omul viclean și lingău, drept să'ti spun, dragul mamei; și să știu de la mine, că Dumnezeu n'ajută celui care umblă cu furtușag, fie lucru de purtat, fie de-a mîncării, fie ori de ce-a fi.

Ei apoi! unde-o plesnește mama și unde crapă: zic eu în gîndul meu, că doar tot nu eram așa de prost pîn pe-acolo, să nu pricep atîta lucru.

D'apoi cu moș Chiorpec ciubotarul megieșul nostru, ce necaz aveam — ba adică, drept vorbind, el avea necaz cu mine; căci una, două mă duceam la om și'l tot sucăleam să 'mî dea curele, ca să-mî fac biciu. Și cele măi de multe ori găseam pe moș Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care face pielea moale cum îi bumbacul. Și dacă vedea omul și vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumușel de bărbie cu mîna stîngă, iar cu cea dreaptă muia feleștiocul în strachina cu dohot,

și 'mă trăgea un pui de răbuială ca aceea, pe la bot, de 'i bufnia risul pe toți ucenicii din ciubotărie. Și cînd îmi da drumul, mă duceam tot într'o fugă acasă la mama, plîngînd și stupînd în dreapta și în stînga.

— Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mî-a făcut!

— Doamne, par'că l'am învățat eū, zicea mama cu părere de bine: am să'l cinstesc, zău așa, cînd l'oiu întilni; că șezi lipcă pe unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăznicile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălam binișor pe la gură, și 'mă căutam de nevoie... Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele; și el cînd mă vedea intrînd pe ușă, îmi zicea cu chef: «He, he! bine ai venit, nepurcele!» Și iar mă răbuiam, făcîndu-mă de ris; și eū iar fugeam acasă, plîngînd, stupînd și blăstămîndu-l; și mama avea un chin cu mine din pricina asta.

— Of! de-ar veni iarna, să te măi dau odată la școală unde-va, zicea mama, și să cer dascălului să 'mă dea numai pielea și ciolanele de pe tine.

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua-miaza-mare, la moș Vasile, frațele tatii cel măi mare, să fur niște cireșe; căci numai la dînsul și încă la vre-o două locuri din sat era cîte-un cireș văratic care se cocea-pălea de Dumineca-mare. Și mă chitesc eū în mine, cum s'o dau, ca să nu mă prindă. Intru măi întii în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scăldat.

— Nu 'i acasă Ion, zise mătușa Marioara; s'a dus

cu moșu-tău Vasile, sub cetate la o chiuă din Con-dreni, s'aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fe-tele și băieții, și femeile și bărbații și se fac multe giguri ¹⁾ de sumani, și lăi și de noaten, care se vînd și pănură și cusute, și acolo pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte țiguri: Focșani, Bacău, Roman, Tîrgu-Frumos și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc măi mult Humuleștenii, răzăși fără pămînturi, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brînză, lînă, oloiū, sare și făină de păpușoi; sumane: mari, genunchere și sărdace; ițari, bernevici, cămeșoale, lăcere și scorțuri înflorite; ștergare de burangic alese și alte lucruri, ce le duceau Lunea în țîrg de vînzare sau Joia pe la mănăstirile de maici, cărora le vine cam peste mină țîrgul.

— Apoi dar măi rămii sănătoasă, Mătușă Mări-oară! Vorba de dinioarea; și 'mă pare rău, că nu-î vāru Ion acasă; că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună.... Dar în gîndul meu: Știi c'am nemerit'o? bine că nu 's acasă; și de n'ar veni degrabă și măi bine-ar fi...

Și scurt și cuprinzător, sărut mîna mătușei luîndu'mi ziua bună, ca un băiat de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă șupuresc pe unde pot și cînd colo mă trezesc în cireșul femeii, și încep a cărăbani la cireșe în sîn, crude, coapte cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oîu

¹⁾ În Ardeal: «viguri» = suluri de pinză.

face mai de grabă, iaca mătușa Marioara c'o jordine în mîna la tulpina cireșului!

— Dar bine, ghiavole, aici ți'i scaldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; scoboară-te jos, tâlharule, că te-oiu învăța eu!

Dar cum să te coborî, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvirr! de vr'o două, trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicînd: «Stăi, măi porcane, că te căpușește ea Mărioara acuș!» Atunci eu mă dau iute pe-o creangă mai spre poale, și odată fac: zup! în niște cînepă care se întindea de la cireș înainte, și era crudă și pînă la briu de înaltă; și nebuna de mătușa Mărioara după mine; și eu fuga iepurește prin cînepă și ea pe urma mea, pînă la gardul din fundul grădini, pe care neavînd vreme să 'l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cînepă, fugind tot iepurește, și ea după mine pînă 'n dreptul ocolului, pe unde 'mî era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, și hărsita de mătușă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cît pe ce să puie mîna pe mine! Și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga și ea fuga, pînă ce dăm cînepa toată palancă la pămînt; căci să nu spun minciuni, erau vr'o zece, două-spre-zece prăjină de cînepă frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s'au ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușa nu știu cum se încilcește prin cînepă, ori se împiedică de ceva și cade jos. Eu atunci iute mă răsucesc într'un picior, fac vr'o două sărituri mai potrivite, mă asvîrl peste gard de par'că

nicî nu l-am atins și 'mî pierd urma, ducîndu-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai în desară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și pasnicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și 'l chiamă să fie de față, cînd s'a ispăși cînepa și cireșele;—căci drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos și un puîu de zgîrie-brînză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: «aū tunat și i-aū adunat». Însă degeaba mă clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: «Nu plătește bogatul, ci vinovatul!» Așa și tata, a dat gloaba pentru mine, și pace bună. Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mî-a tras o chelfăneală ca aceea, zicînd:

— Na! satură-te de cireșe! de-acum să știu că ți-ai mîncat lefteria de la mine, spînzuratule! Oare multe stricăciuni am să măi plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșele s'a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: «că Dumnezeu n'ajută celui care umblă cu furtușag.» Însă ce ți'i bună pocăința după moarte? D'apoi rușinea mea, unde o puî? Măi pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu văru Ion, și chiar cu băieții și fetele din sat; măi ales Duminica, la biserică, la horă unde 'i frumos de privit și pe la scaldat, în Cierul Cucului, unde era băteștița flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții toată săptămîna de pe la lucru.

Mă rog, mi se dusesese buhul despre pozna ce făcusem, de n'aveai cap să scoți obrazul în lume de rușine; și măi ales acum, cînd se rădicase cite-va

fete frumoșele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea :

— Măi Ioane ¹⁾, dragi ți's fetele !

— Dragi.

— Dar tu lor ?

— Și ele mie...

Însă ce'i de făcut?.. s'a trece ea și asta; obraz de scoartă, și las'o moartă 'n păpușoi, ca multe altele ce mi s'aū întâmplat în viață... nu așa într'un an doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rînd ca la moară. Și doar mă și feream eū într'o părere să nu mai dau peste vr'o pacoste, dar par'că naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita. Și tocmai-mi-te ! Îndată după cea cu cireșile, vine alta la rînd.

Mă trezește mama într'o dimineață din somn cu văi nevoie, zicîndu-mi: — Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupa cucul armenesc și să te spurce, ca să nu'ți meargă bine toată ziua?..

Căci așa ne amăgea mama, cu o pupăză, care 'și făcea cuib de mulți ani într'un teiū foarte bătrîn și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzea vara: «Pu-pu-pup ! Pu-pu-pup !» — desdimineață în toate zilele, de vuia satul. Si cum mă scol, îndată mă și trimite mama cu demîncare în țarină la niște lingurări ce'i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea Sacă aproape de Topolița. Si pornind eū cu demîncare, numai ce și aud pupăza :

— Pu-pu-pup ! pu-pu-pup ! pu-pu-pup !

Eū atunci să nu'mi caut de drum tot înainte? Mă

¹⁾ În Convorbiri: «Ivane».

abat pe la teiū, cu gînd să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dînsa; nu numai decît pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea 'n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demîncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în teiū care te adormea de mirosul... floarei, bag mîna în scorbura, unde știam, și norocul meu!.... găbuesc pupăza pe ouă, și zic plin de mulțămire: «Taci leliță că te-am căptușit eū; îi mai pupa tu și pe dracul de-acum!» Și cînd aproape să scot pupăza afară nu știu cum se face, că mă spăriiu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai vėjusem pupăză pînă atunci, și'i dau iar drumul în scorbura. Și cum stam eū și mă chiteam în capul meu, că șerpe cu pene nu poate să fie—după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi cite odată și șerpî—unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mîna să scot pupăza... pe ce-a fi;... dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburi, unde-va, căci n'am mai dat de dînsa nicăiri; parcă intrase în pămînt. «Măi! anapăda lucru ș'aista, zic eū înciudat, scoțînd căciula din cap și tuflind-o în gura scorburi; apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă suiū cu dînsa iar în teiū, îni ieū căciula, și în locul ei pun lespede, cu gînd c'a ieși ea pupăza de undeva, pînă m'oiū întoarce eū din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc răpede cu demîncarea la lingurări... Și ori-cît oiū fi mers eū de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cît am umblat horhăind cine știe pe unde

și cît am bojbăit și mocoșit prin teiū să prind pupăza, și lingurarilor, nici măi rămîne cuvînt, li se lungise urechile de foame, așteptînd. S'apoi vorba ceea: «Țiganului cînd i-e foame, cîntă; boierul se primblă cu mîinile dinapoi, iar țăranul nostru își arde luleaua și mocnește întrînsul». Așa și lingurarii noștri; cîntău acum îndrăcit pe ogor, șezînd în coada sapei, cu cchiî painjenii de atita uitat, să vadă nu le vine mîncare din cotrova? Cînd, pe la prînzul cel mare, numai iacătă-mă-s și eū de după un dîmb, cu mîncarea sleită, veneam nu veneam, auzindu'î lă-lăind așa de cu chef... Atunci aū și tăbărit balaurii pe mine, și cît pe ce să mă înghită, de nu era o chirandă măi tîneră între dînșii, să'mi ție de parte.

— Hauileo, mo! ogoiți-vă; ce tolocaniți băiatul; cu tatul său aveți ce aveți, iar nu cu dînsul.

Atunci lingurarii ne măi puindu'și mintea cu mine, s'aū așternut pe mîncare, tăcînd molcum. Si scăpînd eū cu obraz curat, imi ieū traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la teiū, mă suiū întrînsul, pun urechea la gura scorburiî, și aud ceva zbatîndu-se înăuntru; atunci ieū lespedea cu îngrijire, bag mîna și scot pupăza vlăguită de atita sbucium; iar ouăle cînd am vrut să le ieū, erau toate numai o chisăliță. După asta, vin acasă, leg pupăza de picior c'o ață, ș'o îndosesc de mama vr'o două zile în pod prin cele putini hîrbuite; și una două la pupăză, de nu știaū cei din casă, ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei, vine la noi

c'o falcă 'n cer și cu una 'n pămînt, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Măi auzit'ai, dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește des-dimineată la lucru de atîția ani! Grozav era de turburată și numa nu'î venea să lăcrămeze, cînd spunea aceste. Și acum văd eū, că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spuî, cumnată! Dacă l-aș ucide în bătaie cînd aș afla că el a prins pupăza s'o chinuiască. De-amu, bine că mi-ai spus; las' pe mine, că țîl ieū eū la depănat.

— Nici te măi îdoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătușa, căci de zbanțuitul ista al dumi-tale, nimica nu scapă. Ce măi atita! Mi-aū spus mie cine l-aū văzut, că Ion a luat'o; gîtul imi pun la mijloc.

Eū, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă suiū în pod, umflu pupăza de unde era, saiū cu dînsa pe sub streșina casei și mă duc de-adreptul în tîrgul vitelor, s'o vînd; căci era toc-măi Lunea, într'o zi de tîrg. Si cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țanțos pintre oameni de colo pînă colo, cu pupăza 'n mîna, că doar și eū eram oleacă de fecior de negustor. Uu moșneag nebun, c'o vițică de tunie, n'are ce lucra:

— De vînzare țî-e găinușa ceea, măi băiete?

De vînzare, moșule.

— Și cît cei pe dînsa?

— Cit crezi și dumneata că face.

— Ea ado'ncoace la moșul, s'o drămăluiască.

Si cum i-o dau în mină, javra dracului, se face a o căuta de ou, și'i desleagă atunci frumușel așa de la picior; apoi mi-o aruncă 'n sus, zicînd: Iaca poznă, c'am scăpat'o!» Pupăza, zbr! pe-o dugheană, și după ce se mai odihnește puțin, își ie apoi drumul spre Humulești și mă lasă mare și de vreme cu lacrimile pe obraz, uitîndu-mă după dînsa! Eū atunci haț! de sumanul moșneagului să'mi plătească paserea.

— Ce gîndești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? că nu scapi nici cu giunca asta de mine. Înțeles-ai? Nu-ți paie lucru de șagă. Si mă băgam în ochii moșneagului și făceam un tărăboiū, de se strînsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiete, zise moșneagul de la o vreme rizînd. În ce te bizui, de te îndirjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să'mi ieși vițica pentr'un cuc armenesc? Pe-semne te mănîncă spinarea, cum văd eū măi țică¹⁾; și ia acuș te scarpin, dacă vrei; ba ș'un topor îți fac, dacă mă crezi, de'i zice «aman puiule!» cînd îi scăpa din mîna mea.

— Dă pace băietului, moșule, zise un Humuleștean de-ai noștri, că'i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți'i găsi beleaua cu dînsul pentru asta..

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun, d'a-

¹⁾ Adăugat de Creangă aste două cuvinte (vezi Șezătoarea).

poi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul; chiar măi dinioarea l-am văzut umblind prin tirg, cu cotul subsuoară, după cumpărat suman, cum îi e negustoria; și trebue să fie pe-aici undeva, orî în vr'o dugheană la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică; ian stăi oleacă să te duc eū la tată-tău, și să văd, el te-a trimes cu pupăzi de vînzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar cînd am auzit eū de tata, pe loc mi s'a muțet gura, apoi încet-încet m'am furisat pîntre oameni și unde-am croit'o la fugă spre Humulești, uitîndu-mă înapoi, să văd nu mă ajunge moșneagul; căci îmi era acum a scăpare de dînsul, drept să vă spun. Vorba cea: «Lasă'l măi! L'aș lăsa eū, dar vezi că nu mă lasă el acum!» Tocmai așa pățisem și eū; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atita. Bine ar fi s'o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gîndeam eū, bătîndu-mi-se inima ca 'ntr'un iepure, de frică și de osteneală. Și cînd ajung a casă, aflu că tata și mama erau duși în tirg; și frații îmi spun cu spaimă că'i poznă cu mătușa lui moș Andrei; a sculat măi tot satul în picioare, din pricina pupăzei din teiū; zice că i-am fi luat'o noi, și pe mama a pus'o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu'i o femeie de înțeles, ca mătușa Anghelița lui moș Chiriac; s'a mîntuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiti, numai ce și auzim cîntînd în teiū: «Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!»

Soră-mea, Catrina, zice atunci cu mierare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sînt unuia de năpăstuiesc omul chiar pe sfînta dreptate:

— Mai așa, sorioară! Dar în gîndul meu: cînd ați ști voi cîte-a pătimit, sireaca, din pricina mea, [și eu din pricina ei] i-ați plînge de milă.

Zahei însă ne lăsase vorbind și se ca-mai dusesese în tîrg după mama, să'i spuie bucurie despre pupază. Și a doua zi, Marți, taman în ziua de lăsatul secului de postul Sîn-Petrului făcînd mama un cup-tior zdravăn de alivenci și plăcinte, cu poalele 'n briu și pîrpîlind niște puî tineri la frigare și apoi tăvălindu'i prin unt, pe la prînzul cel mic, chiamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și'i zice cu dragă inimă:

— Doamne, cumnățică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luîndu-se după gurile cele rale! Ia poftim, soro, mai bine să mîncăm ceva din ce-a da Dumnezeu, să cinstim cîte-un pahar de vin în sănătatea gospodarilor noștri, și:

Cele rale să se spele,
Cele bune să s'adune;
Vrajba dintre noi să piară
Și neghina din ogoară!

Căci dac'ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s'apuci cîmpii.

— Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca strîngînd cu nedumerire din umere, cînd se punea la masă; văzut-ai dumneta? Să mai puî altă dată temeiu pe vorbele oamenilor?

Apoi începem cu toții a mîncea; și alții, ca alții,

dar eu știu că mi-am pus bine gura la cale, să'mi fie pe toată ziua. Și îndată ce m'am sculat dela masă, luîndu-mi rămas bun de la călcăte, fuga la scaldat; și cînd sar odată voiniceste de pe-un mal nalt în știoalnă, din greșală, drept cu fața 'n jos, numai scînteii mi s'au făcut pe dinaintea ochilor, de durere; și am crezut că mi-a plesnit pîtecele, nu altă ceva. Și după ce-am ieșit cu mare greu din apă, și m'am pus pe mal țîndu-mă cu minile de inimă, băieții s'au strîns ciotcă împrejurul meu; și m'au înmormîntat cu năsip, și m'au prohodit cum știa eu, și deabia mi-am venit în simțire peste vr'un ceas; ș'apoi am început a mă scâlta în ticnă pînă la asfințitul soarelui, potrivind'o să vin acasă odată cu vacile și spuind mamei, că, scăpîndu-le văcarul din ocol pe ale noastre, la amiază, eu singur le-am dus la păscut, și de aceea m'am întirziet pînă acum. Si mama, creștină bună, crezîndu-le toate lăptoase, după răbuș cum i le spusese eu cu măgulele, m'a laudat de vrednicia ce făcusem, și mi-a dat și de mîncare. Iară eu mîncînd lupește, mă făceam smerit și numai rîdeam în mine mierîndu-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de'mi venea mai mai să le cred și eu singur pe jumătate.

Iaca așa se poate înșela omul de multe ori, cînd nici n'a gîndit, dacă nu știe a judeca bine. Însă iar mă întorc și zic:

— Tot pățitu'i priceput.

Într'o zi, pe-aproape de Sînt-Ilie, se îngrămădisese, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei: niște sumani să-i scoată din stative; al-

ții să-î nvidească și să înceapă a-î țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până 'n grindă, aștepta cusutul; peptănușii în laiță n'avea cine 'i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu era pentru bătătură! ș'apoi vorba ceea: «Nu ședea, că'ți șede norocul»: țevi de făcut la sucală; copil de țită în albie, pe lingă alți vr'o cincî, șase, care așteptau să le faci demîncare; treabă era acolo, nu încurcală; și încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Folticenî, care acela este, ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață de cît alte dăți, și'mî zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cela pe jos; și eu asemenea nu'mî văd capul de trebî; tu mai lasă drumurile și stăi lingă mămuca, de'î fă țevi și leagănă copilul; c'apoi și eu ț'oiu lua de la Folticenî o pălăriuță cu tasma ș'o curălușă de cele cu chimeriū, știi cole ca pentru tine.

— Bine, mamă; dar în gîndul meu numai eu știam. Toate ca toatele; dar la cusut și sărăduit sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care drept să vă spun, nu'mî era urită, făcea adese-orî în ciuda mea, și'mî bătea din pumni, poreclindu-mă «Ion Torcalău», cum îi zicea unui țigan din Vinători. Însă pentru asta, tot imî era dragă, și torceam împreună cu dînsa, la umbra nukului lor, câte-o movilă de drugî de canură, de mă săruta mama cînd i le arătam sara acasă

Așa ne duceam băeții și fetele unii la alții cu lucrul ca să ne luăm de urît, ceea ce la țară se chiamă șazătoare, și se face mai mult noaptea, lucrînd fie-care al său; cum torceam eu de-a mai mare dragul, pe întrecute cu Măriuca, și cum sfîrîia fusul roții, așa 'mî sfîrîia inima 'n mine de dragostea Măriucăi! Martur imî este Domnezeu! Și 'mî aduc aminte, că odată, noaptea la o clacă de dezghiocat păpușoi, 'i-am scos Măriucăi un șoarec din sîn, care era s'o bage în boale pe biata copilă, de n'aș fi fost eu acolo. D'apoi vara în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de mîndrețe, după cules răchițică de făcut gălbenele, sovîrv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus pintre straie, cine umbla? Povestea cîntecului:

Fă-mă, Doamne, val de tei
Și m'aruncă 'ntre femeî!

Și scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrule.

Dar cînd auzeam de legănat copilul, nu știi cum imî venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci, cînd te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriū, și așa de frumos și de cald afară, că'ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzînd eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă, cu gînd rău asupra mamei, cît imî era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme mama crezînd că's prin livadă, un-

deva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr'însa: «Ioane! Ioane, Ioane!» și Ion pace! Văzînd ea că nu da răspuns de nicăiri, lasă toate în pămînt și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și cînd colo, mă vede tologit cu pielea goală pe năsip, cît mi țî-i gliganul; apoi în picioare, țîind la urechi cite-o lespegioară fierbinte de la soare cu argint printr'insele și aci săream într'un picior aci în celalalt; aci plecam capul în dreapta și la stînga, spuind cuvintele:

Auraș, păcuraș,
Scoate apa din urechi,
Că țî-oiu da parale vechi;
Și țî-oiu spăla cofele
Și țî-oiu bate dobele!

După aceea zvîrleam pietrele, pe rînd, în știoalna unde mă scăldam, una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcînd parte dreaptă la amîndoi; apoi mă zvîrleam citeva de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș'apoi, huștîulic! și eu în știoalnă, de-a cufundul să prind pe dracul de-un picior cîci așa ni era obiceiul să facem la scăldat, de pe cînd Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rînd, pentru Tatăl, Fiul, și Duhul sfînt, și înc'odată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții, cît mi țî-i moronul, și mă uîtam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mîndre ale unor fete, ce ghileau pînza din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate aceste le privea biata mamă, uîtată cu

mînele subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dîmb de prund, aproape de mine. Dar e n' o vedeam pe dînsa, cîci eram în treabă. În totu-lui-tot, a fi trecut la mijloc vr'o jumătate de ceas, cît a zăbovit mama acolo, mai vr'o trei patru de cînd fugisem de-acasă, ș'ar fi trebuit să începă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, cîci era trecut de amiază. Însă e, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mă trăesc pe lume! În sfîrșit, mama, cît era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine, tiptil, în virful degetelor, pe la spatelile mele, cînd mă uîtam la fete, cum vă spun, îmi ie toate hainele frumușel de pe mal, și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicîndu'mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș'apoi atunci vom ave altă vorbă. Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzuse asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea de răsuna prundul. Iar e întram în pămînt, de rușine și cît pe ce să mă inec, de ciudă ce'mi era; și din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi vinea acum să le strîng de gît, nu altă ceva. Dar vorba ceea: «Poți opri vîntul, apa și gurile oamenilor?» De-aceea le-am lăsat și e pe fete să ridă, până li s'a duce gura la urechi, și pîndind vreme pe cînd șed ele plecate și dau pînza în apă la ghilit, fac tuști! din baltă, ș'o ieu la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stîrneam cu picioarele, cît mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă mai

uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întilnesc vr'un om; ci sar în grădină la Costache, și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într'o hudiță; din hudiță, în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc cîinii lui Trăsnea, și la mine să mă rupă. Ce'i de făcut? Auzisem eū din oameni, că dacă vrei să nu te muște cîinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pămînt și să'i lași să te latre cît le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cît bat, și de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este; căci așa am scăpat și eū de cîinii lui Trăsnea, atunci cînd am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din ceriū până 'n pămînt, că nu m'a prins melianul și haraminul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de cînd mă zăpsise în grădina lui, la furat mere domnești și pere sintiliești, căci m'ar fi znopit în bătaie, ș'apoi numai asta mi-ar fi mai trebuit acum, cît eram de pricopsit! În sfîrșit după ce m'aū lăsat cîinii lui Trăsnea în pace, cum v'am spus, am sărit în răsrintenele unui drum, de acolo în grădină la noi și atunci mi s'a părut, că mă aflu în sinul lui Dumnezeu. Și merg eū acum fără păsare prin păpușoi până în dreptul ogrăzii și mă uit pintre gard, și văd pe mama cum se dă în vînt după trebi, cînd în casă, cînd afară; și'mi era mai mare mila de dînsa, dar și de pîntecel meu cel stocit de apă încă imi era milă. Vorba ceea: «Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce'mi este». Și ne

mai putînd suferi foamea, încep a mărni ugilit pintre gard: «Mămucă, iacă-tă-mă-s». Ș'odată sar în ogradă, mă înfătoșez dinaintea mamei așa chipos, cum eram, îi apuc mina cu sila, o sărut și zic, scâncind: «Mamă, bate-mă, ucide-mă, spînzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mîncare, că mor de foame!» Vorba ceea: «Golătatea încunjură, iar foamea dă deadreptul». Ea atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galiș la mine și zice oftînd:

— Bine'ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri, în halul acesta, și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mîncă; dar să știi, că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiū ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știū, zăū!

Și scurtă vorbă, văzînd că m'am pus rău cu mama, îi giuruesc eū că ce-am făcut, n'oiū mai face; apoi umblu tot cu binișorul pe lingă dînsa, și nu ies din cuvîntul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba; căci «vorba dulce mult aduce»; la trebi's hărnicuț cît se poate; derdicam și măturam prin casă, ca o fată mare, de n'avea mama grijă, cînd se ducea undeva. Și'ntr'o zi o văd că mă sărută și'mi zice cu blîndeță:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să'ți dea toate darurile sale cele bogate, dacă te'i purta, cum văd că te porți de-o bucată de vreme încoace.

Atunci eū pe loc am început a plînge și bucuria mea n'a fost proastă. Și mai multă muștrare am simțit în cugetul meu, decît ori cînd. Și de m'ar fi bătut mama cu toate gardurile și m'ar fi izgonit de la

casă, ca pe un străin, tot n'aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci cînd m'a luat cu binișorul. Și să nu credeți că nu m'am ținut cuvîntul de joi pînă mai deapoi, pentru-că așa am fost eū, răbdător și statornic la vorbă în felul meū; și nu că mă laud, căci lauda'i fața: prin somn, nu ceream de mîncare; dacă mă sculam, nu măi așteptam să'mi dee alții; și cînd era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ș'apoi mai aveam și alte bunuri: cînd mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; cînd mă lua cu binișorul, nicî atita; iar cînd mă lăsa de capul meū, făceam cîte-o drăguță de trebușoară, ca aceea, de nicî Sfînta Nastasia Izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: «Un nebun arunc'o piatră'n baltă, și zece cumiņi n'o pot scoate».

În sfîrșit, ce măi atîta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eū, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită, din Humulești, care nicî frumos pănă la două-zeci de ani, nicî cuminte pănă la trei-zeci și nicî bogat pănă la patru-zeci nu m'am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de cînd sînt, nicî odată n'am fost!

III ¹⁾.

HUMULEȘTI ȘI ÎMPREJURIMILE. — POPA DUHU ȘI POPA OȘLOBANU. — ȘCOALA DE LA FOLTICENI. — PAVĂL CIUBOTARUL ȘI MOȘ BODRÎNGĂ. — TRĂSNEA. — DESFIINȚAREA CATIHEȚILOR.

Nu mî-ar fi ciudă încaltea, cînd ai fi și tu ceva și de te miri unde, îmi zice cugetul meū; dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită din sat de la noi și nu te lasă inima să tacî; asurzești lumea cu țăraniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eū sînt om din doi oameni; și satul Humulești în care m'am trezit, nu'i un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de privilegiștea lumii ca alte sate; și locurile care încunjură satul nostru încă's vrednice de amintire. Din sus de Humulești vin Vinătorii Neamțului, cu sămînță de oameni de aceia, care s'au hărțuit odinioară cu Sobietzki, craiul Polonilor. Și mai din sus, mănăstirile Secul și Neamțul, altă-dată fala bisericeii romîne, și a doua vîstierie a Moldovei. Din jos vin satele Boiștea și Ghindăoani, care înjugă numai boi ungurești la carăle lor; unde plugurile rămîn singurele pe brazdă în țarină cu săptămînile, prisăcile fără prisăcar, holdele fără jitar și nime nu se atinge de

¹⁾ Publicat în «Conv. lit.» Anul XV (1882) No. 12.

ele; iar oamenii din aceste sate nu știu ce'i judecata; aproape de Boiște vine satul Blebea care mai mult de jumătate, după ce'și scapă căciula pe baltă, zice: «să fie de sufletul tatii!»

În spre apus miază-zi mănăstirile: Agapia, cea tăinuită de lume, Văratiful, unde și-a petrecut viața Brancoveanca cea bogată și milostivă, și satele Filioara, hățașul căprioarelor cu sprincene, scăpate din mănăstire, Bălțateștii cei plini de salamură și Ceahlăieștii, Topolița și Ocea, care alungă cioara cu perja'n gură tocmai dincolo peste hotar; iar spre crivăț peste Ozană, vine Tîrgul Neamțului, cu mahalalele Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare, Țuțuienii veniți din Ardeal cari mănincă slănina rîncedă, se țin de coada oilor, lucrează lînă și sînt vestiți pentru teasurile de făcut oloiū, și Condrenii cu morile de pe Nemțișor și piuăle de făcut sumanî. Iar deasupra Condrenilor pe vîrfurile unui deal nalt și plin de tihărăi se află vestita Cetatea Neamțului, îngrădiță cu pustiū, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele fugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindereii care aū găsit-o bună de făcut cuiburi într'insa... Dar asta nu mă privește pe mine, băiet din Humulești. Eū am altă treabă de făcut: vreū să'mi dau samă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el și atîta'i tot.

Ciți Domnitori și Mitropoliți s'aū rînduit la scaunul Moldovei, de cînd e țara asta, aū trebuit să treacă măcar odată prin Humulești spre mănăstiri. Apoi unde pui cealaltă lume care s'a purtat prin

satul nostru, și tot lume mai mult bogată și aleasă: mă rog, la mănăstirea Neamțului, icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Ispas și iarmaroc în tîrg tot atunci; apoi tot pe aici treacă spre iarmaroace: la Peatră de Duminica Mare și la Folticeni de Sint-Ilie; la Secu, hram de Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul; la Agapia 'n deal, hram de Schimbarea la Față; la Agapia în vale, hram de S-ții Voevozi și la Văraticu, hram de Sîntă-Măria-Mare; lume și iar lume! Si cite tîrnosiri și sfîntiri de biserici din nou; și cite soboare și revizii de fețe bisericesti și politicești, și cîți străini din toată lumea și cite inimi purtate de dor, și cite suflete zdrobite și rătăcite n'aū trecut prin satul nostru spre mănăstiri? Lume, lume și iar lume! Și cite oștiri străine, și o droaie de cătane călări, tot Nemți de cei mari, îmbrăcați numai în fir, aū trecut în vremea copilăriei mele cu săbiile scoase prin Humulești spre mănăstirile de maici, după Natalița cea frumoasă; și aū făcut Nemți mare tărăboiū prin mănăstiri, și aū răscolit de-a-fir-a-păr toate chiliile maicelor, dar n'aū găsit'o; căci beciul privighitorului Pirvu din Tîrgu-Neamțului putea să tănuiască la nevoie o domniță. Și noroc de văraticence, care aū știut a'i dămoli, luîndu-i cu binișorul și a'i face să'și bage săbiile în teacă; spuindu-le că cei ce scot sabia, de sabie vor peri!

Dar ce'mi bat eū capul cu craii și cu împărații, și nu'mi caut de copilăria petrecută în Humulești și de nevoile mele? Așa era cu cale să fac de la început; dar am ținut să arăt că Humuleștenii nu-

trăiți ca în birlogul ursului, ci au fericirea de a vedea lume de toată mîna.

La 1852, în ziua cînd s'a sfințit paraclisul spitalei din Tîrgu-Neamțului și s'a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai bisericeii, stam aproape de Ghica-Vodă, care era față la acea serbare, încunjurat de o mulțime de lume și nu ne mai săturăm privindu'l. Și el, frumos la chip și blind cum era, văzîndu-ne pe mai [toți] de-a rîndul îmbrăcați cu cămeșuice cusute cu bibiluri și albe cum e helgea, cu bondițe mîndre, cu ițari de țigae și încălțați cu opîncuțe, spălați curat și pieptănați, cu rușinea zugrăvită în față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi, și zise :

— Iată copii, școala și sfînta biserică, isvoarele mîngîierii și ale fericirii sufletești ; folosiți-vă de ele și vă luminați, și pe Domnul lăudați !

Aceste vorbe rostite din gura Domnească au brăzdat adînc inima norodului adunat acolo, și fără întîrziere școala s'a umplut de băieți doriți de învățatură, între care eram și eu, cel mai bun de hîrjoană și slăvit de leneș ; leneș fără păreche mă făcusem, căci mama, după cîtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu profesorul nostru. Bun mai era și părintele Duhu, cînd se afla în toane bune, Dumnezeu să-l erte ! Pus'a el băieții în rînduială, cum nu mai văzusem până atunci ; cumpăra-ni el vara, din banii săi, coafe de zmeură și fel de fel de puricale,

de ni [le] da să mîncăm, și mai în toată Sîmbăta ne încărca în o droagă de-a Mănăstirei-Neamțului și ne ducea la stăreție să dăm esamen dinaintea Starițului Neonil, un bătrîn olog, care ne sfătuia cu duhul blîndeței să ne ținem de ceaslov și psaltire. — Căci toate celelalte învățături, zicea el, sînt numai niște ereticii, care mai mult amărăsc inima și tulbură sufletul omului. Dar fost'a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stariț, ci să ne învețe și cite oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate cite ce-va după priceperea noastră.

Odată venind părintele Duhu supărat foc de la mănăstire, ne dete la regula de trei, tema următoare :

— Dacă o pară luată pe nedreptul îți mîncă o sută drepte, apoi șese mii de lei, (leafa mea pe un an) care mi-a oprit'o starițul Neonil, pe nedreptul, cite parale drepte vor mîncă de la Mănăstirea Neamțului ?

— Douăzeci și patru milioane de parale, cinstite părinte, sau șese sute de mii de lei, răspunse unul dintre noi cu crida la tabelă.

— Ia să'mi facă Nică Oșlobanu încredințarea zise părintele Duhu.

Nică Oșlobanu, ca de obicei, se scoală în picioare, cît mi țîi melianul și se roagă de iertare, spuind că'l doare capul. Și atunci nu știu cum îi cade un urs mare din sîn și de-a dura prin clasă ; nu de cei pe care'i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brînză, rotund, prăjit pe jaratic și [de] pus drept inimă cînd țî-e foame. Băieții dau să'l prindă, Oșlobanu

se aruncă în mijlocul lor să și'l iee, și se face o chirfosală ș'un rîs în școală din pricina ursului ce-luia, de'i pozna. Atunci, parcă'l văd cum s'a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicînd c'un oftat adînc :

— Pe semne păcatele mele cele mari și grele m'aŭ aruncat și aici să învăț niște țopărlani sălbatici. Mai fericit erai de-o mie de ori să paști porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decît să mai fi ajuns și zilele aceste! Iar tu, moglanule de Oșlobene, care te robești pîntecelui și nu'ți dai cîtuș de puțină osteneală minței, te'i face popă ca tată-tău, cînd s'or pusnici toți bivoliî din Mănăstirea-Neamțului!..

Oșlobanu prost, prost, dar să nu'l atingă cine-va cu cît e negru sub unghie, că'și asvirle țarnă după cap ca buhaiul. Cum se duce sara acasă, și spune tătine-său ce a zis părintele Isaia. Ș' apoi las' pe popa Niculai Oșlobanu, căci el nu prea știe multe; slujește cite trei liturghii pe zi și pomenește la hurtă: pe monachi și ieromonachi, pe stariți, pe mitropoliți și pe soțiile și copii lor, de le merge colbul..

Într'o dimineață n'are ce lucra părintele Duhu? Ie pe Teofan, alt călugăr de la spital, și se duc împreună la biserica Sfîntului Lazăr de sub dealul cetății. Și cum intră în biserică încep a căuta pricină părintelui Oșlobanu, care slujea, că nu se ține de tipic.

— Tipic, boaite fățarnice? Ia să vă dau eu tipic, zise părintele Oșlobanu, lăsînd sfintele în colo; ne-ați luat cu șmichirie pe Marele Mucenic Dimitrie, Isvoritorul de Mir, și ne-ați dat în locul acestui sfînt

vestit, pe Lazăr un Jidan tremțuros, care tot moare și iar învie și învie și iar moare, dar nu mai știe nime de numele lui. Acesta'i hram? Și după ce ne-ați calicit luîndu-ne moșia și închizîndu-ne biserica cu zid, închideți acum în ciudă și poarta spitalului; ba pînă și clopotele ni le-aŭ oprit de tras cînerii de doftori tot din pricina voastră, de ni s'aŭ împrăstiet poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserică. Și încă una: de șizeci și mai bine de ani, de cînd slujesc preuția, voi aveți să mă învățați tipicul, puî de năpircă ce sînteți! Ia stați oleacă, să vă scot eu gărgăunii din cap!.... Și svîrrr! cu pravila cea mare după călugări. Apoi umflînd un sfeșnic zdravăn de alamă, după dînșii să'i afurisească.... Și, na! părintele Duhu și Teofan și-aŭ prăpădit papucii, fugind mai mult pe brînci de cît în picioare; chiar după tipic..

A doua zi Nică Oșlobanu ca mai ba să dee pe la școală; dar nici părintele Duhu pe la biserica Sfîntului Lazăr, că l-ar fi pironit părintele Oșlobanu pe cruce și l-ar fi pus în podul bisericeii spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea-Neamțului. Și mi se pare că avea mare dreptate bietul bătrîn: căci în locul bisericeii Sfîntului Lazăr, fusese altă biserică de lemn al cărei hram era sfîntul Dimitrie, făcută și înzestrată cu moșie de Vasile Lupu Voevod, ca și cea de la noi din Humulești. Inșă Mănăstirea Neamțului, bună mehenghe, cînd a făcut spitalul din Tîrgu-Neamțului face și biserica Sfîntului Dumitru de piatră, îi schimbă hramul numind-o Sfîntul Lazăr, o închide cu zid în cuprinsul Spitalului, și hramul Sfîntului Dumitru l-a pus la pa-

raclisul de la spital. Iar moșia preuților a păpat-o ca și pe moșia Humulești. Și de aici supărarea părintelui Oșlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămînță de călugăr pe la biserica lui, că'i potopește! Ca prin urechile acului de n'a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul Sfintului Dumitru Izvoritorul de Mir.

Peste cîte-va zile, după asta, auzim că Nică Oșlobanul s'a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie. Văru-meu Ion Mogorogea, Gitlan, Trăznea și alți cunoscuți ai mei se duseseră tot acolo mai de de mult; bine înțeles, pe socoteala pungei părinților lor. Și eu rămîind fără tovarăși de ispravă, și mai dîndu'mi și părintele Isaia un pui de bate așa din senin, cihăiam pe mama, să se puie pe lingă tata, ca doar m'a da și pe mine la catihet; măcar că eram un ghibirdic și jumătate.

Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de al de aceste, prefăcute în parale, trebuia să ducă dascălii poclon Catihetului de la fabrica de popi din Folticeni: ș'apoi lasă-te în Conta ¹⁾ sfinției-sale, că te scoate poponeț ca din cutie..

Pentru mine însă numai două merțe de orz și două de ovăz a dat tata cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, căci școala era numai de mîntuială; boii să iasă. . . Ajungînd acolo toamna tirziu, m'am așezat în gazdă la Pavel ciubotarul din ulița Rădășenii, unde erau și ceilalți tovarăși ai mei. — Catihetul, care făcea ziua noapte și noaptea zi, jucînd stos, rar venea pe la școală. Noi, dacă vedeam

¹⁾ Aluzie la catehetul Conta.

așa, ne duceam și mai rar, nebunii știu că făceam de-ajuns. Pavel era holtei și casa lui destul de încăpătoare; lăiți și paturi de jur împrejur; lingă sobă altul, și toate erau prinse. Iar gazda, robotînd zi și noapte, se proslăvea pe cuptior, între șanuri, calupuri, astrăgaciū, bedreag, dichiciū și alte custuri tăioase, mușchea, piedecă, hască și clin, ace, sule, clește, pilă, ciocan, ghinț, piele, ață, hirbul cu călaican, cleiū și tot ce trebuie unui ciubotar. Cu noi ședea și Bodringă, un moșneag fără căpătiiū, însă de tot hazul. Pentru puțină mîncare și cîte o leacă de pașcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa: tăia lemne, ațîta focul, aducea apă, mătura, ne spunea la povești nopti întregi, șezînd cu nasul în tăciuni, și ne cînta din fluer: Doina, care te umple de flori, Corăbiasca, Măriuța, Horodincea, Alivencile, Țiitura, Ca la ușa cortului, Horii și alte cîntece sculele ca aceste, de jucam pînă ce asudaū podelele și ne sărea talpele de la ciubote cu călcîie cu tot. Că doar acum o dădusem și eu pe ciubote ¹⁾. Și din pricina lui Pepelea de moș Bodringă, Pavel mai nu le putea dovedi din cîrpit, ba și el, uneori, sărindu'și din mînti, își rupea ciubotele ferfeniță jucînd împreună cu noi. Odată venise lui Oșlobanu rîndul să cumperă lemne; și așa, cu toată cărpănoșia lui, iese cine-cînește în medean, aproape de gazda noastră și găsește un țaran de la Sasca, pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu lodbe de fag.

— Cît cei pe car, bade, zise Oșlobanu, căruia

¹⁾ Fraza din urmă lipsește în ediția de la Iași.

nu'î era a cumpăra lemne, cum nu mi-e mie acum a mă face popă.

— Trei husăși, dascăle.

— Ce spui, bădișorule; pentru un braț de lemne? Dacă le duc în spate pe toate odată pân'a casă?...

— Dacă le'î duce, dascăle, ți le dau degeaba.

— Zău, nu șuguiesti, bade?

— Nicî o șagă, dascăle, să vedem cum le'î duce și halal să'ți fie!

Oșlobanu, ia atunci lemnele din carul omului cîte unul, unul și le razămă în picioare lingă brațu'î; după aceea descinge briul de pe lingă sine și le împrejură, legîndu-le frumușel să nu se hrentuiască; apoi săltîndu-le și aburcîndu-le cam anevoie, le umflă'n spate, și la gazdă cu dînsule! Un băietan nebunatic de alătura, văzînd asta, zise cu glas mare:

Dascăle
Trascăle,
Be-he-he!
Dracul să te ie!

Iar țăranul, făcîndu'și cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleștească un cuvînt. Acum nu vă mai spun cît era de încărcat carul cu lemne, care la așa loc, ținea pe vremea aceea șapte lei și jumătate, și cît era de mare și de tare Nică Oșlobanu și alți vr'o șei-zeci ca dînsul, între cari mulți lăsîndu'și nevestele cîte cu doi, trei copii acasă în creerii munților, venise la Folticeni să se pricopsească de învățătură... Ș'apoi carte se învăța acolo, nu glumă: unii cîntău la psaltichie, coala, cu ifos:

Ison, oligon, petasti
Două chendime, homili ¹⁾

pînă ce răgușeau ca măgari; alții dintr'o răsufare spuneau cu ochii închiși cele șapte taine din catihisul cel mare; Gâtlan se certa și prin somn cu urieșul Goliat; musteciosul Davidică de la Fărcașa, pînă tipărea o mămăligă, mîntuia de spus pe de rost, răpede și fără greș, toată istoria vechiului Testament de Filaret Scriban, împărțită în perioade, și pronumele conjunctive de dativ și acusativ din gramatica lui Măcărescu:

— Mi-ți-i ni-vi-li, me-te-îl o, ne-ve-i-le; me-te il-o, ne-ve-i-le, mi-ți-i-ni-vi-li.

Ce-a fi aceea ducă-se pe pustii! Unia dondăneau ca nebunii, pănă'î apuca amețeala; alții o duceau numai într'un muget, cetînd pănă le pieria vederea; la unia le umblău buzele parcă erau cuprinși de pedepsie; cei mai mulți umblău bezmetici și stăteau pe gînduri, văzînd cum își pierd vremea, și numai oftau din greu, știînd cîte nevoi îi așteaptă acasă. Și turbare de cap și frîntură de limbă ca la acești nefericiți dascăli, nu[mi]s'a mai dat a vede; cumplit meșteșug de tîmpenie, Doamne ferește!

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte: cu barba în furculiță și favorite frumoase; cu pletele crețe și negre ca pana corbului; cu fruntea lată și senină; cu sprincenele tufoase; cu ochii mari, negri ca murele și scînteietori ca fulgerul; cu obraji rumeni ca doi bujori; nalt la stat,

¹⁾ Adausul acesta e de Creangă (v. *Șezătoarea* a. V. pag. 214.) și lipsește din edițiile celelalte.

lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mes-teacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare. Dumnezeu să'l ierte! că n'avu parte să se preuțească; a murit, sârmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, peritu-le-ar fi numele să le piară, că au mâncat juvaer de flăcău! Mai bună minte avea Mirăuță din Grumăzești, care umbla trela-lela în puterea iernei pe la târăbile jido-vești, întrebînd, ba teacă de cosor, ba căpestre de purici, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi și căpșune pentru cine-va care pornise într-adaos, ba cînta în pilda jidovilor:

«Numi-e ciudă pe gîndac,
C'a mîncat frunza de fag;
Dar mi-e ciudă pe omidă,
C'a mîncat frunza de crudă:
N'a lăsat să odrăslească,
Voinicii să se umbrească.»

Și alte drăcării ce'i trăsnea în cap. Nebun era el să'și piardă viața din pricina lui «mi-ți-i-ni-vi-le, me-te îl-o, ne-ve-i-le», ca Davidică?

Eu, ca și Mirăuță, nu mă prea osteneam până într'atita, să mor învățînd; că doar nu'mi plîngeau copii acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe-acolo. Pentru două merțe de orz și două de ovăs, nu era să las copila popei de la Folticeni-Vechi nemîngiată. Afară de aceasta, cînd mă uitam în oglindă, barbă și mustețe ca în palmă; și doar le și pîrleam eu într'o privire și le ungeam în toată sara cu său amestecat cu muc de luminare și alună arsă; dar degeaba muncă! Ș'apoi intrat

în asemenea școală, mă numai barba și punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă!

D'apoi lui Trăsnea, săracul, ce'i pătea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el plin de mîhnire:

— Ștefănescu, (căci așa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mă mergem la școală, că nu știu tabla și vreau să învăț pe mine la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la cîmp spre Folticeni-Vechi; vom învăța împreună, sau cîte unul; eu la gramatică și tu la ce'i vrea; apoi mi'i asculta, să vedem nu s'a prinde și de capul meu ceva. Las că nici la celelalte nu prea pot învăța, cu slova astă nouă care-a eșit; însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsmit-o-ar fi s'o trăsnească! Parcă ai ce face cu dînsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s'o ieși și eu din capăt, și poate cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluși...

Fiindcă la Folticeni-Vechi era ceva mîngiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea și ne ducem împreună. Și era un ger uscat prin luna lui Noem-vrie, și bătea un vîntușor subțire în ziua aceea, de'ți frigea obrazul! Cum ajungem la cîmp, Trăsnea se tologește pe-un hat, și începe la gramatică din capăt, întrebarea și răspunsul întii:

Intrebare. Ce este Gramatica romină?

Răspuns. Gramatica romină este arta ce ne învață a vorbi și a scrie o limbă corect.

Iar în altă ediție:

— Gramatica este o învățătură ce ne arată modul de a vorbi și de a scrie bine într'o limbă.

Asta'i asta; din ceaslov și psaltire, și acele bălmuțite rău ca vai de ele, să treci la gramatică. Și încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, posderie de gramatici: unele «raționate», altele «desvoltate» și ticsite de «complimente» care, trebuie spus fără compliment, îți esplică... până ce nu se mai înțelege nimic; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dinsele, de ușoare, ce sînt!... Însă ce folos! Peste Trăsnea n'a dat asemenea noroc... să umble într'ales... El, păcătosul, uitați-vă, ce fel de gramatică trebuia să învețe: «Artea, corect, într'o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu, său compus cu una din consune, său și cu mai multe consune, care însă să se pronunțe cu o scoatere de voace.» Iar în altă ediție: «Prin silabă înțelegem rostitura unei părți de cuvînt» ș. c. l.

Ei, ei! deacum dregeți «voacea» și descurcă-te măi Trăsne, dacă poți. Iar la a treia pagină îndată la altă năsbîtie.

Intrebare. Cîte părți are gramatica romînă?

Răspuns. Gramatica romînă are patru părți, care sunt:

1. Etimologia. 2. Sintaxa. 3. Ortografia și 4. Prozodia.

Intrebare. Ce ne învață fie-care din părțile aceste?

Răspuns. 1. Etimologia, ne învață a cunoaște părțile vorbei, adică analizul gramatical.
2. Sintaxa ne învață a lega părțile vorbei după firea limbei noastre, adică sintesul gramatical.
3. Ortografia ne învață a scrie bine, adică după regulile gramaticiei.
4. Prozodia ne învață a accentua silabele și a le rosti după firea cuvintelor și scopul ce'l avem în vorbire.

Apoi: mi-ți-i ni-vi-li, me-te-il-o, ne-ve-i-le. Și alte iznoave hăzoase ca aceste. Măi pune la socoteală că și

Trăsnea era înaintat în vîrstă, bucher de frunte și timp în felul său; că profesorul, care și el se mira cum aș ajuns profesor, zicea: «Luați de ici pînă ici», cum mi-se pare că se mai face pe unele locuri și astăzi, și poate că nu veți aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întîmplării, care a făcut pe oameni așa cum sînt: ori cuțite de oțel, ori de tinichea... Ș'apoi gîndiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul, fie-care pe rînd, rar și lămurit, ca să se poată înțelege ceva?

— Nu așa, necredincioșilor, ci iată cum: «Ce este gramatica, romînă, este... ce este, este... este arata... nu arata; artea... artea... ce... ce... ce ne învață, învață... învață... ce ne învață; a vorbi... bi... bi... ce ne învață;... ce este, este... este arata, uite dracu! nu arata, artea ce ne învață... ce este, este...» Și tot așa dondănind foarte răpede, bilbăit și fără pic de cugetare; pînă la «a scrie într'o limbă corect» rar ajungea, sărmanul! Și după ce turba de cap hăt bine, mă striga să'l ascult, că știe. Luam eū cartea din mîna lui și'l întrebam: «Ce este gramatica, măi Trăsne?» Iar el închizînd ochii răspundea iute, iute și mornăit, cum cer caliciu la pod:

— Ce este gramatica romînă, este... ce este, este... și celelalte după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugîndu-le fără nici-o noimă, de'ți venea să'i plîngi de milă!

— Nu așa, măi Trăsne!

— Dar cum?

— Nu mai zice romînă, și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea? Și se și opintea el într'o pri-

vire să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și i venea să și spargă capul.

— Mai lasă-mă oleacă, zicea el necăjit; și când te-oi striga, să vii iar să mă ascuți; și de n'oi ști nici atunci, apoi dracul să mă iee! Dă, gramatica să zicem că n'o înțeleg și s'o lăsăm la o parte; arta, asemene; corect, tiji. D'apoi «romină, este... ce... ne învață a vorbi și a scrie bine într'o limbă», parcă's cuvinte românești; ce naiba! Numai și aici trebuie să fie ceva!.. «a vorbi și a scrie bine într'o limbă» îndrăcit lucru! Cum «să scrii într'o limbă?..» Poate cu limba; mai știi păcatul? Pe semne că noi, cum s'ar prinde, lasă că de scris, talpa gîștei; dar apoi și de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim pogan și rău de tot; nu românește, ci țărănește... Doamne, Doamne! Învațat mai trebuie să fie și acel care face gramatici! Însă și'n gramatică stau eu și văd, că masa tot masă, casa tot casă și boul tot bou se zice, cum le știu eu de la mama. Poate celalalte băzdăgăni: «rostitură, arta, corect, pronunțe, analizul, sintezul, prozodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive; mi, ți, i, ni, vi, li; me, te, îl, o, ne, ve, i, le» și altele de seama acestora să fie mai românești..., și noi, prostimea, habar n'avem de dînsele! Noroc mare, că nu ne pune să le și cîntăm, c'ar fi și mai rău de capul nostru cel hodorogit! De cît țaran, mai bine să mori! Hai, du-te, Ștefănescule, că m'apuc de învățat...

Și lăsîndu'l, m'am dus și eu în ciudă la fata popei, am găsit'o singură singurică și m'am jucat cu

dînsa în ticnă pînă 'ndesară; căci mamă n'avea și tată-său, ca popa, umbla după căpătat. Apoi m'am întors la cîmp, cu zgărđița de la gitul copilei, c'o năframă cusută frumos cu flori de mătasă și cu sînul plin de mere domnești; și când colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas și habar n'avea de frig. Sărace, sărache! Nu ești nici de zama ouălor; decît așa mai bine te făcea mă-ta mînz și te mîncău lupii, zic eu în mine.

— He! Trăsnea, mă! școală! știi tabla? — Sare el de jos, îl ascult, — cleiū. — Haidem acasă, măi Trăsne, că m'a răzbit foamea și frigul, și mor de urît aicea pe cîmp!

— Da, că și eu. Ducă-se dracului [de] gramatică! Mi s'a înăcrit sufletul de dînsa! Și osebit de asta, nici nu mi-e bine.

— Un fel de lene, amestecată cu slăbăciune, măi Trăsne, nu'i așa?

— Ba chiar ai nemerit; un fel de leșin la inimă, amestecat cu întinsori, sau cam așa ceva.

— Poate fiorile gramaticii, zic eu.

— Mai știi păcatul? poate că ș'aceea să fie, zise Trăsnea; căci dracul s'o iee! cum puî mîna pe dînsa, îndată ți vine somn. . . . Flecustețe de-aceste nu se potrivesc cu rînduiala bisericeii, s'a mîntuit vorba... «Osmoglasnicul» este ce este. Vorba tatei: «Condacul umple sacul și troparul hambarul, măi băiete!» Ce umblăm noi, chinîndu-ne cu gramatica, Ștefănescule? Haidem!

Și ne întorcem noi la gazdă pe la asfințitul soarelui, mîncăm ce mîncăm, ș'apoi rugăm pe moș Bo-

dringă să ne cînte; și unde nu se adună o mulțime de dăscălime la noi, căci aici era staniștea lor; și ne întărtăm la joc, știu cole, ca la vîrsta aceea, de nici simțirăm cînd a trecut noaptea. Și așa am scăpat și eū de urit și Trăsnea de bolborosit prin somn: ce este gramatica română, este... ce este, este... ca alte dăți. Însă veselia nu s'a închiet numai cu atita; alta și mai și s'a început din capăt. N'apucase moș Bodringă a lua bine fluierul de la gură, și iaca ne trezim cu popa Buligă [ce-i ziceaū și] ¹⁾ Ciucălău din ulița Buciumeni, tămîet și aghezmuit gata desdimineață, Dumnezeu să'l iepure! Și cum ne binecuvintează, după obiceiul său, cu amîndouă minile, ca Vlădicii, ne și trage cîte un ibrișin pe la nas despre fata popei de la Folticeni-Vechi: ba că-i fată cuminte, ba că-i bună de preuteasă, ba c'ar fi potrivită cu mine, ba că are să mi-o lege tată-său de gît și cîte ponosuri și tilcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaș, pân'a început Gitlan a'l lua cu măgulele, zicînd:

— Ea las! las! cinstite părinte; nu măi umbla și sfinția ta cu scornituri de-aceste chiar în ziua de lăsatul secului. Măi cîntă încaltea, moș Bodringă, un răstîmp, să ne veselim deajuns, că părintele a fi bun și ne-a ierta.

Moș Bodringă de cuvînt; iar începe a cînta, și la joc băieți! Popa Buligă, de și era bătrîn, dacă vede că ni'i treaba de-așa, unde nu'și pune poalele antereului în briū, zicînd:

¹⁾ Vezi *Șezătoarea* a. V. pag. 214.

— Din partea mea, tot chef și voie bună să vă dea Domnul, fiilor, cît a fi și'ți trăi!

Apoi zvîrle potcapul de-o parte și la joc de-a valma cu noi, de'i pălăliau pletele. Și tragem un ropot și două și trei, de era cît pe ce să scoatem sufletul din popă. Și așa l-am vlăguit, de'i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea, «dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci!» De la o vreme, văzînd bietul popă că s'a pus în cîrd cu nebunii, începe s'o întorcă la șurub:

— Mă așteaptă niște fi de duhovnicie, dragii mei, și trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni'i plugul.

Pavă, gazda noastră, și pune atunci un talger de uscături ș'o garafă cu vin dinaintea părintelui Buligă, zicînd:

— Ia poftim, cinstite părinte, de'ți lua din masa noastră oleacă de gustare ș'un păhar două de vin, ș'apoi vă-ți duce, dacă spuneți c'aveți așa de mare grabă.

Sfinția sa, ne măi puindu-se de pricină, încrucișează minile după obiceiū, își drege glasul și spune cu smerenie:

— Bine-cuvintează, Doamne, mîncarea și băutura robilor tăi, amin! După aceea ridică un pahar, zicînd; Mă închin băieți, la fața voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Cînd ne-a fi măi rău, tot așa să ne fie! Și dă păharul de dușcă; apoi încă vr'o două, trei și peste-acele alte cîte-va; după aceia ne bine-cuvintează iar cu amîndouă minele, zicînd: «Ei băieți, de-acum liniștiți-vă!» Ș'apoi ne lasă în pace și'și caută de drum. Însă noi, vorba ceea:

«Nici toate-ale doftorului
Nici toate-a duhovnicului.»
«De ce petreci,
De ce-ai mai petrece.»

Cam pe înserate ne luăm tiriş, cu moş Bodringă cu tot, şi ne băgăm într'o cinstită crîsmă la fata vornicului de la Rădăşeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crîsmăriţei, decît de dorul vinului; căci era şi frumoasă, bat'o hazul s'o bată! Ş'apoi măritată de curînd după un vădăoiu bătrîn ş'un «lă-mă mamă», cum e mai bine de tras la om în gazdă. Crîsmăriţa cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte şi ne-a dus de-o parte, într'o odaie mare cu obloane la fereşti şi podită pe jos, unde eram numai noi-înde-noi şi crîsmăriţa cînd poftea, ca la casa ei.

Într'un colţ al odăii, cite-va merţe de fasole; în altul sămînţă de cînepă; în al treilea o movilă de mere domneşti şi pere de Rădăşeni, care trăiesc pînă pe după Paşti; în al patrulea, mazere şi bob, despărţite prin o scîndură lată, iar alături nişte bostani turceşti; într'o puțină pere uscate şi dulci ca smochinele; mai încolo, un teanc de chite de cînepă şi de in; pe-o grindă călepe de tort, şi lînuri boite fel de fel pentru scoarţe şi lăicere; apoi cîlţi, buci şi alte lucruri, zăhăite prin cele poliţi şi colţare ca la casa unui gospodar fruntaş de pe vremea aceea. Şi cum ne aflam noi în această binecuvîntată casă, crîsmăriţa iute a lăsat obloanele în jos, a aprins luminarea şi, cit ai bate din palme, ni s'a şi înfătoşat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobeşti; şi turnînd prin pahare, săriau stropii de vin

de-o şchioapă în sus, de tare ce era. Gîtlan, bun mehenghiu, ia un pahar şi'l întinde gazdei zicînd:

— Ia poftim, puiculiţă, de cinsteşte dumneta întiî! Să vedem, poate c'ai pus ceva într'însul.

Crîsmăriţa cea frumoasă, luînd paharul, se închină la toţi cu sănătate, rizîndu-i ochii, şi după ce gustă puțin, se roagă să n'o zăbovim, că mai are şi alţi muşterei şi bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar ţi-ai găsit; noi aţiindu-i calea, o pofteam cu stăruinţă să cinstească de la fie-care. Şi ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n'am fi alungat'o prosteşte, mulţămîndu-i, cite c'o sărutare plină de foc!

— Aşa e tineritul ista, bată'l să'l bată, zise moş Bodringă, şezînd cucuiet pe nişte buci şi molfăind la pere uscate, aveţi dreptate, băieţi; acum vi-i vremea.

— Şi cum zici, moşule, răspunse crîsmăriţa, intrînd atunci pe uşă c'o strachină de plăcinte ferbinţi, c'o găină friptă, şi puindu-le pe masă dinaintea noastră; şi zău mare pomană şi-a făcut, căci eram flămînzî ca nişte lupi.

După ce mîntuim de băut cana ceea, ni se aduce alta pentru care mulţameam crîsmăriţei tot cu sărutări, pînă ce se făcea că se minie şi iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea şi iar fugea, căci cam aşa se vinde vinul, pe unde se vinde... Orî mai ştii păcatul? Poate că nici crîsmăriţii nu'i era tocmai urit a sta între noi, de ne cerca aşa des. La urma urmelor, unde nu'i dă şi Trăsnea, cel uricios, un pupoiu, fără veste. Căci la de-aceste mai tot prostul se pricepe. Şi atunci, crîsmăriţa cea frumoasă, curat că s'a mîniet. Dar ce să'i facem? Vorba

ceea : «În care cămeșă s'a miniet, într'aceea s'a desmîniè.» Că altfel n'ai cum s'o ghibăcești. De la o vreme, prinzînd moș Bodringă la inimă ¹⁾ să nu înceapă a cînta din fluer o Corăbiască de cele frămîntate în loc ? Noi atunci să nu ne întărtăm la joc ? Și așa o fierbeam de tare, de nu ne ajungea casa ; și dam chioriș prin fasole, prin mazere și bob, și sămînța de cînepă se făcea oloiū, pîriind sub talpele noastre. Cam pe după miezul nopții, văzînd că moș Brodrîngă ne-a părăsit, începem și noi a ne strecura cîte unul, unul, spre gazdă ; eū, cu sînul încărcat de pere uscate, și c'un bostan mare ce mi l-a dat crîșmărița ; căci pe cît era de frumoasă, pe atît era și de darnică, mititica... Și cînd ajung la gazdă, ce să vezi ? măi fie-care tovarăș al meu fur-luase cîte ceva : unul mere domnești ; altul pere de Rădășeni ; moș Bodringă pašlise o grămadă de buci pentru așîțat focul, și Trăsnea, sămînță de cînepă. Iar Oșlobanu, cu ciubotele dintr'o vacă și cu talpele din alta, viind măi în urma tuturor, numai ce'l vedem că se pune cu creștetul pe pat și cu talpele în grindă așa încălțat și imbrăcat cum era ; și ce să'ți măi vadă ochii ? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole i-aū curs atunci din turetce, pe care de obiceiū le purta suflecate ; iar atunci le desuflecăse anume pentru trebușoara asta : ... Numai văru-meū, Ioan Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase nici un capăt de așă. Iar Zaharia lui Gitlan se mulțămise c'un sărutat din partea frumoa-

¹⁾ La «*curaj*» în *Conv. Lit.*

sei crîșmărițe. — Mare mîngăiere pentru un băiet străin, în ziua de lăsatul secului !... Și ia acum înțeleg eū, că Gitlan căruia 'i zicea în școală «Zaharia Simionescu» a fost măi cuminte decît noi toți : căci el, din cele aduse de noi, s'a folosit, iară noi din fericirea lui — pace !

Ei, ei ! toate bune și frumoase la vremea lor ; dar de-acum trebuie să ne măi punem și cite pe-oleacă de carte, căci mîne, poimîne vine vacanța de Crăciun și noi stricăm pînea părinților degeaba ; nimic fără cheltuială și banii nu se jaū din drum. — Unul cu altul la un loc aveam acum la începutul postului vr'o patru, cinci ulcioare de oloiū, trei patru saci de făină de păpușoi, cîteva ocă de pește sărat, perje uscate, fasole, mazere, bob, sare și lemne pentru cîteva săptămîni ; căci stam la masă toți împreună, făcînd mîncare cu rîndul, fiecare dintr'al său pentru o zi. Însă Oșlobanu, care mînca cît șeptesprezece, ne cam pusese pe gînduri. Tată-săū, popa Neculai, nu'i vorbă, avea de unde să'i trimeată ; dar «ce'i în mînă, nu'i minciună.»

Multe sînt de făcut, și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege. Mă sfātuiesc eū într'o zi cu Gitlan, c'aici ar trebui ceva de făcut să putem scăpa de cîțiva mîncăi ; căci tovarășia nu ni se părea dreaptă. Și găsim un mijloc nu se poate măi nimerit : Noaptea, cînd vor adormi toți, să punem poștă la talpe, cum vom socoti noi, măi ales că vr'o cîțiva adormeau duși, cum începea moș Bodringă a spune la povești. Și după ce-am pus la cale unele ca aceste, pîndim cînd erau ceialalți

duși de-a casă și ne apucăm de făcut poște, ca s'avem pe mai multă vreme. Citeva pături de hîrtie, lipite una peste alta cu său de luminare topit pe lingă foc, puse încet la talpe cînd doarme omul greu, și aprinse cu un chibrit, mai sfînt lucru nici că se poate!... Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui i-am făcut pocinog întii. Și cînd l-a ajuns arsura la os, a sărit din somn răcnind ca un taur, și nu'și găsea loc prin casă, de usturime. Dar neaflînd care-i vinovatul, și nebizuindu-se în putere a se bate cu toți, se puse la făcut metanii și ne blăstăma, de-i curgea foc din gură. Noi însă cu toate blăstămele lui, mai puindu-i în alte nopți cîteva poște, și făcîndu-i-se talpele numai o rană, a fost nevoit să'și iee tîlpășița spre Humulești, lehametindu-se de popie și lăsînd toate merindele sale în stăpînirea noastră. Îndată după asta, Gîtlan scrisese lui Oșlobanu :

Iubite Oșlobene,

— Mă închin cu sănătate de la golătate, despoieții din urmă. De n'aveți ce mîncea acolo, poftim la noi să postim cu toții.

Al tău voitor de bine.

ZAHARIA

MARE CĂPITAN DE POȘTE

Peste vr'o cîte-va zile, am mai tăiet gustul de popie unuia, care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic'a lui Constantin a Cosmei, din Humulești, se duse și el cu talpele beșicate pe urma lui Oșlobanu.

Și cu atîta mai bine ; căci tot își pierdeau vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos și mai tare de cap, rabdă el cît rabdă, și dacă vede că'l răzbim cu poștele, se mută la altă gazdă, luîndu'și partea de merinde. Și cu astă rînduială, am rămas noi acum numai trei la Pavăl ciubotarul ; eă, Gătlan, văru-meă Ioan, poreclit Mogorogea și moș Bodringă pe deasupra. Văru-meă, care văzuse de patima celorlalți, luase obiceiă în toată sara, la culcare, a'și coase mînicile contășului, și virîndu'și picioarele într'insele dormea fără grijă. Vorba ceea :

Paza bună trece primejdia rea.

Aproape de Crăciun, Pavăl făcu o păreche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prietin unghie și carne. Doi icusari plătise Mogorogea lui Pavăl pentru ciubote. Dar, ce'i drept, făceau paralele acele ; căci pusese piele bună, talpă de fund și erau cusute de tocmală. Numai scîrț uitase Pavel să puie... și pentru asta rău i s'a stricat inima lui Mogorogea. Noroc mare că era o iarnă geroasă și omătul ajuta la scîrțit.

În vacanție ne ducem a casă, ș'apoi vorba Țiganului cu «Crăciunul sătulul...» Costițe de porc afumate, chiște și buft umplut, trandafiri usturoieți și slănină de cea subțire, făcute de casă, tăiete la un loc, fripte bine în tigaie, și cu mămăliguță caldă se duc unse pe gît. Mai face el țăranul și alte feluri de mîncări gustoase, cînd are din ce le face. Și mulțămită Domnului, părinții noștri aveau de unde ; căci sărăcia nu se oploșise încă la ușa lor, pe cînd știu eă. Și să nu'mi uit cuvîntul ; petrecem noi sâr-

bătorile frumos la părinți în Humulești, și după Bobotează, ne întorcem iar la Folticeni, la Pavel, gazda noastră. Pe la școală mai dam noi așa câteodată, de formă. Dar la drept vorbind, nici n'aveam ce căuta; căci bucheaua poate s'o învețe și a casă, cine vrea. Iar cine nu, fericite de dînsul! Și eu, unul eram dintr'acei fericiți; cînd e vorba de credință, ce'ți mai trebuie învățătură? De la moș Bodringă, zic și eu că aveai ce învăța; fluierul său te făcea să joci fără să vrei, și poveștile lui nu'ți dau vreme de dormit. Afară de asta, mai aveam noi cu ce ne trece vremea, cînd voiam: țencușa, ba tăbăcăreasca sau concina, ba alte ori, noaptea, ne puneam la taclele pînă se făcea ziua albă. Iar în serbători o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde știam că se fac hori. În Rădășeni, sat mare, frumos și bogat, am jucat la trei jocuri într'o singură zi: unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea de copilandri, la care venea cine poștea. Flăcăii abia se legănau în joc, și hora se învîrtea foarte încet. Fetele nu așteptau rugate, ca pe-aiurea, ci fie-care desprindea minile a doi flăcăi, unde'i venea la socoteală, spunea bună ziua! și urma jocul înainte. Văru-meu fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lingă fata vornicului, soră cu crișmărița cea frumoasă din Folticeni. Și Gitlan care juca lingă mine, îmi spuse la ureche:

— Las, că'i vedea tu ce-am să'i fac lui Mogorogea; de i-a ticni ziua de azi, păcat să'mi fie!

— Tacă, măi, zic eu, ce mai vorbești în bobote; că s'a minié omul și s'a duce și el acasă.

— Ei, ș'apoi? ce mare pagubă! Vorba ceea: «Dacă s'a da baba jos din căruță, de-abia i-a fi mai ușor iepei.» Și jucăm înainte.

Sara ne întorcem la gazdă, și Mogorogea, băiet grijuliv, își curăță ciubotele frumos și le pune la uscat pe vatră, [de-o parte], cum făcea totdeauna. A treia zi, după asta, ciubotele văru-meu se rup hăbuc în toate părțile... Și el, supărat la culme, se leagă de Pavel, să'i facă altele în locul aceluia, ori să'i deie banii îndărăpt numai de cit.

— Mi-ai pus piele scoaptă, cîrpaciule, zise Mogorogea înfuriat; așa fel de prietin îmi ești? Haită! alegeți una din două; căci altfel, da'i cîntea pe rușine, iți trîntesc ciubotele de cap! auzitu-m'ai?

Pavel, neștiindu-se vinovat, zise cu dispreț:

— Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu'ți șede bine. Pe cine faci cîrpaciū? După ce-ai purtat ciubotele atîta amar de vreme, umblînd toată ziua în podgheazuri¹⁾ și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile, acum ai vrea să'ți dau și banii înapoi, ori să'ți fac altele nouă? Dar știi că ești ajuns de cap! Nu'ți e destul că m'ai ameuțit puindu'ți sfărloagele pe calup, trăgîndu-le la șan și ungîndu-le aici pe cuptior la nasul meu în toate diminețele? Ba de cite ori mi-ai pus și poște la picioare; și eu, ca omul cel bun, tot am tăcut și ți-am răbdat. Imi pare rău că ești gros de obraz! Ei las că te-oiu sluji eu de-acum, dacă ți-i vorba de-așa!

¹⁾ În Convorbiri: pogheazuri.

— Ce spui, cărpaciule, zise văru-meu; și tu mă mogorogești? D'apoi numa'n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăznicești? Acuș te-oii otinji cu ceva, de nu te'i putè hrăni în toată viața?

— Până ce mi'i otinji, zise Pavel, eu acuș te cinătesc frumușel cu dichiciul; înțeles'ai!

Văzînd noi că era cît pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc, și'i împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să'i căputeze ciubotele, — și pace bună.

Maî glumeau ei după aceasta cine-cînește, dar lui Mogorogea nu'i eșia de la inimă afrontul ce'i făcuse Pavel. În săptămîna Hărții sau Cărneleaga, moș Vasile, viind la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului său și trei porcei grijii gata.

— Bine-ai venit sănătos, tată, zise Ioan sărutîndu-i mîna. Așă'i că ne-ai nimerit?

— Bine v'am găsit, sănătoși, măi băieți, răspunse moș Vasile. D'apoi vorba ceea: Nimeresc orbiu Suceava și eu nu eram să vă nimeresc? Apoi din vorbă în vorbă ne întrebă: — Ei, ce mai zice Mecetul despre popia voastră? Are gînd să vă dea drumul degrabă? Căci eu drept să vă spun, m'am saturat de-atîta sdruncen și cheltuială.

— Nu se zice Mecet, ci Catihet, tată, răspunse Ioan rușinat.

— Na, na, na, Măria ta! par-că asta grijă am eu acum?... vorba ceea: nu'i Tanda ci'i Manda; nu'i tei-belei, ci'i belei-tei... de curmei. Și ce mai atita incunjur?... Mecet, Berechet, Pleșcan, cum s'a fi chemînd, Ioane, știu că ne jupește bine, zise moș Va-

sile. Ș'apoi ci-că popa'i cu patru ochi!... Ia mai bine rugați-vă cu toată inima sfîntului Hărașc ¹⁾ Nicolai de la Humulești, doar v'a ajuta să vă vedeți popi cdată; ș'apoi atunci... ați scăpat și voi deasupra nevoii; bir n'aveți a da, și havalele nu faceți, la mese ședeți în capul cinstei și mîncăți tot plăcinte și găini fripte. Iar la urmă vă plătește și dințaritul... Vorba ceea: picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță și pîntece de iapă se cer unui popă, și nu'i mai trebuie altă-ceva. Bine-ar fi, Domne iartă-mă, ca fețele bisericesti să fie mai alt-fel!... Dar... veți fi auzit voi, că popa are mîna de luat, nu de dat; el mînincă și de pe viu și de pe mort. Vedeți cit de bine trăiește Mecetul, fără să muncească din greu ca noi... Numai... dă;... darul se cinstește!... Ioane, eu ți-am și ochit un potcapic, zise moș Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tinjală; pune mîna pe afiștat ²⁾ mai răpede și vin'acasă; căci Ioana lui Grigoraș Roșu, de la noi, așteaptă cu nerăbdare, să-ți fie preuteasă. Mai rămîneți cu sănătate, dascăle Zaharie și nepoate, că eu m'am dus!

— Mergeți sănătos, moș Vasile, zicem noi, petrecîndu'l până mai încolo; și vă rugăm, spuneți părinților, din partea noastră, că ne aflăm bine și'i dorim.

După ce se duce moș Vasile, eu zic lui Ion cu binișorul.

— Vere, ia să frigem în astă sară un purcel de ceia, că tare mi'i dor! Mogorogea, năting și zgîrcit cum era, începe a striga la mine:

¹⁾ Ierarh.

²⁾ Atestat.

— Mă! ia ascultați; eă nu's Nică Oșlobanu, să mă suciți, cum vreți voi... Cu ce mă hrăniți, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dați nici o bucatică de purcel, măcar să crăpați.

— Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gătlan.

— Amin! bleștesc eă cu jumătate de gură.

-- Și eă mă anin, spune Pavel de după sobă.

— Amin, neamin, ștergeți-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înțeles-ați? Nu tot umblați după bunătăți; mai mîncați și răbdări prăjite, că nu v'a fi nimica.

— Ia lăsați'l încolo, măi; sta'i-ar în gît pe ceia lume, zise Zaharia.

Și ne punem, dragă Doamne, la învățat. Însă fie vorba între noi; nu ne era a învăța, cum nu'i e cînelui a linge sare. În sobă arsese un foc strașnic; îl învălisem și astupasem, căci era ger afară. Moș Bodringă se încurcase nu știu pe unde în sara aceia și Pavel neavînd lucru ca alte dăți, se culcase de vreme. Iar Mogorogea nădăjduindu-se în potcapicul tătâne-său, adormise înaintea lui Pavel, cu picioarele în mînicile contășului, după obicei și horăia zdravăn. Vorba ceea: «Lasă-mă să te las!» Mai tîrziu stingem și noi luminarea și ne culcăm; însă nu puteam adormi, gîndindu-ne la purcel.

— Măi Zaharie, nu măi ai tu vr'o poștă de cele unde-va, zic eă încet,

— Nu, bre, răspunse Zaharia și mai încet; și Doamne! ce bine-ar fi să trintim una lui Mogorogea. Dar până la poștă, până la nu știu ce, na cuțitașul meu, tae încetișor cusutura de la mîneca lui

Mogorogea în dreptul unei talpe, dă'i o pîrleală bună cu niște chibrituri de iese, care ard mocnit, și lasă dacă i-or mai ticni purceii... Numai cată de nu te mocoși atita...

— Adă cuțitașul incoace, zic eă, și la toată în-timplarea, cred că nu mă vei da prin șperlă și nu'l vei lăsa să mă bată!

— Nici vorbă nu măi rămîne, zise Zaharia; dă'i pîrleală înainte, fără grijă.

Atunci... îmi ieă eă inima în dinți și fac tocmai așz, cum fusesem povățuit de Gătlan: taiă cusutura încetișor, și țin cătu-ți'i smocul de chibrituri aprinse la călcîiul văru-meă, unde era pielea măi groasă, pînă ce'l răzbește focul. Și cînd răcnește odată cît ce poate, eă svîrrr! chibriturile din mînă, tuștiu! la spatele lui Zaharia, și'ncepem a horăi, de par'că dormeam cine știe de cînd... Ion însă, împiedicat cu picioarele în mînicile contășului, căzuse alivața la pămînt, zvîrcolindu-se ca șerpele și blăstămîndu-ne, cum îi venea la gură:

— Vai! osîndi-v'ar Dumnezeu, să vă osîndească, soiuri ticăloase, ce sînteți! Nime n'are cap să se odihnească în casa asta, de răul vostru! Cine oare mî-a făcut șotia? Pe Zaharia și Nică, îi aud horăind și nu cred să fi îndrăznit. Numai că hoțomanul de Pavel mî-a făcut'o... be-l'ar tăunii să'l bee, cînd i-a fi somnul măi dulce! Și încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să'l învăț eă. a'și măi bate altă dată joc de om.

Și răpede ie cu cleștele un cărbune aprins din vatră, și cu dînsul pe cuptior la Pavel. Și cum dormea,

sărmanul, cu fața în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicînd:

— Na! satură-te de făcut șagă cu mine, cîrpaciule!

Atunci se aude un răcnit spăimîntător și odată cu răcnitul, Pavel isbind cu picioarele în sobă o și darmă la pămînt. Și în buimăceala ceea, trezindu-se cu Ion față 'n față, unde nu se încinge între dinșii o bătaie crîncenă; ș'apoi stă de'i privește, dacă te rabdă inima...

— Sai, Zaharie că se face moarte de om în casa asta, și noi avem să dăm samă, zic eū tremurînd ca varga, de frică.

— Ho, mă! ce vă este, zise Zaharia, sărînd ca un vultur între dinșii. Casă de oameni de treabă se chiamă asta?...

Iară eū, amandea pe ușa afară, plîngînd, și încep a răcni cît îmi lua gura, strigînd megieșii. Oamenii sărîră, buimaci, care dincotro, crezînd că'i foc, ori ne taie cătanele, Doamne ferește! Căci era oștire nemțească în Folticenî pe vremea aceea. După ce se mîntuie clăcușoara asta, lumea ne lasă în cît ne-a găsit și se împrăștie huiduindu-ne. Să fi văzut ce blăstămăție și gălămoz era în casă: fereștile sparte, soba dărămată, smocuri de păr, smuls din cap, sînge pe jos, Pavel cu pieptul ars și Ion cu călcîiul fript ședeau la o parte găfuind; eū cu Zaharia de alta, mirîndu-ne de cele întimplate... iar nevinovații purcei fiind spînzurați în tindă la răceală, nu se știe ce s'aū făcut!... Zaharia de la o vreme voind a curma tăcerea, zise:

— Cîntă-le de-acum, Ioane: «Ce-i fără prihană, a-

lilulia!» și nu mai tînji atîta după dinșii; se vede că așa le-a fost scris, mititeii!...

— Ia nu mai clămpăni și tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; ați tot strigat asupra lor și iacă vi s'a făcut pe voie.

În vorbele aceste, viind și moș Bodringă chiurluit, începe a'și face cruce de la ușă.

— Ei, moșule, zic eū; place'ți cum ne-aī găsit?

Pavel, care pînă atunci șezuse ca mut, uitîndu-se prin casă amărît, zise:

— Ia ascultați, dascălilor: ca să se mîntuie toată dihononia, cărăbăniți-vă de la mine și mă lăsați în pace!

Noi, bucuroși c'am scăpat numai cu-atîta, ne luăm ce mai avem și ne mutăm la un ferar peste drum, dimpreună cu moș Bodringă, mîngîitorul nostru. Prin postul cel mare se răspîndește vuiet pintre dascăli despre desființarea Catihetilor și trecerea celor mai tineri dintre noi la Socola.

— Na'ți-o bună. [că ți-am frînt-o¹⁾] zise Trăsnea; cînd la dică, nu'i nimică. Vorba ceea: «Ne-am pricopsit cu cai cu tot...» Dracul mă pune să'mi bat capul cu gramatica?... De știam asta, măi bine ședeam acasă; și cu banii cîți s'aū dat pe ici pe colea, își prindea tata altă nevoie.

— D'apoi noi, ziseră dascălii cei însurați, oftînd; ne-am calicit cu desăvîrșire; zimți, ba oițe, ba stupi, ba cai și boi s'aū dus ca pe gura lupului! Părintele Catihetul să trăiască!...

¹⁾ «Șezătoarea» V. pag. 214.

— Ia tăceți, bre, răspunse Zaharia; banu'i ochiul dracului, s'a mintuit vorba!.... Ce'l mai cisluiți atîta pe bietul catihet?... Par'că numai el e de-aceia?... Ș'apoi, și vouă, nu știu zău, cum v'a mai intra cineva în voie. Vorba ceea: «Hai în car! — Baiu! — Hai în căruță! — Baiu! — Hai în teleagă! — Baiu! — Hai pe jos! — Baiu! — ziceți mai bine că vă trageți la teapa voastră, ca apa la matcă. Eū-s mai bucuros că s'a întimplat asta. La Socola să mergem dacă voim să ieșim dobă de carte!.... Acolo-s profesorii cei mai învățați din lume, după cum aud eū.

— La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

— Duceți-vă pe pustiu, dacă vă place; duce-v'ați învîrtindu-vă ca ciocîrlia, strigă cei bătrîni!

Și așa aproape de Paști, ne-am răzlețit unii de alții, și la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

București, 1881 Septembrie.

IV. *)

GÎNDURI DE CĂLUGĂRIE. — DRUMUL SPRE IAȘI. — MOȘ LUCA
ȘI SMEH LUI. — LA SOCOLA.

Cum nu se dă scos ursul din bîrlog, țaranul de la munte strămutat la cîmp, și pruncul dezlipit de la sînul mamei sale, așa nu mă dam eū dus din Humulești, în toamna anului 1855, cînd veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei. Și oare de ce nu m'aș fi dat dus din Humulești, nici în rup-tul capului, cînd mereu îmi spunea mama că pen-tru folosul meu este aceasta? Iaca de ce nu; dragă-liță Doamne, eram și eū acum holteiū, din păcate! Și Iașii, pe care nu'i văzusem nici-odată, nu erau aproape de Neamț, ca Folticenii; de unde toamna tîrziu și mai ales prin cișlegile de iarnă, fiind nop-țile mari, mă puteam repezi din cînd în cînd, pîș-lind'o așa cam pe după toacă și tot înainte, sara pe lună cu tovarășii mei, la clăci în Humulești, pe unde știam noi, ținînd tot o fugă ca telegarii; și după ce jucam cît jucam, furam cîte-un sărutat de

*) Publicat întîiași dată în ediția *Saraga* (1892). După o notiță a d-lui Art. Goroveiū («Șezătoarea» V, pag. 192) această parte a fost citită întîia oară la 1888 într'un cerc literar întrunit la N. Beldiceanu în Iași. — Cîte-va fragmente au fost scrise în Albumul răpo-satului profesor Gruber. (Teodorescu-Chirileanu, în «Șezătoarea» V, pag. 210).

la cele copile sprintăre, și până'n ziuă, fiind ieșiți din sat... cam pe la prânzul cel mare ne-aflam iar în Folticenî; trecînd desculți, prin vad, în dreptul *Băei*, Moldova înghețată pe la margini, și la dus și la întors, de ne degera măduva 'n oase de frig! Inima însă ne era fierbinte, că ce gîndeam și izbindeam. De la Neamț la Folticenî și de la Folticenî la Neamț, era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimba vorba: o cale scurtă de două poște, de la Folticenî la Neamț, nu se potrivește c'o întindere de șese poște, lungi și obositoare, de la Iași până la Neamț. Căci nu vă pară șagă: de la Neamț până la Iași e citu'i de la Iași până la Neamț; nici mai mult, nici mai puțin. Și mai bine să rămîi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decît să plîngi nemîngîiet și să te usuci, de dorul cui știu eū, vîzînd cu ochii!... Dar vorba ceea: «Ursul nu joacă de bună voie.» Mort, copt, trebuie să fac pe cheful mamei, să plec fără voință și să las ce'mi era drag!

Dragu'mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mîhnire, Cetatea Neamțului, de-atitea veacuri! Dragi'mi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe ghiață și la saniuș; iar vara în zile frumoase de sărbători, cîntînd și chiuînd, cutrieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnelor, țarinile cu holdele, cîmpul cu florile și mîndrele dealuri, de după care'mi zîmbeau zorile, în »burdalnica vîrstă a tinereței!

Asemenea dragi'mi erau șazătorile, clăcile, horele și toate petrecherile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire! De piatră de-ai fi fost și nu se putea să nu'ți salte inima de bucurie cînd auzea une-orî, în puterea nopței, pe Mihaî scripcariul din Humulești, umblind tot satul cîte c'o droae de flăcăi după dînsul și cîntînd:

«Frunză verde de cicoare
Astă noapte pe răcoare
Cînta o privighetoare
Cu viersul de fată mare;
Și cînta cu glas duios,
De picaū frunzele jos.
Și cînta cu glas subțire
Pentru-a noastră despărțire.
Și ofta și ciripea,
Inima de țî-o rupea.»

Și cite și mai cite nu cînta Mihaî lăutariul din gură și din scripca sa răsunătoare, și cite alte petrecheri pline de veselie, nu se făceau pe la noi, de'ți părea tot anul zi de serbătoare! Vorba unei babe: «Să dea Dumnezeu ¹⁾ tot anul să fie serbători și numai o zi de lucru; și atunci ²⁾ să fie praznic și nuntă.» Apoi lasă'ți, băiete, satul cu tot farmecul frumusețelor lui, și pasă de te du în loc strein și așa depărtat, dacă te lasă pîrdalnica de inimă! Și doar mă și sileam eū, într'o părere, s'o fac a înțelege pe mama, că pot să mă bolnăvesc de dorul ei... și să mor printre streini; că văru-meū Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oșlobanu și alții s'aū lăsat de învățat, și despre asta, tot mîncă

¹⁾ In Albumul-Gruber: «Dare-ar Dumnezeu!».

²⁾ In Albumul-Gruber: «Și chiar și atunci să fie praznic și nuntă în sat.»

pîne pe lingă părinții lor. Dar zadarnică trudă! Mama avea alte gânduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicîndu'mi de la o vreme cu asprime:

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă:... Ai să pleci unde zic eu. Și Zaharia lui Gîtlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vă duce cu căruța cu doi cai ca niște zmei. Ia, mai bine, răpezi-te până la el de vezi, gata'i de drum? Că mine desdimineață, cu ajutorul Domnului, plecați.

— Nu mă duc, mamă; nu mă duc la Socola, măcar să mă omori, ziceam eu plîngînd cu zece rînduri de lacrimi! Mai trăiesc ei oamenii și fără popie.

— Degeaba te mai sclifosești, Ioane, răspunse mama cu nepăsare; la mine nu se trec acestea... Pare-mi-se că știi tu moarea mea... Să nu mă faci ia acuș, să ieu culeșerul din ocniță, și să te dezmiard, cît ești de mare!... Apoi chiamă pa tata și'i zice hotărîtor: «Spuneți și d-ta băietului, omule, ce se cuvine, ca să'și iee nădejdea și să'și caute de drum.»

— Mai rămîne vorbă despre asta, zise tata, posomorît. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el; că doar nu-i de capul său. Cînd m'ar bate numai atîta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi?! Dar eu mă lupt cu gîndul, cum să'i port de cheltuială; căci banii nu se culeg de la trunchiū, ca surcelele. Și la iști vr'o șese, afară de dînsul, dacă rămîn acasă, nu li mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a'l sburătăci, căci

nu se știu zilele omului! Și poate vre-odată să fie și el sprijin pentru iștialăți.

Văzînd eu că nu'i chip de stat împotriva părinților, începuî a mă gîndi la pornire, zicînd în sine'mi cu amărăciune: — Ce năcaz pe capul meu! Preuții noștri din sat n'aū mai trepădat pe la Socola, și, mila sfintului! Nu'i încape cureaua, de pîntecoși ce sînt. D'apoi călugării: o adunătură de zamparagii dugliși, din toată lumea, cuibăriți prin mănăstire, ce nu ajung!?! Și eu să înșir atîtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Folticeni și acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac ia acolo un popă prost, cu preuteasă și copii, prea mult mi se cere!...

Acuș îi spun mamei că mă duc la călugărie, în Neamț ori la Secu. Și cu cîtă carte știu, cu cîtă nu știu, peste cîți-va ani pot s'ajung dichiu la vr'un mitoc, și să strîng un știubeiū plin de galbeni, ca părintele Chirilaș, de la jugărit, din Vinători Neamțului. Ș'apoi atunci... pune'ți cuvioase Ilarie, plosca cu rachiū la șold, icrișoare moi cît se poate de multe, și altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoa-lele'n briū pe sub rasă, comanacul pe-o ureche, și cu sabia Duhului în mîna și pletele în vînt, ia-o la papuc peste «Piciorul Rău» spre «Cărarea afurisită» dintre Secu și Agapia din deal, unde toată vara se aude cîntînd cu glas îngeresc:

«Ici în vale la pîrău,
«Mielușa lui Dumnezeu!

Iar cîte-un glas gros răspunde:

«Hop și eu de la Durău,
«Berbecu lui Dumnezeu!»»

Căci, fără să vreă, aflasem și eu păcătosul citeceva din tainele călugărești umblînd vara cu băieții după... bureți, prin părțile acele, de unde prinsesem și gust de călugărie... Știi, ca omul cuprins de evlavie.

În sfîrșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s'aŭ revărsat zorile, m'am frămîntat cu gîndul fel și chip, cum aș putea îndupleca pe mama, să mă dea mai bine la mănăstire; și tocmai cînd eram hotărit a spune mamei aceste¹⁾, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățel de-al doilea, a cărui tînră nevestă avusese grijă să'l trezească la timp și să'l pregătească de pornire..., se și aude strigînd afară: «Gata sînteți? Haidem! că eu vă aștept cu caii înhămați». Mama atunci mă și ia răpede, răpede la pornit, fără să am cînd îi spune de călugărie.

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mîna părinților, luîndu-ne rămas bun cu ochii înecați în lacrimi, și după ce ne suim în căruță, supărați și plînși ca vai de noi, Luca Moșneagu, harabagiul nostru, [și] dă biciu cailor, zicînd nevetei sale, care închidea poarta după noi: — «Olimbiadă, ia sama bine de borta ceea!» Căci, niște porci spărgînd gardul într'un loc, se înădise în grădină²⁾, la păpușoi...

Era dimineața, în ziua de tăierea capului Sfintului Ioan Botezătorul, cînd ieșiam din Humulești, și fetele și flăcăii gătiți frumos, ca în zi de serbătoare,

¹⁾ Albumul Gruber: «aceasta».

²⁾ Albumul Gruber: «în grădina lui».

foiaș prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca ne duceam surgun dracului pomană! Că mai bine n'oiu putea zice.

— Rogu-te, mîna mai tare, moș Lucă, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs, la noi!

Luca Moșneagu, însă, mîna cum știa el; căci smirtoagele lui de cai erau vlăguiți din cale-afară, și slabi și ogîrjiți ca niște miți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețile cele, tocmai acum în vremea noastră, zise Zaharia lui Gitlan, plin de năduh, după ce-am eșit la drum afară. Cînd să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; par'că are omul zece vieți! Tot umblînd noi din școală în școală, mai mult ia așa «de frunza trăsinelului», mîne-poimîne avem să ne trezim niște babalici gubavi și oftigoși, numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

— Ce zici dumneta, moș Lucă, despre unele ca acestea?

— Ce să zic, dascăle, Zaharia; știm noi cum sînt formele? Eu trebuie să vă duc la locul hotărît, și de-acî în colo, cum v'a sluji capul. Hi! călușii tatei, să ne întorcem cit mai degrabă acasă.

Cînd auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă, și cînd mai vedeam cum rămîn satele și locurile frumoase în urmă și tot altele necunoscută se înfătoșază înainte-ne, supărarea noastră creștea la culme! Pentru fie-care fîntină, pîrău, vâlcică, dum-

bravă și alte locuri dragălașe ce lăsam în urmă-ne, scoteam câte-un suspin adînc din piepturile noastre! Si, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în sama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

După un scurt popas, făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înainte spre Moțca și suim încet-încet, codrul Pășcanilor. Apoi, din vârful acestui codru, măi aruncăm, nimernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului; urieșii munți, cu vîrfurile ascunse în nourî, de unde purced isvoarele și se revarsă pîrăiele cu răpejune, șoptind¹⁾ tainic în mersul lor neîncetat, și ducînd poate cu sine multe, multe patimi și ahturî omenești să le înece în Dunărea măreață!

— Ei, ei! măi Zaharia, zic eū, coborîndu-ne la vale spre Pășcani: de-acum și munții i-am pierdut din vedere, și înstreinarea noastră este hotărîită, cine știe pentru cită vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumnezeu sfîntul, zise Zaharia cu glasul aproape stîns. Ș'apoi rămase dus pe gîndurî tot drumul, pînă la Blăgești, peste Siretiū, unde ne-a fost și masul în noaptea aceea. Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotariū, puțin de nu era să rămînem chiori. De cu sară și pînă după miezul nopții, am stat numai într'o fumăraie de baligî, ca la carantină, și tot ne-aū coșit țînțarii.

— Așa'i viața cîmpenească, zise moș Luca, cîoșmolindu-se și învîrtindu-se ca pe jăratîc, de răul țînțarimeî. Cum trecî Siretiul, apa'i rea și lemnele

¹⁾ Albumul Gruber: «șopotînd».

pe sponci; iar vara te înăduși de căldură și țînțarii te chinuesc amarnic. N'aș trăi la cîmp, Doamne fe-rește! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezî ca cristalul și reci ca ghița; lemne de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii măi să-nătoși, măi puternici, măi voinici și măi voioși, iar nu ca iști de pe la cîmp: sarbezî la față și zbîrciți, de par'că se hrănesc numai cu ciuperci fripte în toată viața lor.

— Știi una, Moș Luca, zise Zaharia de la o vreme: gănușa'i spre asfințit, rarițile de-asemine și luceafărul de ziuă, de-acum trebuie să răsără; haidem să pornim la drum.

— Că bine zici, dascăle Zaharie; par'că ți-a ieșit un sfînt din gură. De cit ne-om tot învîrti și cioșmoli pe iastă prispă, măi bine să scurtăm din cale. Căci mare-i Dumnezeu, ne-a feri el de întîmplări! — Și așa, luîndu-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în șleah, părerea noastră de bine: întîlnim cîți-va oameni cu niște cară cu draniță, mergînd spre Iași; ne întovărășim cu dinșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și hai, hai! hai, hai! pînă'n ziuă, iacă-tă-ne în Tîrgul-Frumos, unde-am și înjunghiat cîți-va harbuji într'ales, de ne-am potolit deocamdată și foamea și setea. Apoi după ce s'aū hodinit caii, am pornit înainte spre Podu-Leloe, și de aici, tot înainte spre Iași, măi mult pe jos de cit în căruță, căci zmeii lui Moș Luca se muiese de tot; și țăraniî noștri glumeți, cum sînt ei, ne tot sfîchiuiaū, în treacăt, care din cotro, de ni-era măi

mare rușinea de rușinea lui Moș Luca. Iar, mai ales pe la asfințitul soarelui, tocmai când intram în Iași, pe rohatca Păcurari, un flăcăoan al dracului ne-a luat în ris cum se cade, zicînd :

— Moșule, ie sama de ține bine telegarii ceia să nu iee vînt; că Iașul ista-î mare, și Doamne fe-rește, să nu faci vr'o primejdie!...

Atîta i-a trebuit lui Moș Luca, ș'apoi lasă pe dînsul; cite parastase și panaghii, toate i le-a rădicat.. I-auzi, măi! Dac'ar ști el, chiolhăsonul și ticăitul, de unde-am pornit astă noapte, ș'ar strînge lioarba acasă; n'ar mai dîrdăi degeaba asupra căișorilor mei! Ș'apoi doar nu vin eū întîiași dată la Iași, să-mi dee povăț unul ca dînsul, ce rînduială trebuie să păzesc. Patru-zecile mîne-sa de golan! Dacă n'a stat o leacă, să-l învăț eū a mai lua de altă dată dru-meții în ris.

Văzînd noi că ne ieū oamenii tot peste picior, și pe Moș Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruța, ne acoperim peste tot c'un țol zicînd eū cam cu sfială: — Moș Luca, de te-a întreba cine-va, de acum înainte, de ce trag caii așa de greū, să spui că aduci niște drobi de sare de la Ocnă, și lasă-dacă nu te-a crede fie-care...

— Ei, apoi?! Știutu-v'am eū că și voi mi-ați fost de-aceștia, zise Moș Luca mergînd pe lingă cai, plin de năduh; nu mă faceți, că ia acuș vă ard cite-va jordiî prin țolul cela, de v'a trece spurcatul!...

Auzînd noi ce ni se pregăteșe, ghiontîtu-ne-am unul pe altul, chicotînd, inădușit, și ca mai ba să

zicem, nici cîrc! În sfișit, după multe șfichiuri ce a primit Moș Luca de la unii-alții, cum e lumea a dracului, mergînd noi în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte prin rătăcările de pe ulițele Iașilor, am ajuns într'un tîrziū, noaptea, în cieriul Socolei și am tras cu căruța sub un plop mare, unde-am găsit o mulțime de dăscălime adunată de pe la cati-heți, din toate județele Moldovei; unia mai tineri, iar cei mai mulți, cu niște tîrsoage de barbe cit badanalele de mari, șezînd pe iarbă, împreună cu pă-rinții lor, și preuți și mirenî, și mărturisindu'și unul altuia păcatele . . . . .

Popa Duhu ¹⁾

Cine-a întilnit vr'odată în calea sa un popă. îmbrăcat în straie sărăcuțe, scurt la stat, smolit la față, cu capul pleș, mergînd cu pas rar, încet și gînditor, răspunzînd îndesat «sluga dumitale» cui nu'l trecea cu vederea, căscînd cu zgomot cînd nu-și găsea omul cu care să stea la vorbă, făcînd lungi popasuri prin aleiele ascunse ale grădinilor publice din Iași, cite cu o carte în mîină, tresărînd la cîntecul păserelelor și oprindu-se cu mirare lîngă moșinoaiiele de furnici, pe care le numia el «republici înțelepte», desmierdînd iarba și florile cîmpului, icoane ale vieții omenești, pe care le uda cite c'o lacrimă fierbinte din ochii săi, și apoi cuprins de foame și obosit de osteneală și gîndire, își lua cătinel drumul spre gazdă, unde'l aștepta sărăcia cu masa întinsă?...

Acesta era părintele Isaiia Duhu, născut în satul Cogeasca-veche, din județul Iași.

¹⁾ Tipărit întiași dată în «Convorbiri literare» Anul XV, 1881. În sumarul «Convorbirilor» bucata aceasta e considerată drept narațiune, iar în edițiile celelalte de «anecdotă». Credem că e mai nimerit a o clasifica printre «Amintirile» lui Creangă.

Patru păreți străini, afumați și îmbrăcați cu rogojini; teancuri de troftoloage grecești, latinești, bulgărești, franțuzești, rusești și romînești pline de painjeni și aruncate în neregulă prin cele unghere, un lighean de lut cu ibric pentru spălat, în mijlocul odăiei, apărie pe jos, gunoiu și gîndaci fojgăind în toate părțile, o pine uscată pe masă și un motan ghemuit după sobă, era toată averea sfinției-sale.

Mare de inimă, iar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una așa, de vreme ce nu'și astîmpăra gura către mai marii săi, măcar să-l fi picat cu lumina.

De copil, în seminarul Socola, unde-a învățat carte — mai mult singur de cit de la profesori — își punea degetele pe o piatră și le bătea cu alta, de ciudă că nu scriu frumos; se lovea cu pumnul peste cap, cînd vedea că nici dascălul nu putea să-i talmăcească bine ceva, și vai de școlarii care-l smin-teau de la învățătură!

Așa fiind el, ci-că unul dintre călugării Socolei a zis că e bun de călugăr, numindu-l «Duh diavolesc», [și de unde până unde,] ¹⁾ l-a și călugărit și Duhu i-a rămas numele. Iară el, Isaiia Teodorescu se iscălea. Și din școlar, profesor a ajuns la Socola: și duh din duhul său a dat școlarii săi o bucată de vreme. Dar purici mulți nu făcea el într'un loc, [Doamne ferește]; căci era duh [neastîmpărat și] neîmpăcat chiar cu sine însuși. Nici lacom de avere, nici de cinuri;

¹⁾ Parantezele arată cuvintele cari lipsesc în «Conv. Lit».

mulțămît cu cit avea, cu cit n'avea, cînd te mieri ce nu-î venea la socoteală, ia-ți popo dăsagii și toiașul și pe ici țî-e drumul. [Vorba ceea: «Geasta cu trepădatele că nu-s departe satele.»]

Aci era la Socola, aci în Iași, aci la mănăstirea și în Tîrgul-Neamțului profesor, de unde cutriera munții, în sudoarea frunții, și mai la tot pasul cînta:

«Ruinata cetățuie ce acopere-acel munte
«Și de unde ochiul vede lucruri multe»

Apoi,

«Pe o stîncă neagră într'un vechiu castel
«Unde curge 'n vale un rîu mititel»

Iar la urma urmelor :

Pasăre galbănă 'n cioc
«Rău mi-ai cîntat de noroc!»...

Și tot așa și iar așa, pînă i se făcea viața neagră și aici, ș'apoi iar se întorcea în Iași, îndrăgindu-î pentru o bucată de vreme.

Duh neastămpărat și cutezător, în predicele sale de pe amvoanele bisericilor, înțepa ca viespea, zicînd :

— Elisei a curățit de lepră pe Neeman Sirianul, trimițîndu-l să se scalde în apa ¹⁾ Iordanului. Iară eu vă trimit la Căcaina ²⁾ ca să vă curățiți de lepra ignoranței și a trîndăviei.

¹⁾ În «Conv.» rîul.

²⁾ Mic rîușor din Iași, care se varsă în Bahlui.

— Odată era o floare numită rușinea fetelor, foarte răspîndită în țară la noi; dar de cînd au luat «mîrșavele ¹⁾ de modă» locul gospodinelor romînce, această floare a început a dispărea din grădinile și țarinele noastre.

— Cine are urechi de auzit, să audă!

Iar pe cei slugarnici, mîndri și lucsoși îi arăta cu degetul, zicînd :

— Fățarnice, a zis Hristos, curăță mai întîi partea cea din lăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară curată.

Și cîte și mai cîte, publicate prin jurnalul «Predicatorul Moralului Evanghelic», redactat de dînsul pînă i-a luat Chiriahia puterea de predicator. Dar părintele Duhu nu i-a tors mă-sa pe limbă.

Odată, slujind un episcop oare-care de hramul bisericeii la Buna-Vestire din Iași, părintele Duhu intră în biserică, se închină rar pe la icoane, și cum era multă lume adunată și episcopul sta în strana arhierescă, îmbrăcat pompos și cu mitra pe cap, părintele Duhu se oprește în față-i și zice în gura mare, clătînd din cap :

— Dragul mamei Cînilic, bine-ți șede Mitropolit... Unde-î neneacă-ta să te vadă! Apoi oftînd adînc, mai adaugă : — «Cînd veți vede uriciunea pustirii stînd la locul unde nu se cade să stee, să știți că aproape este sfîrșitul, a zis Hristos.»

După aceea se trage cu dispreț din fața episcopului, și ieșînd din biserică, își caută de drum.

¹⁾ Marșandele.

Iară ceilalți popi, înlemniți cu minile la piept, cît pe ce să cadă amețiți din picioare, de frică și de rușinea arhipăstorului.

Nu tirziu după aceasta, Mitropolitul face pe părintele Duhu archimandrit cu mitră, adică îi dă voie să poarte straie de mii de lei, fără să aibă cu ce să și le cumpere.

Și părintele Isaiia, în loc să umble morțiș, ca alți popi, după cerșitorit, luînd și de pe viu și de pe mort, să aibă cu ce se împopoțona, el, dimpotrivă, zicea că este de altă părere, și anume: «De cît să dai de pomană la calici Simbăta, mai bine ceva de băut mahmurilor, Marța». ¹⁾

Odată, chemînd episcopul unei biserici mai sărăcuțe pe părintele Duhu să slujească de hram, Sfințiea-sa și-a atîrnat la piept o cruce mare de lemn, legată cu sfoară groasă de cînepă, zicînd :

— Iartă-mă, Doamne, că te-am spînzurat cu ață, neavînd lanț de aur nici de argint, cu care te spînzură mai marii mei, Archiereii...

La mănăstirea Neamțului, stînd adesea ori de vorbă cu starițul Naftanail, părintele Duhu îi zicea, șfichiindu-l, că Rușii din aceasta lavră romînescă s'au puiezeit, ca și holera adusă în Moldova pe cozile cailor rusești la 1828. Starițul ne mai putîndu-și sta împotriva, zicea de la o vreme: — Hai pacam, părinte Isaiia, cinstindu-l cu rachiū îndulcit cu miere, pahar după pahar, pînă ce părintele Duhu spunea :

¹⁾ Pasagiul întreg e introdus (probabil după o corectură făcută de autor) ulterior în ediția de la Iași.

— Lasă-mă în pace, cuvioase, că se învîrtește lumea cu mine de-atita aghiazmă ruscă; mai bine să nu ne împăcăm. Și începea a-i cînta pe glas al doilea [irmosul următor]:

— Umblat-aū Israil prin valul cel învăluit, c'un ulcior legat de gît, și c'un curcan fript, că s'a proslăvit. [Apoi—antifoanele bețivilor, pe glas al pătrulea]:

— Din tinerețile mele, multe oale și ulcele se luptă cu mine; dar mai multe păhărele, cîte stele sînt pe ceriū...

Ploscuța mea, iubit vas,
Pasere cu dulce glas;
Eū la gură te rădic,
Tu imi cînți, coglic! coglic!
Și nu mă'ndur să te las,
Căci mă plesnești tot în nas... ¹⁾

Vai sărace poloboace,
De te-ai face mai încoace
Să ne stringem vre-o cîți-va
Noi spre mîntuirea ta.
Ș'om mai veni vr'o doi-trei
Și țî-om pune căpătîi.
Ș'om aduce-un popă rus
Și te-om da cu tundu'n sus.

Unui arhimandrit grec, ce blagoslovea pe diacon la slujbă: «Să îndrepteze Domnul pașii lui spre tot lucrul bun», părintele Duhu îi zise:

— Ba mai bine să îndrepteze Domnul pașii voștri peste Dunărea, cuvioșilor, că destul ne-ați pingărit

¹⁾ Lipsesc în «Conv. Lit.» pasagiile: «Din tinerețile mele» etc. și «Ploscuța mea»...

biserica și neamul cu smeritele voastre blagoslovenii.

Profesorului Columb de la Liceu, care zise odată părintelui Isaiia « Bună dimineața, Duhule! » el îi răspunse :

— Mulțămesc, cadavrule! Și cred că ai la știință că cuvintele: popă și profesor se încep cu pocoii, ca și substantivul, porcule.

Popilor de mir, pe cari îi numea Haldei, le cînta antifoanele următoare :

Diaconii și cu pochii,
De treji ce sînt, de-abia văd cu ochii.
Iar mamelor preutese
Beția din cap nu le mai iese.

Și cite ponturi [și ponosuri] nu da dintr'insul, de-î era și lui lehamete cite-odată să se mai întilnească cu cineva și să-l mai strînească la vorbă.

Odată, ieșind supărat de la Mitropolie, îl întilnește părintele Arbore de la Bărnovschi, și-l întrebă :

— De unde vii, părinte Isaiie?

— Nu știu.

— In cotro ai luat-o, părinte Isaiie?

— Nu știu.¹⁾

— Cum așa, de nu știți nici de unde vii nici în-cotro te duci?

— Iată cum ; răspunse părintele Duhu : cînd eram băiet, stupeam în palma stîngă, apoi trînteam cu muchea palmei celeilalte în stupit și în care parte sărea el, într'acolo apucam și eu.

¹⁾ Cele două din urmă alineate lipsesc în ediția de la Iași.

— Și acum tot așa faci? întrebă părintele Arbore.

— Tot, [batăr să crăpe dracul].

— Dar dacă din întîmplare ar sări stupitul în spre Golia¹⁾, cum ți s'ar părea?...

— Dar știți că m'ai ars, Haldeule, zise părintele Duhu, luîndu-și tălpășița, Dunăre de minios.

La cea din urmă, strîngînd părintele Duhu para cite para, și-a comisionat cărți spiritiste și cetindu-le, ci-că a zis cătră oare-cine :

— Aceste cărți încapînd pe mîna unor șarlatani ignoranți, ai să auzi vorbindu-se, că fac minuni ca Sfinții.

Și sfînt să fie rostul părintelui Duhu, căci tocmai așa s'a întimplat.

Într'una din zile, neavînd el cu ce să-și cumpere pîne, le-a luat cu vravul și le-a vîndut directorășului unei școale primare cu te mierî ce. Și de-atunci inceputul Spiritiștilor în Iași. De-atunci Grigore Nazianzul, Efrem Sirul, Solomon înțeleptul și alți răposați de veacuri nu se mai pot liniști în mor-minte ; întrebare peste întrebare li se face. Ș'apoi ia să nu răspundă, că dracu-i a lor pe șapte ani.

Auzind părintele Duhu că s'a făcut zvon prin Iași despre niște năzdrăvăni ca aceste, ci-că s'a luat Sfinția-sa pe gînduri, zicînd ;

— Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala!

Și poate că din această pricină bolnăvindu-se

¹⁾ Biserica din Iași, în ograda căreia se afla și casa de nebuni.

greu, și-a dat duhul, tocmai cînd ajunsese îngrijitor la Biserica Nicorița din Tatarăși; de unde aproape fiindu-i tînterimul Eternitatea, și-a luat acolo casă de veci — fie-i țărna ușoară — și de-atunci ca mai ba să-l vadă cine-va bătădăind pe ulițele Iașilor.

Moș Ion Roată.

I ¹⁾

La 1857 pe cînd se fierbea Unirea în Iași, boierii moldoveni liberali, ca de-al-de Costache Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, aū găsit cu cale să cheme la Adunare și ciți-va țărani fruntași, cite unul din ²⁾ fie-care județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum aū ajuns țărani în Iași, boierii aū pus mîna de la mîna de i-aū ferchezuit frumos și i-aū îmbrăcat la fel, cu cheburî albe și cușme nouă, de se miraū țărani ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri, să le ție cuvînt, ca să-i facă a înțelege scopul chemărei lor la Iași.

— Oamenî bunî, știți, pentru ce sinteți chemați aici între noi, zise boierul cu blindetă.

— Vom ști cucoane, dacă ni-ți spune, răsponse cu sfieală ³⁾ un țaran mai bătrîn, scărpinîndu-se în cap.

¹⁾ Publicată întîia oară în «Albumul Macedo-Romin» a. 1880, pag. 26 sub titlul: «Anecdote» și reprodusă în «Convorbiri» an. XVIII pag. 456 cu mai multe îndreptări, de cari aici s'a ținut seamă.

²⁾ In «Convorbiri»: de.

³⁾ In «Convorbiri»: sieală.

— Apoi iaca ce, oameni buni: de sute de ani două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfișie și se mănîncă între dinsele spre cumplita urgie și peire a neamului românesc. Țări surori și creștine am zis, oameni buni: căci precum ne închinăm noi Moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile cite le avem noi, le au întocmai și frații noștri munteni. Țări megieșe am zis, oameni buni; căci numai părăuașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. «Să-l secăm dar dintr'o sorbire» și să facem sfînta Unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n'au putut s'o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne-ajute! Înțeleș-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v'am chie-mat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă sîntem. Că de-aceia ne-am adunat aici ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți, cum a ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspuseră cîți-va țărani mai rușinoși; că dă, dacă nu-ți ști dumnevoastră ce-i pe lume, noi țărănimea de la coarnele plugului, avem să știm ce-i bine și ce-i rău?..

— Ba eă drept să vă spun, cucoane, n'am înțeles, ci-că zise cu îndrăzneală, unul dintre țărani, anume

ION ROATA.

Ș'apoi chiar dacă ne-am pricepe și noi la cite

ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: Țăranul, cînd merge, tropăește și cînd vorbește, hodoragește, să ierte cinstită fața dumnevoastră. Eă socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că dă, noi știm a învîrți sapa, coasa și secerea, dar dumnevoastră învîrțiți condeiul și cînd vreți, știți a face din alb negru și din negru alb.... Dumnezeu v'a dăruit cu minte, ca să ne povățuiți și pe noi prostimea.

— Ba nu, oameni buni, s'a trecut vremea aceea, pe cînd numai boierii făceau totul în țara aceasta, ș'o storceaă după plac. Astăzi toți, de la Vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și cîștig; datorii și drepturi pentru toți deopotrivă...

Le spuse boierul apoi despre originea Romînilor, cum și de cine au fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele lor și cum au ajuns a fi dezbinați și împrăstiați prin alte țări. Le dă el pilde cite și mai multe: cu zmocul de nuele¹⁾, cu taurii învrăjbiți și în

¹⁾ În *Metoda nouă de scriere și cetire* de I. Creangă și alții (ediția XXIII, Iași 1893, pag. 82) este pilda asta supt titlul «Unirea face puterea», cu următorul cuprins:

Un tată avea mulți fii, între care întrase o mare dihonie; ca să-i aducă la unire, tatăl a luat un număr oare-care de nuele, pe care legîndu-le într'un mănunchiu, l'a dat fie-căruia dintr'înșii ca să-l frîngă. Ei neputînd, tatăl a deslegat mănunchiul și a dat fie-căruia din ei cite o nuea, pe care fără multă greutate, le-au frînt. — «Asta să vă fie de învățătură, dragii tatei! Cit veți trăi bine și veți fi uniți, nime n'a pute să vă facă rău; dar îndată ce veți fi învrăjbiți, să știți că veți ajunge a fi prada orî-cărui dușman».

Uniți trebuie să trăiască și Romîni, dacă voesc să fie tari și respectați chiar și de vrăjmașii lor.

Unirea dară cînd domnește totdeauna într'un norod,
Fericirea în el crește, și'nflorind, aduce rod.

sfirșit se silește bietul creștin din răsputeri, a-î face să înțeleagă, care sînt roadele bine-făcătoare ale Unirii, aducîndu-le aminte că tot «pentru unirea tuturor» se roagă și sfînta biserică în toate zilele, mai bine de 1850 de ani. — Ei, oameni buni, cred că acum ați priceput.

— Priceput cucoane, cît se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeu să vă ajute la cele bune!

— Ba eî tot nu, cucoane, răspunse moș Ion Roată.

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneta, cum văd, ești cam greu de cap; ia haîdem în grădină, să vă fac a înțelege și mai bine. Moș Ioane, vezi colo în ogradă la mine bolovanul cel mare.

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine, și adă-l ici lângă mine, zise boierul care ședea acum pe un jilț în mijlocul țaranilor.

— S'avem iertare, cucoane, n'om pute; că doar acolo-î greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vezi.

Moș Roată se duce și vrea să rădice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneta moș Vasile, și dumneta bade Ilie și dumneta bade Pandelachi.

În sfirșit se duc vr'o 3—4 țarani, urnesc bolovanul din loc, îl rădică pe umere și-l aduc lingă boer.

— Ei oameni buni, vedeți?... S'a dus moș Ion și n'a putut face treaba singur; dar cînd v'ați mai dus cîți-va într'ajutor, treaba s'a făcut cu mare ușurință; greutatea n'a mai fost aceeași.

Povestea cîntecului:

Unde-î unul nu-î putere
La nevoi și la durere;
Unde-s mulți puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni; credeți dumnevoastră, că de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valachia, avem să fim numai atîția? Frații noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și cei de peste Dunărea, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi de n'or mai îndrăzni dușmanii în vecii vecilor a se lega de Români¹⁾. D'apoi frații noștri de sînge: Franțujii, Italianii, Spaniolii și Portugezii ce așteaptă? La ori-ce întimplare, Doamne fereșe, staî gata să-și verse sîngele pentru noi...

Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c'ați înțeles și răsînteles.

— Ba eî unul, să iertați dumnevoastră, cucoane, încă tot n'am înțeles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta moș Ioane? Mai bine ce v'am talmăcit, și un copil putea să înțeleagă.

— Mai așa, cucoane, răspunseră ceilalți.

— Moș Ioane, zise acum boierul cam tulburat de multă oboseală: ia spune dumneta în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n'ai înțeles, de cînd se face atîta vorbă; să auzim și noi.

— Dă cucoane, să nu vă fie cu supărare; dar de la vorbă și pînă la faptă este mare deosebire...

¹⁾ În ediția de la Iași fraza din urmă sună ast-fel:

«Și ei se vor uni cu noi și vom face împreună o țară mare și bogată și puternică, de n'ar mai îndrăzni...»

Dumnevoastră, *ca fie-care boier*, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n'ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneți dinioarea că de-acum toți au să iee parte la sarcini, de la Vlădică pînă la opincă. Bine-ar fi, dac'ar fi așa, cu coane; căci la războiul înapoi și la pomană năvală, par'că nu prea vine la socoteală...

Iar de la bolovanul d-voastră am înțeles așa: că până acum, noi țărani am dus fie-care cite-o piatră mai mare sau mai mică pe umere; însă acum sîntem chemați a purta împreună, tot noi *opinca*, o stîncă pe umerele noastre... Să dea Domnul, cucoane, să fie alt-fel, că mie [unuia] nu mi-a păre rău...

La aceste vorbe, țărani ceialalți au început a strînge din umere, a se uita lung unul la altul și a zice:

— Ia poate că și Roată al nostru să aibă dreptate...

Iar boierul, luîndu-i înainte cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.

Iași, 4 Maiu 1880.

II ¹⁾.

Între țărani fruntași cari au luat parte împreună cu boierii, cu Episcopii și cu Mitropolitul țării la «Divanul ad-hoc» din Moldova în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sînt mai toți țărani romîni de pretutindenă. — Numai atita,

¹⁾ Tipărită întia oară în Almanachul Societății «Romînia Jună» 1883, sub titlul «Anecdota» și reproducă în «Conv. Lit.» a. XVII pag. 114.

că moș Ion Roată, după cite văzuse și după cite pățise el în viața sa, nu prea punea temeiul pe vorbele boierești și avea gîdilici la limbă; adică, spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, cînd îl scormolea ceva la inimă. — Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată fiind țăran, cum v'am spus, deși se'nvrednicise a fi acum pintre boieri, nu avea ascunzătorii în sufletul său.

În «Divanul ad-hoc» din Moldova, erau boieri de toată mîna: și mai mari și mai mici; și mai bătrîni și mai tineri; și mai învățați și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. — Între acești din urmă erau de-al de bătrînul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza, și alți cîți-va de-al-de aceștia care, fiindu-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile asculta cu evlavie slujba bisericească de la început pînă la sfîrșit, cîntînd și citînd la strană de-alma cu dascăli și preuții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeau bucățica de pîne cu orfanii, cu văduvele și cu alți nevoeși, cum apucase din părinți. — Atîta-i ajungea capul, atîta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde-or fi acolo, că bune inimă ¹⁾ avea.

Dar să ne întoarcem iar la «Divanul ad-hoc». Aici ca în toate adunările de felul acestora se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă *timpul de față cu cel trecut* pentru cea mai dreaptă cauză a neamului romînesc: Unirea, sfînta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străină-

¹⁾ În Convorbiri: bună inimă.

tate numai cu franțuzească și nemțească, erau cîr-titori asupra *trecutului*, și cei mai guralii totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrînești nu le mai venea la socoteală. Și din această pricină, unii, în aprin-derea lor, numeau pe cei bătrîni: «rugini învechite, ișlicari, strigoii» și cite le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; da, învățați nu-s?..

Nu-i vorba, că și năvingia unor bătrîni era mare.— Une-orî, cînd se minieau, dădeau și ei tinerilor cite un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjuriști, duelgii, pan-talonari, oameni smintiți la minte și ciocoi înfumu-rați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obi-ceiuri». — În așa imponcișare de idei se afla boierii bătrîni cu tineretul din «Divanul ad-hoc» al Moldovei; cu toate că și unii și alții erau pentru «Unire». Nu-mai atîta, că bătrîni voiau «Unire» *cu tocmală*, iar tinerii «Unire» *fără socoteală*, cum s'a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unii din-tre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una două, îi tolocănea, muștrindu-i:

Ba că «nu vorbesc drept romînește, cum vor-beau părinții lor, ci aș corchezit graiul strămoșesc, de nu'i mai înțelege nimene»; ba că «umblați cu șurubele să ne trageți butucul»; ba că «face omul cu cine-va o tovarășie cît de mică, și tot urmează invoială între părți, iar nu așa cu ochii închiși» — căci, «dacă n'ai carte, n'ai parte, scurtă socoteală»; ba că «de cînd cu străinătatea, v'ați înstrăinat și legea și limba și inima și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvîrlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și

nu-i departe vremea aceea, pe cît văd eu. Întrebați pe bieții nimernici de săteni, să spuie ei, dacă mai cunosc cine le e stăpîn. Aș rămas ca niște cîni aș nimănuî, sărmanii oameni! Cine se scoală mai de dimineață, acela e mai mare în sat la ei, de-i ho-ropsește și-i țuhăește mai rău de cît pe vite! Cio-coizmul și străinii să trăiască, și las pe dinșii că ne scot ei la covrigi»; ba că «vai de țara care ajunge s'o puie copiii la cale»; ba că «vorba multă, sără-cia omului»; și, dacă li-i treaba de așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă caii în spate și-i staă vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin le pasă de munca stăpînului.» — Și cite și mai cite năzdrăvăni de-al de-aceste... Las pe bătrîni să te descînte și să te judece ei în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă...

Și iaca așa cu de-al-de cuconul Forăscu.

Acum vine alta la rînd:

Într'una din zile cum vorbea frumos un boier din-tre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele! — Un oarecare boier întîmpină atunci pe moș Ion Roată, zicîndu-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Da ce nevoie mare este să înțelegi tu, moji-cule! Tacă-ți leoarba, dac'ai venit aici; c'apoi în-toarce-ne-vom noi acasă, și helbet! nu ți-a lua nime din spate, ce știu eu... Auzi, obrăznicie! — Tu..., *cu opt-zeci de mi de fălci de moșie*, și el un ghiorlan,

c'un petec de pământ, și uite ce gură face alătura cu mine !...

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit pînă în suflet, răspunde atunci cu glas plîngător :

— Dar bine, cucoane, dacă nu v'a fost cu plăcere să pricepem și noi cîte-ceva din cele ce spuneți dumnevoastră, de ce ne-ați mai adus aici, să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă gălesc, și știu bine că n'are să'mi fie moale, cînd m'oiu întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătătură, cum le vedeți, vă țin pe dumnevoastră de-atîta amar de vreme, și vă fac de huzuriți de bine; și mai mult de cît atîta: orice venetic, în țara asta este oploșit de dumnevoastră, și-l priviți cu nepăsare cum ne sughe singele, și tăceți și-l îmbrățoșați! Numai noi, vite de muncă, vă sîntem dragi ca sarea în ochi... Din *mojici*, din *ghiorlan*, și din *dobitoc* nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumnevoastră, cucoane, dar cu adevărat, așa este: v'ați deprins a lua focul totdeauna cu minile noastre cele *mojicești*... și tot noi cei horopsiți!

— Sfînt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sînt fericit, că stai alătura cu mine. Decît un bonjurist c'o mină de învățătură, mai bine un țaran cu un car de minte.

La aceste vorbe, mulți dintre boierii s'aun simțit atinși; cel cu pricina..., a rămas ca opărit. Iar Co-

lonelul *Alexandru Cuza* a dat mîna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfîrșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în «Divanul ad-hoc» s'a încuviințat «Unirea» și apoi deputații s'aun întors fie-care pe la vetrele lor.

Peste cîți-va ani după aceasta, trecînd *Cuza-Vodă* spre București, a poposit la Agiud, unde l'a întîmpinat o mulțime de lume, ca pe un Domnitor.

Pîntre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hîrtie falfăind pe deasupra capetelor mulțimii, în vîrfurile unei prăjini. *Cuza-Vodă* înțelegînd că trebuie să fie vr'un suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și cînd colo, un țaran bătrîn cade în genunchi dinaintea Domnitorului, sărutîndu-i mîna, cu lacrămile în ochi, și dîndu-i o hîrtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechiu din «Divanul ad-hoc», lucru negîndit! Rădică-te, moș Ioane și spune-mi fără sfială, ce durere ai? Ți-a făcut cine-va vr'un neajuns?

Moș Ion Roată văzînd că după atîția ani de zile nu l'a uitat Colonelul *Alexandru Cuza*, și că l'a primit cu atîta bunătate, a început a plînge cu hohot și a-l ruga să-i citească hîrtia.

Vodă, fiind gata de plecare, și văzînd că hîrtia lui moș Roată cuprinde multă polologie, zise cu blîndeță :

— Spune, moș Ioane, din gură, ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg.

Atunci moș Roată viindu-și în sine, începe a se jălui cum urmează:

— Luminarea Voastră,

De cînd cu păcatul cela de «Ad-hoc», n'am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpînul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști, Măria-Ta. N'am gîndit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățatură, să-și puie mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într'un necaz. Numai Dumnezeu să-i deie sănătate și bine, dar amarnic m'a lovit în avere și în cinste! Crede, Măria-Ta, că nici eu n'am fost așa de sec, între cei de-o samă cu mine. Dar de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot feliul:

Întîi și'ntîi, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină, și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei deadreptul, sau prin alții, cum să deie vitișoarele mele măcar de-un pas pe moșia boierească; ș'apoî sub cuvînt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi impușcă-i porcii; mine vacile și boii; poimîne căișorii; în altă zi ie-i oile dinapoî cu grămada și du-le la curte; îți poți, închipui Măria-Ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzînd eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima'n dinți, și m'am dus la boieru să mă jăluiesc. Și boierul, în loc de un cuvînt bun, m'a scuipat drept în obraz, de față cu

slugile sale și cu alți oameni ce se aflaî atunci la curte, încît am crezut că a căzut ceriul pe mine, de rușine! Ba încă m'a și amenințat, că altă-dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rînduiala asta, Măria-Ta, în ciți-va ani de zile m'aî calicit cu desăvîrșire, și m'a rădicat și cinstea, care, pentru mine, a fost cel mai scump lucru!

Cuza-Vodă a stat neclintit, și s'a uitat țintă la moș Ion Roată, cît a vorbit el. Și cînd a isprăvit vorba, Vodă i-a pus două fășicuri de napoleonî în mînă, zicîndu-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întîmpină-ți nevoia, de azi pe mîne, cum te-a lumina Cel-de-Sus. Iar pe boier, lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci «El nu bate cu ciomagul.»

Lui moș Ion Roată i se umplu din nou ochii de lacrimi, și sărutînd mîna lui Vodă, ca semn de mulțămire, zise oftînd:

— Dar cu rușinea ce mî-a făcut, cum rămîne, Măria Ta?

— Cu rușinea iaca așa rămîne, moș Ioane, zise Cuza-Vodă, sărutîndu-l și pe un obraz și pe altul, în fața mulțimei adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat Domnitorul țării și ți-a șters rușinea. . . . .

Moș Nichifor Coțcariul¹⁾

Moș Nichifor nu-î o închipuire din povești, ci e un om, ca toți oamenii; el a fost odată, când a fost, trăitor în mahalaua Țuțuenii din Tîrgul Neamțului, dinspre satul Vinătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia Moș Nichifor în Țuțueni, pe cînd bunicul-bunicului meū fusese cimpoiaș la cumătria lui Moș Dediu din Vinători, fiind cumătru mare Ciubăr-Vodă, căruia moș Dediu i-a dăruit patru-zeci și nouă de mioare oacheșe numai de cîte un ochiū; iară popă,—unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la mănăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea mănăstire, cu cheltuiala lui, și avea dragoste să-l tragă singur la serbători mari; pentru aceea îi și ziceaū clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și moș Nichifor din Țuțueni.

Moș Nichifor era harabagiū. Căruța lui, de și era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încăpătoare și îndemănată. Un poclit de rogojină oprea și soarele și ploaia de a răzbate

¹⁾ Tipărită în «Conv. Lit.» an. X, No. 10. În ediția de la Iași are subtitlul: Povestire glumeață.

în căruța lui Moș Nichifor. De inima căruții atirnaū păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeaū una de alta, cînd mergea căruța și făceaū tronca, tranca! tronca, tranca! Iară în belciugul de la carîmbul dedesupt—din stînga—era aniantă o bîr-diță, pentru felurite întimplări. Două iepe albe ca zăpada și iuți ca focul, se sprijineaū mai totdeauna de oiștea căruței; mai totdeauna, dar nu totdeauna: căci moș Nichifor era și giambaș de cai și cînd îi venea la socoteală, făcea schimb ori vindea cîte-o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămînea oiștea goală pe de-o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele; asta era slăbăciunea lui.—Mă veți întreba poate: de ce iepe și totdeauna albe?—Vă voiū spune și aceasta: iepe, pentru că moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor—zicea el—îi slujea de finar noaptea, la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia, care să nu știe «că nu-î bine să te puī vezeteū la cai albi și slugă la femeī»; el știea și asta, dar iepetele erau ale lui și cînd le grijea, grijite erau, iară cînd nu,—n'avea cine să-î bănuiască.

Moș Nichifor fugea de căraūșie, de-și scotea ochii; el se ferea de rădicături, pentru că se temea de surpătură.

Harabageia—zicea el—e mai bună: că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă pe jos, la vale pe jos, iar la popas în căruță. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cînepă, împletită de mîna lui și cu șfichiul de mătasă, cu care pocnea de-ți lua

auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal moș Nichifor se da pe jos, și trăgea de-avalma cu iepele. La vale iar se da pe jos, ca să nu se spetească iepele. Chirieșii, vrînd-nevrînd, trebuiau să se dee și ei; căci li era lehamite de morocăneala lui moș Nichifor, care îndată troncănea cîte una, cam de-aceste:

«Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu-î ca dobitocul să poată vorbi».—Dacă știeai să potrivești din gît pe moș Nichifor, apoi era cit se poate de șagalnic. De întîlnea vr'un om călare, pe drum, întreba:—Departe ai lăsat pe Vodă, voinice? și apoi îndată da bicîu iepelor, zicînd:

Alba 'nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galați, hii!!!

De întîlnea pe drum neveste și fete mari, cînta cîntece șagalnice, de-al de-aceste:

Cînd cu baba m'am luat,
Opt ibovnice-aū oftat;
Trei neveste cu bărbat
Și cincî fete dintr'un sat. ș. a.

Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum, mai ales în luna lui Mai, cu asemenea om vrednic și de-apururea vesel. Cîte odată numai, cînd prin dreptul crișmei te făceaî niznai și nu știeai să potrivești din gît pe moș Nichifor, nu-l prea vedeaî în cheji bune, ¹⁾ dar și atunci tot mîna răpede de la o crișmă pînă la alta...

Mai ales, într'un rînd, îi picase lui moș Nichifor două iepușoare, care mergeau de minune la drum.

¹⁾ În ediția de la Iași: cheji buni.

Dar la crișmă, mort-copt, trebuiau să stee, căci le cumpărase de la un popă, nefind pe vremea aceea pojărniciu, de unde să cumpere altele, care să ție fuga tot într'una!...

Spunea tata, că i-aū spus și lui bătrîni, care auziseră din gura lui moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fii harabagiū în Tîrgul Neamțului; că te-apucaū pe-amînele. Cum eșiai din Văratîc, intraî în Agapia, și cum eșiai din Agapia, intraî în Văratîc; apoi în Războeni, apoi pe la mitoace, și aveaî mușterei, de nu eraî bucurous; ba să-î duci la Peatră, ba la Folticeni, ba pe la iarmaroace, ba la minăstirea Neamțului [ba la Secu, ba la Rișca,] ba în toate părțile, pe la hramuri.

Tot tata mai spunea, că ar fi auzit de la bunicul bunicului meu, că potropopul de la Neamț, de pe vremea aceea, ar fi zis unor călugărițe, care pribegeau în săptămîna mare prin tîrg:

— Maicelor!

— Blagoslovește, cînstite părinte!

— De ce nu vă astîmpărați în mănăstire și să vă căutați de suflet, măcar în săptămîna patimilor!....

— Apoi dă, cînstite părinte, ci-că ar fi răspuns ele, [cu smerenie]: lina asta ne mănîncă, păcatele noastre, dar n'am mai veni noi! Căci, cum știî Sfinția ta, mai mult ca șeiacul ne hrănim; și apoi de nu curge, măcar picură și cine mișcă, tot pișcă...

Protopopul atunci [sărmanul], ci-că ar fi oftat [din greu, înghițînd noduri...] și ar fi dat vina tot pe moș Nichifor, zicînd:

— De-ar crăpa o dată să crape și harabagiul care

v'a adus, c'atunci știu că n'ar avea cine să vă mai cărăbănească așa de des pe la târg.

Și ci-că auzind moș Nichifor de aceasta, tare s'ar fi mihnit în sufletul său și s'ar fi jurat ¹⁾ cu jurământ, ca să nu mai aibă aface cu parte duhovnicească, cit a trăi el; căci, din păcate, era și evlavios, moș Nichifor și tare se mai temea să nu cadă sub blăstămul preoțesc! De-aceea grabnic ²⁾ a și alergat la schitul Vovidenia, la pusnicul Chiriac din sfânta Agură care-și cănea părul și barba cu cireșe negre, și în Vinerea-seacă [prea cuviosul] cocea oul la luminare, ca să mai ușureze din cele păcate... Și apoi [harabagiul nostru] s'a hotărît ca de-acum înainte să aibă a face mai mult cu parte negustorească.

— Numai negustorul, zicea moș Nichifor, trăiește din săul său și pe sama lui. Când întreba: pentru ce? Moș Nichifor, răspundea tot glumeț: »Pentru că n'are Dumnezeu stăpîn».

De glumeț, glumeț era moș Nichifor, nu-î vorbă, dar de multe ce dăduse peste dînsul, se făcuse cam hursuz.

Băbăția lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scîrți; ba c'o doare ceea, ba c'o doare ceea, ba i-e făcut de năjit, ba că i-e făcut pe ursită, ba că i-e făcut de plînsori și tot umbla din babă în babă cu descîntece și cu oblojele, în cit lui moș Nichifor acestea nu-î prea veneau la socoteală și de acea nu-î erau acum mai nici o dată boii acasă; ba chiar se făcuse buclucaș, hărțăgos și de tot hapsin cînd sta cite două, trei zile, pe lingă casă, în cit

¹⁾ În ediția de la Iași: și s'ar fi giurat cu giurământ.

²⁾ În Convorbiri: Cu fuga aū alergat.

biata băbușca lui era bucuroasă [une-orî și răsucuroasă în sufletul ei,] să-l vadă cum l'a vedea urnit de-acasă.

Se vede [lucru,] că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum eșea afară la drum, par'că era altul; nu mai sta din pocnit cu biciul, de șuguit cu toți drumetii pe citi îi întilnea și de povestit despre toate locurile însemnate pe unde trecea.

Înr'o dimineață, Mercuri înainte de Duminică-Mare, moș Nichifor deciocălase căruța și-o ungea; cînd numai iaca se trezește la spatele lui cu jupîn Strul din Tîrgul Neamțului, negustor de băcan, iruri, ghi-leală, sulimeneală, boia de păr, chiclazuri, piatră vî-nătă, piatra sulimanului său piatră bună pentru făcut alifie de obraz, salcie, fumuri și alte otrăvuri.

Pe vremea aceea nu era spițarie în Tîrgul Neamțului, și jupînul Strul aducea, pentru hatîrul călugărilor și a călugărițelor, tot ce le trebuia. — Mai făcea el, nu-î vorbă, și alte negustorii... În sfîrșit, nu știu cum să vă spun, era mai mult de cit duhovnicul, că fără de dînsul nu puteau mănăstirile.

— *Muni* dimineață, moș Nichifor!

— Bună să-ți fie inima... jupîne Strul. Da cu ce treabă ai venit pe la noi?

— Ia noră-mea vre si meargă la Peatră. Cit să-ți dau ca să mi-o duci?

— D'apoi a fi avînd chilotă multă, cum e treaba d-voastră, jupîne, zise moș Nichifor, scărpinîndu-se în cap; numai nu-î vorbă, că poate să aibă, că și căruța mea e largă: poate să încapă într'insa cit de mult. Apoi fără să ne zbatem, jupîne Strul, mi-î da

șei-spre-ce lei, un irmilic de aur și ți-oiu duce-o știu, colê ca pe palmă; că, după cum vezi, căruța acum am adus-o de la încălțat și i-am mai tras și-o unsoare de cele a dracului, de are să meargă cum îi sucala.

— Ai să lași cu nouă lei, moș Nichifor, și te-a mai cinsti și fecioru-meu la Peatră.

— Apoi dar, dă! cu bine să dea Dumnezeu, jupine Strul. Mă bucur și eu că-i tocmai în dricul iarmarocului și poate mă-a pica ceva și când oi veni înapoi. Numai aș vrea să știu, când avem să pornim?

— Și acuma, moș Nichifor, dacă ești gata.

— Gata, jupine Strul; numai s'adăp iepușoarele iestea. Du-te și d-ta de-ți pune nora la cale, că acuș te-ajung și eu din urmă.

Și cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, răpede zvirle niște coșolină în căruță, așterne de-asupra o păreche de poclăzi, înhamă iepușoarele, își iea cojocul între umere și biciul în mână, și tiva băiete! N'apucase jupinul Strul a ajunge bine¹⁾ acasă, și moș Nichifor și trăsese căruța dinaintea uși.

Malca— așa era numele nurorii lui jupin Strul— a eșit afară să-și vadă harabagiul. Ș'apoi povestea cîntecului: las' că era de la Peatră de locul ei, dar era și înbojorată Malca... din pricina plinsului, că se despărțește de socri; pentru că întâiași dată venise ea la Neamț, de cale primară la socri, cum se zice la noi. Căci nu era mai mult de două săptămîni, de când se măritase ea după Ițic, feciorul lui jupin Strul, sau mai bine ar fi să zic, în voia cea bună, că se

¹⁾ În ediția de la Iași: agiunge.

măritase Ițic după Malca; căci el lăsase casa părintească, după cum li-i obiceiul! și, la două săptămîni, Ițic a adus pe Malca la Neamț, a încredințat-o în mîna părinților lui și s'a întors răpede la Peatră să se *ghindească pi nighistorie*.

— Da, te-ai ținut de cuvînt, moș Nichifor.

— Apoi dă, jupine Strul, vorba-i vorbă; eu nu mă cioșmolesc atita; că la drum e bine să pornești cit de dimineață, iar sara să poposești de vreme.

— Oare-i ajunge pînă desară la Piatră, moș Nichifor?

— A...ra! da ce stai de vorbești, jupine Strul? Eu gîndesc, de mă-a ajuta Dumnezeu pe după amiază să-ți pun [de-abinele] nora în Piatră.

— D-ta, moș Nichifor, ești om purtat, știu mai bine de cit mine; dar totuși¹⁾ te rog, să mă cu băgare de samă, ca să nu-mi prăvăli nora!

— Dacă doar nu-s harabagiu de eri de-alaltăeri, jupine Strul. Am mai umblat eu [c'o mulțime de] cucoane, cu maice, boeroaice și cu alte fețe cinstite, și slavă Domnului! nu s'a plins de mine... Ia numai cu maica Evlampia desăgărița din Văratic, am avut și eu odată oleacă de clenciū: că ori unde mergea, avea obicei să-și lege vaca dinapoia căruței, pentru schivernisală, ca să aibă lăptișor la drum; și cu asta-mi aducea mare supărare: pentru că vaca, ca vaca, îmi irosea ogrinji din căruță, ba cite-odată rupea leuca, ba la deal se zmuncea, de era într'un rînd cit pe ce să-mi gîtuiască iepușoarele. Și eu, cum îi omul la necaz, îndrăzneam să

¹⁾ În Convorbiri: dar tot te rog.

zic: «Măicuță, de ce ești scumpă la țărițe și ieftină la făină?» Ea atunci se uita galiș la mine și-mi zicea cu glas duios: «Ia tac și d-ta, moș Nichifor, tac nu mai striga atita pe biata văcușoară; pentru că ea, mititica nu-î vinovată cu nimic. Părinții pusnici din sfinta Agură, mi-au dat canon să mănînc lapte numai de la o vacă, ca să nu îmbătrînesc de grabă; și dă, ce să fac? Trebuie să-î ascultăm, că sfinții lor știu mai multe de cît noi, păcătoasele!» Dac'am auzit așa, am zis și eū în gîndul meu, că are întru cît-va dreptate maica desăgărița, și am lăsat-o în plata lui Dumnezeu; pentru că am văzut-o că este pidosnică și voește cu ori-ce chip să se adăpe numai de la un izvor.—D-ta, jupîne Strul, cred că nu mi-î face năcaz la drum și cu vaci. Și apoi, jupîneșica Malca, unde-a fi vale mare ori deal mare, s'a mai da și pe jos cite-oleacă; mai ales că acum e o frumusețe afară la cîmp, de turbă haita! Da ia să nu ne trecem vremea cu vorbele.—Hai, sui¹⁾, jupîneșică Malcă, să te duc la bărbătel acasă; [că] știu eū cum îi treaba nevestelor celor tinere cînd nu-s bărbații cu dinsele: fac zimbre și trag acasă, cum trage calul la traista cu orz.

— Iaca mă suiū, moș Nichifor.—Și-odată încep cu toții a cărăbani la saltele cu puf, perini moi, o legătură cu demîncare și alte mărunțușuri. Apoi Malca își ia ziua bună de la socri și se sue de-a-supra saltelelor, în fundul căruței. Iar moș Nichifor se asvîrle pe capră, dă biciū iepelor și lasă pe jupinul Strul și cu ai săi, cu lacrămile pe obraz.

¹⁾ In Convorbiri: sus.

Prin tîrg așa mîna de tare moș Nichifor, de și se părea că sboară iepele, nu altă ceva.

Prundul, satul și dealul Humuleștilor le-a trecut într'o clipă.—De la Ocea până aproape de Grumăzești, a ținut numai o fugă.

Dar de pe la Grumăzești încolo, moș Nichifor a tras o dușcă de rachiū din plosca lui cea de Brașov, și-a aprins luleaua și a început a lăsa iepele mai la voie.

— Doamne, jupîneșică¹⁾, Doamne! Vezî satul ista mare și frumos? Se chiamă Grumăzești. De-aș avea eū atîția gonitori în ocol și d-ta [atîția] băeți, cîți cazaci, căpcîni și alte lifte spurcate aū căzut morți aici din vreme în vreme, bine-ar mai fi de noi!

— Să te-audă Dumnezeu, să am băieți, moș Nichifor!

— Asemene și eū gonitori, jupîneșică... că de băieți nu mai trag nădejde: pentru că baba mea e o sterpătură; n'a fost harnică să-mi facă nici unul; nu i-ar muri mulți înainte, să-î moară! De-oiū pune eū mînile pe piept, are să rămîie căruța asta de haimana și iepușoarele de izbeliște!

— Nu te supăra, moș Nichifor, zise Malca, că poate așa a fost să fie de la Dumnezeu; pentru că așa scrie și la noi în cărți, despre uni, că tocmai la bătrînețe aū făcut copii.

— Ia lasă-mă, jupîneasă, cu cărțile cele a d-voastră, [în pace], că eū știu, ce știu eū; de geaba mai bați apa'n chiuă să s'aleagă unt, că nu s'alege niciodată. Am auzit și eū spunînd în biserică la noi: că «populul care nu face roadă, se taie și în foc se aruncă».

¹⁾ In Convorbiri peste tot: giupăneșică, giupăneasă și giupîne.

Apoi ce-ți trebuie mai bună vorbă, de cât asta? Ba zău, încă mă mier c'am avut răbdare să țin casă cu baba pân'acum. În privința asta, îi mai bună legea d-voastră de-o mie de ori. Nu'ți face una copii, ieî alta. Nu face nici aceea, — alta. Și de la o vreme trebuie să nimerești una blagoslovită de Dumnezeu; da nu ca la noi, să fii nevoit să trăești cu una beteagă până la sfirșitul vieței și copii, tufă! Că doar Dumnezeu cel Mare și Puternic nu s'a răstignit numai pentr'un om pe lumea asta. Nu-î așa jupîneșică? Mai zi, dacă ai ce!

— Poate să fie ș'așa, moș Nichifor.

— Ba chiar așa-i, jupîneșică dragă, cum îți spun eu. — Ptru! ciii!!... Da bună bucată am mers. Doamne, cum se iea omul [ista] la drum cu vorba și cînd se trezește, cine știe unde a ajuns; bun lucru a mai lăsat Dumnezeu sfîntul și tovărășia asta! — Hi!!! zmăoaicele tatei, îndemnați înainte! — Iaca și codrul Grumăzeștilor, grija negustorilor și spaima ciocoilor. Hei! jupîneșică, cînd ar avea codrul ista gură să spuie cîte a văzut, cumplită pățaranie ne-ar mai auzi urechile; știu că am avea ce asculta.

— Da ce-a fost pe-aici moș Nichifor?

— Of! jupîneșică, of! Ce-a fost să nu dea Dumnezeu să mai fie! Dar avea cine-va cap să treacă pe aici fără să fie jăfuit, bătut ori omorît? Nu-î vorbă, că acestea se întîmplă mai mult noaptea de cît ziua. Însă pe mine [unul,] de n'aș grăi într'un ceas rău, până acum, dă! m'a ferit Dumnezeu. Lupi și alte dihăniî mi-au eșit înainte cîte odată, dar nu le-am făcut nimica, le-am dat bună pace, m'am făcut că nici nu-î văd și ei s'aū dus în treaba lor.

— Ă...ra! moș Nichifor, nu mai spune de lup, că tare mă tem!

V'am spus că era șăgalnic moș Nichifor, și cînd spunea cîte una, ori te ținea cu mîna de inimă, rîzînd, ori te făcea să-ți sară inima din loc, de frică.

— Iaca un lup vine spre noi, jupîneșică!

— Vai de mine, moș Nichifor, unde să mă ascund eu?

— Despre mine, ascunde-te unde știi, că eu unul ți-am spus că nu mă tem nici de-o potae întregă.

Atunci biata Malcă, de frică, s'a încleștat de gîtul lui moș Nichifor, și s'a lipit de dînsul, ca lipitoarea. A șezut ea așa, cît a șezut și [apoi] a zis tremurînd:

— Unde-î lupul, moș Nichifor?

— Unde să fie? Iea a trecut drumul pe dinaintea noastră și a intrat iar în pădure. Dar cît pe ce erai să mă gîtuî, jupîneșică, și apoi dacă scăpam iepele, știu că era frumos.

N'apucă a sfirși bine moș Nichifor și Malca zise cătinel:

— Să nu mai zici că vine lupul, moș Nichifor, că mă vîri în toate boalele.

— Nu că zic eu, da chiar vine, iacă-tă-l'ăi!

— Valeu! Ce spuî?!

Și iar se ascunde lingă moș Nichifor.

— Ce-î tînăr, tot tînăr; îți vine-a te juca jupîneșică, așa-i? Și după cum văd, ai noroc, că eu îmi țin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...

— Nu mai vine lupul, moș Nichifor?

— Apoi, na; ești de tot pöznașă și d-ta: prea

des vrei să vie, că doar nu-î de tot copacul cite un lup. Ia pe la sfîntul Andrei, umblă și ei mai cite mulți la un loc. Ș'apoi vînătorii ce păzesc? La goană mare, crezi d-ta că puțini lupi dau cinstea pe rușine, lăsîndu-și pieile zălog? — Să mai răsufliăm iepele oleacă. — Iaca și «Dealul Bălaurului», jupîneșică! Ia aici a căzut odată un bălaur grozav de mare, care vărsa jaratic pe gură și cînd șuera, clo-cotea codrul, gemeau văile, fiarele tremurau și se băteau cap în cap, de spaimă; și țipenie de om nu cuteza să mai treacă pe aici.

— Valeu! și unde-î balaurul, moș Nichifor?

— D'apoi mai știu eu, jupîneșică? Pădurea-î mare, el știe unde s'a fi înfundat. Unii spun că, după ce a mîncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat chiar aici în locul acesta. De la unii am auzit spuind că i-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu aceasta l'ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știu eu pe cine să cred? Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc [numai], că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șerpele din culcuș, cum ai prinde d-ta un pui de găină din pătul.

— Da ce-s acele solomonii, moș Nichifor?

— Ei, jupîneșică dragă; asta nu se poate spune. Eu, babei mele — că merge pe două-zeci și patru de ani, de cînd m'am luat cu dînsa — și ce n'a făcut ea? Și cit nu m'a cihăit de cap să-î spun, și tot nu i-am spus. Și ea din pricina asta are să moară, cînd a muri: de nu i-ar muri mulți înainte, că atunci mi-aș lua și eu una tinerică, și măcar trei zile să

trăesc în tîcnă cu dînsa, cum știu eu și apoi să moriu! M'am săturat până 'n gît de mucegaiul de babă, că hojma mă morocănește și-mi scoate ochii cu cele tinere. — Cînd gîndesc [amăritul de mine] că am să mă întorc iar la dînsa acasă, îmi vine să turbez, să ieu cîmpii, nu altă ceva.

— Ia lasă, lasă moș Nichifor, că așa sînteți d-voastră bărbații.

— Ei, ei! jupîneșică, iată-ne și aproape de virful codrului. Ia mai dă-te și d-ta oleacă pe jos, pîn'om sui dealul; că nu mi-î de alta, dar mă tem că-î înțepeni în căruța. — Uit'te florile cele frumoase de prin marginea pădurei, cum umplu văzduhul de mi-roznă. Și d-ta să șezi ghemuită acolo, nu-î păcat de Dumnezeu?!

— Mă tem de lup, moș Nichifor, zise Malca, tremurînd.

— Ia mai sfirșește odată cu lupul cela; altă ceva n'ai de vorbit?

— Stăi dară să mă dau jos!

— Ptru! cîii!... săi binișor pe ici, pe crucea căruței. Ho... pa! Ia acum te văd și eu că ești voi-nică; așa mi-î drag să fie omul: fătat nu ouat.

Și pe cînd Malca culegea niște dumbraunic să ducă lui Ițic, moș Nichifor stătuse în loc și nu știu ce bichirea și cisluea prin prejurul căruței. Apoi răpede strigă:

— Gata ești, jupîneșică? Hai, sui și să pornim cu ajutorul lui Dumezeu, că de-acum e tot vale mai mult.

Malca după ce se suie, întrebă:

— Oare nu-î tîrziu, moș Nichifor?

— D'apoi de-acum sîntem scăpați de-asupra nevoei; acuș te pun în Piatră. — Ș'odată dă biciu iepelor, zicînd:

Alba 'nainte, alba la roate,

Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!!

N'apuc'a merge nici două-zeci de prăjini, și prrr! se rupe un capăt!

— Na; asta încă-î una!

— Vai de mine, moș Nichifor, avem să inoptăm în pădure!

— Ia nu mai meni a rău, jupîneșică, hăi, că doar n'am pățit eū asta numai odată în viața mea. Pină'î îmbuga d-ta ceva și iepete iestea și-or șterge gura c'oleacă de coșolină, eū am și pus capătul.

Cînd se uită moș Nichifor la belciug, bîrdița nicăiri!..

— Apoi toate-aū fost cum aū fost, zise moș Nichifor, încrețind din sprîncene și oțerîndu-se, dar asta pică de coaptă. Bat'o Dumnezeū de babă, s'o bată! Uit'te cum îngrijește ea de mine; așă-î că nu-î securea?

Malca, sârmana, cînd mai aude și asta, începe a suspina și a zice:

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Ia las jupîneșică, nu te 'mputîna cu inima, că tot mai am oleacă de nădejde. Ș'odată scoate bulicherul din teacă, îl dă pe amînariū și începe a ciocîrti un gârneș de stejar din anul trecut... L-a tăiat el, cum l-a tăiat, apoi a început a cotrobăi prin chilna căruței să găsească niște frînghie; dar de unde să ieî, dacă n'ai pus?...

Dacă vede și vede, taie baierile da la traistă, mai căpețala din capul unei iepi și face cum poate, de leagă el gârnețul, unde trebuia; pune roata la loc, vîră leuca, sucește lamba și o strînge la scară; apoi și-aprînde cioanca și zice:

— Iaca jupîneșică dragă, cum învață nevoia pe om, ce să facă... cu moș Nichifor Țuțueanul nu pieremimene la drum. De-acum numai să te ții bine de cîrîmbi și de speteze că am să mîn iepete iestea. de aū să scapere fugînd. Da, să știi d-ta, că babele mele n'are să-î fie moale, cînd m'oiū întoarce acasă. Am s'o ieū de cinepa dracului și am s'o învăț eū cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că «femeia nebătută, e ca moara neferecată». Ține-te jupîneșică! Hi, he!!

Ș'odată încep iepetele a fugi, de pîrîiaū roatele și sărea colbul în naltul ceriului. — La vr'o cite-va obrățuri, gîrnețul s'a înfierbîntat, s'a muiat și... foflenchiū! iar sare roata!

— Bre! c'anapoda lucru; se vede că azi dimineață mi-a eșit înainte vr'un popă, saū dracul știe ce.

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Om face noi ce-om face, jupîneșică. Dar acum de-odată liniștește-te acolo și tacî molcom. Bine că nu s'a întîmplat asta în mijlocul cîmpului, undeva. Lemne, slavă Domnului sînt de-ajuns și de 'ntrecut în pădure. Poate să ne ajungă cineva din urmă [orî să ne întîmpine cineva dinainte,] și să-mî împrumute vr'o secure. Și cum vorbea, numai ce iată că vede viînd un om dinainte, cu traista în băț.

— Bun întilnișul ¹⁾, om bun! Așă-î că s'a stricat drumul în mijlocul căruței?

— Iea las'șaga la o parte, măi omule; și mai bine vin' de-mi ajută să pun capătul ista, că vezi că-mi crapă inima [în mine] de năcaz.

— D'apoi eū mă grăbesc s'ajung la Oșlobeni. D-ta poți să mii astă noapte și în pădure; nu cred că-î muri de urit...

— Mă mier că nu ți-î oare-cum să-ți fie, zise Nichifor posomorit; ești un chiag sbircit, mai ca și mine, și iaca ce-ți urlă prin cap.

— Da nu-ți fie cu bănat, om bun, că am șuguit și eū. Bun rămas! Te-a învăța Dumnezeu ce să faci... și s'a tot dus înainte.

— Vezi, jupîneșică [dragă,] citu-î de-a dracului lumea asta? Numai după pleșcuit umblă. Ia să fie un antal cu vin ori cu rachiū și să vezi atunci ar ședea carul stricat atîta timp în mijlocul drumului? Cum vād eū, tot moș Nichifor are să facă ce-a face. Iea să mai fac o încercare.

Și iar începe a tăiea alt gârneț... Mocoșește el cit mocoșește, pînă-l pune și pe-acela. Apoi dă biciū iepelor și iar mai trage un ropot; cînd numai iată că ajunge roata de o teșitură și iar se rupe capătul...

— Acuma, jupîneșică, mai că-mi vine să zic și eū ca omul cela, că are să ne fie masul în pădure.

— Vai de mine și de mine, moș Nichifor, ce spuî?

— Ia spun și eū ce vād cu ochiū. Uită-te! nu vezi și d-ta că dă soarele după deal și noi tot pe

¹⁾ In «Conv.»: *bun ajuns*.

loc stām. Da nu-î nimica, jupîneșică, să n'ăi nici o grijă; că știū eū o poiană în pădure, chiar aici pe aproape; să tragem acolo și sintem ca și în casă la noi. Locul e ferit și ieele aū ce paște. D-ta te-î culca în căruță și eū te-oīū străjui toată noaptea. Helbet, o noapte nu-î legată de gard, a trece ea, cum a trece; dar a pomeni ea baba mea cîte zilișoare-a avea, de năcazul acesta; că numai din pricina ei mi se trage...

— Apoi dar fă cum știū, moș Nichifor, numai să fie bine.

— Las' jupîneșică, nu-ți face voie rea, că are să fie cît se poate de bine.

Ș'odată, moș Nichifor apucă ieele de dîrlog, și cirnește căruța ș'o tirăște cum poate pînă în poiană.

— Iaca, jupîneșică, ce raīū a lui Dumnezeu e aici; să tot trăiești, să nu mai mori! numai d-voastră nu sinteți deprinși cu ce-î frumos pe lume. Ia mai dă-te oleacă pe jos pînă se mai vede: ca să strîngem niște tîrșuri și să facem toată noaptea foc, să fugă țințarii și toate gingăniile pe lume.

Biata Malcă vede și ea, că tot de una îi ie acum. Se dă jos și începe a strînge la tîrșuri.

— Doamne! bine-ți mai șede, jupîneșică; par'că ești una de-a noastre. Nu cum-va a ținut vre-odată tatăl d-tale orîndă în sat, unde-va?...

— Ba a ținut multă vreme ratoșul de la Bodești.

— Apoi mă miram eū, de ce vorbești așa de bine moldovenește și aduci la mers cu de-a noastre. De-acum n'am să te mai cred că te temi de lup. Iei, ieî! cum ți se pare aici în poiană? Așă-î că era să mori și să nu știū ce-î frumos pe lume? Ia auzi

privighitorile, ce haz fac? Ia-auzi turturelele cum se îngină?

— Moș Nichifor, oare n'om păți ceva în noaptea asta? Ce-a zice Ițic?...

— Ițic? — Luî Ițic i s'a părea c'a prins pe Dumnezeu de-un picior, cînd te-a vedea acasă.

— Da ce crezi d-ta, că Ițic știe ce-i pe lume? Cum sînt întîmplările la drum?

— Așa numai să se mute de pe vatră, pe cup-tior, știe și hleabul de baba mea, de-a casă. Jupîneșică, ia să te vedem, știi cum să faci focul? —

Malca așează gătejele; moș Nichifor scapără și îndată ațîță amîndoi focul. Apoi moș Nichifor zice:

— Vezi, jupîneșică, cum pîrie de frumos gătejele?

— Văd moș Nichifor, dar îmi tremură inima în mine de frică!

— A...ra! da ce doamne iartă-mă, parcă ești din *neamul lui Ițig*. Da fii mai cu inimă oleacă! Ori dacă ești așa de fricoasă, apoi sui în căruță și te-așterne pe somn, că noaptea-i numa un ceas; acuș se face ziuă.

Malca, îmbărbătată de moș Nichifor, se suie în căruță și se culcă. Iară moș Nichifor își aprinde luleaua, așterne cojocul și se pune într'o rilă jos, lingă foc; și pîc, pîc! pîc, pîc! din lulea, cit pe ce era să-l prindă somnul, cînd numai [ce] iată¹⁾, că-i sare o scîntee pe nas!

— Ptiu, drace! asta trebuie să fie scîntee din gătejele culese de Malca, că tare m'a fript. — Dormi, jupîneșică Malcă?

— Par'că era să mă prindă somnul oleacă, moș

¹⁾ În Convorbiri totdeauna: eaca.

Nichifor, dar mă-au venit o mulțime de năluciri prin cap și m'am trezit.

— Și eu mai tot așa am pățit; mi-a sărit o scîntee pe nas și mi s'a spăriet somnul, de par'că am dormit o noapte întreagă. [Las' că,] poate să mai doarmă cine-va de răul nebunelor istor de privighetori? Par'că-și fac de cap, nu altă-ceva. Da acum li-e și lor vremea să se drăgostească...

— Dormi jupîneșică?

— Par'că iar era să mă prindă somnul, moș Nichifor.

— Știi una, jupîneșică? Mie-mi vine să sting focul, că tocmai acum, [în durătul ista,] mi-am adus aminte că dihania de lup aduimecă și vine după fum.

— Stînge-l, moș Nichifor, dacă-i așa.

Atunci moș Nichifor odată începe a turna la țarnă peste foc și-l innădușă.

— De-acum jupîneșică, dormi fără grijă, că acuș¹⁾ se face ziuă. — Na; c'am stins focul, și am uitat să-mi aprind luleaua. Dar las' că am scăpărători. — Tă-vă²⁾ pustia privighetori să vă bată, că știu că vă drăgostiți bine!

Mai șede moș Nichifor așa pe gînduri, până-și gătește de băut luleaua, apoi se scoală binișor și se duce în virful degetelor, lingă căruță. Malca începuse a horăi puțin. Moș Nichifor o clatină încetișor și zice:

— Jupîneșică, jupîneșică!

— Aud! moș Nichifor, răspunse Malca tresărind, spăimîntată.

¹⁾ În ediția I: îndată.

²⁾ Bată-vă, în Convorbiri.

— Știi ce-am gândit eu, cit am stat lângă foc?
 — Ce, moș Nichifor?!

— Ia după ce-î adormi d-ta, să încalec pe-o iapă și să mă răpăd acasă la mine, să-mi aduc un capăt și securea, și când s'a zări de ziuă, sînt aici.

— Vaî de mine, moș Nichifor, ce vorbești?! Vrei să mă găsești moartă de trică [oare,] cînd îi veni?

— Ba să te ferească Dumnezeu, de una ca asta jupîneșică. Ea las' nu te spăimînta, că am zis și eu, ia așa o vorbă în vînt.

— Ba nu, moș Nichifor! De-acum nici nu vreî să mai dorm; mă dau jos și am să șed toată noaptea lângă d-ta.

— Ba păzește-ți treaba, jupîneșică; șezi binișor unde șezi, că bine șezi.

— Ba iaca vin.

Ș'odată se dă jos și vine pe iarbă lângă moș Nichifor. Și ba unul una, ba altul alta, de la o vreme i-a furat somnul pe-amîndoi și-au adormit duși. — Și cînd s'aî trezit ei, era ziuica albă!...

— Iaca, jupîneșică și sfinta ziuă! Scoală-te și hai să vedem, ce-î de făcut? Vezi, că nu te-a mîncat nimica? Numai frica ți-a fost mai mare.

— Malca, în vorbele iestea, iar a adormit... Iar moș Nichifor, ca omul cu grija, s'a suit în căruța și-a început a scormoli în toate părțile, pe sub coșolină și numai iată că dă de secure, de o funie și de un sfredeleac, pe pomoștina căruței. — Iaca, păcatele mele! Cine-î cu pagubă, și cu păcat; mă miram eu să nu se îngrijească biata babă de mine, până într'atita. — Pentru c'am năpăstuit-o chiar pe

sfinta dreptate, am să-î aduc un fes roș și un tulpan undelemniî, ca să-și mai aducă aminte din tinerețe. Eî, se vede, că m'am luat ieri cu luleaua. Dar biata baba mea, bună, rea cum este, tot a știut ce-mî trebuie la drum; numai nu le-a pus la locul lor.... Dar ți-ai găsit să știe femeia trebile bărbatului!

— Jupîneșică, jupîneșică!

— Ce-î, moș Nichifor?

— Da nu știi una?! Scoală-te că am găsit, și secure, și frînghie, și sfredel și tot ce-mî trebuie.

— Unde, moș Nichifor?

— Ia pe supt buclucurile d-tale. Numai n'aî avut gură să răspundă. Am pățit și noi, ca [un cerșetor] care ședea pe comoară și cerea milostenie... Da bine că s'aî găsit și acum; tot biata babă se vede că le-a pus.

— Vezi, [cît ești de avan] moș Nichifor, cum îți încarci sufletul de păcate?!...

— Apoi dă, jupîneșică, văd eu că am greșit, de-am ponegrit'o așa de tare, către d-ta. Da de-acum am să-î cînt și eu un cîntec de împăcare.

Sărmana băbușca mea!
 Fie bună, fie rea,
 Am să țin casă cu ea.

Ș'odată suflecă moș Nichifor minicile, taie un sulhariî ¹⁾ de fag și face un capăt minunat. Apoi îl așază cum trebuie, pune roata la loc, înhamă ielepe, iese încet-încet la drum, și zice:

— Sui jupîneșică, și haidem să mergem de-acum. Ielepe fiind hrânite și odihnite bine, pe la prînzul cel mare i-aî pus în Piatra.

¹⁾ În Convorbiri: stuhariî.

— Iaca te-ai văzut ș'acasă, jupîneșică.

— Slavă lui Dumnezeu, moș Nichifor, că și'n pădure nu mi-a fost rău...

— Așa este jupîneșică, nu-î vorbă, dar ca la casa omului, nu-î nicăiurea.

Și din vorbă în vorbă, aș și ajuns la poarta lui jupîn Ițic! — Ițic tocmai atunci venea de la școală, și cînd a văzut pe Malca, nu mai știa ce să facă de bucurie. Dar cînd a mai auzit și despre întîmplarea ce aș avut, și cum i-a scăpat Dumnezeu din primejdie, nu știa cum să mulțamească lui moș Nichifor. Cu ce nu l'aș dăruit ei? Că se mira și el singur, ce dăduse peste dînsul. A doua zi moș Nichifor a pornit înapoi cu alți mușterii. Și cînd a ajuns acasă, era foarte vesel, în cît nu știa baba lui ce l'a găsit, de-î așa [de] cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme... După aceasta, tot la două trei săptămîni, jupîneșica Malca venea în Neamț la socri și se întorcea acasă numai cu moș Nichifor, fără să se mai teamă de lup...

După un an, sau după mai mulți, moș Nichifor s'a răsufat, la un pahar cu vin, cătră un prieten al său, despre întîmplarea din codrul «Bălaurului» și frica trasă de jupîneasa Malca... Prietenul lui moș Nichifor, s'a răsufat și el cătră alți prieteni ai săi, și de atunci oamenii, cum îs oamenii, [ca să-î puie sînge rău la inimă...] aș început a porecli pe moș Nichifor și a-î zice: Nichifor Coțcariul, Nichifor Coțcariul; și poate acuma a fi oale și ulcioare, și tot Nichifor Coțcariul i-a rămas bietului om numele și până în ziua de astăzi.

PŌVEȘȚI

Soacra cu trei nurori¹⁾

Era odată o babă, care avea trei feciori nați ca niște brazi și tari de vîrtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrînească cu toată pojijiea ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păseri alcătuiau gospodăria babei. Pe lîngă acestea mai avea strînse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lîngă sine, mai dură încă două case alătura, una la dreapta și alta de-a stînga celei bătrînești. Dar tot atunci luă hotărîre nestrămutată a ținea feciorii și viitoarele nurori pe lîngă sine — în casa bătrînească — și a nu orîndui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i rîdea inima [babeii], de bucurie, cînd gîndea numai cît de fericită are să fie ajutată de feciori și mîngîiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: Voiu priveghea nurorile, le-oiu pune la lucru, le-oiu struni și nu le-oiu

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Convorbiri Literare», a. IX pag. 283.

lăsa nici pas a eși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea — fie-î țărna ușoară! — așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu — Dumnezeu să mi-l ierte — nu s'a putut plînge că l-am înșelat, sau i-am răsipit casa... deși cîte-odată erau bănuiele.... și mă probozea... dar acum s'aũ trecut toate!»

Tustrei feciorii babei umblău în cărăușie și ciștigău mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de înșurat, și baba simțind asta, umblă val-virtej să-î găsească mireasă; și în cincî, șese sate, abie, abie putu nimeri una după placul ei; nu prea tînără, naltă și uscățivă; însă robace și supusă. Feciorul nu eși din hotărîrea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră; ba încă netăiată la gură; care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cîrtească de toate cele.

După ce s'a sfîrșit nunta, feciorii s'aũ dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în aceea zi, către sară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cuiu. De ce mi-am făcut clește? Ca să nu mă ard, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubeiu cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cînepă și vre-o două dimerlii de pasat.

— Iată ce am gîndit eu, noro, că poți lucra nopțile. Piua-î în căsoaea de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Cînd te-î sătura de strujit pene, veî pisa malaî; și cînd a veni bărbatu-tău de la drum vom face plachie cu costițe de porc de cele afumate, din pod, și Doamne bine vom

mînca! Acum de-odată până te-î mai odihni, ie furca în briu și până mîni dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și malaiul de pisat. Eũ mă las puțin că mî-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eũ dorm iepurește; și pe lingă își doî ochi, mai am unul la ceafă, care șede pururea deschis și cu care vād și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Aî înțeles ce ți-am spus?

— Da, mămucă. Numai ceva de mîncare....

— De mîncare? O ceapă, un usturoiu ș'o bucată de mămăligă rece din poliță, sînt destul pentru o nevastă tînără ca tine... Lapte, brînză, unt și ouă de-am putea scilpui să ducem în tîrg ca să facem ceva parale; căci casa s'a mai îngreuiat cu un mîncău și eũ nu vreũ să-mi pierd comîndul. — Apoi cînd înseră, baba se culcă pe pat, cu fața la părete, ca să n'o supere lumina de la opaiț, mai dînd a înțelege nurori-sa, că are s'o privigheze: dar somnul o cuprinse îndată, și habar n'avea de ce face noră-sa. Pe cînd soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuș la strujit pene, acuș îmbăla tortul, acuș pisa malaiul și-l vîntura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-î, ea îndată lua apă rece și-și spăla fața ca nu cum-va s'o vadă neadormită soacră și să-î bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopței; dar despre ziua somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malaîu. Baba care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea 'n cap și începu a trînti ș'a plesni prin casă, în cit biata

noră, care de-abie ațipise, de voie de nevoie trebui să se scoale, să sărute mîna soacrei și să-î arăte ce-a lucrat. Incet, încet nora s'a dat la brazdă și baba era mulțămîtită cu alegerea ce-a făcut. Peste cîte-va zile cărăușii sosesc, și tînăra nevastă văzîndu-și bărbățelul, mai uită din cele năcazuri!

Nu trece mult și baba pune la cale și pè feciorul cel mijlociū; și-și ie un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei de'ntii: cu deosebire numai, că aceasta era mai în vîrstă și ceva încrucișată; dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în cărăușie și nurorile rămîn iar cu soacra acasă. După obiceiū ea le dă de lucru cu măsură, și cum înserează se culcă, spuind nurorilor să fie harnice și dîndu-le de grijă ca nu cum-va să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celeilalte despre ochiul soacră-sa cel a toate văzător, și așa una pe alta se îndemnaū la treabă și lucrul eșea gîrlă din minile lor. Iară soacra huzureă de bine. Dar binele—cîte-odată—așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orî ce chip să aibă o troiță¹⁾ nedespărțită de nurori... De-aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-î totdeauna cum se chitește, ci-î și cum se nimerește. Intr'o bună dimineață feciorul mamei, îi și aduce o noră pe cuptoriū. Baba se scarmăna de cap, dă la deal, dă la vale, dar n'are ce face și, de voie de nevoie, nunta s'a făcut, și pace bună!

¹⁾ In Conv. lit.: treime.

După nuntă bărbății din nou se duc în treaba lor și nurorile rămîn iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură, și cum vine sara se culcă după obiceiū. Cele două nurori, văzînd pe cea mai tînără codîndu-se la treabă, îi zic: Da nu te tot codi, că mămuca ne vede.

— Cum? Eū o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm și ea să doarmă?

— Nu căuta că horăește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochiū neadormit, cu care vede tot ce facem, și apoi tu nu știi cine-î mămuca, n'ai mîncat nici-odată moarea ei!

— La ceafă?... Vede toate?... N'am mîncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mîncăm [fetelor, hăi]?

— Iea răbdări prăjite, [dragă cumnățică...] Iar dacă ești flămîndă, ie și tu o bucată de mămăligă din colțariū și cu niște ceapă, și mîncă.

— Ceapă cu mămăligă? D'apoi neam de neamul meu n'a mîncat așa bucate. Da slănină nu-î în pod? unt nu-î? ouă nu-s?

— Ba-sînt de toate, ziseră cele două, dar sînt a mămuca.

— Eū cred că tot ce-î a mămuca e ș'al nostru, și ce-î al nostru e ș'al ei. — Fetelor, hăi! s'a trecut de șagă. Voi lucrați, că eū mă duc să pregătesc ceva de-a mîncării, știi cole, ceva mai omenește; ș'acuș vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a eșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne-aprîndem paie în cap? Să ne zvîrlă baba pe drum?

— Las' dacă v'a dura capul. Cînd v'a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar... dă!... fă cum știi; numai să nu ne bagă și pe noi în belea.

— Hai fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea și mi-e dragă gîlceava. Și iese cîntînd:

Văi săracu omu prost,
Bun odor la cas' a fost.

Nu trece nici un ceas la mijloc, și-un cuptoriu de plăcinte, cîți-va puî pîrpiliți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoae de [brînză cu] zmîntînă și mămăliguța erau gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordei și se pun la masă cu toatele.

— Hai fetelor, mîncăți bine și pe Domnul lăudați, că eu mă răpăd în crămă s'aduc și un cofăel de vin ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gît.

După ce-au mîncat ș'au băut bine, le-a venit a cînta, ca Rusului din gura gîrliciului :

Soacră soacră, poamă acră!
De te-ai coace, cît te-ai coace
Dulce tot nu te-î mai face...
[De te-ai coace-un an
Și-o vară,
Tot ești acră și amară.
Ieși afară
Ca o pară;
Intri 'n casă
Ca o coasă;
Șezi în unghi
Ca un junghi.]

Ș'au mîncat, ș'au băut, ș'au cîntat, până au ador-

mit cu toatele pe loc. Cînd se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară spărietă, dă încolo, dă pe dincolo, și cînd intră în bordei, ce să vadă? bițele nurori jăleau pe soacră-sa... Pene împrăstiate pe jos, fărături, blide aruncate în toate părțile, cofăelul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

— Da ce-i acolo? strigă baba înspăimîntată!

Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura ca varga, de frică, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina, răspunde:

— Da bine, mămuică, nu știi c'au venit tătucu și cu mămuca și le-am făcut de mîncare, și le-am scos un cofăel de vin; și de-aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca chiar mai dineaorea s'au dus.

— Și m'au văzut cuscrii cum dormeam?

— D'apoi cum să nu te vadă, mămuică?

— Și-apoi de ce nu m'ați sculat? mîncă-v'ar cîuma, să vă mînce!

— D'apoi dă, mămuică, fetele acestea au spus că d-ta vezi tot; și de-aceea am gîndit că ești mînioasă pe tătucu și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mîhniți, de mai nu le-a ticnit mîncarea.

— Ei lasă, ticăloaselor, că v'oiu dozbăla eu de-acu 'nainte.

Și de-atunci nurorile n'au mai avut zi bună în casă cu baba. Cînd își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din crămă, de răsipa ce s'a făcut cu munca ei, și c'au văzut'o

cuscrii dormind așa lăfăiată, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori cum roade cariul în lemn.

Se lehămetiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tinără găsi acum prilej să-î facă pe obraz și să orinduiască tot-odată și moștenirea babei prin o dieată ne mai pomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, zise ea într'o zi, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n'om face toate chipurile să scăpăm de hîrca de babă.

— Ei cum?

— Să faceți cum v'oiu învăța eu și habar să n'aveți.

— Ce să facem? întrebă cea mai mare.

— Ia să dăm busta în casă la babă, și tu s'o ei de cînepa dracului și s'o trăsnești ¹⁾ cu capul de păretele cel despre răsărit, cît îi putea; tot așa să faci și tu cu capul babei de păretele cel despre apus; și-apoi, ce i-oiu mai face și eu, veți vedea voi.

— D'apoi cînd or veni ai noștri?

— Atunci voi să vă faceți moarte'n păpușoi, să nu spuneți nici laie nici bălaie. Oiu vorbi eu și cu dinșii, și las' dacă va fi ceva.

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă, luară pe babă de păr și-o izbiră cu capul de păreți până i-l dogiră. Apoi cea mai tinără fiind mai sugubață de cît cele două, trîntește baba în mijlocul casei și-o frămîntă cu picioarele, și-o ghigosește

¹⁾ In Conv. lit: trîntești.

ca pe dînsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piperiu așa că limba îndată se umflă și biata soacră nu mai putu zice nici cîrc! Și slabă și stîlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într'un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de cînd era mireasă; și după aceea începură a scoate din lada babei valuri de pînză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stîrlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mîna mortului, despre găinile ori oaea de dat peste groapă, despre strigoii și cite alte năsd_răvăniî înfiorătoare; în cît numai aceste erau de ajuns, [ba și de întrecut,] s'o vîre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte, cum s'a împlinit!

Pe cînd se petreceau aceste, iaca s'aud scîrțiind niște cară: bărbații veneau. Nevestele lor le ies întru întîmpinare și după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s'aruncă în gîtul bărbaților și încep a-î lua cu vorba și a-î desmierda care de care mai măgulitor.

— Da ce face mămuca? întrebare cu toții deodată, cînd dejugau boii.

— Mămuca, le luă cea mai tinără vorba din gură, mămuca nu face bine, ce face; are de gînd să ne lese sănătate, sărmana.

— Cum? ziseră bărbații înspăimîntați, scăpînd resteele din mîna.

— Cum? Ia sînt vre-o cincî, șese zile, de cînd a fost să ducă vițeii la suhat și un vînt rău pe

semne a dat peste dînsa, sărmana!... ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se răpăd atunci cu toții în casă la patul mîne-sa; dar biata babă era umflată cît o bute și nici nu putea blești măcar din gură; simțirea însă nu și-o perduse de tot. Și văzîndu-i, își mișcă puțin mîna și arată la nora cea mare și la păretele despre răsărit, apoi arată pe cea mijlocie și păretele despre apus, pe urmă pe cea mai tînără și jos în mijlocul casei; după aceea de-abie putu aduce puțin mîna spre gură și îndată căzu într'un leșin grozav.

Toți plîngeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tînără zise, [prefăcîndu-se că plînge și ea]:

— Dar nu înțelegeți ce vrea mămuca?

— Nu, ziseră ei.

— Biata mămuca lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să iee locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociū cea despre apus, iară noi, ca mezinii ce sîntem, să rămînem aici, în casa bătrînească.

— Că bine mai zici tu, nevastă, răspunse bărbatu-său. Atunci ceialalți ne mai avînd încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi și nurorile despletite, o boceau de vuia satul. Apoi peste două zile o îngropară cu cinste mare și toate femeile din sat și de prin melegurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: fericite de dînsa c'a murit, că știu că are cine-o boci!

Capra cu trei iezi¹⁾

Era odată o capră, care avea trei iezi. Iedul cel mare și cel mijlociū dau prin băț de obraznici ce erau; iară cel mic, era harnic și cu minte. Vorba ceea: «Sînt cinci degete la o mîna și nu samănă toate unul cu altul».

Într'o zi, capra chiamă ieziū de pe-afară și le zice:

— Dragii mamei copilași! eu mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de-ale mîncărei. Dar voi încuieți ușa după mine, ascultați unul de altul și să nu cum-va să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Cînd voi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți și am să vă spun așa:

Trei iezi cucueți,
Ușa mamei descuieți,
Că mama v'aduce vouă:
Frunze 'n buze,
Lapte 'n țite,
Drob de sare
In spinare,
Mălăieș
In călcieș,
Smoc de flori
Pe sub-suori.

¹⁾ Tipărită întia oară în «Conv. Lit.» Anul IX, pag. 339.

— Auzit'ați ce-am spus eu?

— Da, mămucă, ziseră iezii.

— Pot să am nădejde în voi?

— Să n'ai nici o grijă, mămucă apucară cu gura înainte ce-i mai mari. Noi sîntem odată băieți și ce-am vorbit odată, vorbit rămîne.

— Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama? Dumnezeu să vă apere de cele rele și mai rămîneți cu bine!

— Mergi sănătoasă, mămucă, zise, cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să-ți ajute, ca să te întoarne cu bine și să ne-aducă de mîncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar iezii închid ușa după dînsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: «Păreții au urechi și fereștile ochi». Un dușman de lup, — ș'apoi știți care? — chiar cumătrul caprei, — care de mult pîndea vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, cînd vorbea capra cu dînșii.

— Bun! zise el în gîndul său. Ia acu mi-e timpul... De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie! Știu că i-aș cîrnosi și i-aș jumuli!

— Cum zice, și vine la ușa; și cum vine, și începe:

Trei iezii, cucuieți,
Mamei ușa descuieți

Că mama v'aduce vouă:

Frunze'n buze,
Lapte'n țite;
Drob de sare
In spinare,
Mălăieș
In călcăieș,
Smoc de flori
Pe sub-suori!

— Hai! deschideți cu fuga, dragii mamei! cu fuga!

— Ia! băieți, zice cel mai mare, săriți și deschideți ușa că vine mama cu demîncare.

— Sărăcuțul de mine! zise cel mic. Să nu cumva să faceți posna să deschideți, că-i vai de noi! Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de pe glas; glasul ei nu-i așa de gros și răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos!

Lupul auzind aceste se duse la un fierar și puse să-i ascuțe limba și dinții pentru a-și subția glasul și apoi întorcîndu-se începu iar:

Trei iezii cucuieți,
Mamei ușa descuieți!...

— Ei, vedeți? zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eu vouă? — Nu-i mămuca, nu-i mămuca. — D'apoi cine-i, dacă nu-i ea? Că doar și eu am urechi. Mă duc să-i deschid.

— Bădică! bădică! zise earăși cel mic, ascultați-mă și pe mine! Poate mai de-apoi a veni cine-va și-a zice:

Deschideți ușa
Că moare mătușa!

și atunci voi trebuie numai de cît să le deschideți? D'apoi nu știți că mătușa-i moartă, de cînd lupii albi și s'a făcut oale și ulcioare, sărmana?

— Apoi dă! nu spun eu bine? zise cel mare. Ia de-atunci e rău în lume, de cînd a ajuns coada să fie cap... Dacă te-i potrivești tu acestora îi ținea mult și bine pe mămuca afară. Eu unul mă duc să deschid...

Atunci mezinul se vîri iute în horn, și sprijinit cu picioarele de prichiciu și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din raiu sârmana! Asemene cel mijlociu, țuști! iute sub un chersin; se'nghemuiește acolo cum poate, tace ca pămîntul, și-i tremură carnea pe dînsul de frică; fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!... Însă cel mare, se dă după ușă, și să tragă, să nu tragă! În sfîrșit, trage zăvorul... Cînd ia!... ce să vadă? Ș'apoi mai are cînd vedea?... căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfîraia gitlejul de flămînd ce era. Și nici una nici două, haț! pe ied de gît, îi rătează capul pe loc, și-l mănîncă așa de uite și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe-o măsea n'are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot, și începe a se învîrte prin casă cu neastîmpăr, zicînd:

— Nu știu, părerea m'a amăgit, orî am auzit mai multe glasuri? Dar ce Dumnezeu? Parc'aũ intrat în pămînt... Unde să fie, unde să fie? — Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună! iezii nu-s nicăiri! Mă!... că mare minune-i și asta... dar nici acasă n'am de coasă... iea să mai odihnesc o leacă aste bătrînețe.

Apoi se îndoiaie de șele cam cu greu și se pune pe chersin. Și cînd s'a pus pe chersin, nu știu cum s'a făcut, că orî chersinul a plecat, orî cumătru a strănutat... Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? — îl păștea păcatul și-l mînca spinarea, sărăcuțul!

— Să-ți fie de bine, nănașule!

— A!... ghidi! ghidi! ghiduși ce ești! Aici mi-ai fost! Ia vină'ncoace la nănașelul să te pupe el!

Apoi rădică chersinul binișor, înșfacă iedul de urechi și-l fiocăiește și-l jumulește și pe acela, de-i merg peticile!... Vorba ceea: «toată paserea pe limba ei piere».

Pe urmă se mai învîrte cît se mai învîrte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu mai găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și vede, că nu mai găsește nimic, își pune în gînd una: așază cele două capete cu dinții rînjiți în ferești, de ți se părea că rideaũ; pe urmă unge toți părății cu sînge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, și apoi iese și-și caută de drum. Cum a eșit dușmanul din casă, iedul cel mic se dă iute jos din horn și incuie ușa bine. Apoi începe a se scărmana de cap și a plînge cu amar după frățiorii săi.

«Drăguții mei frățiori! De nu s'ar fi înduplecat, lupul nu i-ar fi mîncat! Și biata mamă nu știe de astă mare urgie, ce i-a venit pe cap! ¹⁾» Și bocește el și bocește, până il apucă leșin! Dar ce era să le facă? Vina nu era a lui și ce-aũ căutat, pe nas le-a dat. Cînd jălea el așa, iaca și capra venea cît putea, încărcată cu de-ale mîncărei și gifuind. Și cum venea, cît de colo vede cele două capete, cu dinții rînjiți în ferești.

— Dragii mămuțeii, dragi! cum așteaptă ei cu bucurie și-mi rîd înainte cînd mă vad!

Băieții mamei, băieți,
Frumușei și cucueții...

Bucuria caprei nu era proastă. Dar cînd s'apropie

¹⁾ In Convorbiri: ce-a venit pe capul ei.

bine, ce să vadă? Un fior rece ca ghiata îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul și ochii i se painjinesc. Și ce era, nu era bine!... Ea însă tot merge pân' la ușă, cum poate, crezind că părerea o înșală... și cum ajunge, și începe :

Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți!
Că mama v'aduce vouă :
Frunze 'n buze,
Lapte 'n țîțe,
Drob de sare
In spinare,
Mălăieș
In călcăieș,
Smoc de florî
Pe subsuorî.

Atunci iedul mezin — care acum era și cel de'ntîi și cel de pe urmă — sare iute și-i deschide ușa. Apoi s'aruncă în brațele mîne-sa, și cu lacrimi de sînge începe a-i spune :

— Mămucă, mămucă, uit'te ce-am pățit noi! Mare foc și potop a căzut pe capul nostru!

Capra atunci holbind ochii lung prin casă, o cuprinde spaima și rămîne încremenită!.. Dar mai pe urmă îmbărbătîndu-se, și-a mai venit puțin în fire și-a întreat :

— Da ce-a fost aici, copile?

— Ce să fie, mămucă? Ia cum te-ai dus d-ta de-acasă, n'a trecut tocmai mult și iaca s'aude cine-va bătînd la ușă și spunînd :

Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți...

Și?...

Și frate-meu cel mare, nătîng și neastîmpărat, cum îl știi, fuga la ușă să deschidă.

— Ș'atunci!...

— Atunci eă m'am virit iute în horn și frate-meu cel mijlociu sub chersin, iară cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul.

— Ș'atunci?...

— Atunci grozăvie mare! Nănașul nostru și prietenul d-tale, cumătrul lup, se și arată în prag.

— Cine? Cumătru-meu? El care s'a jurat pe părul său că nu mi-a spăria copilașii nici odată?

— Apoi dă, mamă! Cum vezi i-a umplut de spărieți!

— Ia las' că l-oîu învăța eă! Dacă mă vede că-s o văduvă sărmană și c'o casă de copii, apoi trebuie să-și bată joc de casa mea? și pe voi să vă puie la pastramă? Nici o faptă fără plată... Ticălosul și mangositul! Încă se rînjea la mine cîte-odată și-mi făcea cu măseaua... Apoi doar eă nu-s de-acelea de care crede el: n'am sărit peste garduri nici-odată de cînd sînt. Eă, tacă cumătre, că te-oîu dobzăla eă! Cu mine ți-ai pus boii în plug? Apoi ține minte că ai să-i scoți fără coarne!

— Of! mămucă, of! Mai bine tacă și lasă-l în plata lui Dumnezeu! Că știi că este o vorbă: «Nici pe dracul să-l vezi, da nici cruce să-ți faci!»

— Ba nu, dragul mamei! «Că pînă la Dumnezeu, sfîntii îți ieă sufletul». Și-apoi ține tu minte, copile, ce-ți spun eă: că de i-a mai da lui nasul să mai mi-

roase pe-aici, apoi las' !... Numai tu, să nu cum-va să te răsufli cui-va, ca să prindă el de veste.

Și de-atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gânduri și stă în cumpene cum să dreagă și ce să-i facă.

— Aha! ia acu i-am găsit leacul, zise ea în gîndul său. Taci! că i-oîu face eū cumătrului una, de și-a mușca labele...

Aproape de casa ei, era o groapă adîncă: [toc-mai] acolo-i nădejdea caprei.

— La cada cu dubala, cumătre lup, că nu-i de chip!... Ia de-acu se'ncepe fapta. Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru!

Și așa zicînd, pune poalele'n briu, își suflecă mînecele, ațîță focul și s'apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smîntînă și cu ouă, și fel de fel de bucate. Apoi umple groapa cu jărătic și cu lemne putregăioase, ca să ardă focul mocnit. După asta așază o leasă de nuiete numai înțînată, și niște frunzari peste dînsa; peste frunzari toarnă țernă și peste țernă așterne o rogojină. Apoi face un scăueș de ceară anume pentru lup. Pe urmă lasă bucatele la foc să fiarbă și se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftască la praznic. Merge ea cît merge prin codru până ce dă de-o prăpastie grozavă și întunecoasă și pe-o tihărae dă cu crucea peste lup.

— Bună vremea, cumătro. Da ce vînt te-a abătut pe-aici?

— Bună să-ți fie inima, cumătre, cum ți-i căutătura... apoi dă, nu știî d-ta, că nevoia te duce pe

unde nu ți-i voea? Ia, nu știu cine-a fost pe la mine pe-acasă în lipsa mea, că știu că mî-a făcut-o bună!

— Ce fel¹⁾, cumătriță dragă?

— Ia, a găsit iezii singurei, i-a ucis și i-a crîm-poțit, de le-am plîns de milă! Numai văduvă să nu mai fie cine-va!

— Da nu mai spune, cumătră!

— Apoi de-acum orî să spun, orî să nu mai spun, că tot una mî-e. Ei, mititeii, s'au dus cătră Domnul, și datorია ne face să le căutăm de suflet. De aceea am făcut și eū un praznic, după puterea mea, și am găsit de cuviință să te poftesc și pe d-ta, cumătre, ca să mă mai mîngîi.

— Bucuros, dragă cumătră, dar mai bucuros eram cînd m'ai fi chemat la nuntă.

— Te cred, cumătre, d'apoi dă!.. Nu-i cum vrem noi, ci-i cum vrea Cel-de-sus.

Apoi capra pornește înainte plîngînd și lupul după dînsa, prefăcîndu-se că plînge.

— Doamne, cumătre, Doamne, zise capra suspînd. De ce ți-e mai drag în lume, tocmai de-aceea n'ai parte.

— Apoi dă, cumătră, cînd ar ști omul ce-ar păți, dinainte s'ar păzi. Nu-ți face și d-ta atîta inimă rea că odată avem să mergem cu toții acolo.

— Așa este, cumătre, nu-i vorba. Dar sărmanii găgălici, de cruzi s'au mai dus!

— Apoi dă, cumătră, se vede că și lui Dumnezeu îi plac tot pușori de cei mai tineri.

¹⁾ In Convorbiri: Ca ce fel?

— Apoi dacă i-ar fi luat Dumnezeu, ce ți-ar fi? D'apoi așa?

— Doamne, cumătră, Doamne! Oiu face și eu ca prostul... Oare nu cum-va nenea Martin a dat raita pe la d-ta pe-acasă? Că mi-aduc aminte¹⁾ că l-am întâlnit odată prin zmeuriș, și mi-a spus că dac'ăi vrea d-ta să-i dai un băiet să-l învețe cojocăria.

Și din vorbă 'n vorbă, din una 'n alta, ajung pîn' acasă la cumătra.

— Ia poftim, cumătre, zise ea, luînd scăueșul și punîndu-l deasupra groapei cu pricina, șezi cole și să ospătezi oleacă, din ceea ce ne-a dat Dumnezeu!

Răstoarnă apoi sarmalele în strachină și i le pune dinainte.

Atunci lupul nostru începe a mânca hălpov; și gogilț, gogilț, gogilț, îi mergeau sarmalele întregi pe gît.

— Dumnezeu să erte pe cei răposați, cumătră, că bune sarmale ai mai făcut!

Și cum ospăta el, buf! cade fără sine în groapa cu jaratic, căci scăueșul de ceară s'a topit, și leasa de pe groapă nu era bine sprijinită: nici mai bine, nici mai rău, ca pentru cumătru.

Ei, ei! Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat! Cu capra ți-ai pus în cird? Capra ți-a venit de hac.

— Valeu, cumătră, talpele mele? Mă rog scoate-mă, că-mi arde inima 'n mine!

— Ba nu, cumătre; c'asa mi-a ars și mie inima după iezișorii mei! Lui Dumnezeu îi plac puî de cei mai tineri: mie însă-mi plac și de iști mai bătrîni, nu-

1) In Convorbiri: Că mi-aduc aminte ca acu.

mai să fie bine fripți; știu cole să treacă focul printr'înșii.

— Cumătră, mă pirllesc, ard de tot, mor, nu mă lăsa.

— Arzi cumătre, mori, căci nici viu nu ești bun! De-abie i-a mai trece băietului istuia de spăriet, că mult păr îmi trebuia de la tine ca să-l afum! Ți-aduci aminte, dihanie răutăcioasă și spurcată, cînd mi te-ai jurat pe părul tău? Și bine mi-ai mâncat iezișorii!

— Mă ustură inima 'n mine, [cumătră]! Mă rog scoate-mă și nu-ți mai face atita osîndă cu mine!

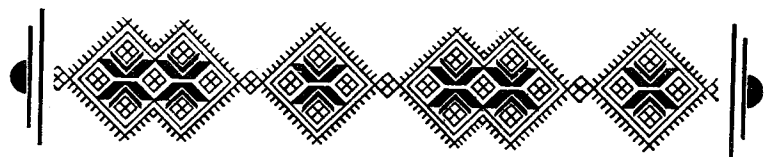
— Moarte pentru moarte, cumătre, arsură pentru arsură, că bine-o mai plesniși dinioare cu cuvinte din scriptură.

După aceasta capra și cu iedul au luat o căpiță de fin și-au aruncat'o peste dinsul, în groapă ca să se mai potolească focul... Apoi la urma urmelor năpădiră asupra lui și-i mai trîntiră în cap cu bolovanî și cu ce-au apucat pînă-l omorîra de tot. Și așa s'a păgubit sărmana capră și de cei doi iezi și de cumătru-său, lupul, păgubașă a rămas, și păgubașă să fie!

Și auzind caprele din vecinătate de una ca asta tare le-a mai părut bine. Și s'au adunat cu toatele la priveghiū, și unde nu s'au așternut pe mîncate și pe băute, veselindu-se împreună...

Și eram și eu acolo de față, și'ndată după aceea am încălecat iute pe-o șea și-am venit de v'am spus povestea așa; și-am mai încălecat pe-o roată și v'am spus jitea toată; și unde n'am mai încălecat și pe-o căpșună, și v'am spus [oameni buni], o mare și gogonată minciună.

Dănilă Prepeleac ¹⁾

Erau odată într'un sat, doi frați și amîndoi erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliv și chibzbur, pentru că unde punea el mina, punea și Dumnezeu mila, dar n'avea copii. Iară cel mai mic era sărac. De multe ori fugea el de noroc și norocul de dînsul, căci era leneș, nechitit la minte și nechibzuit la trebî; ș'apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sărac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui bogat era pestriță la mațe și foarte sgîrcită. Vorba veche: «tot un boi și-o belea». Fratele cel sărac,—sărac să fie de păcate—tot avea și el o păreche de boi, dar coala: porumbi la păr, tineri, nalți de trup, țapoși la coarne, amîndoi cudalbi, țintați în frunte, ciolănoși și grași, cum sînt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dînșii în lume și de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tinjală, circee, coasă, hrepcă, țapoiu, greblă și cite alte lucruri ce trebuesc omului gospodar, nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Și

¹⁾ Tipărită întâia oară în «Conv. Lit.» a. IX pag. 453.

cînd avea trebuință de asemenea lucruri, totdeauna supăra pe alții, iară mai ales pe frate-său care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să-l poată descotorosi o dată de frate-său. Ea zicea adese-ori:

— Frate, frate, dar pita-i cu bani, bărbate.

— Apoi dă, măi nevastă, singele apă nu se face. Dacă nu l-oiu ajuta eu, cine să-l ajute?

Nevasta ne mai avînd încotro, tăcea și înghițea noduri. — Toate ca toate, dar carul său era de hai-mană. Nu treceau două, trei zile la mijloc, și se trezea la ușa ei cu Dănilă, cumnatu-său, cerînd să-i împrumute carul: ba să-și aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiți din țarină, ba multe de toate.

— Măi frate, zise într'o zi cel mai mare, istualalt: mî-e lehamite de frăția noastră!... Tu ai boi, de ce nu-ți închipuiești ș'un car? Al meu l-ai hărbuit de tot. Hodorog! în colo, hodorog! pe dincolo: carul se strică. Ș'apoi, știi vorba ceea: «dă-ți popă pîteni și bate iapa cu călcîiele.»

— Apoi dă, frate, zise istalalt, scărpinîndu-se în cap, ce să fac!

— Ce să faci? Să te 'nvăț eu: boii tăi sînt mari și frumoși; i-ei și-i du la iarmaroc, vinde-i și cumpără alții mai mici și mai ieftini; iar cu banii rămași, cumpără-ți și un car și iaca te-ai făcut gospodar.

— Ia, știi că nu m'ai învățat rău? Așa am să fac.

Zicînd aceste, se duce la dînsul acasă, își ia boii

de funie și pornește cu ei spre târg. Dar cum am spus, omul nostru era un om de aceia, căruia-i mînca cîinii din traistă și toate trebile [cite] le făcea, [le făcea] pe dos. Tîrgul era cam departe și iar-marocul pe sfîrșite. Dar cine poate sta împotriva lui Dănilă Prepeleac? (că așa îi era porecla pentru că atîta odor avea și el pe lingă casă, făcut de mîna lui). El tuflește cușma pe cap, o îndeasă pe urechi și habar n'are:

Nici nu-i pasă
De Nastasă;
De Nichita
Nici atîta!

Mergînd el cu Duman și Tălășman ai săi, tot înainte spre iarmaroc, [tocmai] pe cînd suia un deal lung și trăgănat, alt om venea dinspre târg cu un car nou, ce și-l cumpăraseră [chiar atunci] și pe care-l trăgea cu mînele [singur], la vale cu propele și la deal cu opintele.

— Stăi prietene, zise ist cu boii, care se tot zmunceau din funie văzînd troscotul cel fraged și mîndru de pe lingă drum. Stăi puțin cu carul, c'am să-ți spun ceva.

— Eū aș sta, dar nu prea vrea el să stee. Dar ce ai să-mi spui?

— Carul dumitale par'că merge singur.

— D'apoi... mai singur, nu-l vezi?

— Prietene, știi una?

— Știu, dacă mi-î spune.

— Hai să facem treampa: dă-mi carul, și na-ți boii. Nu vreau să le mai port grija'n spate: ba fin,

ba ocol, ba să nu-î mănînce lupii, ba de multe de toate... Oîu fi eū vrednic să trag un car, mai ales dacă merge singur.

— Șuguiesti, măi omule, ori ți-î într'adins!

— Ba nu șuguiesc, [zise Dănilă].

— Apoi dar te vād că ești bun mehenghiu... zise cel cu carul; m'ai găsit într'un chef bun; hai, noroc să dea Dumnezeu! Să-ți aibi parte de car, și eū de boi.

Apoi dă carul, își ia boii, pleacă pe costișă într'o parte spre pădure și se cam mai duce. Istalt, [adică Dănilă,] zice în gîndul său:

— Tacî, că-î cu buche; l-am poctovit bine... De nu cumva s'ar răzgîndi; dar par'că nu era țigan să'ntoarcă.

Apoi își ia și el carul și pornește tot la vale, înapoi, spre casă.

— Aho! car nebun, aho! Cînd te-oîu încărca [zdravăn] cu saci de la moară, [ori cu fin din țarină], atunci să mergi așa!

Și cit pe ce, cit pe ce să nu-l iee carul înainte.

Dar de la o vreme valea s'a sfîrșit, și s'a început un deal; cînd să-l sue la deal, suie-l dacă poți!... Hirți! încoace; scîrți! încolo; [pîrți încolo;] carul se da înapoi.

— Na! Car mi-a trebuit, car am găsit!

Apoi cu mare greū hartoește carul într'o parte, îl oprește în loc, se pune pe proțap și se așterne pe gînduri.

— Mă !.., asta încă-î una! De-oîu fi eū Dănilă Prepeleac, am prăpădit boii; iar de n'oîu fi eū acela, apoi am găsit o căruță... Ba e Prepeleac, ba nu-î el...

Cînd iaca un om trecea iute spre tîrg, c'o capră de vînzare.

— Prietene, zise Dănilă, nu mi-i da capra ceea să-ți dau carul ista?

— Apoi... dă... capra mea nu-i de cele săritoare, și-i bună de lapte.

— Ce mai la deal, la vale; bună, nebună, na-ți carul și dă-mi-o!

Cela nu se pune de pricină: dă capra, și ia carul. Apoi așteaptă până vin alte cară de-l leagă dinapoia lor, și se duce în treaba lui [spre casă, lăsînd pe Danilă gură-cască tot pe loc].

— Bun, zise Prepeleac. Ia pe ist cu capra știu încaltea că bine l'am boit...

Ia apoi și el capra și pornește iar spre tîrg. Dar capra tot capră; se smunca în toate părțile, în cît îi era acum lehamite de dînsa.

— De-ași ajunge mai degrabă în tîrg, zise Prepeleac, să scap de riia asta.

Și mergînd el mai departe, iacă se întilnește c'un om ce venea de la tîrg c'o gîscă în brațe.

— Bun întilnișul, om bun, zise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumnezeu!

— Nu vrei să facem schimb, să-ți dau capra asta și să-mi dai gîsca?

— N'ai nimerit-o; că nu-i gîscă ci-i gînsac; l-am cumpărat de sămînță.

— Da, dă-mi-l, dă-mi-l! că-ți dau și eu o sămînță bună...

— De mi-i da ceva adaos, poate să ți-l dau; iară

de nu, norocul gîștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s'a duce vestea!

În sfirșit, dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoi înșfacă gînsacul și pleacă tot înainte, spre tîrg; cînd ajunse în tîrg, gînsacul dorit de gîște, țipa cît îi lua gura: ga, ga, ga, ga!

— Na! c'am scăpat de dracul, și-am dat peste tată-său: aista mă asurzește. Las că te 'nsor eu și pe tine acuș, [măi buclucașule].

Și trecînd pe lîngă un negustor cu pungî de vînzare, dă gînsacul pe-o pungă de cele pe talger și cu baierile lungi, de pus în gît. Ia el punga o sucește, o învirtește și-apoi zice:

— Na-ți-o frîntă, că ți-am dres'o! Dintr'o păreche de boi. [de-a mai mare dragul să te uiți la ei], am rămas c'o pungă goală. Măi! măi, măi, măi! Doar știu că nu mi-i acum întiași dată, să merg la drum; dar par'că dracul mi-a luat mințile.

Măi șede el cît șede, de cască gura prin tîrg, și-apoi își iea tîlpășița spre casă. Și ajungînd în sat, se duce drept la frate-său, ca să-i ducă bucurie.

— Bine v'am găsit, bădiță!

— Bine-ai venit, frate Dănilă! Da mult ai zăbovit la tîrg!

— Apoi dă, bădiță; m'am pornit cu graba, și m'am întilnit cu zăbava.

— Ei, ce veste ne mai aduci de pe la tîrg!

— Ia, nu prea bună! bieții boișorii mei s'aaaă dus ca pe gura lupului.

— Vr'o dihanie a dat peste dinșii, ori ți i-a furat cine-va?

— Ba i-am dat eu singur, cu mina mea, bădiță.

Apoi spune din capăt toată întimplarea, pe unde-a fost și ce-a pățit: iar la urma urmelor zise:

— Și-apoi ce mai atita vorbă lungă, dintr'o păreche de boi, m'am ales c'o pungă, și-apoi și asta pute a pustiiu, [bădiță dragă].

— Mă, da drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!

— Apoi dă!... bădiță! păn'aici, toate-aū fost cum aū fost, da de-acum am prins eu la minte... Numai ce folos?

Cînd e minte,
Nu-î ce vinde;
Cînd e brînză,
Nu-î bărbîntă.

Iaca îți dau și dumitale punga asta, că eu n'am ce face cu dinsa. Și te mai rog, [de toți Dumnezeii,] să-mi împrumuți măcar odată carul cu boii, s'aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copii, că n'au scinteie de foc în vatră, sărmanii! Și-apoi ce-a da Dumnezeu, cred că nu te-oiu mai supăra.

— Ptiu! mă! zise frate-său, după ce l-a lăsat să sîrșască. Se vede că Dumnezeu a împlut lumea asta cu ce-a putut. Iacă-ți mai dau odată carul, dar asta ți-a fi cea de pe urmă.

Lui Dănilă atita i-a trebuit. Ia acum carul cu boii frăține-său și pornește. Cum ajunge în pădure, chi-tește un copac care era mai mare, și trage cu carul lingă el, și fără să dejuge boii începe a tăie

copacul, să cadă în car de-odată. Trebi de-a lui Dănilă Prepeleac!... Bocănește el, cit bocănește, cînd pîrrr! cade copacul peste car de-l sfarmă și peste boi de-î ucide!

— Na! că făcuî pacostea și frăține-meu. Ei, ei, acum ce-î de făcut?... Eu cred, că ce-î bine, nu-î rău: Dănilă face, Dănilă trebuie să desfacă. Mă duc să văd, n'oiu putea smomi pe frate-meu, să-mi împrumute și iapa, să fug apoi cu ea în lume; iar nevasta și copiii să-î las în știrea Celui-de-sus.

Așa zicînd, pornește și mergînd prin pădure, s'a rătăcit; după multă trudă și buimăceală, în loc să iasă la drum, dă de un heleșteu și văzînd niște lișițe pe apă, svîrrî! cu toporul întrînsele, cu chip să ucidă vr'o una și s'o ducă peșchiș frăține-său. Dar lișițile nefiind chioare, nici moarte, aū zburat; toporul s'a cufundat și Prepeleac a rămas bătînd în buze.

— Mă!... că rău mi-a mai mers astăzi! Ce zi po-cită! Se vede că mi-a luat cineva din urmă.

Apoi dă din umere și pornește; mai merge el cit merge, până ce cu mare greu găsește drumul. Apoi o ia la papuc și hai! hai! hai! hai! ajunge în sat la frate-său, și pe loc cîrpește o minciună, care se potrivea ca nuca în părete.

— Frate, mai fă-mi bine și cu iapa, să mîn boii de călare! În pădure a plouat grozav și s'a făcut o mîzgă și-un ghețuș, de nu te mai poți [de fel] ținea pe picioare.

— Mă! zise frate-său, se vede că tu ai fost bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjești

oamenii și să chinuești nevasta și copiii! Haiți! lipsești dinaintea mea și du-te unde a dus surdul roata și mutul iapa, ca să nu mai aud de numele tău!

— Iapa! Las pe Dănilă! că știe el unde-a duce-o: să-și iee iertăciune de la boi, și ziua bună de la car. Apoi iese pe ușă, pune mîna pe iapă și pe-o secure și tunde-o! Cînd se trezește frate-său ie iapă dacă ai de unde! Prepeleac era tocmai la heleșteul din pădure să caute toporul. Aici, îi trăsni în cap lui Dănilă, că el ar fi bun de călugăr, după vorbele frăține-său.

— Am să durez o mănăstire pe pajiștea asta, [de are] să se ducă vestea în lume, zise el. Și de-odată se și apucă. Face mai întîi o cruce ș'o înfige în pămînt, de înșamnă locul. Apoi se duce prin pădure și începe a chiti copacii trebuitori: ista-i bun de amînare, cela de tălpi, ista de grinzi, ista de tumurugi, cela de costoroabe, ista de toacă; și tot așa dondănind el din gură, iaca se trezește dinaintea lui c'un drac, ce ieșise din iaz.

— Ce vrei să faci aici, măi omule?

— Da, nu vezi?

— Stăi, mă, nu te-apuca de năzbitii. Iazul, locul și pădurea de pe-aici sînt ale noastre.

— Poate-î zice că și rățele de pe apă sînt ale voastre, și toporul meu din fundul iazului. V'oiu înîvâța eă să puneți stăpînire pe lucrurile din lume, cornoraților.

Dracul neavînd ce-î face, huștiuliuc! în iaz, și dă de știre lui Scaraoschi, despre omul lui Dumne-

zeu, cu năravul dracului. Ce să facă dracii? Se sfătuiesc între dinșii, și Scaraoschi, căpitenia dracilor ¹⁾, găsește cu cale, să trimeată pe unul din ei, c'un burduv de bivoli, plin cu bani, să-l dea pusnicului Dănilă, ca să-l poată mătura de-acolo.

— Na-ți, mă, bani! zise dracul trimes; și să te cărăbănești de-aici, că de nu, e rău de tine!

Prepeleac se uită la cruce, se uită la drac și la banii... dă din umere, și-apoi zice:

— Aveți noroc, [spurcaților], că-mi sînt mai dragi banii de cît pusnicia, că v'aș arăta eă vouă!

Dracul răspunde:

— Nu te pune în poară, măi omule, cu împăratul iadului; ci mai bine ia-ți bănișorii și caută-ți de treabă ²⁾.

Apoi lasă banii și se întoarce în heleșteu, unde găsește pe Scaraoschi tare mîhnit pentru pierderea unei comori așa de mari, cu care ar fi putut dobîndi o mulțime de suflete. Prepeleac în acest timp se chitea cum ar face să vadă banii acasă la dînsul.

— Bun, zise Dănilă. Nicî asta nu se ia din drum. Tot mănăstiri să croești, dacă vrei să te bage dracii în samă, să-ți vie cu bani de-a gata la picioare și să te facă putred de bogat.

Pe cînd se îngrijea el, cum să ducă banii acasă, iaca un alt drac din iaz i se înfățișează înaintea, zicîndu-î:

— Măi omule! Stăpînu-meu s'a răzgîndit: el vrea mai întîi să ne cercăm puterile, și-apoi să ieă banii.

¹⁾ În «Conv.»: Scaraoschi, talpa iadului.

²⁾ În ediția de la Iași: nevoi.

— Ia acu-i acu, zise Prepeleac în gândul său, ofînd. Dar este-o vorbă: «Tot bogatul minteos și tînărul frumos». Dănilă mai prinsese acum la minte.

— Puterile? Ei, cum și în ce fel?

— Iată cum: dintrunții, și dintrunții, care dintre noi amîndoi va lua iapa ta în spate și va încunjură iazul de trei ori, fără s'o pue jos și să se răsufle, ai aceleia să fie bani.

Și cum zice, și umflă dracul iapa în cîrcă și într'o clipă încunjură iazul de trei ori. Prepeleac, văzînd atîta putere din partea dracului, nu-i prea veni la socoteală, dar tot își ținu firea și zise:

— Măi, Michiduță, doar ești te credeam mai tare de cit ești. Așa-i că tu ai luat iapa în spate? Însă ești și-oiă lua-o numai între picioare.

Și îndată se și asvîrle pe iapă și încunjură iazul de trei ori, fără să se răsufle. Dracul atunci se miră mult de asta, și neavînd ce mai zice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, zise el.

— Măi, Michiduță! da cu mine ți-ai găsit că poți tu să te întreci din fugă?

— D'apoi cu cine?

— Vină încoace, să-ți arăt ești cu cine!

Apoi merge împreună cu dracul în niște porumbrei, unde vede un epure dormind și i-l arată.

— Vezi tu 'colo pe cine-va ghemuit jos și mititel?

— Văd.

— Acela-i copilul meu cel mai mic. Aține-te! Și cînd l-oiești trezi din somn, să te ieși după el. Ș'odată și strigă: u! ta! na! na! na!...

Atunci iepurele sare, și dracul după el. Fug ei

cit fug și de la o vreme dracul pierde urma iepurelui. Până acum toți rîdea de Prepeleac, dar acum a ajuns să rîdă el și de dracul. Pe cînd Dănilă se ținea cu mîna de inimă, rizînd de prostia dracului, iaca și acesta se înturna gîfuind.

— Mă! da sprinten și sprintăroiă copilul mai ai, [drept să-ți spun]! Cînd aproape, aproape să pun mîna pe dînsul, i-am pierdut urma¹⁾, și să te duci, duleță!

— Samănă tîtîne-său, [sireicanul], zise Dănilă. Ei? Mai ai poftă să te'ntreci și cu mine?

— Ba mai pune-ți pofta 'n cuiu! Mai bine să ne întrecem din trîntă.

— Din trîntă? Doar de-ți e greu de viață. Mă! Tot am auzit din bătrîni, că dracii nu-s proști; d'apoi cum văd ești, tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești. Ascultă. Ești am un unchiu bătrîn, de 999 de ani și 52 de săptămîni; și de-l vești putea trînti pe dînsul, atunci să te încerci și cu mine, dar cred că ți-a da pe nas!

Zicînd acestea, pornește înainte și face semn dracului cu mîna să vie după el. În fundul pădurii sub niște stînci, se afla o bizunie de urși peste care dăduse Prepeleac, umblînd cîte-odată, [ca pusnic ce se găsea,] după vlăstări sălbatice și după zmeură. Ajungînd ei aproape, Dănilă zise:

— Iaca lăcașul unchiului meu. Intră în lăuntru; ai să-l găsești dormind în cenușă, cu nasul în tăciuni. De vorbit, nu poate vorbi, că maselele și dinții i-au căzut mai bine de-o mie de ani...

¹⁾ În Convorbiri: l'am scăpat.

Dracul, cînd n'are ce face, știți ce face... Intră înlăuntru și începe a-și purta codița cea bîrligată pe la nasul unchiașului. Atita i-a trebuit lui moș Ursilă ș'apoî las' pe dînsul! De-odată sare minios din bîrlog, haț! dracul subsuoară și-l strînge, cu atita putere, de era [bietul drac] să-și dea sufletul, și ochii i-au eșit afară din cap, cit cepele de mari.

— Na! nu cauți ș'o găsești, zise Dănilă, care privea de departe [vălmășagul acesta] și se strica de rîs. Dar nu știu ce face dracul, că face el ce face și, cu mare greū, scapă din labele lui moș Ursilă. Dănilă cum vede pe drac scăpat, bun teafăr, se face că-l scoate.

— Ia las, măi omule, las! nu-ți mai face obraz. Dacă ai știut că ai un bunic așa de grobian, pentru ce m'ai îndemnat să mă lupt cu el?

— Da ce? Nu ți-a plăcut? Hai și cu mine!

— Cu tine, și numai cu tine m'oiu întrece din chiuit; și care-a chiui mai tare, acela să iee banii.

— Bun!.. zise Dănilă, în gînd; las că te-oiu chiui eu!.. Măi, Michiduță! Ia, chiui tu întiū, să aud cum chiui.

Atunci dracul se crăcește c'un picior la asfințit și cu unul la răsărit: s'apucă [zdravăn] cu minile de torțile cerului, cască o gură cît o șură și cînd chiui odată, se cutremură pămîntul, văile răsună, mările clocotesc și peștii din ele se sparie; dracii ies afară din iaz cîtă frunză și iarbă! Și oleacă numai de nu s'a răsipit bolta cerului. Dănilă însă ședea călare pe burduvul cu banii și ținîndu-și firea, zise:

— Mă! da numai așa de tare poți chiui? Eu mai nu te-am auzit. Mai chiui odată!

Dracul chiui și mai grozav.

— Tot nu te-am auzit. Încă odată!

Dracul chiui și a treia oară, așa de tare, de credeai că s'a rupt ceva într'insul.

— Acum nu te-am auzit nici atita... Așă-i c'a venit și rîndul meu?

— Mai așa!

— Măi, Michiduță! cînd oiū chiui eu, ai să asurzești, ș'aū șă-ți sară creerii din cap. Înțeles'ai tu? Însă eu îți priesc bine, dacă-i vrea să mă ascuți.

— În ce fel?

— Ia să-ți leg ochii și urechile c'un ștergar, dacă vrei să mai trăiești.

— Leagă-mi ce știi și cu ce știi, numai să nu moriū!

Atunci Dănilă leagă strîns c'un ștergariū gros, de cilti, ochii și urechile dracului, ca la «baba oarba»; apoî ia o drughineață groasă de stejar, în mînă, căci cît era de pusnic Dănilă tot mai mult se bi-zuia în drughineață de cît în sfînta cruce, și pîc! la tîmpla dracului cea dreaptă, una!

— A...leū! destul! nu mai chiui.

— Ba, nu! Stăi Sarsailă! tu cum ai chiuit de trei ori? — Trosc! și la stînga, una.

— Va-leū! destul!

— Ba nu-i destul. — Și-i mai trage și 'n numele tatălui, una!

— Auleo! strigă dracul îngrozitor! Și cu ochii legați, cum era, vâicărîndu-se grozav și zvîrcolîndu-se ca șerpele, se aruncă în iaz, spunînd lui Sca-

raoschi cele întâmplate, și că nu-î de șuguit cu vrăjitoriul acesta.

Dănilă însă ofta din greu lângă burduvul cu bani și se tot frământa cu gândul, ce-î de făcut? Când iaca al treilea drac i se înfățișează înaintea, c'un buzdugan strașnic de mare în mână, pe care îl trintește la pământ și zice :

— Măi, omule! ia acum să te văd. Cine-a azvîrli buzduganul ista mai tare în sus, ai aceluia să fie bani.

— Na! Dănilă — zise el în gândul său — așa-î c'ai sfeclit'o? — Dar vorba ceea: «Nevoia învață pe căraș». — Ian zvîrle-l tu întîi, măi dracule!

Atunci dracul ia buzduganul de coadă, și cînd îl zvîrle, se suie așa de tare, de nu se mai vede: și abia după trei zile și trei nopți, căzînd jos cu mare strășnicie, s'a cufundat în fundul pămîntului de s'a zguduit temeliile lumii!

— Ia zvîrle-l și tu acum, zise dracul îngîmfat.

— L-oîu zvîrli eă, nu te îngriji; dar scoate-l măi întîi la fața pămîntului, cum a fost și la tine.

Dracul ascultă și-l scoate.

— Haiti! măi răpede, măi răpede că n'am timp de așteptat.

— Măi îngăduiește puțin, tartarule, că nu te trag copiii de poale.

Dracul îngăduie, căci n'are încotro. Nu trecu mult și ziua se călători. Cerul era limpede și luceferii sculptori rîdeaă la stele; iară luna scoțînd capul de după dealuri, se legăna în văzduh, luminînd pămîntul.

— Da nu-l măi zvîrli, omule?

— Ba am să-l zvîrli de-acum; dar îți spun înna-inte, să te ștergi pe bot despre dînsul.

— De ce?

— Iaca, de ce: vezi tu colo în lună niște pete?

— Le văd.

— Acolo-s frații mei din ceea lume. Și Doamne, mare nevoie măi aă de fier, pentru potcovit caii. Uită-te bine și vezi, cum imi fac semn cu mîna, să le dau buzduganul ista. Și-odată și pune mîna pe dînsul.

— Stăi, nepriceputule, că buzduganul ista îl avem [lăsat] moștenire de la strămoșul nostru și nu-l putem da nici pentru toată lumea; și-odată-î și zmuncește buzduganul din mîna și fuga cu el în iaz, spunînd lui Scaraoschi, ce era să pătească, cu buzduganul. Atunci Scaraoschi, îngrijit și mînios grozav chiemă înaintea sa toată drăcimea și bātu din picior, strigînd:

— Acum, [în clipă,] să se aleagă unul dintre voi, care să meargă și să afurisească pe acest procler și vrăjmaș cumplit.

Pe loc și vine unul înaintea sa, tremurînd.

— Să trăiți, Mirșăvia voastră! Eă mă duc să îndeplinesc nelegiuita voastră poruncă.

— Mergi! și dacă [î fi meșter și] 'î izbuti, să știi c'am să te fac mai mare.

Atunci dracul pornește c'o falcă 'n ceriă și cu una în pămînt, și într'o clipă ajunge la pusnicul Dănilă.

— Măi omule, zise dracul. Tu, cu șmichiriile tale, ai turburat toată drăcimea; da acuși am să te vîr și eă în toate grozile morții. Hai să ne blăstemăm, și care dintre noi [amîndoi] a fi măi meșter, acela să

iee banii! Și-odată și 'ncepe dracul a boscorodi din gură și a descînta, că nu știu ce face, de-î pocnește lui Dănilă un ochiū din cap. Săracul Prepeleac! Se vede că i-a fost scris, tot el să răsplătească și păcatele iepei frăține-său, ale caprei, ale gînsacului logodit și ale boilor uciși în pădure. Pe semne blăstămii gîștelor văduvite l-a ajuns sārmanul!

Doamne! multe mai are de pătimit un pusnic [adevărât,] cînd se depărtează de poftele lumești și se gîndește la fapte bune!... Prepeleac pusnicul se stricase acum de tot cu dracul... Și-apoi ce este mai gîngaș de cît ochiul? — Dănilă crăpa de durere, dar orî cît îl durea de tare, el tot își ținu inima cu dinții, și zise:

— Nu mă spariū tu cu de-aceste, demon spurcat, ce ești. Am să te fac să 'ți muști minile și să mă pomenești în toată viața ta.

— Dă, dă, nu mai dondăni atîta din gură, și blăstămă și tu acum, [să te văd cît ești de meșter.]

— Ai să ieī burduvul cu banii în spate și-ai să mergi la casa mea, căci blăstămurile părințești nu-s la mine. Înțeleș' ai?

Și cum zice, incalecă și Dănilă pe burduv; iară dracu-ī umflă în spate și zboară iute ca gîndul, taman la casa lui Dănilă prepeleac. Copii și nevasta lui, cînd au văzut un bivol sburînd pe sus, au rupt'o de fugă, [însăimîntați.] Dănilă însă, a început a-ī striga pe nume, și ei cunoscînd glasul lui, s'au oprit.

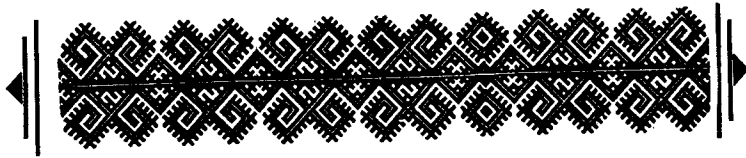
— Dragii tatei băeți! Ian veniți încoace și aduceți cu voi și blăstămurile părințești, ragila și piepteni de pieptănat cîlți!

Băeții încep a curge toți, [care din cotro,] cu blăstămurile părințești în mină. Îi venise acum și lui Dănilă apa la moară.

— Puneți mina, copii, pe jupînul ista, și începeți a-l blăstăma cum iți ști voi mai bine, ca să-ī placă și dumisale...

Atunci, lasă pe copii, că și dracul fuge de dinșii. Aū tăbărit cu toții pe dînsul și l-au schingiuit după placul lui Dănilă. Și-a început dracul a țipa cît îi lua gura; și scăpînd cu mare greu din minile lor, [hîrșcîit și] stîlcit, cum era, a lăsat și bani și tot. și s'a dus pe urlați, după ceialalți.

Iară Dănilă Prepeleac, ne mai fiind supărat de nimene și scăpînd acum de-asupra nevoei, a mîncat și a băut și s'a desfătat pînă la adînci bătrînețe, vîzîndu-și pe fii filor săi împrejurul mesei sale.

Punguța cu doi bani¹⁾

Era odat'o babă și un moșneag. Baba avea o găină și moșneagul un cucoș; găina babei se oua de cîte două ori pe fie-care zi, și baba mînca o mulțime de ouă, iar moșneagului nu-i da nici unul. Moșneagul, într'o zi, pierdu răbdarea și zise:

— Măi babă, mînînci ca în tîrgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă, ca să-mi prind pofta măcar.

— Da, cum nu, zise baba, care era foarte zgîrcită. Dacă ai poftă de ouă, bate și tu cucoșul tău să facă ouă, și-i mînca; eu așa am bătut găina, și iacătă-o cum se ouă.

Moșneagul pofcios și hapsin, se ia după gura babei, și de ciudă, prinde [iute și de grabă] cucoșul și-i dă o bătae bună, zicînd:

— Na! ori te ouă ori du-te de la casa mea, ca să nu măi strici mîncarea de geaba.

Cucoșul, cum scăpă din mînile moșneagului, fugi

de-acasă și umbla pe drumuri, [bezmetec]. Și cum mergea el pe-un drum, numa iaca găsește o punguța cu doi bani. Si cum o găsește o și ia în clonț, și se întoarnă cu dînsa înapoi, spre casa moșneagului. Pe drum întilnește o trăsură c'un boier și cu niște cucoane. Boierul se uită cu băgare de samă la cucoș, vede în clonțu-i o punguța și zice vezeteului:

— Măi! ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc?

Vezeteul se dă iute jos din capra trăsorei, și c'un feliu de meșteșug, prinde cucoșul, și luîndu-i punguța din clonț, o dă boierului¹⁾. Boierul o ia [fără păsare], o pune în buzunariu și pornește cu trăsura înainte. Cucoșul supărat de asta, nu se lasă, ci se ia după trăsură, spuind neîncetat: ²⁾.

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul inciudat, cînd ajunge în dreptul unei fîntîni, zice vezeteului:

— Mă! ia cucoșul ist obraznic și-l dă în fîntîna ceea.

Vezeteul iarăși se dă jos din capra trăsorei, prinde iarăși cucoșul și-l azvirle în fîntînă. Cucoșul văzînd această mare primejdie, ce să facă? Începe a înghiți la apă: și 'nghite, și 'nghite pînă ce înghite el toată apa din fîntînă... Apoi zboară de-acolo afară și iarăși se ia în urma trăsorei, zicînd:

¹⁾ Fraza întregă a fost astfel schimbată în ediția de la Iași.

²⁾ În «Convorbiri»: spuind tot într'una.

¹⁾ Tipărită întia oară în «Conv. Lit.» a. IX pag. 402.

Cucurigu! boierî mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul văzînd aceasta s'a mirat cumplit, și a zis:
— Mă! da al dracului cucoș i-aista! Eî las! că
ți-oîu da eî ție de chieltuială, măi crestatule [și pin-
tenatule]! Și cum ajunge acasă, zice unei babe de
la bucătărie, să ia cucoșul, să-l asvîrlă într'un cup-
tior plin cu jăratec și să puie o lespede la gura cup-
tiorului. Baba, [cînoasă la inimă] de cuvînt; face cum
i-a zis stăpînu-său. Cucoșul cum vede și astă mare
nedreptate, începe a vărsa la apă; și toarnă el toată
apa cea din fîntină pe jăratec, pînă ce stînge focul
de tot și se răcorește cuptiorul; ba încă face și-o
apărie ¹⁾ prin casă, de s'a îndrăcit de ciudă hîrca de
la bucătărie. Apoi dă o bleandă lespezii de la gura
cuptiorului, iese teafăr și de-acolo, și fuga la fe-
reasta boierului și începe a trînti cu ciocul în gea-
muri și a zice:

Cucurigu! boierî mari,
Dați punguța cu doi bani!

— Măi, că mî-am găsit beleaua cu dihania asta
de cucoș, zise boierul [cuprins de mirare!] Vezeteu! ia-l
de pe capul meu, și-l svîrle în cireada boilor și-a
vacilor; poate vr'un buhai [înfuriat] i-a veni de hac:
la lua în coarne și-om scăpa de supărare. Vezeteul
iarăși ia cucoșul și-l svîrle în cireadă! Atunci, bu-
curia cucoșului! Să-l fi văzut cum înghițea la buhai,
la boi, la vaci și la viței; pîn'a înghițit el toată ci-
reada, și-a făcut un pîntece mare, mare, cit un munte.
Apoi iar vine la fereastră, întinde aripele în dreptul

¹⁾ În ediția de la Iași: apăraie.

soarelui, de întunecă de tot casa boierului și iarăși
începe:

Cucurigu! boierî mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul cînd măi vede și astă [dăndănae,] crăpa
de ciudă și nu știa ce să măi facă, doar va scăpa
de cucoș.

Măi stă boierul cit măi stă pe gînduri, pînă-î vine
iarăși în cap una:

— Am să-l dau în haznaua cu banii; poate va
înghiți la galbeni, i-a sta vre-unul în gît, s'a înneca
și-om scăpa de dînsul. Și cum zice, umflă cucoșul
de-o aripă și-l svîrle în haznaua cu bani; [căci bo-
ierul acela, de mult bănărit ce avea, nu-î măi știa
numărul!...] Atunci cucoșul înghite cu lăcomie toți
banii, și lasă toate lăzile pustii. Apoi iese și deacolo,
[el știe cum și pe unde,] se duce la fereasta boie-
rului și iar începe:

Cucurigu! boierî mari,
Dați punguța cu doi bani!

[Acum, după toate cele întîmplate,] boierul văzînd
că n'are ce-î măi face, i-asvîrle punguța. Cucoșul o
ia de jos cu bucurie, se duce în treaba lui și lasă
pe boieri în pace. Atunci toate paserile din ograda
boierească, [văzînd voinicia cucoșului,] s'a luat după
dînsul, de și se părea că-î o nuntă și nu altăceva;
iară boierul întristat, se uita galiș cum se duceau și
păsările sale, și zise oftînd:

— Ducă-se și cobe și tot, numai bine că am scă-
pat de belea; că nici lucru curat n'a fost [aici]!

Cucoșul însă mergea țănoș, iar păsările după dînsul; și merge el cit merge, până ce ajunge acasă la moșneag, și de pe la poartă începe a cînta: cucurigu!!! cucurigu!!!

Moșneagul cum aude glasul cucoșului, ese din casă cu bucurie; și cînd își aruncă ochii spre poartă, ce să vadă?! Cucoșul său era ceva de spăriet! Elefantul ți se părea purece pe lingă acest cucoș: și-apoi în urma lui veneau cîrduri nenumărate de păseri, care de care mai frumoase, mai cucuete și mai boghete. Moșneagul văzînd pe cucoșul său așa de mare și de greoiu, [și înconjurat de-atîta amar de galițe], i-a deschis poarta. Atunci cucoșul i-a zis:

— Stăpîne! așterne un țol aici, în mijlocul ogrăzii.

Moșneagul, iute, ca un prîsnel, așterne țolul. Cucoșul atunci se așează pe țol, scutură puternic din aripi, și îndată se umple ograda și livada moșneagului, pe lingă paseri, și de cirezî de vite: iară pe țol toarnă o movilă de galbeni, care străluceau la soare, de-ți luaŭ ochii! Moșneagul văzînd aceste mari bogății, nu știa ce să facă de bucurie, sărutînd mereu cucoșul și dezmerdîndu-l.

Atunci iaca și baba venea, nu știu de unde; și cînd a văzut unele ca acestea, numa-î sclipeau [răutacioasei] ochii în cap și plesnea de ciudă.

— Moșnege, zice ea, [rușinată]. Dă-mi și mie niște galbeni!

— Ba pune-ți pofta'n cuiu, măi babă. Cînd ți-am cerut ouă, știi ce mi-ai răspuns? — Bate acum și tu găina, să-ți aducă galbeni; c'așa am bătut eu cucoșul, [știi tu din a cui pricină]... și iată ce mi-a adus!

Atunci baba se duce în poiată, găbuește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie, de-ți venea să-î plîngi de milă! Biata găină, cum scapă din mînele babei, fuge pe drumuri. Și cum mergea pe drum, găsește și ea o mărgică, și-o înghite; apoi răpede se întoarce acasă la babă, și începe de pe la poartă: cot, cot, cotcodac!! — Baba iese cu bucurie înaintea găinei. Găina sare peste poartă, trece iute pe lingă babă, și se pune pe cuibariu; și după vr-un ceas de ședere, sare de pe cuibariu, cotcodăcind. Baba atunci se duce cu fuga să afle ce i-a făcut găina!.... Și cînd se uită în cuibariu, ce să vadă? — Găina se ouase o mărgică!... Baba, cînd vede că și-a bătut găina joc de dînsa, o prinde ș'o bate, ș'o bate, păn'o omoară în bătaie! Și așa, baba cea [sgîrcită și] nebună a rămas de tot săracă, lipită pămîntului. De-acu a mai mîncă și răbdări prăjite, în loc de ouă; că bine și-a făcut rîs de găină, și-a ucis-o fără să-i fie vinovată cu nimica, sărmana!

Moșneagul însă era foarte bogat; el și-a făcut case mari și grădini frumoase, și trăia foarte bine. Pe babă, [de milă,] a pus-o găinăriță; iar pe cucoș îl purta în toate părțile după dînsul, cu salbă de aur la gît și încălțat cu ciuboțele galbene și cu pinteni la călcie, de ți se părea că-î un irod de cei frumoși, iar nu cucoș, de făcut cu borș.

Povestea Porcului ¹⁾

Ci-că era odată o babă și-un moșneag : moșneagul de-o sută de ani și baba de nouă-zeci; și amîndoi ¹⁾ bătrîni aceștia erau albi ca iarna și posomorîți ca vremea cea rea, din pricină că n'aveau copii. Și Doamne! tare mai erau doriți să aibă măcar unul, căci cît era ziulica și noaptea de mare, ședeau singurî-singurei, cuc; și le țiuia urechile de urît ce le era. Și-apoi, pe lîngă toate acestea, nici vr-o scofală mare nû era de dinșii: un bordei ca vai de el, niște țoale rupte, așternute pe lăiți, și atita era tot. Ba de la o vreme încoace, uritul îi mînca și mai tare, căci țipenie de om nu le deschidea ușa; par'că erau bolnavi de ciumă, sărmanii!

În una din zile, baba oftă din greu și zise moșneagului : «Doamne, moșnege, Doamne! De cînd sîntem noi, încă nu ne-a zis nime tată și mamă! Oare nu-î păcat de Dumnezeu, că mai trăim noi pe lumea asta? Căci la casa fără copii, nu cred că mai este vr'un Doamne-ajută!

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» anul X, pag. 105.

²⁾ În «Conv. Lit.» mai peste tot : amundoi.

— Apoi dă, măi babă, ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu?

— Așa este, moșnege, văd bine; dar pînă la una-alta, știi ce-am gîndit eu astă-noapte?

— Știu, măi babă, dacă mi-î spune.

— Ia mine dimineață, cum s'a amiji de ziuă, să te scoli și să apuci încotro-î vedea cu ochii; și ce ți-a ieși înainte, întii și 'ntii, dar a fi om, da șerpe, dar în sfîrșit ori-ce altă jivină a fi, pune-o în traistă și-o adă acasă : vom crește-o și noi cum vom putea, și acela să fie copilul nostru.

Moșneagul, sătul și el de-atita singurătate și dorit să aibă copii, se scoală a doua zi des-dimineață, își ia traista în băț și face cum i-a zis baba... Pornește el și se duce tot înainte pe niște ponoare, pînă ce dă peste un bulhac. Și numai iacă ce vede în bulhac o scroafă cu doi-spre-zece purcei, cari ședeau tologiți în glod și se păleau la soare. Scroafa, cum vede pe moșneag că vine asupra ei, îndată începe a grohăi, o rupe de fugă, și purceii după dinsa. Numai unul care era mai ogîrjit, mai răpănos și mai răpciugos, neputînd eși din glod, rămase pe loc.

Moșneagul degrabă îl prinde, îl bagă în traistă, așa plin de glod [și de alte podoabe]... cum era, și pornește cu dînsul spre casă.

— Slavă ție, Doamne! zise moșneagul, că pot să duc și babei mele o mîngîiere!... Mai știu eu!... Poate ori Dumnezeu ori dracul i-a dat în gînd, [ieri noapte] de una ca asta. Și cum ajunge acasă, zice : Iaca, măi băbușcă, ce [odor] ți-am adus eu! [Numai să-ți

trăiască !] Un băiet ochios, sprîncenat și frumușel, de nu se mai poate ! [Îți samănă ție, ruptă bucățică!...] Acum pune de lăutoare și grijește-l cum știi tu că se grijesc băieții, că după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul !...

— Moșnege, moșnege! zise baba, nu rîde : că și aista-î făptura lui Dumnezeu, ca și noi... [Ba poate și mai nevinovat, sărmanul !]

Apoi, sprintenă ca o copilă, face degrabă leșie, pregătește de scaldătoare, și fiind-că știa bine treaba moșitului, lă purcelul, îl scaldă, îl trage frumușel cu untură din opaiet pe la toate încheieturile, îl strînge de nas și-l sumuță, ca să nu se deoache, odorul ! Apoi îl piaptănă și-l grijește așa de bine, că, peste cîte-va zile, îl scoate din boală ; și cu tărițe, cu cojițe, purcelul începe a se înfiripa și a crește văzînd cu ochii, de-ți era mai mare dragul să te uiți la el... Iară baba nu știa ce să mai facă de bucurie, că are un băiet așa [de chipos], de hazliu, de gras [și învălit] ca un pepene. Să-î fi zis toată lumea că-î urît și obraznic, ea ținea una și bună : că băiet ca băietul ei, nu mai este altul ! Numai de-un lucru era baba cu inima jignită : că nu putea să le zică *tată și mamă*.

Întru una din zile, moșneagul voiește a merge la tîrg să mai cumpere cîte ceva.

— Moșnege, zise baba, nu uita să aduci și niște roșcove pentru ist băiet, că tare-a fi dorit, mititelul !

— Bine, măi babă.—Dar în gîndul său : Da mîncă-l'ar brînca să-l mînînce, surlă, că mult mă mai înăduș cu dînsul ! De-am avea pîne și sare pentru

noi, da nu să-l mai îndop și pe dînsul cu bunătăți... Cînd m-aș potrivi eū babei, la toate cele, apoi aș lua cîmpii ! — În sfîrșit, moșneagul se duce la tîrg, tîrguiește el ce are de tîrguit și cînd vine acasă, baba îl întrebă, ca totdeauna :

— Ei, moșnege, ce mai știi de pe la tîrg ?

— Ce să știu, măi babă ? Ia nu prea bune vești : împăratul vrea să-și mărite fata.

— Și asta-î veste rea, moșnege ?

— D'apoi îngăduiește puțin, măi babă, că nu-î numai atita : că de ce-am auzit eū, mi s'a suit părul în vîrful capului. Și cînd ți-oî spune pînă la sfîrșit, cred că ți s'a încrîncina și ție carnea pe tine.

— Dar de ce, moșnege ? Vai de mine !

— D'apoi iaca de ce, măi babă, ascultă : Împăratul a dat de știre, prin crainicii săi, în toată lumea : că [ori] cine s'a afla să-î facă, de la casa aceluia și pînă la curțile împărătești, un pod de aur pardosit cu pietre scumpe, și feliu de feliu de copaci, pe de-o parte și pe de alta, și în copaci să cînte tot feliul de păseri, care nu se mai află pe lumea asta, aceluia îi dă fata ; ba ci-că-î mai dă și jumătate din împărăția lui. Iară cine s'a bizui să vie ca s'o ceară de nevastă, și n'a izbuti să facă podul, așa cum ți-am spus, aceluia pe loc îi și taie capul. Și ci-că, pînă acum, o mulțime de feciori de crai și de împărați, cine mai știe de pe unde au venit, și nici unul din ei n'a făcut nici o ispravă ; și împăratul, după cum s'a hotărît, pe toți i-a tăiat, fără cruțare, de le plînge lumea de milă ! Apoi, măi

babă, ce zici? bune vești sînt acestea? Ba și împăratul ci-că s'a bolnăvit de supărare!

— Of! moșnege, of! boala împăraților e ca sănătatea noastră! Numai despre feții de împărat, ce mi-ai spus, mi se rupe inima din mine, că mare jale și alean or fi mai ducînd mamele lor pentru dinșii! Mai bine că al nostru nu poate vorbi, și nu-l duce capul, [ca pe alții] la atîtea iznoave.

— Bune-s și acestea, măi babă; da bună ar fi și aceea, cînd ar avea cine-va un fecior, care să facă podul și să ia pe fata împăratului, că știu c'ar încăleca pe nevoie și, Doamne! mare slavă ar mai dobîndi în lume!

Cînd vorbeau bătrîni, purcelul ședea în culcuș, [într'un cotlon] sub vatră, cu rîtul în sus; și uitîndu-se țintă în ochii lor, asculta ce spun ei și numai pufnea din cînd în cînd. Și cum sfătuiau bătrîni [ei în de ei, despre acestea], numai iaca se aude sub vatră: «Tată și mamă! eu îl fac.» Baba atunci a amezit de bucurie; moșneagul, însă, gîndind că-î ucigă-l crucea, s'a spăriat; și uimit, se uita prin bordei, în toate părțile, să vadă de unde-a eșit acel glas; dar nevăzînd pe nime, și-a mai venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

— Tată, nu te înfricoșa, că eu sînt!... Ci trezește pe mama, și du-te la împăratul de-î spune că eu îi fac podul.

— Moșneagul atunci zise îngăimat: — D'apoi ai să-l poți face, dragul tatei?!

— Despre asta n'ai grijă, tată, că ești cu mine... Numai, du-te și vestește împăratului ce-am spus eu!

Baba atunci, venindu-și în sine, sărută băietul și-î zice:

— Dragul mamei, drag! Nu-ți pune capul ¹⁾ în primejdie! Și pe noi să ne lași, tocmai acum, străini, cu inima arsă și fără nici un sprijin!

— Nu te îngriji, mămucă, [de feliu; că trăind și ne murind,] ai să vezi cine sînt eu.

Atunci moșneagul ne mai avînd ce zice, își piaptănă barba frumos, ia toiagul bătrînețelor în mină, apoi iese din casă și pornește spre împărăție; și cum ajunge în tîrg, se duce cu pieptul deschis drept la palatul împăratului. Un străjeriu, cum vede pe moșneag că stă pe-acolo, îl întrebă:

— Dar ce vrei, moșule?

— Ia am treabă la împăratul; feciorul meu se prinde că i-a face podul.

Străjeriul, știind porunca, nu mai lungeste vorba, ci iea moșneagul și-l duce înaintea împăratului. Împăratul văzînd pe moșneag, îl întrebă:

— Ce voești de la mine, moșule?

— Să trăiți mulți ani cu bine, luminate și prea puternice împărate! Feciorul meu, [auzînd că aveți fată de măritat,] m'a trimis, din partea lui, ca să aduc la cunoștința Măriei-Voastre, — că el, ci-că, poate să vă facă podul.

— Dacă poate să-l facă, facă-l, moșnege; și atunci fata și jumătate din împărăția mea ale lui să fie. Iar de nu, atunci... poate-î fi auzit ce-au pățit alții, mai de viță de cit dînsul? Dacă te prinzi așa, apoi mergi de-ți adă feciorul îcoace. Iară de nu, caută-ți de drum și nu umbla cu gărgăuni în cap.

¹⁾ În ediția de la Iași: vieața.

Moșneagul, auzind aceste chiar din gura împăratului, se pleacă pînă la pămînt; apoi iese și pornește spre casă, ca să-și aducă feciorul. Și cum ajunge acasă, spune fecioru-său, ce-a zis împăratul. Purcelul atunci plin de bucurie, începe a zburda prin bordei, dă un ropot pe sub lăiți, mai răstoarnă cîte-va oale cu rîtul, și zice:

— Haidem, tătucă, să mă vadă împăratul!

Baba atunci, începe a se boci și a zice:

— Se vede că eu nu mai am parte în lumea asta de nimica! Până acum m'am chinuit de l-am crescut și l-am scos din toată nevoia; și acum... parcă văd c'am să rămîn fără dînsul! Și tot bocind ea, o apuca leșin de supărare.

Iar moșneagul, de cuvînt! pune cușma pe cap, o îndeasă pe urechi, își ia toiagul în mînă, iese din casă și zice:

— Hai cu tata, băiete s'aducem noră mine-ta!

Purcelul atunci, de bucurie, mai dă un ropot pe sub lăiți, apoi se ia după moșneag, și cit coala, mergea în urma lui, grohăind și mușluind pe jos, cum e treaba porcului. Abia ajung ei la porțile palatului împărătesc, și străjerii, cum îi văd, încep a se uita unul la altul și a bufni de rîs.

— Da ce-î aceasta, moșule? zise unul din ei.

— D'apoi acesta mi-e feciorul, care se prinde c'a face podul împăratului.

— Doamne, moșule, Doamne! multă minte îți mai trebuie, zise un străjeriu bătrîn; se vede că ți-ai urit zilele!

— Apoi dă, ceea ce-î scris omului, în frunte-i este pus; și tot de-o moarte are să moară cine-va.

— Dumne-ta moșule, cum vedem noi, cauți pricină, ziua-meaza-mare, cu lumînarea, [ziseră străjerii].

— D'apoi asta nu vă privește pe d-voastră; ia mai bine păziți-vă gura și dați de știre împăratului c'am venit noi, [răspunse moșneagul].

Străjerii atunci se uită [lung] unul la altul, și strîng din umere;... apoi unul din ei vestește împăratului despre venirea noilor pețitori: moșneagul cu purcelul său!... Atunci împăratul îi chiamă înaintea sa. Moșneagul cum intră, se pleacă pînă la pămînt și stă la ușă, [smerit]. Iară purcelul calcă înainte pe covoare, grohăind, și începe a mușlui prin casă.

Atunci împăratul, văzînd așa mare obrăznicie, pe de-o parte i-a venit a ride, iară pe de alta, se tulbură grozav, și zise:

— Da bine, moșnege cînd ai venit în cela rînd, parcă erai în toată mintea; dar acum unde te vi-sezi de umblî cu porci după tine? Și cine te-a pus la cale să mă ieși, tocmai pe mine, în bătae de joc?!

— Ferească Dumnezeu, înălțate împărate, să cuget eu, om bătrîn, la una ca asta! D'apoi să avem iertare, Lumînarea-Voastră, că acesta mi-î flacăul, despre care v'am spus mai dăunăzi, că m'a trimis la Măria-Voastră, dacă vă mai aduceți aminte.

— Și el are să-mi facă podul?

— D'apoi așa nădăjduim în Dumnezeu, că chiar el, Măria-Ta!

— Hai! ia-ți porcul de-aici și ieși afară. Și dacă pînă mine dimineată n'a fi podul gata, moșnege, are să-ți stee capul unde-ți staū talpele, înțelesu-m'ai?

— Milostiv este Cel-de-sus, Măria-Voastră. Iară dacă s'a întâmpla, — să nu bănuieți, puternice împărate, — după dorința Luminărei-Voastre, apoi atunci să ne trimeteți copila acasă. Și zicînd aceste, se pleacă după obicei, își iea purcelul, iese și pornește spre casă, urmat de ciți-va ostași, în paza căroră l-a dat împăratul pînă a doua zi, ca să vadă ce poate fi una ca asta?... Căci multă vorbă, mult rîs și mare nedumerire se mai făcuse la palat și în toate părțile despre o ast-fel de batjocură ne mai pomenită.

Și, cătră sară, ajungînd moșneagul și cu purcelul acasă, pe babă o și apucă un tremur, de spaimă, și începe a se văicăra și a zice:

— Vai de mine, moșnege! da ce foc mi-ai adus la casă?! Mie ostași îmi trebuiesc?

— Încă mai ai gură să întrebî? Acestea-s faptele tale: m'am luat după capul tău cel sec; și m'am dus pe coclauri să-ți aduc, [sanchi], copii de suflet. Și acum iaca în ce chichion am intrat? Că n'am adus eu ostașii, ci ei m'a adus pe mine. Și capului meu, se vede că pînă mine dimineață i-a fost scris să mai stee unde stă! Purcelul însă umbla mușluind prin casă, după mîncare, și nici grijă n'avea despre încurcala ce făcuse. Moșnegii s'a ciondănit cît s'a mai ciondănit și, cît erau ei de îngrijiți, despre ziuă, a dormit. Iară purcelul atunci s'a suit binișor pe laiță, a spart o fereastră de bîrdăhan, și suflînd odată din nări, s'a făcut ca două suluri de foc, de la bordeiul moșneagului, care acum nu mai era bordei, și pînă la palatul împăratului.

Și podul, cu toate cele poruncite, era acum gata. Iară bordeiul moșneagului se prefăcuse într'un palat mult mai strălucitor de cît al împăratului! Și deodată, baba și moșneagul se trezesc îmbrăcați în porfiră împărătească, și toate bunătățile de pe lume erau acum în palaturile lor. Iară purcelul zburda și se tologea numai pe covoare, în toate părțile.

Tot în acea vreme, și la împărăție strașnică zvoană s'a făcut; și însuși împăratul cu sfetnicii săi, văzînd această mare minune, grozav s'a spăriet! Și temîndu-se împăratul să nu i-se întîmple ceva de rău, a făcut sfat și a găsit cu cale să deie fata după feciorul moșneagului, și de îndată a și trimis'o. Căci și împăratul, cît era de împărat, le dăduse acum toate pe una, și nici măcar aceea nu era bună: frica!

Nuntă n'a mai făcut, căci cu cine era s'o facă? Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-a plăcut palaturile și socrii. Iar cînd a dat cu ochii de mire, pe loc a încremenit! dar mai pe urmă, strîngînd ea din umere, a zis [în inima sa:]

— Dacă așa a vrut cu mine părinții și Dumnezeu, apoi așa să rămîie! Și s'a și apucat de gospodărie.

Purcelul toată ziua mușluia prin casă, după obiceiul său; iară noaptea, la culcare, lepăda pielea cea de porc, și rămînea un fecior de împărat, foarte frumos! Și n'a trecut mult, și nevasta lui s'a deprins cu dînsul, de nu-i mai era acum așa de urît ca d'întîi.

La vr'o săptămîină, [două], tinăra împărăteasă, [cu-

prinsă de dor], s'a dus să-și mai vadă părinții; iară pe bărbat l-a lăsat acasă, căci nu-i da mîna să iasă cu dînsul... Părinții, cum aū văzut'o, s'aū bucurat cu bucurie mare; și întrebînd'o despre gospodărie și bărbat, ea a spus tot ce știa. Atunci împăratul a început s'o sfătuiască, zicînd:

— Draga tatei! Să nu cum-va să te împingă păcatul să-î faci vr'un neajuns, ca să nu pățești vre-o nenorocire! Căci după cum văd eū, omul acesta, saū ce-a fi el, are mare putere. Și trebuie să fie ceva neînțeles de mințea noastră, de vreme ce a făcut lucruri peste puterea omenească.

După aceasta, aū eșit amîndouă împărătesele în grădină ca să se primble. Și aici, mama sfătui pe fată cu totul de alt-fel:

— Draga mamei ce feliū de viață ai să mai duci tu, dacă nu poți ieși în lume cu bărbatul tău? Eū te sfătuesc așa: să potrivești totdeauna să fie foc zdravăn în sobă; și cînd a adormi bărbatu-tău, să ieși pielea cea de porc și s'o dai în foc, ca să ardă, și atunci ai să te mîntui de dînsa!

— Că bine zici, mamă; iaca mie nu mi-a venit în cap de una ca asta...

Și cum s'a întors împărăteasa cea tinără acasă, a și poruncit să-î facă un foc bun în sobă. Și cînd dormea bărbatu-său mai bine, ea a luat pielea cea de porc, de unde-o punea el, și a dat'o pe foc! Atunci perii de pe dînsa aū început a pîrii și pielea a sfirii [prefăcîndu-se în cioric ars și apoi în scrum;] și s'a făcut în casă o duhoare așa de grozavă, încît bărbatul pe loc s'a trezit înspăimîntat, a sărit drept în

picioare și s'a uitat cu jale în sobă; Și cînd a văzut această mare nenorocire, a lăcrămat, zicînd:

— Alei! femei nepricepută! Ce-ai făcut!? De te-a învățat cine-va, rău ți-a priit; iară de-ai făcut-o din capul tău, rău cap ai avut!

Atunci ea deodată s'a văzut încinsă peste mijloc, cu un cerc zdravăn de fier. Iară bărbatu-său i-a zis:

— Cînd voiū pune eū mîna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să plesnească cercul acesta, și numai atunci să se nască pruncul din tine, pentru că ai ascultat de sfaturile altora, de-ai nenorocit și căzăturile ieste de bătrîni, m'ai nenorocit și pe mine și pe tine de-odată. Și dacă vei avea cînd-va nevoe de mine, atunci să ști, că mă chiamă *Făt-Frumos*, și să mă cauți la Mănăstirea-de-Tămie.

Cum a sfirșit de zis aceste, de-odată s'a stîrnit un vînt năprasnic, și venind un vîrtej înfricoșat, a ridicat pe ginerele împăratului în sus, și s'a făcut nevăzut. Atunci podul cel minunat îndată s'a stricat și s'a mistuit, de nu se știe ce s'a făcut; iară palatul în care ședeau moșnegii și cu nora, cu toate bogățiile și podoabele din el, s'a schimbat iarăși în sărăcăciosul bordeiū al moșneagului, de mai nainte. Atunci bătrîni, văzînd astă mare nenorocire și pe nora lor în așa hal, aū început a o mustra, cu lacrimile în ochi, și a-î zice cu asprime, să se ducă unde știe, că ei n'aū cu ce s'o ție.

Ea, văzîndu-se acum așa de nenorocită și horopsită, ce să facă și încotro s'apuce? Să se ducă la părinți? — se temea de asprimea tată-său și de defăimarea oamenilor; să rămie pe loc? — nu

avea cele trebuitoare și-i era lehamite de muștrările socrilor. În sfârșit, s'a hotărît a se duce în toată lumea să-și caute bărbatul. Și hotărîndu-se ast-fel, a zis: Doamne-ajută! și a pornit încotro a văzut cu ochii. Și a mers ea, a mers tot înainte prin pustiiuri, un an de zile, pînă ce-a ajuns într'un loc sălbatec și cu totul necunoscut. Și aici văzînd o căsuță tupilată și acoperită cu mușchiu, care mărturisea despre vechimea ei, a bătut la poartă. Atunci se aude din lăuntru un glas de femeie bătrînă, zicînd:

— Cine-î acolo?

— Eū sînt, un drumeț rătăcit.

— De ești om bun, aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, departe de pe locurile aceste, că am o cățea cu dinții de oțel, și de i-oiu da drumul, te face miș și fărîme!

— Om bun, măicuță!

Atunci i se deschide poarta și drumeța intră în lăuntru.

— Da ce vînt te-a adus și cum ai putut răsbate prin aceste locuri, [femeie, hăi?!] Că pasăre măeastră nu vine pe aici, necum om pămîntean.

Atunci drumeța a oftat din greu și a zis:

— Ia păcatele mele m'aū adus, măicuță. Caut Mănăstirea-de-Tămîie și nu știu în care parte a lumii să află!

— Se vede că tot mai ai oleacă de noroc, de-ai nemerit tocmai la mine. Eū sînt sfînta Miercuri, de-î fi auzit de numele meū.

— De nume am auzit, măicuță, dar că te afli în lumea asta, nici prin cap nu mi-a trecut vre-odată.

— Vezi? Tot de noroc să se plîngă omul!

Apoi sfînta Miercuri a strigat odată cu glas puternic, și pe loc s'aū adunat toate jivinile din împărăția ei; și întrebîndu-le despre Mănăstirea-de-Tămîie, aū răspuns toate deodată, că nici n'aū auzit măcar pomenindu-se de numele ei. Sfînta Miercuri auzind aceasta, s'a arătat cu mare părere de rău; dar neavînd nici o putere, a dat drumeței un corn de prescure și un păhăruț de vin, ca să-î fie pentru hrană, la drum; și i-a mai dat încă o furcă de aur, care torcea singură, și i-a zis cu binișorul: «Păstrează-o, că ți-a prinde bine, la nevoie». Apoi a îndreptat-o la soră-sa cea mai mare, la sfînta Vineri. Și drumeța, pornind, a mers iar un an de zile, tot prin locuri selbatice și necunoscute, pînă ce cu mare greu ajunse la sfînta Vineri. Și aici i s'a întîmplat ca și la sfînta Miercuri, numai că sfînta Vineri, i-a mai dat și ea un corn de prescure, un păhăruț de vin și o virtelniță de aur, care depăna singură; și a îndreptat-o și ea, [cu multă bunătate și blîndeță,] la soră-sa cea mai mare, la sfînta Duminecă. Și de acoloa ¹⁾ drumeța pornind chiar în acea zi, a mers iarăși un an de zile, prin niște pustietăți și mai grozave de cit cele de pînă aici. Și fiind însărcinată pe al treilea an, cu mare greutate a putut să ajungă pînă la sfînta Duminecă. Și sfînta Duminecă a primit-o cu aceeași rînduială și tot așa de bine, ca și surorile sale. Și făcîndu-i-se milă de această nenorocită și struncinată ființă, a strigat și sfînta Duminecă odată din răsputeri ²⁾, și îndată s'aū

¹⁾ În «Conv. Lit.»: de aici. ²⁾ În «Conv.»: cit a putut.

adunat toate vietățile: cele din ape, cele de pe uscat și cele zburătoare. Și atunci ea le-a întrebat cu tot dinadinsul, dacă știe vre-una din ele, în care parte a lumii se află Mănăstirea-de-Tămîie? Și toate au răspuns ca dintr'o singură gură, că nu li s'a întâmplat să audă măcar vorbindu-se vre-odată, despre aceasta. Atunci sfinta Duminecă a oftat din adîncul inimii, s'a uitat galiș la nenorocita drumeață și i-a zis:

— Se vede că vr'un blăstăm al lui Dumnezeuu sau altă ceva așa, trebuie să fie, de nu ai parte de ceea ce cauți, fiica mea! Că aici este capătul unei lumii necunoscute încă și de mine; și ori cît ai voi tu și ori-care altul să mai meargă înainte de aici, este cu neputință.

Și atunci numai iaca un ciocîrlan șchiop se vede viind, cît ce putea; și, șovilc, șovilc, șovilc! se înfățișază înaintea sfintei Dumineci. Atunci ea îl întreabă și pe acesta:

— Tu, ciocîrlane, nu cumva știi unde se află Mănăstirea-de-Tămîie?

— Da cum să nu știu, stăpînă? Că doar pe-acolo m'a purtat dorul, de mi-am frînt piciorul.

— Dacă-i așa, apoi acum îndată ia pe această femeie, du-o [numai de cît] acolo, cum îi știi tu și povățuiește-o cum a fi mai bine.

Atunci ciocîrlanul oftînd a răspuns cu smerenie:

— Mă supun cu toată inima la slujba Măriei-Voaștre, stăpînă; deși este foarte cu anevoie de mers pînă acolo.

Apoi sfinta Duminecă a dat și ea drumetei un corn de prescură și un păhăruț de vin, ca să-i fie

de hrană pînă la Mănăstirea-de-Tămîie; și i-a mai dat o tipsie mare de aur, și o cloșcă tot de aur, bătută cu pietre scumpe, și cu puii tot de aur, ca să-i prindă bine la nevoie, și apoi a dat-o pe sama ciocîrlanului, care îndată a și pornit, șovilciind. Și cînd ciocîrlanul pe jos, cînd drumeața pe sus; cînd ea pe jos, cînd el pe sus. Și cînd biata drumeață nu mai putea nici pe sus nici pe jos, atunci îndată ciocîrlanul o lua pe aripioarele sale și o ducea. Și tot așa mergînd ei încă un an de zile, cu mare greutate și zdruncin, au trecut peste nenumărate țări și mări, și prin codri și pustietăți așa de îngrozitoare, în care fojgăiau balauri, aspide veninoase, vasiliscul cel cu ochi fărîmători, vidre cite cu două-zeci-și-patru de capete și altă mulțime nenumărată de gînganii și jigăniî înspăimîntătoare, care stăteau cu gurile căscate, numai și numai să-i înghită; despre a căror lăcomie, viclenie și răutate nu-i cu putință să povestească limba omenească!

Și în sfîrșit, după atîta amar de trudă și primejdii, cu mare ce au izbutit să ajungă la gura unei peșteri. Aici călătoria s'a suit iarăși pe aripile ciocîrlanului, din care abia mai putea filfii, și el și-a dat drumul cu dînsa pe-o altă lume, unde era un raiu, și nu altă ceva!

— Iaca Mănăstirea-de-Tămîie! zise ciocîrlanul. Acolo se află Făt-Frumos, pe care-l cauți tu, de-atîta amar de vreme. Nu cum-va ți-i cunoscut ce-va pe aici?

Atunci ea, de și îi fugea ochii de atîtea străluciri, se uită mai cu băgare de samă și îndată cu

noaște podul cel minunat din ceea lume, și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin, și îndată i se umplură ochii de lacrimi de bucurie.

— Mai stăi! și nu te bucura așa degrabă; că încă ești nemernică pe aceste locuri, și tot n'ai scăpat de primejdii, zise ciocîrlanul.

Îi arată apoi o fîntină, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rîndul; îi spune cu cine are să se întilnească și ce să vorbească; o povățuiește ce să facă, rînd pe rînd, cu *furca*, cu *virtelnița*, cu *tipsia* și cu *cloșca cu puii de aur*, dăruite ei de cele trei surori: sfînta Miercuri, sfînta Vineri și sfînta Duminică.

Apoi luîndu-și ziua bună de la călătoria încredințată lui, iute se întoarce înapoi, zburînd neîncetat, de trică să nu-i mai rupă cine-va și celalalt picior. Iară nemernica drumeață lăcrămînd, îl petrecea cu ochii, în zbor, mergînd spre fîntina ce-i arătase el.

Și cum ajunge la fîntină, scoate mai întii furca, de unde-o avea strînsă, și apoi se pune jos să se odihnească. Nu trece mult și viind o slujnică să iee apă, cum vede o femeie necunoscută și furca cea minunată torcînd singură fire de aur, de miî de ori mai subțiri ca părul din cap, fuga la stăpîna-sa și-i dă de veste.

Stăpîna acestei slujnice, era vespea care înălbise pe dracul, îngrijitoarea de la palatul lui Făt-Frumos; o vrăjitoare strașnică, care închea apa și care știa toate drăcăriile de pe lume. Dar numai un lucru nu știa hîrca: gîndul omului. Talpa iadului, cum aude despre această minunăție, trimite slujnica degrabă

să-i cheme femeia cea străină la palat; și cum vine o întrebă:

— Am auzit că ai o furcă de aur, care toarce singură. Nu-ți e de vînzare, și cît mi-i cere pe dînsa? [femeie hăi!]

— Ia să mă lași să staî într-o noapte în odaia unde doarme împăratul.

— De ce nu? Dă furca încoace și rămii aici pînă la noapte, cînd s'a înturna împăratul de la vînătoare.

Atunci drumeața dă furca și rămîne. Știrba-babacloanța știind că împăratul are obiceiul a bea în toată sara o cupă de lapte dulce, i-a pregătit acum una, ca să doarmă dus pînă a doua zi, dimineată. Și cum a venit împăratul de la vînătoare și s'a pus în așternut, hîrca i-a și trimes laptele; și cum l-a băut împăratul, pe loc a adormit ca mort. Atunci, talpa iadului a chemat pe necunoscuta drumeață în odaia împăratului, după cum avuse tocmală, și a lăsat-o acolo zicîndu-i încetișor.

— Șezi aici pînă despre ziuă, că am să vin atunci tot eu să te ieî.

Hîrca, nu doar că șoptea și umbla cătinel ca să n'o audă împăratul, ci avea grijă să n'o audă, din odaia de alătura, un credincios al împăratului, care în toate zilele umbla cu dînsul la vînat.

Și cum s'a depărtat băboiul de acolo, nenorocita drumeață a îngenunchiat lingă patul soțului ei și a început a plînge cu amar și a zice:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Îtinde mîna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, ca să plesnească cercul ist afurisit și să se nască pruncul tău!

Și, sârmana, s'a chinuit așa până despre ziuă, dar în zadar, căci împăratul parcă era dus pe ceea lume! Despre ziuă, tâlpoiul a venit posomorită¹⁾, a scos pe necunoscuta de acolo și i-a zis [cu ciudă,] să iasă din ogradă și să meargă unde știe. Și nenorocita ieșind cu nepus în masă și necăjită ca vai de ea, s'a dus iarăși la fântină și a scos acum virtelnița. Și viind iarăși slujnica la apă, și văzînd și această mare minune, fuga la stăpînă-sa și-i spune că femeia cea de ieri are acum o virtelniță de aur, care deapănă singură, și care-i mult mai minunată, de cît furca ce i-a dat. Atunci pohoța de babă, o chiamă iarăși la dînsa prin slujnică, pune mîna [și] pe virtelniță, tot cu acelaș vicleșug, și a doua-zi desdimineată, o scoate iarăși din odaia împăratului și din ogradă.

Însă, în această noapte, credinciosul împăratului simțînd ce s'a petrecut, și făcîndu-i-se milă de nenorocita străină, și-a pus în gînd să descopere vicleșugul babei. Și cum s'a sculat împăratul și s'a pornit la vînătoare, credinciosul i-a spus cu deamă-runtul, ce se petrecuse în odaia lui, în cele două nopți din urmă. Și împăratul, cum a auzit aceste, pe loc a tresărit, de par'că i-a dat inima dintr'însul. Apoi a plecat ochii în jos și a început a lăcrăma. Și pe cînd din ochii lui Făt-Frumos se scurgeau și-roae de lacrimi, la fîntina știută, urgisita și sbuciu-mata lui soție scosese acum pe tîpsie și cloșca cu puii de aur, cea mai de pe urmă a ei nădejde! Și cum sta ea în prejma fîntinei, numai ce iaca pe slujnica știută iarăși o aduce Dumnezeu la fîntină;

¹⁾ În «Conv. Lit.»: posomorît.

și cînd mai vede și această mare minunăție, nici mai așteaptă să iee apă, ci fuga la stăpînă-sa și-i spune:

— Doamne, stăpînă, Doamne! Ce-am văzut eu! Femeea cea are acum o tîpsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoași, de-ți fug ochii pe dînșii!

Băbornița cum aude aceasta, pe loc trimete s'o cheme zicînd în gîndul său:

— După ce umblă ea, nu se mănîncă...

Și cum vine străina, hoanghina pune mîna și pe tablaua cea de aur și pe cloșca de aur, cu puii de aur, tot cu acelaș vicleșug.

Dar împăratul, cînd a venit în astă sară de la vînat, și cînd i s'a adus laptele, a zis în gîndul său:

— Acest lapte nu se mai bea; — și cum a zis, l-a și aruncat pe furiș, unde-va, și pe loc s'a făcut că doarme dus.

După ce hîrca s'a încredințat că împăratul doarme, bizuindu-se ea și acum în puterea băuturii sale, a adus iarăși pe străină în odăea lui, tot cu aceeași rînduială, ca și în nopțile trecute; și lăsînd-o acolo, s'a depărtat. Atunci, zbuciumata drumeață căzînd iarăși în genunchi, lîngă patul soțului ei, se îneca în lacrimi, spuînd iarăși cuvintele aceste:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Fie-ți milă de două suflete nevinovate, care se chinuesc de patru ani, cu osînda cea mai cumplită! Și întinde mîna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, să plesnească cercul și să se nască pruncul tău, că nu mai pot duce această nesuferită sarcină!

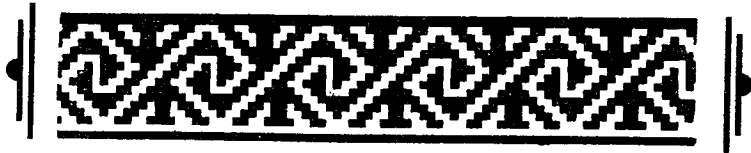
Și cînd a sfîrșit de zis aceste, Făt-Frumos a întins mîna, ca prin somn, și cînd s'a atins de mijlocul ei, dang! a plesnit cercul, și ea îndată a născut pruncul, fără a simți cîtuși de puțin durerile facerii. După aceasta împărăteasa povestește soțului său cite a pătimit ea de cînd s'a făcut el nevăzut.

Atunci împăratul, chiar în puterea nopței, se scoală, rădică toată curtea în picioare și poruncește să-i aducă pe hîrca de babă inaintea sa, dimpreună cu toate odoarele luate cu vicleșug de la împărăteasa [lui.] Apoi mai poruncește să-i aducă o iapă sireapă și un sac plin cu nuci, și să lege și sacul cu nucile și pe hîrcă de coada iepei, și să-i dea drumul. Și așa s'a făcut. Și cînd a început iapa a fugi, unde pica nuca, pica și din talpa iadului bucățica; și cînd a picat sacul, i-a picat și hîrcei capul.

Hîrca aceasta de babă, era scroafa cu porceii, din bulhacul peste care v'am spus că dăduse moșneagul, crescătorul lui Făt-Frumos. Ea, prin drăcăriile ei, prefăcuse atunci pe stăpînu-său Făt-Frumos, în purcelul cel ogîrjit, răpciugos și răpănos, cu chip să-l poată face mai pe urmă, ca să iee vre-o fată de-a ei, din cele un-spre-zece ce avea, și care fugise după dînsa din bulhac. Iaca dar, pentru ce Făt-Frumos a pedepsit-o așa de grozav, iară pe credincios cu mari daruri l-aŭ dăruit împăratul și împărăteasa, și pe lingă dînșii l-aŭ ținut pînă la sfîrșitul vieței lui.

Acum, aduceți-vă aminte, oameni buni, că Făt-Frumos nu făcuse nuntă, cînd s'a însurat. Dar acum a făcut și nunta și cumătria totodată, cum nu s'a

mai pomenit și nici cred că s'a mai pomeni una ca asta unde-va... Și numai cît a gîndit Făt-Frumos, și îndată aŭ și fost de față părinții împărătesei lui și crescătorii săi, baba și moșneagul, îmbrăcați iarăși în profiră împărătească, pe cari i-aŭ pus în capul mesei. Și s'a adunat lumea de pe lume la această mare și bogată nuntă, și a ținut veselia trei zile și trei nopți și mai ține și astăzi, dacă nu cumva s'a fi sfîrșit.

Fata babei și fata moșneagului ¹⁾

Era odată un moșneag ș'o babă; și moșneagul avea o fată și baba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, țițnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era «fata mamei», se alinta cum s'alintă cioara în laț, lăsînd tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu totea darurile cele bune și frumoase. Dar această fată bună era horopsită și de sora cea de scoartă și de mama cea vitrigă. Noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ș'amar de pielea ei.

Fata moșneagului la deal, fata moșneagului la vale; ea după găteje prin pădure, ea cu tăbuețul în spate la moară, ea în sfîrșit în toate părțile după treabă. Cît era ziuica de mare nu-și mai strîngea picioarele; dintr'o parte venea și'n alta se ducea. Ș'apoi

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» Anul XI, pag. 212 unde in-cepe ast-fel:

«Ci-că era odată un vădăoiu bătrîn care avea o fată; el s'a însurat a doua oară și-a luat o babă văduvă care, și ea avea o fată.» — Începutul acesta e schimbat în edițiile cunoscute.

baba și cu odorul de fică-sa tot cîrțitoare și nemulțămitoare erau. Pentru babă, fata moșneagului era piatră de moară în casă; iar fata ei busuioc de pus la icoane.

Cînd se duceau amîndouă fetele în sat la șezătoare sara, fata moșneagului nu se încurca, ci torcea cîte-un ciur plin de fuse, iar fata babei îndruga și ea cu mare-ce cîte-un fus; ș'apoi cînd veneau amîndouă fetele acasă, noaptea tîrziu, fata babei sărea iute peste pîrlaz, și zicea fetei moșneagului, să-î dee ciurul cu fusele, ca să-l ție, pînă va sări și ea. Atunci fata babei vicleană cum era, lua ciurul și fuga în casă la babă și la moșneag, spuind că ea a tors acele fuse. În zadar fata moșneagului spunea în urmă că acela este lucrul minilor sale, căci îndată o apucau de obraz baba și cu fică-sa și trebuia numai de cît să rămie pe-a lor. Cînd venea Duminica și sărbătorile, fata babei era împopoțată și netezită pe cap, de parc'o linsese vițeii. Nu era joc, nu era clacă în sat, la care să nu se ducă fata babei, iar fata moșneagului era oprită cu asprime de la toate aceste. Ș'apoi cînd venea moșneagul, de pe unde era dus, gura babei umbla, cum umblă melița: că fata lui nu ascultă, că-i ușernică, că-i leneșă, că-i soiū rău... că-i laie, că-i bălaie, și că s'o alunge de la casă, s'o trimeată la slujbă, unde știe, că nu-î de chip s'o mai ție, pentru că poate să înă-răvească și pe fata ei.

Moșneagul, fiind un gură cască, sau cum îți vrea să-î ziceți, se uita în coarnele ei și ce-î spunea ea, sfînt era. Din inimă bietul moșneag poate c'ar fi

mai zis cîte-ceva; dar acum apucase a cînta găina la casa lui și cucoșul nu mai avea nici o trecere; ș'apoi ia să-l fi pus păcatul să se întreacă cu dedeochiul, căci baba și cu fică-sa îl umpleau de bogda-prosti. Într'una din zile moșneagul fiind foarte amărit de cîte-i spunea baba, chemă fata și-i zise:

— Draga tatei, iaca ce-mi spune mă-ta de tine: că n'o ascuți, că ești rea de gură și înărăvită și că nu este de chip, să mai stai la casa mea; de aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atîta gilceavă la casa asta, din pricina ta. Dar te sfătuesc ca un tată ce-ți sînt că ori și unde te-î duce, să fii supusă, blajină și harnică; căci la casa mea tot ai dus-o cum ai dus-o: c'a mai fost și mila părințească la mijloc... Dar prin străini Dumnezeu știe peste ce soiū de sămînță de oameni îi da; și nu ți-or putea răbda, cîte ți-am răbdat noi.

Atunci biata fată, văzînd că baba și cu fică-sa voesc cu ori-ce chip s'o alunge, sărută mîna tată-său și cu lacrimi în ochi pornește în toată lumea, depărtîndu-se de casa părințească fără nici o nădejde de întoarcere! Și merse ea cit merse pe-un drum, pînă ce din întîmplare îi ieși înainte o cățelușă bolnavă ca vai de capul ei, și slabă de-î numărăi coastele; și cum văzu pe fată, îi zise:

— Fată frumoasă și harnică, fie-ți milă de mine și mă grijește, că ți-oiu prinde și eū bine vr'odată. Atunci fetei i se făcu milă; și luînd cățelușă o spală și-o griji foarte bine. Apoi o lăsă acolo și și căută de drum, mulțămîită fiind în suflet că a

putut săvîrși o faptă bună. Nu merse ea tocmai mult și numai iaca ce vede un păr frumos și înflorit, dar plin de omizi în toate părțile. Părul cum vede pe fată zice:

— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă și curăță-mă de omizi, că ți-oiu prinde și eū bine vr'odată.

Fata, harnică cum era, curăți părul de uscături și de omizi cu mare îngrijire și apoi se tot duce înainte să-și caute stăpîn. Și mergînd ea mai departe numai iaca ce vede o fîntînă milită și părăsită. Fîntîna atunci zice:

— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă că ți-oiu prinde și eū bine vr'odată.

Fata rînește fîntîna și-o grijește foarte bine; apoi o lasă și-și caută de drum. Și tot mergînd mai departe, numai iaca ce dă de-un cuptior nelipit și mai-mai să se risipească. Cuptiorul cum vede pe fată, zice:

— Fată frumoasă și harnică, lipește-mă și grijește-mă, că poate ți-oiu prinde și eū bine vr'odată.

Fata care știa, că de făcut treabă nu mai cade coada nimăru, își suflecă mînicele, călcă lut și lipi cuptiorul, îl humui și-l griji, de-ți era mai mare dragul să-l privești. Apoi își spală frumușel mîinile de lut și porni iarăși la drum. Și mergînd ea acum și zi și noapte, nu știu ce făcu, că se rătăci; cu toate aceste nu-și pierdu nădejdea în Dumnezeu, ci merse tot înainte, pînă ce într'una din zile desdimineată, trecînd printr'un codru întunecos, dă de o poiană foarte frumoasă, și în poiană vede o căsuță umbrită

de niște lozii pletoase; și când s'apropie de acea casă, numai iaca o babă întîmpină pe fată cu blindeță și-i zice:

— Da ce cauți prin aceste locuri, copilă, și cine ești?

— Cine să fiu, mătușă? Ia o fată săracă, fără mamă și fără tată, pot zice; și numai Cel-de-sus știe cîte am tras de cînd mama care m'a făcut a pus minile pe piept? — Stăpîn caut; și necunoscînd pe nime și umblînd din loc în loc m'am rătăcit. Dumnezeu însă m'a povățuit de-am nimerit la casa d-tale și te rog să-mi dai sălășluire!

— Sărmană fată! zise bătrîna, cu adevărat numai Dumnezeu te-a îndreptat la mine și te-a scăpat de primejdii. Eu sînt sfînta Duminecă. Slujește la mine astăzi și fiî încredințată că mine n'ai să ieși cu minile goale de la casa mea.

— Bine, măicuță, dar nu știu ce trebî am să fac.

— Ia să-mi lai copilașii, care dorm acum, și să-î hrănești; apoi să-mi faci bucate; și cînd m'oîu întoarce eu de la biserică, să le găsesc nici reci, nici fierbinți, ci cum îs mai bune de mîncat. Și cum zice, bătrîna pornește la biserică, iară fata suflecă minicile și s'apucă de treabă. Întîi și întîi face lăutoare; apoi iese afară și începe a striga:

— Copii, copii, copii! veniți la mama să vă lee.—

Și cînd se uită fata, ce să vadă! Ograda se umpluse și pădurea fojgăia de-o mulțime de balauri și de tot soiul de jivine mici și mari; însă tare în credință și cu nădejdea la Dumnezeu, fata nu se sparie, ci le ia pe cîte una și le lă și le îngrijește,

cît nu se poate mai bine. Apoi s'apucă de făcut bucate, și cînd a venit sfînta Duminică de la biserică și a văzut copiii lăuți frumos și toate trebile bine făcute, s'a umplut de bucurie; și după ce-a șezut la masă, a zis fetei să se suie în pod și să-și aleagă de-acolo o ladă care-a vrea ea și să-și iee ca simbrie; dar să n'o deschidă pîn'acasă la tată-său. Fata se suie în pod și vede acolo o mulțime de lăzi: unele mai vechi și mai urite, altele mai nouă și mai frumoase. Ea însă nefiind lacomă, 'și-alege pe cea mai veche și mai urită dintre toate. Și cînd se dă cu dînsa jos, sfînta Duminică cam încrețește din sprîncene, dar n'are încotro, ci bine-cuvîntează pe fată, care își ia lada în spate și se întoarnă spre casa părintească cu bucurie, tot pe drumul pe unde venise. Cînd pe drum, iaca cuptiorul grijit de dînsa era plin de plăcinte crescute rumenite... Și mîncă fata la plăcinte și mîncă, hăt bine; apoi își mai ia cîteva la drum și pornește. Cînd mai încolo numai iaca fîntina grijită de dînsa era plină pînă 'n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce și rece cum îi ghiața. Și pe colacul fîntinei erau două pahare de argint, cu care a băut la apă pînă s'a răcorit. Apoi a luat un păhărel cu sine și a pornit înainte. Și mergînd mai departe, iaca părul grijit de dînsa era încărcat de pere galbene ca ceara, de coapte ce erau, și dulci ca mierea. Părul vîzînd pe fată și-a plecat crengile 'n jos și ea a mîncat la pere și și-a luat la drum cîte i-a trebuit. De-acolo mergînd mai departe, iaca se întilnește și cu cățelușa, care acum era voinică și fru-

moasă, iară la gît purta o salbă de galbeni, pe care a dat-o fetei ca mulțămită, pentru că a căutat-o la boală. Și de aici fata, tot mergînd înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul cînd a văzut-o i s'au umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharul cel de argint și le dă tătine-său; apoi deschizînd lada împreună, nenumărate herghelii de cai, cirezi de vite și turme de oi ies din ea, în cit moșneagul pe loc a întinerit, văzînd atîte bogății! Iară baba a rămas opărită și nu știa ce să facă de ciudă. Fata babei atunci și-a luat inima'n dinți și a zis:

— Las' mamă, că nu-î prădată lumea de bogății; mă duc să-ți aduc și eu mai multe. Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsînd și plesînd. Merge și ea cit merge tot pe acest drum, pe unde fusese fata moșneagului; se întilnește și ea cu cățelușa cea slabă și bolnavă; dă și ea de părul cel ticsit de omide, de fîntina cea mălită și seacă și părăsită, de cuptiorul cel nelipit și aproape să se risipească; dar cînd o roagă și cățelușa, și părul și fîntina și cuptiorul, ca să îngrijească de dînsule, ea le răspundea cu ciudă și în bătae de joc:

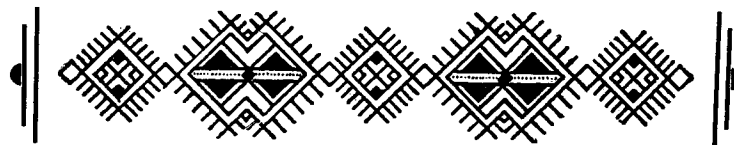
— Da cum nu! că nu mi-oîu feșteli eu mînuțele tătucuței și a mămucuței! Multe slugi ați avut ca mine?

Atunci cu toatele știînd, că mai ușor ar putea căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă, decît să te îndatorească o fată alintată și leneșă, au lăsat-o să-și urmeze drumul în pace și n'au mai cerut de la dînsa nici un ajutor. Și mergînd ea tot înainte a ajuns apoi și ea la sfînta Duminecă; dar și aici s'a

purtat tot hursuz, cu obrăznicie și prostește. În loc să facă bucatele bune și potrivite și să lea copiii sfîntei Dumineci, cum i-a lăut fata moșneagului de bine, ea i-a opărit pe toți, de țipa și fugeau nebuni de usturime și de durere. Apoi bucatele le-a făcut afumate, arse și sleite, de nu mai era de chip să le poată lua cineva în gură... Și cînd a venit sfînta Duminecă de la biserică și-a pus mîinile 'n cap de ceea ce-a găsit acasă. Dar sfînta Duminecă blindă și îngăduitoare, n'a vrut să-și puie mîntea c'o sturlubatecă și c'o leneșă de fată ca aceasta; ci i-a spus să se suie în pod să-și aleagă de-acolo o ladă, care i-a plăcea și să se ducă în plata lui Dumnezeu. Fata atunci s'a suit și ș'a ales lada cea mai nouă și mai frumoasă, căci îi plăcea să iee cit de mult și ce-i mai bun și mai frumos, dar să facă slujbă bună nu-i plăcea. Apoi cum se dă jos din pod cu lada, nu se mai duce să-și iee ziua bună și bine-cuvîntare de la sfînta Duminecă, ci pornește ca de la o casă pustie și se tot duce înainte; și mergea de-i pîriașu călciele de frică să nu se răsîndească sfînta Duminecă să pornească după dînsa, s'o ajungă și să-i iee lada. Și cînd ajunge la cuptior, frumoase plîncite erau într'însul! Dar cînd s'apropie să iee dintr'însule și să-și prindă pofta, focul o arde și nu poate lua. La fîntină așijderea păhăruțele de argint, nu-i vorbă, erau, și fîntina plină cu apă pînă 'n gură; dar cînd a vrut fata să puie mîna pe pahar și să iee apă, paharele pe loc s'au cufundat, apa din fîntină într'o clipă a secat și fata de sete s'a uscat!... Cînd prin dreptul

părului, nu-î vorbă, că par'că era bătut cu lopata de pere multe ce avea, dar credeți c'a avut tata parte să guste vr'o una? Nu, căci părul s'a făcut de-o mie de ori mai nalt de cum era, de-î ajunsesese crengile în nouri. Ș'atunci..... scobește-te fata babei în dinți! Mergînd mai înainte, cu cățelușă încă s'a întilnit; salbă de galbeni avea și acum la gît; dar cînd a vrut fata să i-o iee, cățelușă a mușcat-o de i-a rupt degetele și n'a lăsat-o să puie mîna pe dînsa. Își mușca fata acum degetele mămucutei și ale tătucutei de ciudă și de rușine, dar n'avea ce face. În sfîrșit cu mare-ce a ajuns ea și acasă la mă-sa, dar și aici nu le-aū ticnit bogăția, căci deschizînd lada, o mulțime de bălauri aū eșit dintr'însa și pe loc aū mîncat pe babă cu fată cu tot, de par'că n'aū mai fost pe lumea asta, și apoi s'aū făcut bălaurii nevăzuți cu ladă cu tot.

Iar moșneagul a rămas liniștit din partea babei și avea nenumărate bogății; el a măritat pe fiică-sa după un om bun și harnic. Cucoșii cîntău acum pe stîlpii porților, în prag și în toate părțile; iar găinele nu mai cîntău cucoșește la casa moșneagului, să mai facă a rău; c'apoi atunci nici zile multe nu mai aveaū. Numai atîta că moșneagul a rămas pleșuv și spetit, de mult ce-l netezise baba pe cap și de cercat în spatele lui cu cociorva, dacă-î copt mălaiul.

Povestea lui Stan Pățitul ¹⁾

Era odată un flăcău stătut, pe care-l chema Stan. Și flăcăul acela din copilăria lui se trezise prin străini, fără să cunoască tată și mamă și fără nici-o rudă, care să-l ocrotească și să-l ajute.

Și ca băet străin ce se găsea ²⁾, nemernicind el de colo pînă colo pe la ușile oamenilor, de unde pînă unde s'a oploșit [de la o vreme] într'un sat mare și frumos.

Și aici slujind cu credință, ba la unul, ba la altul, pînă la vîrsta de trei-zeci și mai bine de ani, și-a sclipuit puține parale, cîte-va oi, un car cu boi și o vacușoară cu lapte. Mai pe urmă și-a înjghebat și o căsuță și apoi s'a statornicit în satul acela pentru totdeauna, trăgîndu-se la casa lui și muncind ca pentru dînsul. Vorba ceea: și piatra prinde mușchiu, dacă șede mult într'un loc.

Și cum s'a văzut flăcăul cu casă și avere bunicică, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre, și mai nu-l prindea somnul de harnic ce era. Dintr'o

¹⁾ Tipărită întia oară în «Conv. Lit.» XI pag. 21.

²⁾ Forma primă: «Și din capul locului nemernicind...»

parte venea cu carul, în alta se ducea și toate treburile și le punea la cale singurel. Nu-i vorba, că de greu, greu îi era; pentru că în lipsa lui n'avea cine să-i îngrijească de casă și de vițișoare, cum trebuie. Numai dă! ce să facă bietul om? Cum era să se întindă mai mult, că de-abia acum se prinsese și el cu minile de vatră; și cite a tras, pînă s'a văzut la casa lui, numai unul Dumnezeu știe. De-aceea alerga singur zi și noapte în toate părțile, cum putea, și muncea în dreapta și în stînga, ca doar-doar a încăleca pe nevoie, ș'apoi atunci — văzînd și făcînd.

Toate ca toate, dar uritul îi venea de hac. În zile de lucru, calea-valea; se lua cu treaba și uita de urit. Dar în nopțile cele mari, cînd era cite-o givorniță cumplită și se mai întimpla să fie și sărbători la mijloc, nu mai știa ce să facă și încotro să apuce, vorba cîntecului:

De urit mă duc de-acasă,
Și uritul nu mă lasă:
De urit să fug în lume,
Uritul fuge cu mine,

Se vede lucru, că așa e făcut omul, să nu fie singur. De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar cînd își aducea aminte [une-ori] de cite i-au spus că au pătimit unii și alții de la femeile lor, se lua pe gînduri [și amîna, din zi în zi și de Joi pînă mai de-apoi, această poznașă trebușoară și gingașă în multe privinți, după cum o numea el, gîndindu-se mereu la multe de toate... Uniia zic așa, că femeea-i sac fără fund. Ce-a mai fi și

asta? Alții, — că, să te ferească Dumnezeu de femeea leneșă, mișnavă și răsipitoare; alții—alte năstrușnicii, în cit nu știi ce să crezi și ce să nu crezi? Numa nu-i vorba, că am văzut eu și destui bărbați mult mai ticăiți și mai chitcăiți, de cit cea mai bicisnică femeie. Si așa, trezindu-se el în multe rînduri vorbind singur ca nebunii, sta în cumpene: să se însoare... să nu se însoare?!..] ¹⁾.

Și, ba s'a însura la toamnă, ba la iarnă, ba la primăvară, ba la vară, ba iar la toamnă, ba vremea trece, flăcăul începe și el a se trece, mergînd tot înainte cu burlăcia și însurătoarea rămînea baltă. Și-apoi este o vorbă: că pînă la 20 de ani se însoară cineva singur; de la 20—25 il însoară alții; de la 25—30 il însoară o babă, iară de la 30 de ani înainte numa dracu-i vine de hac.

Tocmai așa s'a întimplat și cu flăcăul acesta, că pînă la vremea asta nici el de la sine, nici prietenii, nici babele—cātu-s ele de-a dracului, de prefăcute și iscoditoare, — tot nu l'au putut face să se însoare.

Stan era om tăcut în felul său, dar și cînd da cite-o vorbă dintr'insul, vorba era vorbă, la locul ei și nu-l putea răpune te miri cine.

Mulți trăgeau nădejdea să-l iee de ginere, dar flăcăul era chitit la capul său și nu se da cu una cu două. Și așa, de la o vreme și babele și prietenii, lehametindu-se l-au dat în burduful dracului și l-au

¹⁾ Pasagiul întreg a fost introdus în ediția de la Iași în locul următoarelor cuvinte din «Conv. Lit.»: lăsînd această treabă dintr'o zi pînă 'n alta.

lăsat pe sama lui, să facă de-acum înainte ce-a ști el cu dînsul, că ei și-au luat toată nădejdea.

Amu, într'una din zile, flăcăul se scoală de noapte, face mămăligă imbrînzită și ce-a mai dat D-zeu, pune mîncarea în traistă, înjugă boii la car, zice Doamne-ajută, și se duce la pădure să-și aducă un car de lemne. Și ajungînd el în pădure, pe cînd se amieja de ziuă, a tăiet lemne, a încărcat carul zdravăn și l-a cetluit bine, și pîn'or mai mînca boii, s'a pus să mănînce și el ceva. Și după ce-a mîncat cît i-a trebuit, i-a mai rămas o bucățică de mămăligă imbrînzită, și făcînd'o boț, a zis: «Ce s'o mai duc pe-acasă? ia s'o pun ici pe teșitura asta, că poate-a găsi-o vre-o lighioaie ceva, a mînca-o și ea, și-a zice-o bogdaproste». Și punînd mămăliga pe teșitură, înjugă boii, zice iar un Doamne-ajută și pe la prînzișor pornește spre casă. Și cum a pornit el din pădure, pe loc s'a și stîrnit un vifor cumplit — cu lapoviță în două — de nu vedea nici înainte, nici înapoi. Mînia lui Dumnezeu, ce era afară: să nu scoți un cîne din casă, dar încă om! Însă dracul nu caută mai bine; la așa vreme te face să pierzi răbdarea și fără să vrei te viră în păcat.

În acea zi, Scaraoschi, căpitenia dracilor, vroind a-și face mendrele cum știe el, a dat poroncă tuturor slugilor sale, ca să apuce care încotro a vedea cu ochii, și pretutindene — pe mare și pe uscat — să vîre vrajba între oameni și să le facă pacoste.

Atunci dracii s'aŭ împrăștiat iute ca fulgerul în

toate părțile. Unul din ei apucă spre păduri, să vadă de n'a putea trebăului ceva și pe-acolo: doar a face pe vre-un om să birfească improtiva lui Dumnezeu, pe altul să-și chinuească boii, altuia să-i rupă vre-un capăt sau alt-ceva de la car, altuia să-i schilodească vre-un boŭ, pe alții să-i facă să se bată pînă s'or ucidă și cîte alte bazaconii și năzbutii de care iscodește și vrăjește dracul.

Ce-or fi isprăvit ceilalți draci nu știm, dar acestui de la pădure nu i-a mers bine în acea zi. S'a pus el — nu-i vorbă — luntre și punte, ca să-și vîre codița cea birligată undeva, dar de geaba i-a fost, că pe unde se ducea tot în gol umbla.

Și tot mai cercînd el, ba ici ba colea, în spre sară numai ce dă de-o pîrtie. Atunci se ie tiptil, tiptil pe urma ei și se duce tocmai la locul de unde Stan încărcase lemnele. Și cînd colo, găsește numai locul, pentru că flăcăul, după cum am spus, de mult eșise din pădure și se dusese în treaba lui.

Văzînd el dracul că și aici n'a izbutit nimica, crișca din măsele și crăpa de ciudă, pentru că era îngrijit, cu ce obraz să se înfățișeze înaintea lui Scaraoschi; ș'apoi, afară de aceasta, era buimac de cap și hămesit de foame, de atîta umblet.

Și cum sta el pe gînduri, posomorît și besmetec, numai iaca ce vede pe-o teșitură un boț de mămăligă. Atunci bucuria dracului: odat-o și halește și nu zice nimica. Apoi ne mai avînd ce face, își iea coada între vine și se întoarce la stăpînu-său, și cum ajunge în iad, Scaraoschi îl întrebă:

— Ei, copile, ce ispravă ai făcut? Cîte suflete mi-ai arvonit? Dă-ți solia!

— Ia mai nimica, stăpîne, răspuse dracul rușinat și tremurînd ca varga de frică; se vede c'am pornit într'un ceas rău. Vremea a fost prea dimpotrivă, cum știți, și numai un om a venit azi în pădure; dar ș'acela a scăpat de mine, căci am dat în urma lui tîrziu, tocmai cînd se dusesese. Noroc numai c'am găsit pe-o teșitură un boț de mămăligă de-am mîncat, căci îmi girîiau mațele de foame. Alta nu mai știu nimica, Întunecimea Voastră.

— Ei bine, zmirdoare uricioasă, ce ești, de mîncat, ai mîncat boțul cel de mămăligă, dar ce-a zis omul acela, cînd a pus mămăliga pe teșitură, [ai tu la știință]?

— Ba de asta nu știu nimica, stăpîne.

— Apoi ce păzești tu alta, dacă nu știi nici măcar ceea ce vorbesc muritorii? Să-ți spun eū dară, deși n'am fost în pădure ca tine; a zis: «Cine-a mîncă boțul cel de mămăligă, să zică bogdaproste». Zis-ai tu ceva cînd ai mîncat-o?

— Ba n'am zis nimica, stăpîne.

— Așa?! În loc să-ți dai osteneală, ca să afli pînă și gîndul oamenilor, tu nu știi nici măcar ceea ce vorbesc ei? Mai pot eū să am nădejde în voi?... Ei lasă, că-ți gălesc eū acuș leacul! Te-i învăța tu minte de altă-dată. Hai, pornește acum, degrabă la omul acela și să-l slujești taman trei ani de zile, cu credință, la ce te-a pune el! Simbrie în bani să nu primești de la dînsul, ci să faci tocmală, că după ce ți-i împlini anii, să ai a lua din casa lui ce-i vrea

tu; și aceea are să fie de trebuință la talpa iadului că aū început a putrezi căpățiile... ia să vedem, ți-a veni în cap ce ai să ieși? Hai, gata ești? Ia-ți tîlpășița!

— Gata, stăpîne, iaca pornesc!

Atunci dracul dă o raită pe la talpa iadului, să vadă ce lipsește, și apoi iese iute ca scînteia și se tot duce înaintē la slujbă, după porunca lui Scarasochi. Și cînd pe-aproape de casa lui Stan, dracul s'a prefăcut într'un băiet ca de opt ani, îmbrăcat cu strae nemțești, și îmbla zgribulind pe la poartă. Stan era acasă și chiar atunci luase ceanul de pe foc, să mestece mămăliga; și numai iaca ce vede că se răped cîinii să rupă omul nu altăceva; și cînd se uită mai bine, ce să vadă? Vede-un băet, ce se acătera pe stîlpul porței, de teama cînilor. Atunci Stan aleargă la poartă zicînd;

— Țibă Hormuz; na Balan; nea! Zurzan; dați-vă 'n lături, [cotarle]!... Da de unde ești tu, măi țică? și ce cauți pe-aici, spaîma cînilor?

— De unde să fiu, bădică? Ia sînt și eū un băiet sărman, din toată lumea, fără tată și mamă și vreū să întru la stăpîn.

— Să întri la stăpîn?! D'apoi tu nici de păscut giștele nu ești bun... Cam de ciți ani îi fi tu?

— Ia poate să am vr'o trei-spre-zece ani.

— Ce spuî tu, măi?... Apoi dar bine-a zis cine-a zis, că vrabia-i tot puiū, dar [numai] dracul o știe de cînd îi... Eū de-abia ți-aș fi dat șapte, mult opt ani. Dar ce, Doamne iartă-mă; pesemne că și straele acestea pocite fac să arăți așa de sfrijit și

închircit. Am mai văzut dăunăzi îmblînd pe-aici prin sat un ciofigar de-al-de tine, dar acela era oleacă mai chipos și alt-fel îmbrăcat!

Cu antereu de canavață
Ce se ținea numa 'n ață,
Și cu nădragi de Anglie
Petece pe ei o mie.

Și cînd mergea pe drum, nădragii mergeau alături cu drumul: ci-că umbla după strîns pelcele, și cum trecea pe la poarta mea, de-abia l-am scos din gura lui Zurzan; l-a pieptănat, de i-au mers petecele. Vorba ceea: «Aș veni desară la voi, dar mî-e rușine de cîni». Si acum parcă-l văd cît era de ferfenișos și cum își culegea boartele de pe jos. Oleacă, de n'ai pățit și tu ca dînsul. Și cum te chiamă pe tine?

— Tot Chirica mă chiamă.

— Măi parpalecule, nu cumva ești botezat de sfîntul Chirică Șchiopu, care ține dracii de pâr?

— Nu-l știu pe-acela, dar Chirica mă chiamă.

— Apoi despre mine fie ori-cine ți-a fi nănaș, dar știu c'a nemerit-o bine, de ți-a pus numele Chirica: pentru că ești un fel de vrăbioiu închircit.

— Apoi dă, bade. închircit, vrăbioiu, cum mă vezi, aista sînt; am văzut eu și hoitură mari și nici de-o lume: la treabă se vede omul ce poate. Las' să mă chime, cum m'a chema; ce ai d-ta de-acolo?

— Dar pe d-ta cum te chiamă?

— Tot Stan mă chiamă; dar de la o boală ce-am avut, cînd eram mic, mi-au schimbat numele din Stan în I pate și de-atunci am rămas cu două nume.

— D'apoi ai [la] știință, bade, că și d-ta ai cîntec:

I pate, care dă oca pe spate
Și face cu mîna să-i mai aducă una.

— Dar știu că m'ai plesnit în pălărie, măi Chirică? Al dracului băet! Par'că ești cel de pe comoară, măi, de știu toate cele. De trup ești măruntel, nu-i vorbă, dar la fire ești mare. Ia să te vedem, dacă mi-i gîci tu cimilitura aceasta:

«Lată — peste lată, peste lată — îmbojorată, peste îmbojorată — crăcănătă, peste crăcănătă — măciulie, peste măciulie — limpezeală, peste limpezeală — gălbeneală și peste gălbeneală — huduleț».

Chirică atunci începe a zîmbi și zice:

— De-oîu gîci, mi-i da și mie [o hrincă] dintr'insa?

— D'apoi știu eu ce crezi tu că-i aceea? Gîcește întii, să vedem.

— Ce să fie, zise Chirică: Ia fața casei, vatra, focul, pirostiile, ciaunul, apa dintr'însul, făina și culeşerul său melesteul.

— Bun, măi Chirică, ia acum văd și eu că nu ești prost. Hai! cît să-ți dau pe an, ca să te tocmești cu mine?

— Apoi eu... nu mă tocmesec cu anul.

— Dar cum te tocmești tu?

— Eu mă tocmesec pe trei ani odată, pentru că nu-s deprins a umbla [cu croșna în spate], din stăpîn în stăpîn, și vreau să cunosc ceva, cînd voi eu de la d-ta.

— Despre mine, cu atîta mai bine, măi Chirică. Și ce mi-i cere tu pentru trei ani?

— Ce să-ți cer? Ia să-mi dai de mîncare și de

purtat cît mi-a trebui, iar cînd mi s'or împlini anii, să am a lua din casa d-tale ce voiü vrea eü.

— Ce fel de vorbă-i asta? Poate că tu îi bărăni atunci să-mi ieï sufletul din mine, ori mai știü eü ce dracul ți-a veni în cap să ceri?

— Ba nu, bade Ipate, n'aibî grijă, nu ți-oiü mai cere vre-un lucru mare pînă pe-acolo. Ş'apoi ce ți-oiü lua eü din casă, nu-ți face trebuința d-tale.

— Apoi, na, zise Ipate. Măsură-i vorba cu îmblăciul. Balan să-ți aleagă din gură, ce spui, dacă nu vorbești deslușit.

— Apoi dă, bade Ipate, unde-i vorbă nu-i minie: mai bine să te tocmești întii de cît pe urmă.

— Apoi ia asta-ți spun și eü, măi ciotul dracului: dezleagă odată calul de la gard, să știü eü atunci — de-oiü ajunge cu sănătate — ce-i al tăü și ce-i al meü.

— Ia lasă, bade Ipate, lasă; nu te mai pune și d-ta atita pentru te miri ce și mai nimica, că doar n'are să fie un cap de țară.

— Măi Chirică, știï una? rămii la mine că ne-om împăca noi atunci. Te văd că ești un băiet isteț și mai știï Păcatul? poate și harnic; sameni a fi știind de unde să ieï lucrul și unde să-l puï.

— Despre aceasta n'aibî grijă, bade, zise Chirică. Nu căuta că-s mic, dar trebile care ți le-oiü face eü, nu le-a face altul, macar să fie cu stea în frunte.

— Măi știï? Bine-ar fi, măi Chirică, dac'ar fi toate cu lapte cîte le spui. Dar tu curat că ai dat peste un stăpîn, ca pînea cea bună; numai să avem vorbă dinainte, să nu fii răü de gură, c'apoi mi-i să

nu mă scoți din sărite și să mă faci — cîte-odată — să-mi ies din răbuș afară.

— Nicî despre asta nu mă tem că-i bănuï, bade Ipate.

— Vrea să zică, ne-am înțeles. De-acum vină de-i mînca și tu ceva. Iacă niște bulughine cu mujdeü și cu mămăligă. Hai! dă-le colb ș'apoi te-apucă de treabă.

Băietul se pune ciobănește, într'un genunchiü, îm-bucă repede ce îm-bucă ș'apoi se duce după trebî. Și așa era Chirică de liniștit și de harnic la trebile lui, că par'că era de-acolo, de cînd l-a făcut mă-sa; și Ipate se îndemna cu dînsul, uitase acum de urît și huzurea de bine; și din ziua în care s'a tocmit Chirica la Ipate norocul îi curgea gîrlă din toate părțile și nu mai știa ce are la casa lui.

Ce garduri streșinite cu șpini, de mai nicî vîntul nu putea răzbate printre ele! Ce șuri și ocoale pentru boi și vaci; perdea pentru oi, poieți pentru păseri, cotețe pentru porci, sisiiac pentru popușoi, hambare pentru griü și cîte alte lucruri de gospodărie, făcute de mîna lui Chirica, cit ai bate din palme! Să nu spun minciuni, dar Ipate se îmbogățise însutit și înmiit, de cînd a venit Chirica în slujbă la dînsul. Acum văzuse Ipate, ce poate Chirica și-i era drag ca ochii din cap.

Trecuse vr-o doi ani la mijloc, și în una din zile, Chirică zise stăpînului său:

— Stăpîne, să nu bănuiești, de am să zic și eü o vorbă: de ce nu te însori? Ca mine, poimîne te-i trezi că ai îmbătrînit și nu-ți rămîne nicî un ur-

maș. După viață, este și moarte. De unde știi ce se întimplă, ferească Dumnezeu! și atunci, cui rămîne atîta avere?

— Ce vorbești tu, măi Chirică? Dacă nu m'am însurat eă, cînd am fost de însurat; apoi la vremea asta ți-ai găsit să mă însor? Pe semne vrei să-și facă dracul rîs de mine... Nu vezi că a trecut soarele de ameazi; sînt mai mult bătrîn de cît tînăr.

— Da ia lasă-mă la pîrdalnicul, stăpîne, că-î spăria oamenii cu vorbele d-tale. Nu te mai face așa de bătrîn, că doar nu ți-î vremea trecută. Eă cred că tocmai acum ești bun de însurat; pentru că ai cu ce să ții nevasta și copiii. Slava Domnului! mulți ar dori să aibă, ceea ce ai d-ta.

— Ți-ai găsit, zise Ipate. Par'că ești nu știu cum, măi Chirică; vorbești și tu ia așa în dodii cîte-o dată. Am eă sămănături? Am eă toate cele trebuincioase pentru casă? Tu crezi că numai așa se ține femeia... Vorba ceia: «Cînd se'nsoară, nu-î de moară».

— De asta te plîngi, stăpîne?

— D'apoi de care alta, măi Chirică? Nu știi tu că gura înainte de toate și apoi celelalte.

— Stăpîne, dacă-î numai atîta, apoi las'că te fac eă cu griu, să ai de unde face pîne și colaci pentru nuntă, ba și pentru cumătrie, dacă vrei.

— De unde, măi Chirică?

— Vezi d-ta, colo departe, niște lanuri frumoase de griu, [care dau în copt]?

— Le väd.

— Du-te chiar acum la stăpînul moșiei, și spune-î ¹⁾

¹⁾ In Conv. Lit.: și-î spune.

că te prînzî să-î dai în girezî tot griul cît îl are sămănat. Și dacă te-a întrebă cît să-ți dee pentru această [ostenicioasă] treabă, spune-î că nu primești bani, ci numai atîta griu, cu paie cu tot, cît ai putea duce d-ta în spate și cu un băiet al d-tale.

— Cum asta, măi Chirică? Par'că vorbești de pe ceea lume. Crezi tu că vom putea noi singuri seceră și strînge atîta amar de griu, că doar sute și miî de brațe trebuie acolo, nu șagă. Ș'apoi numai pentru două sarcine de griu? Ce nebun ai crede tu că ar fi acela?

— Stăpîne, ca să cunoști cine sînt eă și cît pot, ascultă-mă și du-te la boier de-î spune, cum te-am învățat.

Ipate cu un gînd să se ducă... și cu zece nu. In sfîrșit își ia el inima 'n dinți și se duce la curte să vadă ce are să fie; și cum ajunge, se înfățișează înaintea boierului și zice:

— Să nu vă supărați, cucoane! Nu cum-va aveți trebuință de secerători?

— Ba încă mare nevoie am, om bun; par-că Dumnezeu te-a adus. [Căci griul e copt, nu mai poate suferi întirziere].

— Apoi, cucoane, mă prind eă să ți-l secer.

— Cum, singur?

— Asta-î treaba mea, cucoane. Eă mă prind să ți-l dau în girezî. Nu-î cuvînt gospodăresc?

— Cum väd, te bizuiești în brațe multe.

— Multe, cucoane, puține, cucoane, cîte-a dat Dumnezeu; numai treaba s'o fac.

— Ș'apoi ce mi-î cere, așa cu hurta?

— Ce să cer, cucoane; ia cînd ți-oiu da griul în girezi, să am voie a lua numai atîta griu, cu pafe cu tot, cit oiū putea duce în spate eū și c'un băetan al meu.

— Măi omule, vorbești înadins orî vrei să șuguești?

— Ba ferească Dumnezeu, cucoane; vorbesc înadins.

Boerul a crezut că Ipate e nebun și voia să se mîntue de dînsul, zicînd:

— Dacă-î așa, om bun, du-te mîni dimineață și te apucă de lucru; oiū vedea eū ce treabă-î face și ne-om împăca noi.

— Împăcarea cum ți-am spus, cucoane.

— Eî, du-te, du-te și las' să vedem!

Atunci Ipate se întoarnă acasă și Chirică îl întrebă:

— Eî stăpîne, cum a rămas cu boierul?

— Cum să rămîe, măi Chirică! Ia m'am prins hăt și bine să-î dau griul în girezi, după cum ai zis. Dar m'a luat groază, cînd am trecut pe lingă lan și l-am văzut citu-î de mare. Asta-î o treabă foarte grea și mare lucru să fie, ca s'o putem noi scoate la capăt. Știu eū tare bine că boerul m'a luat de nebun, dar nici cu minte nu sînt, după cît vād eū acum. Dracul știe ce avem să facem!

— N'ai grijă, stăpîne, că doar ești cu mine... zise Chirică.

— Ia măi bine să luăm cele trebuitoare și haidem acolo chiar în astă sară, ca mîne dimineață să ni se facă ziuă pe lan.

Și așa se ieū ei amîndoi și se duc. Și cum ajung acolo, cam pe înseratele, Ipate zice:

— Vezi tu măi Chirică? asta nu-î șagă; mi se pare că noi avem să dăm peste dracul!

— Stăpîne, știi ce? Culcă-te și te odihnește și mîni dimineață vom vorbi amîndoi.

Ipate, ca cel cu grija în spate, se frămîntă el cu mîntea cît se măi frămîntă, și obosit fiind, se lăsă oleacă jos pe iarbă și adormi dus. Chirică atunci — el știe ce face și cum face — că într'o clipă adună toată drăcimea ș'o pune la lucru pe cîmp. Unii seceraū, alții legaū snopii, alții făceau clăi și suflău cu nările să se usuce, alții cărau, alții dărau girezi, — mă rog, claca dracului era, ce să spun măi mult?

Cînd se trezește Ipate, în zori de ziuă, se sparie ce vede! Totul era mîntuit; în locul grîului de pe cîmp, vede acum o cireadă mare și două măi mici, așezate pe culmea dealului, iară pe Chirică nu-l vede nicăiri. Atunci lui Ipate i s'a suit tot părul în vîrful capului de frică și a început a căuta pe Chirică în toate părțile. Și cînd colo, numai ce iată că-l văzu dormind pe vîrful unei cirezî, și atunci își măi veni puțin în fire. Feciorii boerești se sculară cu noaptea în cap, cum îi treaba lor și veniră pe lanuri să vadă ce măi este. Și cînd văzură ei una ca aceasta, îi cuprinse spaima și fuga la boier, de-î vestiră. Boerul atunci se scoală iute, se asvirle pe-un cal și ține numai o fugă, pînă pe lanuri; și cînd colo vede și el ceea ce nu se măi văzuse și nu se măi auzise de cînd lumea și pămîntul!

— Ei, cucoane, am mîntuit trebușoara, zise Ipate. Bine că ați apucat a veni și d-voastră ca să fiți de față, cînd ne-om lua dreptul. Atunci Chirică, nici una nici două, scoate o funie cu care era încins, leagă bine gireada cea mare, cum știe el, o ia în spate și pe ici și pe acolo drumul. Iară boerul măi vîzînd și aceasta, a încremenit cu mîinile subsuorî uitîndu-se la dînsul cum se ducea. Și crezînd că de-acum și Ipate are să iee cele două girezî mici, și-l calicește de tot, crăpa de necaz, dar n'avea încotro. Și neștiînd ce să facă, zise lui Ipate cu binișorul:

— Om bun, na-ți bani în locul grîului ce măi ai a lua și lasă-mă în pace. N'am crezut că am a face cu dracul.

— Ferească Dumnezeu, cucoane; cruce de aur cu noi în casă! Departe de pe locurile aceste! Bazău, am muncit de-a dat inima din noi...

— Ia lasă-mă încolo, măi omule; pe semne tu ai să mă înveți pe mine ce-î plugăria? Că doar nu samăn eu grîu de erî, de-alaltăeri, să nu fi măi avut a face cu secerători. Și chiar de nu-î fi tu ucigă-l crucea, dar n'ați umblat cu lucru curat; însă ce am eu cu sufletul vostru? Voi aveți a da samă. Primește bani, cum ți-am spus și măi duceți-vă și la altă casă, că eu unul știu c'am pățit-o bună.

Ipate auzînd aceasta, părerea lui de bine! ia bani cu cît se învoește și se duce și el după Chirică. Și cînd ajunse acasă, Chirică trieruse, vînturuse, măcinase; însfirșit, pusese toate trebile la cale. Și Ipate cînd a măi văzut și asta, nu măi știa ce să zică; măi că-î venea a crede că și el are a face cu dracul.

— Măi Chirică, d'apoi știu că și boerul citu-î de boier, a pus'o de mămăligă. Iaca mî-a dat și bani de am adus acasă.

— Și aceștia-s bunî, stăpîne; pune-î la chimeriū și tacî molcom. Am știut eu dinainte, că are să ne iasă și de cheltuială.

A doua zi după asta, Chirică zise lui Ipate:

— Ei, stăpîne, de-acum cred că n'ai ce măi zice: ca mîne poimîne mise împlinesc ani și rămîi făr' de mine. Măi 'nainte calea-valea; eraî deprins a trăi singur, dar acum are să-ți cadă greū; măi ales că ți s'a îngreuiat și gospodăria. Hai, ce zici, te însori ori ba?

— Apoi dă, măi Chirică, știu eu ce să fac? Par'că tot m'aș însura; cînd aș da peste o parte bună, aș face și eu poate pasul acesta. Dar tare mă tem, nu cum-va să-mî ieū pe dracul după cap, să-l aduc cu lăutarî în casă și pe urmă să nu-l pot scoate nici cu o mie de popî; c'apoi atunci lehamite și de însurat și de avere și de tot!

— De asta ți-î acum în grijă, stăpîne? Dac'a rămas treaba pînă la atîta, apoi las' pe mine că te-oiū face eu să ieî un drăguț de femeie, care nu se măi află! Căci eu șed călare în inima lor și, nu că mă laud, dar știu toate mărunțiile dintr'insele. Despre asta nu mî-e rușine; pot să-ți aleg una și noaptea pe'ntuneric. Pentru altul n'aș face-o, să știu că mi-ar da lumea de pe lume, dar pe d-ta vreū numai de cît să te vād om ca toți oamenii în rînd cu lumea. Nu vezi că cei măi mulți de teapa d-tale, se țin cu nasul pe sus, numai din pricina asta. Ca și cum par'că d-ta n'ai fi vrednic să ții o femeie!

— Măi Chirică, tare măi ești și tu nu știu cum ; scoți omul din minți cu vorbele tale. Bun staroste m-am găsit. Nu știu cine te-a îndreptat la casa mea, că știu că ești berechet bun. Ș'apoi mult staū eū cite-odată și mă gîndesc în mintea mea, de unde ai tu atita putere. Măi că-mi vine să zic și eū ca boerul cela : nu știu nălucă să fi, om să fi, dracul să fi, dar nici lucru curat nu ești. Numai fi ce-i fi, asta nu mă privește ; mie unuia știu că m'ai priit bine, n'am ce zice ! Ei, ia spune, cum zici tu că mi-i alege femeie ?

— Ia în Duminica viitoare, stăpîne, să mergem în sat la horă. Eū oiū sta de-oparte cu băeții ; iar d-ta să te prinzi în joc lîng'o fată, care țî-a plăcea. Eū atunci mî-oiū tîrii piciorul pe lîngă d-ta, oiū ochi-o bine și apoi țî-oiū spune eū, ce zace într'însa.

— Da știi c'ai chitit-o bine, măi Chirică ? Tot cu draci ești tu, bine zic eū.

— Apoi dă, stăpîne, în ziua de azi dacă nu-i fi și cu draci oleacă, apoi ci-că te fură sfinții, și iar nu-i bine.

În sfîrșit ce spun ei, ce nu măi spun, cum vine Duminecă, Ipate și cu Chirică se ieū și se duc la horă în sat. Chirică, cum îi treaba băeților, se acă-țara pe cele garduri și se hlizea cu ceilalți băeți.

Iar Ipate, de cuvînt ; se prinde în joc lîngă o fată, care chitește că i-ar cam veni la socoteală ; începe el a o măsura cu ochii de sus pînă jos și de jos pînă sus și cum se învîrtea horă, ba o strîngea pe fată de mîna, ba o călca pe picior, ba... cum e treaba flăcăilor. Și tropai, tropai ! ropai, ropai, ! i se

aprend lui Ipate al nostru călcîiele. Chirică era și el pe-acolo și cum se lasă Ipate din joc, spirituşul dracului îi zice :

— Ei stăpîne, par'că te-ai cam aburit la fața, nu știu cum ; ce zici, așa-i că-ți vine la socoteală ?

— Apoi dă, nu știu cum să măi zic și eū ; pe-semne păcatele mi te-aū scos înainte, măi Chirică. Eū gîndesc s'o pornesc pe treabă ; fata-i hazulie și m'a fărîmăcat de-acum.

— Ba nu, stăpîne, dacă-i vrea să mă ascultî, eū te stătuesc să n'o ieī pe asta. Și focu-i hazuliū, dar tare rău te pîrjolește cite-odată. Fetișoara asta o vezi d-ta cit e de scumpă la ris ? Par'că țî-ar veni a crede că-i de cele cu crucea 'n sîn, dar ia una de aceste a înălbit odată numai într'o singură noapte pe moșu-meū în fîntină (?).

— Cum asta, măi Chirică ?

— Da, ia ! nu măi ști și d-ta cum, stăpîne.

— Ian auzi-l, măi degrabă i-ai putea strîmba fâl-cile, decit vorba. Măi Chirică, eū gîndesc, că s'a da după mine și s'a face și ea bună.

— Î... hi ! da, cum nu ? Eū însă iți spun priete-nește, că fetișoara asta, are trei coaste de drac într'însa ; și chiar și cea măi bună dintre femeī încă tot măi are una. Să te măi lași, stăpîne, pîn'om da măcar peste una de acelea, ș'apoi țî-oiū măi spune eū ce este de făcut.

— Apoi dă, măi Chirică, tu m'ai tot cihăit de cap pînă acum, să mă însor, să mă însor, de m'ai aprins pofta de însurat, și apoi acum tot tu o șuru-bești și-o întorci, cum iți vine ție la socoteală.

— Stăpîne, știi că eu nu-ți voesc răul; ascultă-mă că n'ai să greșești.

Ipate auzind așa, se dă după Chirică și se întoarne ei sara acasă, tot cum s'aũ dus. Inșă cum ajunge acasă, par'că nu era acela; muncea el, nu muncea, dar știi că se frămînta cu gîndurile și de abia aștepta să vie Duminica viitoare.

Duminica vine și ei iară se duc la horă în alt sat. Chirică, după obiceiul său se ia cu hăeții, eară Ipate se prinde în joc lîngă o fată, care o chitește el; joacă, cît joacă și lîngă aceea și intră în vorbă cu dînsa; fata, bună mehenghe, îi întoarce capul și Ipate vede că nu-i de lepădat. Dar Chirică era și el pe-acolo, și cum se lasă Ipate din joc, îi zice:

— Ei stăpîne, cum vād eu, nici de asta nu te-ai da în lături; așa-i că ți-a căzut tronc la inimă?

— Mai așa, măi Chirică.

— Apoi îți spun eu, stăpîne, că nici asta nu-i de noi. O vezî cît e de pășină, dar și asta are două coaste de drac într'însa. Să te mai lași, stăpîne, cum ți-am spus eu.

— Apoi dă, măi Chirică, în ziua de azi, nu știi zău care-a mai fi cu crucea 'n sîn, cum cauți tu. Eu gîndesc că tot om alege, om alege, pîn'om culege.

— Ba nu, stăpîne, lasă pe mine, că știi eu ce fac.

Ipate iar se lasă, după cum zice Chirică, și se întoarne ei sara acasă, tot cum s'aũ dus. Dar Ipate acum nici de treabă nu-și mai căuta, nici mîncarea nu se mai prindea de dînsul, nici somnul nu-l fura, era cum e mai rău; dă, ce să-i zici? dăduse și el în

părpăra însuratului. Ș'apoi știți că este-o vorbă: cînd îi omul în doi perî, să te ferești de dînsul, c'atunci e cum îi mai rău. Vorba ceea: «Arde focu 'n paie ude». Așa și Ipate, tot sughița, tot ofta din greu și de-abia aștepta să vie Duminica. Duminica iar vine și ei acum se ieũ și se duc la joc în alt sat. Și cum ajung acolo, Ipate se și prinde în joc lîngă un pușor de fată, căreia îi jucaũ ochii în cap ca la o șerpoaică. Se învățase și el șiretul, a le alege așa pe deasupra, dar numai Chirică băietul știa ce zace în inima lor și cît le poate calul; că ce-i mai greu de ales, de cît omul? Dar Chirică era și el pe acolo. Și ce-a făcut el ce-a dres, că fetei și lui Ipate aũ început a le sfîrăi inima unul după altul. Boldul Satanei se vede că-i înghimpase. Și cum se lasă Ipate din joc, Chirică îl trage de-o parte și-l întreabă:

— Ei stăpîne, cum ți se pare?

— Cum să mi se pară, măi Chirică? Ia par'că-mi vine s'o sorb cu ochii, de dragă ce-mi e; dacă n'a mai fi și asta, apoi nu mă mai însor niciodată, că destul mi-am tulburat mințile pîn'acum.

— Asta-i bună stăpîne, zise Chirică. Nu-i vorbă, că tot are și ea o coastă de drac; dar trăind și nemurind, i-om scoate-o noi și pe-aceea.

Atunci, bucuria lui Ipate! Incepe a se ține de fată, ca scaiul de oae. Și unde nu ți-o înșfacă pe sus și se ieũ ei ba din tilcuri, ba din cimilituri, ba din păcălit, ba din una, ba din alta și de colea pînă colea, și-aũ plăcut unul altuia. Și Ipate ne mai avînd

răbdare se și duce la tată-său și la mă-sa de-o cere.
Vorba ceea :

Vin' la mama de mă cere :
De m'a da, de nu m'a da,
Peste noapte mi-î fura.

Părinții fetei când aud asta, aū de bucurie că le-a picat un om așa de bun și o daū cu mîneci largi. Peste cite-va zile nunta se face și Ipate își ia femeea cu zestre cu tot, o duce acasă la dînsul și pace bună! Și așa trăiau ei de bine și se iubiau unul pe altul, ca niște hulubași. Și Ipate, fiind foarte mulțumit de asta, zise într'o zi :

— Doamne, măi Chirică, bun suflet de femee măi am! Bine mî-am ales-o.

— Bună, stăpîne, nu-î cuvînt, dar știi că este o vorbă: cînd nu gîndești, atunci te trîntește, las' să vedem. Ia adu-ți aminte, ce ți-am spus odată, că și asta, cit îi de bună și blajină, tot are o coastă de drac într'însa, care trebuie scoasă numai de cit, dacă ți-î voia să ai femee cum trebuie și s'o duci cu dînsa pînă la adînci bătrînețe.

— Apoi dă, nu știu cine ți-a măi putea întra și ție în voie, măi Chirică. Cite știi tu, numai dracul cred, că poate să-ți dee de fund.

Dar nu se împlinește bine anul și femeea lui Ipate face un băiet. La vr'o două trei luni după asta, Ipate se trezește într'o zi cu socru-său, că vine și-l chiamă la nunta unui frate al femeii sale. Chirică, simțînd toate, cum îi dracul, trage pe stăpînul său la o parte și-î zice :

— Stăpîne, lasă să se ducă numai nevasta d-tale

cu copilul, iar d-ta spune că de-î avea vreme să te duci măi pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, să te ierte. Și după asta, ți-oîu măi spune eū ce-î de făcut. Ipate, deprins a asculta pe Chirică, zice socru-său :
— Tată, eū n'oîu putea merge, că după cum vezi am tare multe trebî pe capul meū și numai cu un argățel ce-l am, de-abea le pot dovedi. Nevasta mea însă poate să meargă și de m'a ierta vremea să pot veni și eū măi pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, te rog să mă ierți !

Socru-său atunci ne măi avînd ce zice, ia pe nevasta lui Ipate cu copil cu tot și se ca măi duce. În ziua de Uncrop, Chirică zice lui Ipate :

— Stăpîne, ia acum a venit vremea ca să scoatem coasta cea de drac din femeea d-tale. Hai, încalecă iute pe cal și te du la nuntă, dar să știi de la mine, ce ai să faci cînd vei ajunge acolo : alături cu casa socru-tău, este o căsuță tupilată, în care șede un tâlpoiū de babă, meșteșugoasă la trebile sale, cum îi sfredelul dracului. Du-te de trage în gazdă la dînsa și fă-te că ești un drumet străin. Pune-te apoi pe lîngă ea luntre și punte și juruește-î ceriul și pămîntul, ca să-ți smomească pe nevasta d-tale și să ți-o aducă acolo. Și atunci să vezi, ce pot babele și cit îi de credincioasă femeea.

— Să... ra! măi Chirică, ce spui tu? Par'că despre asta mî-aș pune capul la mijloc.

— Ba nu fii așa de darnic, stăpîne. Măi bine cruță-ți capul, că poate ți-a măi trebui.

— Dar oare nu m'or cunoaște, măi Chirică?

— N'aibi grijă, stăpîne, poți să te duci și pe la

nuntă, că am făcut ce știu eu și nime n'are să te cunoască.

Ipate, voind să se încredințeze și despre asta, ascultă pe Chirică și se duce : și cum ajunge în sat, trage în gazdă la o babă, o ia cam pe departe și-i spune că să-i aducă de-sară pe nevasta lui Stan din satul cutare la dînsul.

Baba, cînd aude asta, pune mîna la gură, clatină din cap și zice :

— Doamne, om bun, cum crezi d-ta că aș face eu una ca asta ; mai ales că femeea are bărbat bun, frumos și bogat, și nu-i de-acele de care gîndești d-ta ?

Atunci Ipate scoate plosca de la oblînc, dă babei vre-o cîte-va gîturî de rachiū și apoi îi mai întinde și o pungă toșcă de bani, zicînd :

— Mătușă, de mi-î face acest bine, atunci să știu că ai să ai și mai mult de la mine. Fii bine încredințată, că n'are să ne știe nici pămîntul.

Baba, de-odată stă pe gînduri ; par'că n'ar fi prea voit nici treaba s'o facă, dar nici punga s'o lese. În sfîrșit mai șede ea pe gînduri, cît șede, apoi ia punga și zice :

— Om bun, mînca-te-ar puricii, să te mînințe!... Eu știu ce vra să zică durerea de inimă, bat-o pîrdalnica s'o bată!... Nu știu, zău, cum a sta și asta ; îmi plesnește obrazul de rușine cînd gîndesc, cum am să mă înfățoșez înaintea femeii celeea, cu vorbe de-acestea., mă duc și eu într'un noroc, să vedem, și de-oîu putea face ceva, bine de bine, iară de nu, mi-î crede și d-ta, că știu cum se fac de greu trebile acestea și rar le scoatem în capăt.

— Crede și d-ta mătușă, că de-î face pe treabă n'are să-ți fie degeaba.

Atunci baba zice :

— Să vedem ; întrebarea n'are greș. Mai știu de unde sare epurele ? Mai ales că bărbatu-său nu este aici.

Apoi, cam înspre sară lasă pe drumeț singur în casă, și se duce alătura la nuntă, și cum ajunge, trage pe nevasta lui Ipate de-o-parte, îi spune co-doșca cîte și mai multe, ș'o face pe femeie să se alunece cu mintea !

— Mătușă, zice nevasta, d'apoi oare cum om face noi, ca să fie mai bine ?

— Acesta nu-î vr'un lucru pîn' pe-acolo, copilă hăi, zise baba. Ia, du-te în casă, trezește-ți copilul din somn și el atunci are să înceapă a plînge ; pe urmă pișcă-l tot cite-oleacă și el are să înceapă a țipa. Și atunci tatu-tău, cum îi el supărăcios, are să zică de la o vreme să ieî băietul și să-l dai—ia, încolo la baba cea de-alătura. Tu, cum îi auzi asta, să ieî băietul cu albie cu tot și să vii cu dînsul la mine. Ș'apoi atunci...

Femeea lui Ipate ascultă de babă, face cum i-a zis ea și pe înserate și vine la dînsa cu copilul în brațe ; și cum intră în casă, începe a se chicoti și a spune de la nuntă multe și mărunte, fără să cunoască pe bărbatu-său.

Atunci Ipate le dă de băut, pînă le amețește pe amîndouă, apoi își fură copilul din covățică, după cum îl învățase Chirică, și fuge cu dînsul acasă. Chirică, cum îl vede viînd, îi iese înainte de pe la poartă, și zice :

— Ei, stăpine, minciună ți-am spus eu, ori ba?

— Ba nu, măi Chirică; acum văd eu ce poate femeea. De acum nu măi trăiesc nici un ceas cu dînsa; am s'o dau dracului de pomană, soiū rău ce este ea!

— Ba nu, stăpine, să nu faci una ca asta, că femeea d-tale e una dintre cele măi bune femei. Da știu eu cine-i de vină aici. Las'o întii să vie acasă, să-i scoatem costița aceea, care ți-am spus eu și atunci îi vedea d-ta, ce lucru de femeie are să iasă dintr'însa.

Acum, să ne întoarcem iar din urmă.

Femeia lui Ipate și cu baba, cînd se trezesc din amețală, nici tu drumeț, nici tu copil, nici tu nimica! Atunci odată încep ele a se boci înădușit și a se bate cu pumnii peste cap, însă fără nici un folos! Măi iscodește ea pe ici pe colea să vadă n'a putea afla ceva despre copil, dar copilul par'că intrase în pămînt.

— Ei, ei! Acu-i acu. Vai de mine, nevastă-hăi, zise baba; ce păcat mi-am găsit cu tine! dracul știe ce să fac?

Și cum sta baba împietrită, dracul îi și dă în gînd una:

— Nevastă-hăi! alta nu-i de făcut, de cît să înșomoltăcim motanul ista al meu cu niște petece, să-l punem în albiuță și apoi să dăm foc casei pe din launtru, iară noi să eșim afară. Și cînd s'a aprinde măi tare, noi să începem a ne boci în gura mare și a striga: foc! foc! și pîn'or sări oamenii de la nuntă, pînă nu știu ce, casa are să se topească. Și cînd or găsi motanul scrum, aū să creadă că era copilul, și poate s'o tămăduim.

— Că bine zici d-ta, mătușă; asta s'o facem.

— S'o facem, s'o facem. Dar eu ce fac tocmai acum la bătrînețe, fără leac de adăpost!

— Nu te îngriji de asta, mătușă dragă, că am să te ieū cu mine și-i trăi pe lingă noi, ca banul cel bun. Bărbatu-meū e cum îi pinea cea bună și te-om avea curat ca pe-o mamă.

Atunci baba se înduplecă, căci n'are încotro; dau ele foc casei, și pînă cînd sar oamenii, pînă nu știu ce, și casă și motan și tot se făcuse scrum. Iară ele plîngeau de udaū pămîntul, zicînd:

— Vai de noi și de noi! copilașul nostru, cum a ars!

Oamenii văzîndu-le zbuciumîndu-se așa, aū început care dincotro să le mîngîie. Și a doua zi tatul femeii lui Ipate, trimete pe un argat al său cu carul cu boii să ducă și pe babă și pe fiică-sa la bărbatu-său acasă, arătîndu-se cu mare părere de rău pentru astă cumplită nenorocire. Pe drum femeea lui Ipate zice babei:

— Mătușică, viră-te ici în sacul acesta și cînd vom ajunge acasă întii am să spun bărbatu-meū, că aici sînt niște buci de la mămuca, pentru făcut saci. Și aceasta numai pînă s'a duce de la noi un ticălos de argat pe care-l avem, că chiar azi i se împlinește.

Baba ascultă și se viră în sac. Și cum ajung acasă și trag carul în ogradă, nevasta lui Ipate lasă toate cele în car și se duce de-adreptul în casă plîngînd, să găsească pe bărbatu-său și să-i spună cele întimplute. Însă cînd colo, nici Ipate, nici Chirică nu erau acasă. Atunci femeea lui Ipate, și cu argatul tătine-său, tăbircesc sacul, cum pot, îl pun într'o

căsoaie, pe cuptior, după horn, și apoi ea dă drumul argatului să se ducă înapoi. Și cum pornește acesta, Ipate și pică în loc. Femeea lui cum îl vede, începe a boci și a zice :

— Vai de mine și de mine, bărbate, ce-am pățit. Copilașul nostru nu mai este! Și-i spune toată întâmplarea după cum se înțelesese cu baba. Ipate atunci îi zice :

— Lasă, măi femeie, că de-om trăi vom fi noi harnici să măi facem copii. Dă, cu cine să te sfădești! Pe semne așa a fost să fie de la Dumnezeu!

Și cum vorbeau ei, numai iaca intră și Chirică pe ușă, cu un ciocan, c'o daltă și c'o pârche de clește în mână. Femeea lui Ipate, cum îl vede, începe a i se tîngui și lui. Dar Chirică, după ce-o ascultă, zice :

— O crezi, stăpîne, ce spune? Nu te mai uita în gura ei. Ia măi bine s'o cinătuim. Pune-o jos și să-i scoatem costița ceea.

Atunci Ipate odată mi țî-o și înșfacă de cozi, o trîntește la pămînt și-o țîne bine. Iară Chirică începe a-i număra coastele din stînga, zicînd: una, două, trei; și cînd la a patra, pune daltă, trîntește cu ciocanul, o apucă cu cleștele ș'o dă afară. Apoi așază pielea la loc, pune el ce pune la rană, și pe loc se tămăduiește. După aceasta zice :

— Stăpîne, ia, deacum ai femeie cum se cade; numai s'o cam țîi din friu și să-i râtezi unghiile din cînd în cînd, ca nu cum-va să-ți pună coarne. Ș'odată se duce Chirică la casa de alătura și aduce copilul. Femeea lui Ipate, cînd a măi văzut și asta, numai i s'a înclăștat gura și a înghețat de frică.

Atunci Chirică sărută mîna lui Ipate, și zice :

— Ei, stăpîne, iaca chiar azi mi s'a uimplinit anii de slujbă. Rămii deacuma sănătos, că e u mă duc de unde-am venit. Dar să știi de la mine și să spui și altora, că te-a slujit un drac trei ani de zile, numai pentru un boț de mămăligă de pe teșitura din pădure și pentru un putregai u de căpătii u ce-mi trebuește sub talpa iadului.

Și atunci odată și înșfacă Chirică sacul cel de după horn cu babă cu tot și se face nevăzut. Femeea lui Ipate începe atunci a țipa grozav și a zice :

— Aleargă după dînsul, bărbate, și nu-l lăsa! Cilții de la mămuca mi i-a luat... din ce să măi facem noi saci?

Ipate însă nu avea acum grijile acestea; el era mihnit pentru perderea lui Chirică, care era bună-tate de băiet și nu știa unde l-ar găsi, ca să-i mulțamească pentru atîtea binefaceri ce primise de la dînsul.

Dar Chirică era acum tocmai în iad și se desfăta în sînul lui Scaraoschi, iară codoșca de babă gema sub talpa iadului și numai motanul ei cel din ceea lume îi plîngea de milă, pentru că l-a cocolit așa de bine.

Și iaca așa, oameni buni, s'a izbăvit Ipate și de dracul și de babă, trăind în pace cu nevasta și cu copiii săi. Și după aceea, cînd îi spunea cumva cineva cîte ceva de pe undeva, care era cam așa și nu așa, Ipate flutura din cap și zicea :

— Ia, păziți-vă măi bine treaba și nu-mi tot spuneți cai verzi pe păreți, că e u sînt Stan Pățitul!

Ivan Turbină¹⁾

Amu ci-că era²⁾ odată un rus, pe care îl chema Ivan. Și rusul acela, din copilărie se trezise în oaste. Și slujind el cite-va soroace de-a rîndul, acuma era bătrîn. Și mai marii lui văzîndu-l, că și-a făcut datoria de ostaș, l-au slobozit din oaste cu arme cu tot, să se ducă unde-a vrea, dîndu-i și două carboave de cheltuială.

Ivan atunci mulțami mai marilor săi, și apoi luîndu-și rămas bun de la tovarășii lui de oaste cu care mai trase cite-o dușcă, două de rachiū, pornește la drum cîntînd.

Și cum merge Ivan șovăind cînd la o margine de drum, cînd la alta, fără să știe unde se duce, puțin mai înaintea lui mergeau, din întîmplare, pe o cărare lăturalnică, Dumnezeū și cu sfîntul Petre, vorbind ei știu ce. Sfîntul Petre auzind pe cine-va cîntînd din urmă, se uită înapoi și cînd colo vede un ostaș mătăhăind pe drum în toate părțile.

— Doamne, zise atunci sfîntul Petre, spăriet, ori

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» Anul XII, pag. 22.

²⁾ În «Convorbiri» numai: era; în ms.: Amu ci-că era (vezi Emilgar).

hai să ne grăbim, ori să ne dăm într'o parte; nu cumva ostașul cela să aibă harțag și să ne găsim beleaua cu dînsul. Știi c'am mai mîncat eū odată de la unul ca acesta o chelfăneală.

— N'ai grijă, Petre, zise Dumnezeū. De drumețul care cîntă să nu te temi; ostașul acesta e om bun la inimă și milostiv. Vezi-l-ai? ¹⁾ Are numai două carboave la sufletul său; și drept cercare, hai, fă-te tu cerșetor la capătul ist de pod, și eū la celalalt, și să vezi cum are să ne dee amîndouă carboavele de pomană, bietul om! Adu-ți aminte Petre, de cite ori ți-am spus, că unii ca aceștia aū să moștenească împărăția ceriurilor.

Atunci sfîntul Petre se pune jos la un capăt de pod, iară Dumnezeū la celalalt, și încep a cere de pomană.

Ivan, cum ajunge în dreptul podului, scoate cele două carboave de unde le avea strînse și dă una lui sfîntul Petre și una lui Dumnezeū, zicînd:

— Dar din dar se face raiul. Na-vă! Dumnezeū mî-a dat, eū dau și Dumnezeū iar mî-a da, că are de unde. Și apoi Ivan începe a cînta și se tot duce înainte.

Atunci sfîntul Petre zice cu mirare:

— Doamne, cu adevărat bun suflet de om e acesta, și n'ar trebui să meargă nerăsplătit de la fața ta.

— Dar, Petre, las' că am eū purtare de grijă pentru dînsul. Apoi Dumnezeū pornește cu sfîntul Petre, și cit ici, cit cole, ajung pe Ivan, care o ducea tot într'un cîntec, de par'că era toată lumea a lui.

¹⁾ În Convorbiri și ediția de la Iași: vezi-l. Indreptarea e făcută după manuscrisul lui Creangă (vezi Emilgar).

— Bună calea, Ivane, zise Dumnezeu. Dar cînti, cînti, nu te 'ncurci.

— Mulțămesc d-voastră, zise Ivan, tresărind. Dar de unde știi așa de bine, că mă chiamă Ivan?

— D'apoi dacă n'oiu ști eu, cine altul are să știe? răspunse Dumnezeu.

— Dar cine ești tu, zise Ivan cam sborșit, de te lauzi că știi toate?

— Eū sînt cerșetorul pe care l'ai miluit colo la pod, Ivane. Și cine dă săracilor, împrumută pe Dumnezeu, zice Scriptura. Na-ți împrumutul înapoi, căci noi nu avem trebuință de bani. Ia, numai am vrut să dovedesc lui Petre, cit ești tu de milostiv. Află acum, Ivane, că eū sînt Dumnezeu, și pot să-ți dau ori ce-i cere de la mine; pentru că și tu ești om cu dreptate și darnic.

Ivan atunci, cuprins de fiori, pe loc s'a desmețit, a căzut în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, și a zis:

— Doamne, dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, cum zici, rogu-te blagoslovește-mi turbinca asta, că ori pe cine-oiu vrea eū, să-l vir într'însa; și-apoi să nu poată eși de-aici fără învoirea mea.

Dumnezeu atunci zîbind, blagoslovi turbinca, după dorința lui Ivan, și apoi zise:

— Ivane, cînd te'i sătura tu de umblat prin lume, atunci să vii să slujești și la poarta mea, căci nu ți-a fi rău.

— Cu toată bucuria, Doamne; am să vin numai de cit, zise Ivan. Dar acum de-odată, mă duc să văd nu mi-a pica ceva la turbinca? Și zicînd aceste, apucă peste cîmp de-a dreptul, spre niște

curți mari, care de-abia se zăriaū înaintea lui, pe culmea unui deal. Și merge Ivan și merge și merge, pînă cînd pe inserate ajunge la curțile cele. Și cum ajunge, intră în ograda, se infățîșează înaintea boierului și cere găzduire. Boierul acela ci-că era cam sgîrcit, dar văzînd că Ivan este om împărătesc, n'are ce să facă. Și vrînd-nevrînd poruncește unei slugi, să dee lui Ivan ceva de mîncare, și apoi să-l culce în niște case nelocuite, unde culca pe toți musafirii, care veneaū, așa ni-tam, ni-sam. Sluga, ascultînd porunca stăpînului, ia pe Ivan, îi dă ceva de mîncare și apoi îl duce la locul hotărit, să se culce.

— Las' dacă nu i-a da odihna pe nas, zise boierul în gîndul său, după ce orîndui cele de cuviință. Știu că are să aibă de lucru la noapte. Acum să vedem care pe care? Ori el pe draci, ori dracii pe dînsul.

Căci trebuie să vă spun că boierul acela avea o păreche de case, mai deoparte în care să zice că locuia *necuratul*. Și tocmai acolo porunci să culce și pe Ivan!

Ivan însă habar n'avea de asta. El cum a intrat în odaia unde l-a dus omul boierului, și-a pus armele în rînduială, s'a închinat după obicei și apoi s'a tologit așa îmbrăcat, cum era, pe un divan moale ca bumbacul, punîndu-și turbinca cu cele două carboave sub căpătii, și așternîndu-se pe somn, căci de-abia îl țineaū picioarele, de trudit ce era.

— Dar poate, bietul, să se odihnească? Căci cum a stîns lumînarea, odată se trezește că-i zmuncește

cineva perna de sub cap și i-o aruncă cit colo! Ivan atunci puind mîna pe sabie, se scoală răpede, aprinde lumina și începe a căuta prin casă, în toate părțile, dar nu găsește pe nimene.

— Măi! Dar acest păcat? Orî casa asta nu-î curată, orî s'a cutremurat pămîntul, de mî-a sărit perna de sub cap; și eū umblu bādādăind ca un nebun. Ce-or măi fi și cutremurile ieste, zise Ivan, măi făcînd cite-va cruci pînă la pămînt și apoi iar se culcă. Dar cînd să ațipească de-odată se aud prin casă o mulțime de glasuri, care de care măi uricioase; unele miorlăiaū ca mița, altele covițaū ca porcul, unele orăcăiaū ca broasca, altele mornăiaū ca ursul; mă rog, fel de fel de glasuri schimono-site se auzeaū, de nu se măi știa ce mama dracului să fie acolo. Ivan atunci se cam pricepe ce ar fi asta.

— Apoi stăi dar! că are Chira socoteală, cum vād eū. Și odată începe a striga puternic:

— Pașol *na* turbinca, *ciorti*!

Atunci diavoliū odată încep a se cărăbani unul peste altul în turbinca, de parcă-î aducea vîntul. Și după ce întră ei cu toții înlăuntru, Ivan începe a-î ghigosi muscălește. După aceea leagă turbinca strîns la gură, o pune sub cap, măi trîntindu-le prin turbinca niște ghionturi rusești, colea cum știa el, de da inima din draci. Apoi se culcă cu capul pe dînșii, și ne măi fiind supărat de ninene, trage Ivan un somn de cele popești. Dar cînd pe aproape de cîntători, Scaraoschi, căpitănia dracilor, vāzînd că parte din slugile lui se zăbovesc, por-

nește cu grăbire la locul știut, să le caute. Și ajun-gînd într'o clipă, se vîră, el știe cum și pe unde, în odaie la Ivan, și-î șterge o palmă prin somn, cit ce poate. Ivan atunci sare ars, și odată strigă:

— Pașol na turbinca!

Scaraoschi atunci intră și el fără vorbă, și se înghiesuește peste ceilalți dimoni, căci n'are încotro.

— Ei, las că vă judec eū acuș, necuraților; v'oiū scoate incul din voi, zise Ivan tulburat. Cu mine v'ați găsit de jucat? Am să vă muștrulesc, de aū să rîdă și ciniū de voi. Și odată se îmbracă și se înarmează Ivan, cu toate ale lui, și ieșînd afară, începe a face un tărăboiū, de s'a sculat toată ograda în gura lui.

— Dar ce-ai pățit, mă pohonțule, de te-ai sculat cu noaptea 'n cap, și faci așa larmă, ziseră oamenii boierului, care daū chiori unul peste altul, de parcă aveaū orbul găinilor.

— Ce să pățesc, zise Ivan dîrz, ia! am căptușit niște iepuroi, și am de gînd să-î jumulesc.

Boierul, în sgomotul ista, se scoală și el și întrebă: ce vuiet e acolo prin ograda?

— Ia măi toată noaptea nu ne-am putut odihni din pricina rusului celuia. Dracul știe ce are, ci-că a prins niște iepuroi, și vrea să-î jumulească, să ier-tați dumnea-voastră!

În vorbele aceste, numai iaca ce se înfățișează și Ivan înaintea boierului cu turbinca plină de draci, care se zbăteaū ca peștiū în vîrșă.

— Iaca, gospodin, cu cine m'am vînjolit toată noaptea... dar încaltea țî-am curățit și eū casa de

draci, și vi-î aduc poclon des-dimineată. Poroncește să-mi aducă niște palce, că am să-î bat la stroiū, să pomenească ei cît or trăi, că aū dat peste Ivan, robul lui Dumnezeuū.

Boierul, văzînd aceasta, pe de-o parte l-a cuprins spaimă, iară pe de alta nu mai știa ce să facă de bucurie; căci multe sārindare mai dăduse el pînă atuncî pe la popî în toate părțile ca să-î poată izgoni draciū de la casă, și nici că fusese chip. Dar se vede că pîn' acum le-a fost și lor veleatul. Cu Ivan și-aū găsit popa!

— Bine, Ivane, zise boierul cu mulțămire. Să-ți aducă palce cîte vrei, și fă-ți datoria cum știi: c'apoi om oiū fi și eū, helbet!

În sfîrșit nu trece mult la mijloc, iaca se pomenește Ivan cu un car plin de palce cum îi plăcea lui. Le ia el și le leagă la un loc, tot cîte două-trei, după cum își știa meșteșugul.

Dar pînă la vremea asta, se adunase împrejurul lui Ivan tot satul, ca să vadă de patima dracilor. Căci lucru de mirare era acesta, nu șagă! Atuncî Ivan dezleagă turbinca în fața tuturor, numai cît poate să încapă mîna, și luînd cîte pe un drăcușor de cornițe, mi țî-l ardea cu palcele de-î crăpa pielea. Și după ce-l răfua bine, îi da drumul, cu toc-mală să nu mai vie acolo altă dată.

— N'oiū mai veni, Ivane, cîte zilișoare-oiū avea eū zicea ucigă-l crucea, cuprins de usturime și se tot ducea împușcat. Iară oamenii ce priveau și mai ales băieții, leșinaū de ris.

Dar mai la urma urmelor, Ivan scoate de barbă

și pe Scaraoschi și-î trage un frecuș de cele moschicești, de-î fugea sufletul.

— Poftim! După bucluc umbli, peste bucluc ai dat, măi jupîne Scaraoschi. Să te înveți tu de altă dată a mai bîntui oamenii, Sarsailă spurcat ce ești! Și apoi dîndu-î drumul, «na!» fuge și Scaraoschi după ceilalți ca tăunul cu paiul...

Dumnezeū să te înzilească, zise atuncî boierul, cuprinzînd pe Ivan în brațe și sārutîndu-l. De-acum rămî la mine, Ivane; și pentru că mi-ai curățit casa de draci, am să te țîn ca pe palmă.

— Ba nu, gospodin, zise Ivan. Mă duc să slujesc pe Dumnezeuū, împăratul tuturor. Și zicînd aceste, se încinge cu sabia, pune turbinca la șold, își ia ranița în spate, și pușca de-a umăr, și pornind, se tot duce înainte la Dumnezeuū. Iară privitorii, cu căciulele în mîna, îi urau drum bun, ori încotro s'a întoarce.

— Călătorie sprîncenată, zise boierul; de rămînea, îmi eraî ca un frate; iară de nu, îmi ești ca doi.

Mi se pare mie, că și boierul, cît era de boier, luase frica turbincăi, de nu-î păru așa de rău după Ivan, care-î făcuse atîta bine.

Ivan însă nici nu se gîndea la asta; el își căuta acum de drum, întrebînd din om în om unde șede Dumnezeuū. Dar toți pe cîți îi întreba, dădeau din umere neștiind ce să răspundă la așa întrebare ciudată.

— Numai sfîntul Nicolae trebuie să știe asta, zise Ivan scoțînd o iconiță din sîn și sārutînd-o pe dos și pe față. Și atuncî, ca prin minune se și trezește Ivan la poarta raiului! Și nici una, nici două, odată

începe a bate la poartă cit ce putea. Atunci sfintul Petre întreabă din lăuntru:

— Cine-i acolo?

— Eū.

— Cine eū?

— Eū, Ivan.

— Și ce vrei?

— Tabacioc este?

— Nu-ī.

— Votchi este?

— Nu-ī.

— Femei sînt?

— Ba.

— Lăutari sînt?

— Nu-s, Ivane, ce mă tot cihăești de cap?

— Dar unde se găesc de aceste?

— La iad, Ivane, nu aici.

— Măi! Dar ce sărăcie lucie pe aici pe la raiū, zise Ivan, și ne mai lungind vorba, îndată și pornește la iad. Și, el știe pe unde cotigește, că nu umblă tocmai mult și numai iaca ce dă de poarta iadului. Și atunci odată începe a bate în poartă, strigînd:

— Ei! Tabacioc este?

— Este, răspunde cine-va din lăuntru.

— Votchi este?

— Este.

— Femei sînt?

— Dar cum să nu fie?!

— Lăutari sînt?

— Ho, ho! Ciți poștești.

— A! *harașo, harașo!* Aici e de mine! Deschi-deți iute zise Ivan, tropăind și frecîndu-și minile.

Dracul de la poartă, gîndind că e vre-un muștereu vechiū de-a lor, deschide; și atunci numai iaca ce se trezește pe neașteptate cu Ivan Turbincă!

— Vai de noi și de noi! ziseră atunci draciū, scăr-mănîndu-se de cap în toate părțile; așa-ī c'am pă-țit-o? Ivan însă poroncește să-ī aducă mai de grabă votchi, tabacioc, lăutari și femei frumoase, că are gust să facă un guleaiū.

Se uită draciū unī la alții, și vîzînd că nu-ī de chip de stat împotriva lui Ivan, încep a-ī aduce care din cotro rachiū, tiutiun, lăutari și tot ce-ī poftea lui Ivan sufletul. Umblă draciū în toate părțile, iute ca prînelul, și-ī intraū lui Ivan în voie cu toate cele, căci se temeau de turbincă, ca de nu știū ce, poate mai rău de cit de sfînta cruce.

De la o vreme se chefăluiește Ivan, cum se cade, și unde nu începe a chiui prin iad și a juca *horodincea* și *cazacincea*, luînd și pe draci și pe dră-coaice la joc, cu nepus în masă; și în vîrtejul cela, răsturna tărabi și toate cele în toate părțile, de-ți venea să te strici de rîs de iznoavele lui Ivan. Amu ce să facă draciū ca să-l urnească de-acolo? Gîndesc ei, se sulesc ei, se frămîntă ei cu mintea fel și chip, dar nici unuia nu-ī vine 'n cap, ce să facă. Talpa iadului însă, mai ajunsă de cap de cit toți draciū, zise atunci lui Scaraoschi:

— Haram de capul vostru; de n'aș fi eū aici, ai păți voi și mai rău de cit așa. Aduceți-mi degrabă o putină, o piele de cîne și două bețe, să fac o jucă-

rică ¹⁾ cum știu eu, și acuș vi-l mătur de-aici. Și atunci îndată i se aduc cele cerute, și tălpoiul face iute o darabană; și apoi furișându-se de Ivan, iese cu dînsa afară și începe a o bate ca de război: br... br...

Ivan atunci își vine în simțire și într'un buc iese afară cu pușca la umăr, să vadă ce este?

Talpa iadului atunci face țuști! Înlantru, și dracii tronc! închid poarta după Ivan, și puind zăvoarele bine, bucuria lor că au scăpat de turbincă. Bate el Ivan în poartă, cît poate, se răcăduiește el cu pușca dar au prins ei acum dracii la minte.

— Ei las', cornoraților! de mi-ți mai pica vr'o dată în mîna, turbincia are să vă știe de știre. Dracii însă nu răspundeaū nimica din lantru.

Văzînd Ivan că porțile iadului sînt ferecate în toate părțile, și că dracii n'au gînd să-i deschidă, se lehămetește el acum și de lăutari și de tabacioc, și de votchi și de tot, și pornește iar la raiu, să slujească pe Dumnezeu.

Și acum ajunge la poarta raiului, dinafară, se și pune acolo de strajă, și stă neadormit zi și noapte, tot întruna, fără să se clintească din loc.

Și nu mult după aceasta, numai iaca ce vine și Moartea și vrea numai de cît să intre la Dumnezeu ca să primească poronci.

Ivan atunci îi pune șpaga în piept și zice:

— *Ștoti, Vidma?* ²⁾ unde vrei să te duci?

— La Dumnezeu, Ivane, să vedem ce mî-a mai poronci.

¹⁾ În Conv.: jucărie. Îndreptarea după ms. lui Creangă (vezi Emilgar).

²⁾ Pe romînește: «Ce-i, strigoaică?»

— Nu-î voie, zise Ivan; las'că mă duc eu să-ți aduc răspuns.

— Ba nu, Ivane, trebuie să mă duc eu.

Ivan atunci, văzînd că moartea dă chioară peste dînsul, se stropșește la ea zicînd:

— *Pașol, Vidma, na turbincia!*

Moartea atunci neavînd încotro, se bagă în turbincă, și acuș icnește, acuș suspină, de-ți venea să-i plingă de milă. Iară Ivan leagă turbincia la gură cu nepăsare, ș'o anină într'un copac. Apoi începe a bate în poartă. Sfintul Petre atunci deschide, și cînd colo se trezește cu Ivan.

— Ei, Ivane, doar te-ai săturat acum de umblat prin lume, după crancalîcuri.

— M'am săturat și m'am prea săturat, sfinte Petre.

— Ei, și ce vrei acum?

— Ia vreaū să mă duc la Dumnezeu, să-i spun ceva.

— Bine Ivane, du-te; nu ți-i oprită calea. De-a putere-a fi, acum ești de casa noastră.

Ivan atunci se duce de-a dreptul inaintea lui Dumnezeu, și zice:

— Doamne, nu știu dacă ai la știință orî ba, dar eu slujesc la poarta raiului de multă vreme. Și acum vine Moartea și întrebă ce mai poronciți!

— Spune-i Ivane, din partea mea, că poroncesc să moară trei ani de zile de-arîndul, numai oameni bătrîni, așa ca tine... zise Dumnezeu, zîmbind cu bunătate.

— Bine Doamne, zise Ivan, uitîndu-se cam lung la Dumnezeu. Mă duc să-i spun cum ai poroncit.

Și ducîndu-se el, scoate moartea de la închisoare, și-i zice:

— Dumnezeu a poroncit ca să mănînci trei ani de zile de-arîndul numai pădure bătrînă; de cea tinăra să nu te-atingi! Înțeles-ai? Hai, pornește și-ți fă datoria!

Moartea atunci pornește prin codri, supărată ca vai de ea, și începe a roade la copaci bătrîni, de-i pocneaă falcile.

Și după ce se împlinesc trei ani în capăt, iar pornește la Dumnezeu, să primească poronci. Dar cînd știa că are să dea peste Ivan, i se tăiau picioarele ș'o strîngea în spate de frică.

— Turbinca! Afurisita de turbincă, mă vîră în toate boalele, zicea Moartea, suspinînd. De cît n'am încotro; trebuie să mă duc, zise oftînd.

În sfîrșit merge ea, nu merge, și de la o vreme ajunge la poarta raiului. Dar cînd colo, dă iar cu ochii de Ivan!

— Tot aici ești Ivane, tot?

— Ba bine că nu, zise Ivan, făcînd stînga'nprejur și puindu-se drept în calea morții. Dar unde gîndea să fiu, cînd asta mi-e slujba?

— Gîndeam că te-î fi dus prin lume după berbantlicuri de-a tale.

— Dacă doar de lume am fugit; o știu eu cît e de dulce și de amară, bat-o pustia s'o bată. Lui Ivan i-s roase urechile de dînsa. Dar ce-ai slăbit așa, Vidmă?

— De bunătățile tale, Ivane; acum cred că nu ți-î mai face blăstăm cu mine, mi-î da drumul să intru la Dumnezeu, că tare mare treabă mai am.

— Da, cum nu; ia mai puneți pofta la o parte

că doar nu pierе lumea... nu cum-va ai pofti oare să te puî la taifasuri cu Dumnezeu?

— Dar știî că te prea întrecî cu șaga, Ivane.

— Așa ți-î treaba? Încă mă ieî la trei parale? *Pașol na turbînca Vidma!*

Moartea atunci se vîră în turbincă, și Ivan o pune la pastramă zicînd:

— Șopîrcai cu cine șopîrcai, dar cu Ivan nu șopîrcai.

Dumnezeu însă știa de toate acestea, dar voia să mai facă și pe cheful lui Ivan, nu tot pe-a Morții; căci multe bunătăți mai făcuse și ea în viața ei!

— Ia deschide, sfînte Petre, zise Ivan, bătînd apoi la poartă.

Sfîntul Petre deschide și Ivan se duce iar de se înfățișază înaintea lui Dumnezeu și zice:

— Doamne, Moartea întreabă ce mai poronciți? Și să nu vă supărați, dar tare-î neastîmpărată și avană, drept să vă spun; șede ca pe spinî, și vrea numai de cît să-î dați răspuns.

— Du-î răspuns, Ivane, că poroncesc să moară de-acum înainte trei ani de zile de-arîndul numai oamenii tinerî; și alți trei ani de zile, să moară numai copii obraznici.

— Bine, Doamne, zise Ivan, închinîndu-se pînă la pămînt. Mă duc să-î spun, cum ai poroncit... și cum ajunge Ivan din afară de poartă scoate Moartea din turbincă, și-î zice:

— Dumnezeu a poroncit, ca de-acum înainte să mănînci trei ani de zile de-arîndul numai pădure tinăra; și alți trei ani de zile, numai vlăstări fragede,

răchițică, zmicile, nuiele și altele de sama acestora; de pădurea cea bătrână să nu te-atingi, că-ți poznă! Auzit-ai, Vidmă? Hai pornește pînă te văd, și-ți fă datoria cu sfințenie.

Moartea atunci înghițind noduri, pornește prin dumbrăvi, lunci și hucașuri, supărată ca vai de capul ei. Și de voie de nevoie, începe cînd a roade copaci tineri, cînd a forfăca smicile și nuele de-î piriiaș măselele și o dureaș șelele și grumazii, întinzîndu-se pe sus, la plopul cei înalți, și plecîndu-se atîta pe la rădăcinele celor tufari, după mlădițe fragede. Se zămorea și ea sărmana cum putea. În sfîrșit, s'a chinuit moartea așa trei ani de zile de-arîndul, și încă alți trei ani, și după ce i se împlinesc cei șese ani de osîndă, iar pornește la Dumnezeu, să vadă ce poronci i-a mai da. Nu-i vorbă, că știa Vidma ce-o aștepta, dar ce era să facă?

— Turbinca, mîncă-o-ar focul s'o mînînce, zicea Moartea, ducîndu-se la raîu, ca și cum ar fi mers la spînzurătoare. Nu știu ce să mai zic și despre Dumnezeu, ca să nu greșesc. Pesemne c'a ajuns și el în mintea copiilor, Doamne iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atîta putere asupra mea. Bine mî-ar părea să-l văd și pe Dumnezeu într'o zi, cît e de mare și puternic, în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfîntul Petrea; numai atunci mî-ar crede ei mie.

Și mergînd ea tot bodrogînd vrute și nevrute, ajunge la poarta raiului; și cînd dă iar de Ivan, i se întunecă lumea înaintea ochilor și zice oftînd:

— Dar bine, Ivane, iar ai de gînd să mă chinuiești cu turbinca ceea a ta?

— Ba dac'aș avea mai multă putere, ți-o spun drept, că ți-aș scoate ochii ca la dracul și te-aș frige pe frigare, zise Ivan cu ciudă, că din pricina ta s'a prăpădit atîta amar de lume, de la Adam și pînă astăzi. *Pașol na turbinca, Vidma!* Și de-acum nici mai spun lui Dumnezeu despre tine, hoanghină bătrînă ce ești! Tu și cu Talpa iadului sînteți potrivită păreche. Îmi vine să vă rup cu dinții de bunișoare ce sînteți. Am să te țin la pastramă, hăt și bine. De-acum în turbinca aș să-ți putrezească ciolanele. Hă, hă!

Suspînă ea moartea, dar pace bună; Ivan parcă nici n'o vede, nici n'o aude. În sfîrșit trece ea așa o bucată de vreme, cît a fi trecut, și într'una din zile vine Dumnezeu la poartă, să vadă ce năzbutii mai face Ivan cu turbinca ceea.

— Ei, Ivane, ce mai direguesești? Moartea n'a mai venit pe-aici?

— Ivan atunci lasă capul în jos, și tăcînd, începe a face fețe, fețe. Iară Moartea răspunde îndușit din turbinca:

— Iată-mă-s, Doamne, pusă la opreală; m'ai lăsat de rîsul unui șui ca Ivan, nenorocita de mine! Dumnezeu atunci dezleagă turbinca, dă drumul morții și zice lui Ivan:

— Ei, Ivane, destul de-acum; ți-ai trăit traiul și ți-ai mîncat mălaiul. De milostiv, milostiv ești; de bun la inimă, bun ai fost, nu-i vorbă; dar de la o vreme încoace, cam de pe cînd ți-am blagoslovit turbinca aceasta, te-ai făcut prea nu știu cum. Cu dracii de la boierul cela, ai făcut hara-para. La iad,

1) În ediția de la Iași: ce mai gîndești?

ai tras un guleaiu, de ți s'a dus vestea ca de popă tuns. Cu moartea te-am lăsat pînă acum de ți-ai făcut mendrele, cum ai vrut; n'ai ce zice. Dar toate-s pînă la o vreme, fătul meu. De-acum ți-a venit și ție rîndul să mori; n'am ce-ți face. Trebuie să dăm fie-căruia ce este al său, căci și moartea are socoteala ei; nu-i lăsată numai așa degeaba, cum crezi tu.

Ivan atunci văzînd că s'au trecut de șagă, se pune în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și-l roagă cu lacrimi, zicînd.

— Doamne! Rogu-te, să fiu îngăduit măcar trei zile, în care să-mi grijesc sufletul, să-mi lucrez racla cu mina mea astă slăbănoagă; și să mă așez singurel într'însa; și după aceste facă moartea ce va voi cu mine, căci văd eū bine, că mi s'a strîns funia la par; încep a slăbi văzînd cu ochii.

Dumnezeu îi învoește cererea aceasta și apoi luîndu-i turbinca din stăpînire, îl dă pe sama Vidmei, ca după trei zile să-i iee sufletul!

Ivan acum rămîind singur, supărat ca vai de el, pe de-o parte că i-a luat Dumnezeu turbinca, pe de alta că are să moară, s'a pus pe gînduri.

— Mă rog, ia să stau și să-mi fac socoteală, cu ce m'am ales eū, cît am trăit pe lumea asta, zise Ivan în gîndul său. În oaste am fost numai de sbucium: hăis haram, cea haram! De-atunci încoace am umblat ia așa, teleleu Tănasă. M'am dus la raiu, de la raiu la iad, și de la iad iar la raiu. Și tocmai acum la dică, n'am nici o mîngîiere. Raiu mi-a trebuit mie la vremea asta? Ia așa pățești dacă te strici cu dracul; aici la sārăcaciosul ist de raiu, vorba ceea: «Fală

goală, traistă ușoară»; șezi cu banii în pungă și duci dorul la toate cele. Mai mare pedeapsă decît asta, nici că se mai poate! Votchi nu-i, tabacioc nu-i, lăutari nu-s, guleaiu nu-i, nimica nu-i! Mai am numai trei zile de trăit, și te... ai dus, Ivane, de pe fața pămîntului! Oare nu-i de făcut vre-o șmichirie, pînă mai este încă vreme?

În sfîrșit, mai stă el Ivan oleacă așa, cu fruntea răzămată pe mină, și-i și trăsnește în gînd una:

— Tacî, că i-am dat de meșteșug! Încaltea ce-a fi, a fi; dar degeaba n'are să fie. Văd eū bine, că tot de una mî-e acum.

Și odată se duce Ivan răpede cu cele două cărbouave, el știe unde, și cumpără unelte de teslărie: două lătunoî groase, patru balamale, cîteva piroane, două belciuge și un lăcătoiu zdravăn și se aruncă de-și face el singur o drăguță de raclă, să poată șede și împăratul într'însa:

— Iaca Ivane și casa de veci, zise el. Trei coți de pămînt, atita-i al tău! Vezi în ce se încheie toată scofala de pe lumea asta?

Dar n'apucă Ivan a sfîrși bine vorba din urmă, și numai iaca se și trezește cu moartea la spate:

— Eî, Ivane, gata ești?

— Gata, răspunse el, zîmbînd.

— Dacă ești gata, hai! Așază-te mai răpede în raclă, că n'am vreme de pierdut. Poate mă mai așteaptă și alții, să le dau răvaș de drum.

Ivan atunci se pune în raclă cu fața în jos.

— Nu așa Ivane, zise Moartea.

— Dar cum?

— Pune-te cum trebuie să șadă mortul.

Ivan se pune într'o rilă, și lasă picioarele spînzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-î vorba, alta-î treaba; mult ai să mă ții? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan atunci se întoarce iar cu fața 'n jos, cu capul bălălău într'o parte și iar cu picioarele afară.

— A...ra...ca de mine și de mine! Dar nici atita lucru nu știi? Se vede că numai de blăstămății ai fost bun, în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ți arăt eu, nebunule ce ești!

Ivan atunci iese din raclă, și stă în picioare umilit. Iară moartea, avînd bunătate a dăscăli pe Ivan, se pune în raclă, cu fața 'n sus, cu picioarele întinse, cu mînele pe piept și cu ochii închiși, zicînd:

— Iaca așa, Ivane, să te așezi.

Ivan atunci nu pierde vremea, și face tranc,.. capacul deasupra, încuie lacata, ¹⁾ și cu toată rugămintea Morții, umflă racla în spate și se duce, de-î dă drumul pe-o apă mare, curgătoare, zicînd:

— Na! că ți-am făcut coneu. De-acum du-te pe apa Simbetei. Și să ieși din raclă cînd te-a scoate bunica din groapă. Mî-a luat el Dumnezeu turbinca, din pricina ta, dar încaltea ți-am făcut'o bună și eu.

— Ei, ei, Doamne! zise apostolul Petru, vezi de ce s'a mai apucat acum Ivan al Sfinției-Tale? Bine-a măi zis cine-a zis: «Dacă dai nas lui Ivan, el se suie pe divan.»

Dumnezeu atunci, văzînd pînă unde merge îndrăzneala lui Ivan, a început a se cam lua și el pe gîn-

¹⁾ În Convorbiri: încuie cu lacata.

duri, de năzdrăvaniile lui! Și așa, a zis Dumnezeu să se desfacă săcriul acolo unde era, să iasă Moartea la liman ca să-și răzbune și ea acum pe Ivan. Și îndată s'a făcut așa, și cînd nici nu visa Ivan, că are să mai deie vr'odată ochii cu moartea, numai iaca ce se trezește cu dînsa, față 'n față, zicîndu-î:

— Dar bine, Ivane, așa ne-a fost vorba?

Ivan atunci a rămas încremenit, fără să mai poată zice un cuvînt, măcar.

— Încă te faci niznai? Ei, Ivane, Ivane! Numai răbdarea și bunătatea lui Dumnezeu cea fără de margini poate să precovîrșească fără-de-legile și îndărătnicia ta. De demult erai tu mătrășit din lumea asta și ajuns de batjocura dracilor, dacă nu-ți intra Dumnezeu în voie, mai mult decît însuși Fiului său. Să știi, Ivane, că de-acum înainte ai să fii bucuros să mori; și ai să te tîrii în brînci după mine, rugîndu-mă să-ți ieș sufletul, dar eu am să mă fac că te-am uitat, și am să te las să trăiești cît zidul Goliei și Cetatea Neamțului, ca să vezi tu, cît e de nesuferită viața la așa de adînci bătrînețe!

Și l-a lăsat moartea de isbeliște să trăiască:

Cît e lumea și pămîntul,
Pe cuptior nu bate vîntul.

Și așa văzînd Ivan că nu mai moare, zise în sine:
— Oare nu cum-va de-acum mî-oiu da cu paru 'n cap de răul Vidmei? Ba zău, nici nu gîndesc. Dee-și ea dacă vrea.

Și ci-că atunci unde nu s'a apucat și el în ciuda

morții de tras la mahorcă și de chilit la țuică și holercă, de parc'o mistuia focul.

— Guleaiū peste guleaiū, Ivane, căci altfel înebu-nești de urit, zicea el.

Dă, ce era să facă bietul om, cînd moartea-i chioară și nu-l vede?...

Și așa, a trăit Ivan cel fără de moarte veacuri nenumărate. Și poate că și acum a mai fi trăind, dacă n'a fi murit.

Povestea unui om leneș ¹⁾

Ci-că era odată într'un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu și-o mesteca. Și satul, văzînd că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spînzure pentru a nu mai da pildă la lenevire și altora. Și așa, se aleg vre-o doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într'un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și haï cu dînsul la locul de spînzurătoare.

Așa era pe vremea aceea.

Pe drum se întîlnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzînd în carul cel cu boi un om, care sămăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicînd:

— Oamenî bunî! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vr'o doftoroaie, unde va să se caute.

— Ba nu, cucoană, răspunse unul dintre țărani; să ierte cinstită față dumne-voastră, dar aista e un

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.», anul XII, pag. 257.

leneș, care nu credem, să mai fi avînd păreche în lume; și-l ducem la spînzurătoare ca să curățim satul de-un trîndav.

— Alei! oameni buni, zise cucoana, înflorîndu-se; păcat, sărmanul, să moară ca un cîine fără-de-lege! Mai bine duceți-l la moșie la mine; iacătă, curtea pe costișa ceea. Eū am acolo un hambar plin cu posmagi; ia așa pentru împrejurări grele, Doamne ferește! — A mîncă la posmagi, și a trăi și el pe lîngă casa mea; că doar știu că nu m'a mai perde Dumnezeu pentr'o bucățică de pîne. Dă, sîntem datorî a ne ajuta unii pe alții.

— Ia-auzi, măi leneșule, ce spune cucoana; că te-a pune la coteș într'un hambar cu posmagi, zise unul dintre săteni. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunericul să te bată, uriciunea oamenilor! Sai degrabă din car și multămește cucoanei că te-a scăpat de la moarte, și-ai dat peste belșug, luîndu-te sub aripa dumisale. Noi gîndeam să-ți dăm sopen și frînghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și posmagi; să tot trăești, să nu mai mori! Să-și puie cine-va obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe-un trîntor, mare minune-î și asta! dar tot de noroc să se plîngă cine-va. Bine-a mai zis, cine-a zis că: «Boii ară și caii mîncă». Hai, dă răspuns cucoanei, orî așa, orî așa, că n'are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar mueți-s posmagii, zice atunci leneșul cu jumătate de gură, fără să se cîrneasă din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană, răspunde unul, ia întreabă, că mueți-s posmagii?

— Vai de mine și de mine, zise cucoana cu mirare; încă asta n'am auzit! Da el nu poate să și-î moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagii singur, orî ba?

— Ba, răspunse leneșul. Trageți mai bine tot înainte; ce mai atîta grijă, pentru astă pustie de gură!

Atunci unul dintre săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumnevoastră, milostivă cucoană, dar degeaba mai voiți a strica orzul pe gîște. Vedeti bine, că nu-l ducem noi la spînzurătoare numai așa de flori de cuc, să-î luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n'ar fi pus oare mîna de la mîna, ca să poată face dintr'însul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea-î împărăteasă mare, ce-ți bați capul!

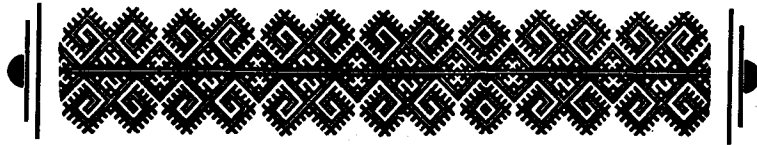
Cucoana atunci cu toată buna-voință ce avea, se lehămetește și de bine-facere și de tot, zicînd:

— Oamenî buni, faceți dar cum v'a lumina D-zeū!

Iar săteniî duc pe leneș la locul cuvenit, și-î fac felul. Și iaca așa a scăpat și leneșul acela de săteni și săteniî aceia de dînsul.

Mai poftescă de-acum și alți leneși în satul acela dacă le dă mîna și-î ține cureaua.

Ș'am încălecat pe-o șea, și v'am spus povestea așa.

Povestea lui Harap Alb ¹⁾

Amu ci-că era odată într'o țară un crai, care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într'o altă țară mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecuse la mijloc, de când acești frați nu mai avuse prilej a se întâlni amîndoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată, de când erau ei; și așa veni împrejurarea, de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale; pentru că țara, în care împărătea fratele cel mai mare, era tocmai la o margine a pămîntului, și crăiea istuilalt la altă margine. Și apoi pe vremile acele, mai toate țările erau bătute de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de-aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii, ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într'o parte a lumii, adese-orî dus rămînea până la moarte.

¹⁾ Publicată în «Conv. Lit.», anul XI, pag. 172.

Dar ia, să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu ci-că împăratul acela, aproape de bătrînețe, căzînd la zăcare, a scris carte frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său, după moartea sa. Craiul primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zice: Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să îplinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ie îndrăzneală și zice:

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sînt cel mai mare dintre frați; de-aceea te rog, să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiești că-i putea răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cîrmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ie-ți bani, cît ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu.

Atunci feciorul craiului își ie cele trebuitoare, sărută mîna tătine-său, primind carte de la dînsul cătră împăratul, zice rămas bun fraților săi și apoi încălecă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă vrînd să-l ispitească, tace molcum, și pe înserate, se îmbracă pe ascuns într'o piele de

urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și când să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întîmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picicore, forăind și cît pe ce să izbească pe stăpînu-său. Și fiul craiului ne mai putînd struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său. Pînă să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs și aștepta acum să vie fecioru-său. Și numai iaca îl și vede viind răpede, dar nu așa după cum se dusesese.

— Da ce-ai uitat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi, zise craiul cu mirare? Aista nu-î semn bun, după cît știu eu.

— De uitat, n'am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mî-a ieșit înainte un urs grozav, care m'a vîrit în toți spărieții. Și cu mare ce scăpînd din labele lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă, de cît să fiu prada fiarelor sălbatice. Și de-acum înainte, ducă-se din partea mea cine știe, că mie unuia nu-mî trebuie nici împărăție nici nimica; doar n'am a trăi cît lumea, ca să moștenesc pămîntul.

— Despre aceasta, bine ai chitit-o, dragul tatei. Se vede lucru, că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și de cît să încurci numai așa lumea, mai bine să șezi deoparte cum zici, căci mila Domnului, «lac de-ar fi, broaște sînt destule». Numai aș vrea să știu, cum rămîne cu moșu-tău? Așă-i că ne-am încurcat în slăbăciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociū, să mă duc eu, dacă vrei.

— Ai toată voia de la mine, fătul meu; dar mare lucru să fie, de nu ți s'or tăia și ție cărările. Mai știți păcatul, poate să-ți iasă înainte vr'un iepure, ceva... și popîc! m'oiu trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, ș'apoi atunci rușinea ta n'a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: «fie-care pentru sine, croitor de pîne». De-î izbuti, bine de bine, iară de nu, aū mai pățit și alți voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociū pregătindu-și cele trebuitoare și primind și el carte din mîna tată-său cătră împăratul, își ie ziua bună de la frați și a doua zi pornește și el. Și merge și merge, pînă ce înnoptează bine. Și cînd prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! — Calul fiului de craiū începe atunci a forăi, a sări în două picicore și a da înapoi. Și fiul craiului, vîzînd că nu-î lucru de șagă, se lasă și el de împărăție și cu rușinea lui se întoarce la tată-său acasă. Craiul cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatei, așă-i ca s'a împlinit vorba ceea: «Apără-mă de găini, că de cîni nu mă tem».

— Ce fel de vorbă-î asta, tată, zise fiu-său rușinat; la d-ta urșii se chiamă găini?—Ba ia, acum cred eu frăține-meu, că așa urs oștirea întregă este în stare să o zdrumice... Încă mă mier cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slava Domnului, am ce mînca la casa d-tale.

— Ce mînca văd eu bine că ai; despre asta nu

e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorit, dar ia spuneți-mi, rușinea unde o puneți? Din trei feciori, ciți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica? Apoi drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mîncarea, dragii mei... Să umblați numai așa frunza frâsinelului toată viața voastră, și să vă lăudați că sînteți feciori de crai, asta nu miroasă a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe-o ureche din partea voastră; la sfîntul așteaptă s'a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

La plăcinte
Înainte,
Și la război
Înapoi.

Fiul craiului cel mai mic, făcîndu-se atunci roș cum îi gotca, ese afară în grădină și începe a plînge în inima sa, lovit fiind în adîncul sufletului de apă-sătoarele cuvinte ale părintelui său. — Și cum sta el pe gînduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gîrboavă de bătrînețe, care umbla după milostenie.

— Da ce stai așa pe gînduri, luminate crăișor, zise baba; alungă mîhnirea din inima ta, căci norocul îți ride din toate părțile și nu ai de ce fi supărat.

Ia mai bine miluește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă'ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vedea-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuește; că, de unde știi?... Poate să-ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă 'n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de năcaz.

— Luminate crăișor, să nu bănuiești, dar nu te ruți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbeși în dodii, mătușă? Tocmai de la una ca d-ta ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ții deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăișor! Cel-de-sus varsă darul său și peste cei neputincioși; se vede că așa place Sfinției Sale. Nu căuta că mă vezi gîrbovă și stremțuroasă, dar prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gînd să izvodească puternicii pămîntului și adese ori rid cu hohot de nepriceperea și slăbăciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au văzut ochii mei, de-atîta amar de veacuri cite port pe umerele acestea. Of! crăișorul! crede-mă că să aibi tu puterea mea, ai vîntura țările și mările, pămîntul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe degete și toate ar fi după gîndul tău. Dar uite ce vorbește gîrbova și neputincioasa! Iartă-mă Doamne, că nu știu ce mi-a eșit din gură! Luminate crăișor, miluește baba cu ceva!

Fiiul craiului, fărîmăcat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dee, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor,

că mare norocire te aşteaptă. Puţin mai este şi ai să ajungi împărat, care n'a mai stat altul pe faţa pământului, aşa de iubit, de slăvit şi de puternic. — Acum, luminate crăişor, ca să vezi cât poate să-ţi ajute milostenia, stăi liniştit, uită-te drept în ochii mei şi ascultă cu luare aminte ce ți-oîu spune; du-te la tată-tău şi cere să-ţi dea calul, armele şi hainele cu care a fost el mire, şi atunci ai să te poţi duce unde n'a putut merge fraţii tăi; pentru că ție a fost scris de sus, să-ţi fie dată această cinste. Tată-tău s'a împotrivi şi n'a vrea să te lase, dar tu stăruieşte pe lângă dînsul cu rugăminte, că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ți-am vorbit sînt vechi şi ponosite şi armele ruginite, iară calul ai să-l poţi alege punînd în mijlocul hergheliei o tava plină cu jărat; şi care dintre cai a veni la jărat să mănînce, acela are să te ducă la împărăţie şi are să te scape din multe primejdii. Ţine minte ce-ţi spun eu, că poate să ne mai întîlnim la vr'un capăt de lume; căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Şi pe cînd vorbea baba aceste, o vede învăluită într'un hobot alb, rădicîndu-se în văzduh, apoi înălţîndu-se tot mai sus şi după aceea n'o mai zări de fel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămînînd uimit de spaimă şi mirare, dar pe urmă venindu-i inima la loc şi plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gîndea, se înfăţişează înaintea tatu-său, zicînd:

— Dă-mi voie ca să mă duc şi eu pe urma fraţilor mei; nu de altă, dar ca să-mi încerc norocul.

Şi ori oiă putea izbuti ori nu, dar îţi făgăduiesc dinainte că odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m'oiu mai întoarce, să ştiu bine că m'oiu întilni şi cu moartea în cale.

— Lucru negîndit, dragul tatei, să aud aşa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Fraţii tăi au dovedit că nu au inimă într'înşii, şi din partea lor mi-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar par'că tot nu-mi vine a crede. Însă dacă vrei şi vrei numai-de-cît să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întilneşti cu scîrba în drum şi să dai şi tu cinstea pe ruşine, c'apoi atunci curat îţi spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc şi eu într'un noroc şi cum a da Dumnezeu. Numai te rog, dă-mi calul, armele şi hainele cu care ai fost d-ta mire, ca să mă pot duce.

Craiul, auzind aceasta, par'că nu i-a prea venit la socoteală şi încreţind din sprîncene, a zis:

— Hei, hei! dragul tatei, cu vorba această mi-ai adus aminte de cîntecul cela:

Voinic tînăr, cal bătrîn
Greu se 'ngăduie la drum.

D'apoi calului meu de pe atunci, cine mai ştie unde i-or fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om. Cine ți-a virit în cap şi una ca aceasta, acela încă-i unul... Ori, vorba ceea: pe semne umbli după cai morţi să le ieşi potcoavele.

— Tată, atîta cer şi eu de la d-ta. Acum ori c'a fi trăind calul, ori că n'a fi trăind, aceasta mă pri-

vește pe mine; numai vreă să știu dacă mi-l dai ori ba.

— Din partea mea dat să-ți fie, dragul tatei, dar mi-i de-a mirarea, de unde ai să-l iei, dacă n'are ființă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plîng eă, tată, bine că mi l-ai dat! De unde-a fi, de unde n'a fi, dacă l-oiă găsi, al meă să fie.

Și atunci odată se suie în pod și coboară de-a-colo un căpăstru, un frîu, un biciă și o șea, toate colbăite, sfarogite și vechi ca pămîntul. Apoi mă scoate dintr'un gherghiriă niște strae foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan, toate pline de rugină și se apucă de le grijește bine și le pune de-o parte. Pe urmă umple o tava cu jărat, se duce cu dînsa la herghelie și o pune jos între cai. Și atunci numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal grebănos, dupuros și slab, de-i numărai coastele; și venind de-a dreptul la tava, apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi și trage atunci cu frîul în cap, zicînd:

— Ghijoagă uriciosă ce ești, din toți caii toc-măi tu te-ai găsit să mănînci jărat? De te-a împinge păcatul să măi vii odată, vai de steaua ta are să fie!

Apoi începe a purta caii încolo și încoace și numai iaca slăbătura cea de cal iar se răpede și apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi măi trage și atunci un frîu în cap, cit ce poate, și apoi iar începe a purta caii de colo pînă colo, să vadă nu cumva a veni alt cal să mănînce jărat. Și numai iaca și a

treia oară, tot glôaba cea de cal vine și începe a mînca la jărat, de n'a măi rămas. Atunci fiul craiului mînios, îi măi trage un frîu, iar cit ce poate, apoi îl prinde în căpăstru și puindu-i frîul în cap, zice în gîndul său:

— Să-l ieă, ori să-i dau drumul; mă tem că m'oiă face de rîs. Decît cu așa cal, măi bine pedestru.

Și cum sta el în cumpene să-l iee, să nu-l iee, calul se și scutură de trei ori și îndată rămîne cu părul lins-prelins și tînăr ca un tretin, de nu era alt mînzoc măi frumos în toată herghelia. Și apoi uitîndu-se țintă în ochii fiului de craiă, zice:

— Suă pe mine, stăpîne, și ține-te bine.

Fiul craiului puîndu-i zăbala în gură, încalecă și atunci calul odată zboară cu dînsul pînă la noură și apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea măi sboară încă odată pînă la lună și iar se lasă în jos măi iute de cit fulgerul. Și unde nu măi zboară și a treia oară pînă la soare și, cînd se lasă în jos; întrebă:

— Eă stăpîne, cum ți pare? Gîndit-ai vr'odată că ai să ajungi:

Soarele
Cu picioarele,
Luna
Cu mîna
Și prin noură să cauți cununa?..

— Cum să mi se pară, dragul meă tovarăș? Ia m'ai băgat în toate grozile morții, căci cuprins de amețală, nu măi știam unde mă gălesc și cit pe ce eraă să mă prăpădești.

— Ia așa am ameuțit și eă, stăpîne, cînd mî-ai dat cu frîul în cap să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urît și de frumos, și de bătrîn și de tînăr, și de slab și de puternic; de-aceea mă fac iar cum m'ai văzut în herghelie și de-acum înainte sînt gata să te întovărășesc ori unde mi-i poronci, stăpîne. Numai să-mi spuî dinainte cum să te duc, ca vîntul ori ca gîndul.

— De mi-i duce ca gîndul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vîntul, tu mi-i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.

— Bine, stăpîne. Acum sui pe mine fără grijă și hai să te duc unde vrei.

Fiul craiului încălecînd, îl netezește pe coamă și zice:

— Hai, căluțul meu!

Atunci calul zboară lin ca vîntul și cînd vîntul a aburit, iaca și ei la craiul în ogradă au sosit.

— Bun sosit la noi, voinice, zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ți l-ai ales?..

— Apoi dă, tată, cum a da tîrgul și norocul; am de trecut prin multe locuri și nu vreu să mă iee oamenii la ochi. M'oiu duce și eă cît călare, cît pe jos, cum oiă putea. Și zicînd aceste, pune tarnița pe cal, anină armele la oblînc, își ie merinde și bani de ajuns, schimburi în desagi și o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mîna tată-său, primind carte de la dînsul cătră împăratul, zice rămas bun fraților săi și a treia zi cătră sară pornește și el, mergînd în pasul calului. Și merge el și merge pînă ce inop-

tează bine. Și cînd prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului și fiul craiului, rădicînd buzduganul să dea, numai iaca ce aude glas de om zicînd:

— Dragul tatei, nu da, că eă sînt.

Atunci fiul craiului descălecă și tată-său, cuprînzîndu-l în brațe, îl sărută și-i zise:

— Fătul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cine-va, bine ți-a priit, iară de-ai făcut'o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte că tu ești vrednic de împărat. Numai ține bine minte sfatul ce-ți dau: în călătoria ta ai să ai trebuință și de răi și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît îi putea; să n'ai de-a face cu dînșii, căci sînt foarte șugubeți. Și la toată întîmplarea călul, tovarășul tău, te-a mai sfătui și el ce ai să faci, că de multe primejdii m'a scăpat și pe mine în tinerețele mele! Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vre-odată.

Apoi desmierdînd calul, îi mai sărută de cîte-va ori pe amîndoi și le zice:

— Mergeți în pace dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe cînd ne-om mai vedea!...

Fiul craiului atunci încalecă și calul scuturîndu-se, mai arată-se odată tînăr cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și:

Se cam mai duc la împărăție
Dumnezeu să ne ție,
Ca cuvîntul din poveste
Înainte mult mai este.

Și merg ei o zi și merg două și merg patru-zeci și nouă, pînă ce de la o vreme le intră calea în codru și atunci numai iaca ce le iese înainte un om spin și zice cu îndrăzneală fiului de crai:

— Bun întilnișul, voinice! Nu ai trebuință de slugă la drum? Prin locurile ăstea e cam greu de călătorit singur; nu cum-va să-ți iasă vr'o dihanie ceva înainte și să-ți scurteze cărările. Eă cunosc bine pe aici și poate mă încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n'am, zise fiul craiului, uitîndu-se țintă în ochii spinului, dar acum deodată mă las în voia întîmplării; și apoi dînd pîntenii calului, pornește. Mai merge el înainte prin codru cit merge și la o strîmtoare numai iaca ce Spinul iar îi iese înainte, prefăcut în alte straie și zice cu glas suptiratec și necunoscut:

— Buna calea, drumețele.

— Bună să-ți fie inima, cum ți-î cătătura, ¹⁾ zise fiul craiului.

— Cit despre inima mea s'o dea Dumnezeu oricui, zice Spinul ofînd... Numai ce folos? Omul bun n'are noroc; asta-î știută; rogu-te să nu-ți fie cu supărare, drumețele, dar fiind-că a venit vorba de-așa, îți spun ca la un frate, că din cruda copilărie, slujesc prin străini, și incaltea nu mi-ar fi ciudă, cînd n'aș vrea să mă dau la treabă, căci cu munca m'am trezit. Dar așa muncesc, muncesc și nu s'alege nimica de mine; pentru că tot de stăpîni calici m'am avut parte. Și vorba ceea: la calic slujești, calic rămii. Cînd aș da odată peste un stăpîn cum

¹⁾ În Convorbiri: cătătura.

gîndesc eă, n'aș ști ce să-î fac să nu-l smintesc. Nu cum-va ai trebuință de slugă, voinice? Cum te văd sameni a avea său la rărunchi. De ce te scumpești pentru nimica toată, și nu-ți ieși o slugă vrednică, ca să-ți fie mină de ajutor la drum? Locurile a-cestea sint șugubețe; de unde știi cum vine întîmplarea, și Doamne ferește, să nu-ți cadă greu singur.

— Acum de-odată încă tot nu, zise fiul craiului cu mîna pe buzdugan; m'oiă mai sluji și eă singur, cum oiă putea. Și dînd iar pîntenii calului, pornește mai răpede. Și mergînd el tot înainte prin codri întunecoși, de la un loc se închide calea și încep a i se încurca cărările, în cit nu se mai pricepe fiul craiului acum, încotro să apuce și pe unde să meargă.

— Ptiu, drace, iaca în ce încurcătură am intrat. Asta-î mai rău de cit poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu tîrg, nici tu nimica. De ce mergi înainte numai peste pustietăți dai; par'că a pierit sămînța omenească de pe fața pămîntului. Îmi pare rău că n'am luat măcar Spinul cel de-al doilea cu mine. Dacă s'a aruncat în partea mîne-sa ce-î vinovat el? Tata așa a zis, însă la mare nevoie, ce-î de făcut? Vorba ceea: rău-î cu rău, dar e mai rău fără rău. Si tot horhăind el cînd pe o cărare, cînd pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese spinul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și prefăcîndu-și glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicînd:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat. Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine de n'ai apucat a coborî pri-

porul ista, că ierași prăpădit. Ia colo de-vale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu mai dăunăzi, cît mă vezi de voinic, de-abia am scăpat de dînsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori dacă ai de dus înainte, ie-ți în ajutor pe cine-va. Chiar și eu m'aș tocmi la d-ta, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-oiu spune drept: tata m'a dat în grijă cînd am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît oiū putea; să n'am de-a face cu dînșii nici în clin nici în mîneacă; și dacă n'ai fi Spîn bucuros te-aș tocmi.

— Hei, hei, călătorule, dacă ți-i vorba de-așa ai să-ți rupi ciochinele umblînd și tot n'ai să găsești slugă, cum cauți d-ta, că pe-aici sînt numai oameni spîni. Ș'apoi cînd este la adicălea, te-aș întreba ca ce fel de zăticneală ai putea să întîmpini din pricina asta? Pe semne n'ai auzit vorba ceea: că, de păr și de coate goale nu se plînge nimene. Și cînd nu sînt ochi negri, săruți și albaștri! Așa și d-ta: mulțamește lui Dumnezeu că m'ai găsit și tocmește-mă. Și dacă-i apuca odată a te deprinde cu mine, știu bine, că n'am să pot scăpa ușor de d-ta, căci așa sînt eu în felul meu, știu una și bună: Să-mi slujesc stăpînul cu dreptate. Hai, nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Și cînd ai avea încaltea un cal bun, calea-valea, dar cu smîrțogul ista îți dug vergile.

— Apoi dă, Spînule, nu știu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sînt deprins a asculta

de tată și tocmindu-te pe tine, par'că-mi vine nu știu cum. Dar fiind-că mi-aș mai ieșit pînă acum înainte încă doi Spîni și cu tine al treilea, apoi mai îmi vine a crede că aiasta-i țara Spînilor și n'am încotro; mort, copt trebuie să te ieș cu mine, dacă zici că știu bine locurile pe aici. Și din două vorbe fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată Spînul. Și mergînd ei o bucată bună, Spînul se preface că-i e sete și cere plosca cu apă de la stăpînu-său. Fiul craiului i-o dă și Spînul cum o pune la gură, pe loc o și ia oțerindu-se, și varsă toată apa dintr'însa. Fiul craiului zice atunci supărat:

— Dar bine, Spînule, de ce te apuci? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Și pe arșița asta o să ne uscăm de sete.

— Să avem iertare stăpîne! Apa era bihilită și ne-am fi putut bolnăvi. Cit despre apă bună, nu vă îngrijiți; acuș avem să dăm peste o fîntină cu apă dulce și rece ca ghiața. Acolo vom poposi puțin, oiū clătări plosca bine ș'oiū umple-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sînt fîntini, și din partea apei, mi se pare că i-om duce dorul. Și cîrnind pe-o cărare, mai merg ei oleacă înainte pînă ce ajung într'o poiană și numai iaca ce dau de-o fîntină cu ghizdele de stejar și cu un capac deschis în latură. Fîntina era adîncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborît pînă la apă.

— Ei, ei! Spînule, acum să te văd cît ești de vrednic, zise fiul craiului. Spînul atunci zimbește

puțin și coborîndu-se în fîntină, umple întîi plosca și-o pune la șold. Apoi, mai stînd acolo în fund pe scară, aproape de fața apei zice:

— Ei! da ce răcoare-î aici:

Chima răului,
Pe malul pîriului!

Îmi vine să nu mai ies afară. Dumnezeu să ușureze păcatele celui cu fîntina, că bun lucru a [mai] făcut. Pe arșițele ăstea o răcoreală ca asta mult plătește!

Mai șede el acolo puțin și apoi iese afară, zicînd:

— Doamne, stăpîne, nu știî cît mă simțesc de ușor, par'că îmi vine să zhor, nu altă-ceva. Ea vîră-te și d-ta oleacă, să vezi cum ai să te răcorești: așa are să-ți vie de îndămînă după asta, de are să ți se pară că ești ușor cum îi pana...

Fiul craiului, boboc în felul său la trebî de aieste, se potrivește Spînului și se bagă în fîntină, fără să-î¹⁾ trăsnească prin minte, ce i se poate întîmpla. Și cum sta el acolo de se răcorea, Spînul face tranc! capacul pe gura fîntinei, apoi se suie de-asupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean, ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit, n'ai scăpat. Ei, că bine mi te-am captușit! Acum să-mi spuî tu cine ești, de unde vii, și încotro te duci, că de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului, ce era să facă? Îi spune toate cu de-amănuntul, căci dă, care om nu ține la viață înainte de toate?

— Bine; atîta am vrut să aflu din gura ta, pui!

¹⁾ In Convorbiri: să-l.

de viperă ce mi-ai fost, zice atuncî Spînul; numai cată să fie așa, că de te-oiu prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putea să te omor, în voia cea bună, dar mi-î milă de tinerețele tale.... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atuncî jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău, că mi-î da ascultare și supunere întru toate, chiar și'n foc de ți-aș zice, să te aruncî. Și de azi înainte, eū să fiū în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu sluga mea; și atîta vreme să ai a mă sluji, pînă cînd îi muri și iar îi înviē. Și ori unde vei merge cu mine, nu care cum-va să bleștești din gură cătră cine-va, despre ceea ce-a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pămîntului. Îți place așa să mai trăești, bine de bine! iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să-ți fac...

Fiul craiului, văzîndu-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsîndu-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atuncî Spînul pune mîna pe cartea, pe bani și pe armele fiului de crai și le ia la sine, apoi îl scoate din fîntină și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluirea jurămîntului, zicînd:

— De-acum înainte să știî că te chiamă *Harap Alb*; aista ți-î numele și altul nu. După aceasta încălecă fie-care pe calul său și pornesc, Spînul înainte ca stăpîn, Harap Alb în urmă ca slugă, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Și merg ei și merg cale lungă să le-ajungă, tre-

cînd peste nouă mări, peste nouă țări și peste nouă ape mari și într'o tîrzie vreme ajung la împărăție.

Și cum ajung, Spînul se înfățișază înaintea împăratului, cu cartea din partea craiului. Și împăratul Verde cetind cartea, are de bucurie, că i-a venit nepotul, și pe dată îl și face cunoscut curții și fetelor sale, care îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de craiu și moștenitor al împăratului.

Atunci Spînul, văzînd că i s'a prins minciunile de bune, chîamă la sine pe Harap Alb și-i zice cu asprime :

— Tu să șezi la grajd, nedeslipit și să îngrijești de calul meu ca de ochii din cap, că de-oiu veni pe acolo și n'oiu găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar pînă atunci na-ți o palmă, ca să îți minte ce ți-am spus. Băgat-ai în cap vorbele mele ?

— Da, Stăpîne, zise Harap Alb, lăsînd ochii în jos... Și ieșînd pornește la grajdîu.

Cu asta a voit Spînul să-și arate arama și să facă pe Harap Alb ca să-i iee și mai mult frica.

Fetele împăratului, întîmplîndu-se de față cînd a lovit Spînul pe Harap Alb, li s'a făcut milă de dînsul și auzis Spînului cu binișorul :

— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alții, ar trebui să avem milă de dînșii, că și ei, sărmanii, sînt oameni !

— Hei, dragele mele vere, zice Spînul cu vicleania lui obicinuită; d-voastră încă nu știți ce-i pe lume. Dacă dobitoacele n'ar fi fost înfrîmate, de

demult ar fi sfîșiet pe om și trebuie să știți că și între oameni, cea mai mare parte, sînt dobitoace, care trebuiesc ținuți din frîu, dacă ți-i voea să faci treabă cu dînșii.

Ei apoi... zi că nu-i lumea de-apoi. Să te ferească Dumnezeu, cînd prinde mămăliga coajă. Vorba ceea :

Dă-mi Doamne ce n'am avut,
Să mă mier ce m'a găsit.

Fetele atunci auzit altă vorbă, dar din inima lor nu s'a șters purtarea necuviincioasă a Spînului, cu toate îndreptările și înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de-a face cu răutatea. Vorba ceea :

Vița de vie, tot învie,
Iară vița de boz, tot răgoz.

Și din ceasul acela, auzi început a vorbi ele în de ele, că Spînul de fel nu samănă în partea lor, nici la chip nici la bunătate; și că Harap Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și samănă a fi mult mai omenos. Pe semne inima le spunea, că Spînul nu le este văr și de aceea nu-l puteau mistui. Așa îl urise de tare acum, că dacă ar fi fost în banii lor, s'ar fi lepădat de Spîn, ca de Ucigă-l-Crucea. Dar nu aveau ce se face de împăratul, ca să nu-i aducă supărare.

Amu întru una din zile, cum ședea Spînul la ospăț împreună cu moșu-său, cu verele sale și cu alții, cîți se întîmplase, li s'a adus mai la urmă în masă și niște sălăți foarte minunate. Atunci împăratul zice Spînului :

— Nepoate, mai mîncat-ai sălăți de aceste de cînd ești ?

— Ba nu, moșule, zice Spînul ; tocmai eram să vă întreb de unde aveți, că tare-s bune!... O haraba întreagă aș fi în stare să mănînc și par'că tot nu m'aș sătura.

— Te crede moșul, nepoate, dar cînd ai ști cu ce greutate se capătă! Pentru-că numai în grădina ursului, dacă-î fi auzit de dînsa, se află sălăți de aceste și mai rar om, care să poată lua dintr'însele și să scape cu viață. Intre toți oamenii din împărăția mea numai un pădurariu se bizuește la treaba asta. Și acela, el știe ce face, ce drege, de-mi aduce din cînd în cînd așa cîte puține de poftă.

Spînul, voind să piardă acum pe Harap Alb cu orî-ce preț, zise împăratului :

— Doamne, moșule, de nu mi-a aduce sluga mea sălăți de aceste și din piatra seacă, mare lucru să fie!

— Ce vorbești, nepoate, zise împăratul ; unul ca dînsul, și încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă ? Doar de ți-i greu de viața lui.

— Ia las' moșule, nu-i duce grija : pun rămășag că are să-mi aducă sălăți întocmai ca aceste și încă multe, că știu eu ce poate el.

S'odată chiamă Spînul pe Harap Alb și-i zice răstit :

— Acum degrabă să te duci cum îi ști tu și să-mi aduci sălăți de aceste din grădina ursului. Hai, ieși răpede și pornește, că nu-i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de alt-fel, că nici în borta șoarecului nu ești scăpat de mine.

Harap Alb iese mîhnit, se duce în grajd și începe a-și netezi calul pe coamă, zicînd :

— Ei, căluțul meu, cînd ai ști tu în ce năcaz am intrat! Sfînt să fie rostul tătine-meu, că bine m'a învățat! Așă-i, că dacă n'am ținut samă de vorbele lui, am ajuns slugă la dîrloagă și acum, vrînd nevrînd, trebuie s'ascult că mi-i capul în primejdie.

— Stăpîne, zise atunci calul, de-acum înainte orî cu capul de piatră, orî cu piatra de cap, tot atîta-î ; fii odată bărbat și nu-ți face voie rea. Încalecă pe mine și hai ! Știu eu unde te-oî duce și mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și din aceasta!

Harap Alb mai prinzînd oleacă la inimă, încalecă și se lasă în voia calului, unde a vrea el să-l ducă.

Atunci calul pornește la pas, pînă ce iese mai încolo, ca să nu-i vadă nimene. Apoi își arată puterile sale, zicînd :

— Stăpîne, ține-te bine pe mine, că :

Am să zbor lin ca vîntul,
Să cutrierăm pămîntul.

Mare-i Dumnezeu și meșteru-i dracul. Helbet ! vom putea veni de hac și spînului celuia ; nu-i e vremea trecută.

Și odată zboară calul cu Harap Alb pînă la nourî, apoi o ia de-a curmezișul pămîntului :

Pe deasupra codrilor,
Peste vîrfurile munților,
Peste apa mărilor.

Și după aceea se lasă încet-încet, într'un ostrov mîn-

dru din mijlocul unei mări, lângă o căsuță singuratică, pe care era crescut niște mușchiu pletos de o podină de gros, moale ca mătasa și verde ca buretecul.

Atunci Harap Alb descalecă și spre mai mare mirarea lui, numai iaca-l întimpină în pragul ușei cerșitoarea, căreia-i dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap Alb, așa-i că ai venit la vorbele mele? că: deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om. Află acum, că eu sînt sfînta Duminecă și știu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spînul vrea să-ți răpuie capul cu ori-ce chip și de-aceea te-a trimis să-i aduci sălăți din grădina ursului; dar i-or da ele odată pe nas... Rămii aici în astă noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap Alb rămîne bucuros, mulțămînd sfîntei Dumineci pentru buna găzduire și îngrijirea ce are de el.

— Fii încredințat că nu e, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap Alb, zice sfînta Duminecă ieșînd și lăsîndu-l în pace să se liniștească.

Și, cum iese sfînta Duminecă afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ia mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fîntina din grădina ursului, care fîntină era plină cu apă pînă în gură. Și mai stînd sfînta Duminecă oleacă în prejma fîntinei, numai iaca ce vede că vine ur-

sul cu o falcă în ceriu și cu una în pămînt, mormăind înfricoșat. Și cum ajunge la fîntină, cum începe a bea lacom la apă și a-și linge buzele de dulceața și bunătațea ie. Și mai stă din băut și iar începe a mornăi; și iar mai bea cîte un răstimp și iar mornăiește, pînă ce de la o vreme încep a-i slăbi puterile și cuprins de amețală, pe loc cade jos și adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dînsul.

Atunci sfînta Duminecă vîzîndu-l așa, într'o clipă se duce și deșteptînd pe Harap Alb chiar în miezul nopței, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să și dai de grădina ursului. Atunci sai răpede înlăuntru, de-ți ia sălăți într'ales și cîte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus e, la cale. Dar la toată întimplarea, de-i vedea și-i vedea că s'a trezit și năvălește la tine, zvirle-i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cît îi putea.

Harap alb face cum îi zice sfînta Duminecă. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într'ales și leagă o sarcină mare, mare, cît pe ce să n'o poată ridica în spinare. Și cînd să iasă cu dînsa din grădină, iaca ursul se trezește și după dînsul, Gavri! Harap Alb dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fugi cît ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la sfînta Duminecă, scăpînd cu obraz curat.

După aceasta, Harap Alb mulțămînd sfîntei Dumineci pentru binele ce i-a făcut, îi sărută mina, apoi

își ia sălățile și încălecînd pornește spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Și mergînd tot cum s'a dus, de la o vreme ajunge la împărăție și dă sălățile în mina Spînului.

Împăratul și fetele sale văzînd aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci spînul zice îngînfat:

— Ei, moșule, ce mai zici?

— Ce să zic, nepoate? Ia cînd aș avea o slugă ca aceasta, nu i-aș trece pe dinainte.

— D'apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? Numai de vrednicia lui, zise Spînul; căci alt-fel nu-l mai luam după mine ca să-mi încurc zilele.

* * *

La vr'o cite-va zile după aceasta, împăratul arată Spînului niște pietre scumpe, zicînd:

— Nepoate, mai văzut-ai pietre nestimate așa de mari și frumoase ca aceste, de cînd ești?

— Am văzut eă, moșule, felurite pietre scumpe, dar ca aceste drept să-ți spun, n'am văzut. Oare pe unde se pot găsi așa pietre?

— Pe unde să se găsească, nepoate? Ia în pădurea Cerbului. Și cerbul acela este bătut tot cu pietre scumpe, mult mai mari și mai frumoase de cît aceste. Mai întii ci-că are una în frunte, de strălucește ca un soare. Dar ¹⁾ nu se poate apropie nimeni de cerb; căci este solomonit și nici un fel de armă nu-l prinde; însă el, pe care l-a zări, nu mai scapă cu viață. De-aceea fuge lumea de dinsul de-și

¹⁾ De aici și pînă la pag. 317 îndreptările s'au făcut după manuscrisul lui Creangă.

scoate ochii; și nu numai atîta, dar chiar cînd se uită la cine-va, fie om sau ori-ce dihanie a fi, pe loc rămîne moartă. Și ci-că o mulțime de oameni și de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui, numai din astă pricină; se vede că este solomonit, întors de la țită sau dracul mai știe ce are, de-i așa de primejdios. Dar cu toate aceste trebuie să știi, nepoate, că unii oameni îs mai al dracului de cît dracul; nu se astimpără nici în ruptul capului; măcar că aū pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă nu l-or pute gâbui cum-va? Și care din ei are îndrăzneală mare și noroc și mai mare, umblînd pe acolo, găsește din întimplare cite o piatră de aceste, picată de pe cerb, cînd se scutură el la șapte ani odată, și apoi acelui om nu-i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce piatra la mine și i-o plătesc cît nu face; ba încă sînt bucuros că o pot căpăta. Și află, nepoate, că asemenea pietre fac podoaba împărăției mele; nu se găsesc altele mai mari și mai frumoase de cît aceste la nici o împărăție, și de-aceea s'a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulți împărați și crai înadins vin să le vadă și li-i de-a mirarea de unde le am.

— Doamne, moșule, zise atunci Spînul: să nu te superi, dar nu știu ce fel de oameni tricoși aveți pe aici... Eū pun rămășag pe ce vrei, că sluga mea are să-mi aducă pielea cerbului aceluia, cu cap cu tot, așa împodobit cum este.

Ș'odată chiamă Spînul pe Harp Alb și-i zice: du-te în pădurea Cerbului, cum îi ști tu, și măcar fă pe dracul în patru sau ori ce-i face, dar numai decît să-mi aduci pielea cerbului cu cap cu tot, așa bătute cu pietre

scumpe, cum se găesc. Și doar te-a împinge păcatul să clintești vre-o piatră din locul său, iară mai ales cea mare din fruntea cerbului, c'apoî atita ți-i leacul. Hai pornește, iute, că nu-i vreme de pierdut.

Harap Alb, vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavînd încotro iese mîhnit, se duce iar în grajd la cal și netezindu-l pe coamă, [ii] zice:

— Dragul meu căluț, la grea belea m'a vîrit iar Spînul. De-oiu mai scăpa și din asta cu viață, apoî tot mai am zile de trăit. Dar nu știu, zeu, la cît mi-a sta norocul.

— Nu-i nimica, stăpîne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belelele curg gîrlă. Poate ai primit poroncă să jupești piatra morii și să aduci pielea la împărăție?

— Ba, nu, căluțul meu; alta și mai înfricoșată, zise Harap Alb.

— Vorbă să fie, stăpîne, că tocmai-i gata, zise calul. Nu te teme, știu eu năzdrăvăni de ale Spînului; și să fi vrut, dedemult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-și mai joace calul. Ce gîndești? Și unii ca aceștia sunt trebuitori pe lume cîte-odată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte... Zi și d-ta, că ai avut să tragi un păcat strămoșesc. Vorba cea: «Părinții mănîncă aguridă și fiilor li se strepezesc dinții.» Hai, nu mai sta la gînduri; încalecă pe mine și pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că mare-i puterea lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei? Ce-i e scris omului, în frun-

te-i e pus. Dor mare-i Cel-de-sus! S'or sfirși ele și aceste de la o vreme.

Harap Alb atunci încalecă și calul pornește la pas, pînă ce iese mai încolo departe, ca să nu-i iee lumea la ochi. Și apoî încordîndu-se și scuturîndu-se odată voinicește, iară-și arată puterile sale zicînd:

— Ține-te zdravăn, stăpîne, că iar am să zbor:

În înaltul Ceriului,
Văzduhul pămîntului;
Pe de-asupra codrilor,
Peste vîrfurile munților;
Prin ceața măgurilor,
Spre noianul mării;
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor,
Din ostrovul florilor.

Și zicînd aceste, odată și zboară cu Harap Alb

În înaltul Ceriului,
Văzduhul pămîntului;

și o ie de-acurmeziș:

De la nouri cătră soare
Pintre lună și luceferi,
Stele mîndre lucitoare.

și apoî se lasă lin ca vîntul:

În ostrovul florilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor.

Și cînd vîntul a aburit, iaca și ei la sfînta Duminică iar a sosit. Sfînta Duminică era acasă, și cum a văzut pe Harap Alb poposind la ușa ei, pe loc l'a întimpinat și i-a zis cu blîndețe:

— Ei, Harap Alb, așa-i că iar te-a ajuns nevoia de mine?

— Așa este, măicuță, răspunse Harap Alb, cufundat în gânduri și galbăn la față, de parcă-i luase pînza de pe obraz. Spînul vrea să-mi răpuie capul cu ori-ce preț. Și de-aș muri mai degrabă să scăp odată de zbucium; de cît așa viață, mai bine moarte de o mie de ori.

— Vai de mine și de mine, Harap Alb, zise sfînta Duminică, par'că nu te-aș fi crezut așa slab de înger, dar după cît văd, ești mai fricos de cît o femeie. Hai, nu mai sta ca o găină plouată. Rămii la mine în astă noapte și ț'oîu da eū vr'un ajutoriū. Mare-i Dumnezeū! N'a mai fi el după gîndul Spînului. Însă mai rabdă și tu, fătul meū, că mult ai avut de răbdat și puțin mai ai. Pîn'acum ți-a fost mai greū, dar de acum înainte tot așa are să-ți fie, pînă ce-i ieși din slujba Spînului, de la care ai să tragi încă multe năcazuri, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

— Poate așa să fie, măicuță, zise Harap Alb, dar prea multe s'au îngămădit de odată pe capul meū.

— Cite a dat Dumnezeū, Harap Alb, zise sfînta Duminică; așa a trebuit să se întîmple și n'ai cui bănuī: pentru că nu-i după cum gîndește omul, ci-i după cum vre Domnul. Cînd vei ajunge și tu odată mare și tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a firapăr și vei crede celor asupriți și necăjiți; pentru-că știu acum ce e necazul. Dar pînă atunci mai rabdă, Harap Alb, căci cu răbdarea îi frigī pielea...

Harap Alb ne mai avînd ce zice, mulțemește lui Dumnezeū și de bine și de rău, și sfînteī Duminicī pentru buna găzduire și ajutorul făgăduit.

— Ia, acum mai vii de-acasă, fătul meū. Zică cine-a zice și cum a vre să zică, dar cînd este să dai peste păcat, dacă-i înainte te silești să-l ajungi, iară dacă-i în urmă stai și-l aștepti. Mă rog, ce mai la deal la vale? Așa e lumea asta, și de-ai face, ce-ai face, rămîne cum este ea; nu poți s'o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: «Zi-i lume și te mîntuie». Dar ia să lăsăm toate la o parte, și pînă la una alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul, că Spînul te-a fi așteptînd cu nerăbdare. Și dă! stăpîn nu-i? Trebuie să-l ascuți. Vorba ceea: «Leagă calul unde zice stăpînul».

Și odată scoate sfînta Duminică obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă Barba-Cot, de unde le avea, și dindu-le lui Harap Alb, zice:— Ține aceste, că au să-ți fie de mare trebuință, unde mergem. Și chiar haidem cu ajutorul Domnului, să isprăvim odată și trebușoara asta.

Și pe la cîntatul cucoșilor, se ie Sfînta Duminică împreună cu Harap Alb și se duc în pădurea cerbului. Și cum ajung în pădure, sapă o groapă adîncă de un stat de om, lîngă un izvor, unde în fie-care zi pe la amiază venia cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc și dormia cît un beiū, pînă ce asfinția soarele. Și după aceea, sculîndu-se o lua în porneală și nu mai da pe la izvor iar pînă a doua zi pe la amiază.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise sfînta Duminică. Tu, Harap Alb rămii aici într'insa toată ziua și iaca ce ai de făcut: pune-ți obrăzarul cum se pune, iară sabia să n'o slăbești din mînă; și

deamiază cînd a veni cerbul aici la izvor să bea apă, și s'a culca ș'a adormi cu ochii deschiși, cum i-i feliușagul, tu îndată ce li-i auzi horăind, să ieși încetiușor și să potrivești așa, ca să-i zbori capul dintr'oa singură lovitură de sabie și apoi repede să te arunci în groapă și să șezi acolo într'insa pînă după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige pînă atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugăminteaa lui și să te ițești la dînsul, că are un ochi otrăvit și cînd l-a pironi spre tine, nu măi trăești. Inșă cum a asfinți soarele, să știi că a murit cerbul. Și atunci să ieși fără frică, să-i jupești pielea, iară capul să-l ieși așa întreg, cum se găsește și apoi să vii pe la mine.

Și așa sfînta Duminică se ie și se întoarnă singură acasă, iară Harap Alb rămîne de pîndă în groapă. Și cînd pe la amiază, numai iaca ce aude Harap Alb un muget înădușit: Cerbul venea boncăluind. Și ajungînd la izvor, odată și începe a be hilpav la apă rece: apoi măi boncăluiește și iar măi be cite un restimp, și iar măi boncăluiește și iar măi be, pînă ce nu măi poate. După aceea începe a-și arunca țernă după cap, ca buhaiul și apoi scurmînd de trei ori cu piciorul în pămînt se tologește jos pe pajiște, acolo pe loc; măi rumegă el cit măi rumegă și pe urmă se așternă pe somn și unde nu începe a mîna porcii la jir.

Harap Alb cum îl aude horăind, iese afară încetiușor și cînd îl croiește odată cu sabia pe la mijlocul gîtului, îi și zboară capul cit colo de la trup și apoi Harap Alb se aruncă fără sine în groapă, după

cum îl povățuise sfînta Duminică. Atunci sîngele cerbului odată a [și] început a curge gilgîind și a se răspîndi în toate părțile, îndreptîndu-se și năboind ¹⁾ în groapă peste Harap Alb, de cit pe ce era să-l înece. Iară capul cerbului zvîrcolindu-se dureros, striga cu jale, zicînd:

— Harap Alb, Harap Alb! De nume ț'am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieși numai oleacă, să te vad încaltea, vrednic ești de comoara ce ț'o las, și apoi să mori cu plăcere, dragul meu.

Dar Harap Alb tăcea molcum și de-abia își putea descleșta picioarele din sîngele închegat care era măi-măi să umple groapa.

În sfîrșit, măi strigă el, capul cerbului, cit măi strigă, inșă Harap Alb nici nu răspunde, nici se arată și de la o vreme se face tăcere. Și așa, după asfințitul soarelui, Harap Alb iese din groapă, jupește pielea Cerbului cu băgare de samă, să nu zmentească vre-o piatră din locul ei, apoi ie capul întreg așa cum se găsia și se duce la sfînta Duminică.

— Ei, Harap Alb, zise sfînta Duminică, așa-i că am scos'o la capăt și asta?

— Așa; cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al Sfinției voastre, răspunse Harap Alb, am izbutit ²⁾, măicuță, să facem și acum pe cheful Spînului, rămînere-aș păgubaș de dînsul să rămîn și să-l vad cînd mi-oi vede ceafa; atunci și nici atunci, că tare mi-i negru înaintea ochilor.

¹⁾ În manuscris a fost întăi cuvîntul «năbușind».

²⁾ În ms. e șters cuvîntul «izbutit» și înlocuit cu «hălăduit»; dar pe urmă s'a revenit tot la cuvîntul dintăi.

— Lasă-l Harap Alb, în plata lui Dumnezeu, că ș'a da el Spînul peste om vre-odată; pentru că nu-î nici o faptă fără plată, zise sfînta Duminică. Mergi de i le du și acestea, că i-or rămîne ele de cap odată.

Atunci Harap Alb, mulțemînd sfîntei Duminici, îi sărută mîna, apoi încalecă pe cal și pornește tot cum a venit, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este... Și pe unde trecea, lumea din toate părțile îl înghesuia, pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucia, de se părea că Harap Alb soarele cu el îl ducea.

Mulți crai și împărați ieșiau înaintea lui Harap Alb, și care din cotro îl ruga, unul să-i dea bănărit, cît a cere el; altul să-i dea fata și jumătate de împărăție; altul să-i dea fata și împărăția întreagă, pentru asemenea odoare; dar Harap Alb ca de foc se ferea și urmîndu-și calea înainte la stăpînu-său le ducea.

Și într-o zi, cum ședea Spînul împreună cu moșu-său și cu verele sale sus într'un foișor numai iaca ce zăresc în depărtare un sul de raze scînteitoare, care venea în spre dinșii; și de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de le fura vederile. Și deodată toată suflarea s'a pus în mișcare; lumea de pe lume fiind în mare nedumerire, alerga să vadă ce minune poate să fie? — Și cînd acolo cine era? — Harap Alb, care venea în pasul calului, aducînd cu sine pielea și capul cerbului, pre care le-au și dat în mîna Spînului.

La vederea acestei minunății, toți au rămas în-

cremeniți și uitîndu-se unii la alții, nu știau ce să zică? Pentru că în adevăr era și lucru de mirare!

Dar Spînul cu viclenia sa obicinuită, nu-și pierde cumpătul, și luînd vorbă, zice împăratului:

— Ei, moșule, ce mai zici? Adevăritu-s'au vorbele mele?

— Ce să mai zic, nepoate, răspunse împăratul uimit. Ia să am eu o slugă așa de vrednică și credincioasă ca Harap Alb, aș pune-o la masă cu mine, că mult prețuește omul acesta.

— Ba să-și pue pofta în cuiu, răspunse Spînul cu glas răutăcios. Asta n'aș face-o eu, de-ar mai fi el pe cît este; doar nu-î frate cu mama, să-l pun în capul cinstei. Eu știu, moșule, că sluga-î slugă și stăpînu-î stăpîn; s'a mîntuit vorba. Na, na na! d'apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aș fi mai luat cu mine? Hei, hei! Nu știți d-voastră ce poam'a dracului e Harap Alb aista. Pînă l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dînsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: frica păzește bostănăria. Alt stăpîn în locul meu nu mai face brînză cu Harap Alb, cît îi lumea și pămîntul. Ce te potrivești, moșule? Cum văd eu, d-ta prea întri în voea supușilor. De aceea nu-ți dau cerbiu pietre scumpe și urșii sălăți. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimene în borș; cînd văd că mîța face mărăzuri, ț'o strîng de coadă, de mîncă și mere pădurețe, căci n'are încotro... Dacă ț'a ajuta Dumnezeu, să mă rînduești mai de grabă în locul d-tale, îi vede, moșule dragă, ce prefacere are să ie împărăția; n'or mai șede lucrurile tot așa moarte,

cum sînt. Pentru că ştii vorba ceea: Omul sfinţeşte locul.... Fost-ai şi d-ta la tinereţe, nu zic, dar acum îţi cred; dă, bătrîneţe nu-s? cum n'or sta trebile baltă!

În sfîrşit Spînul îi mergea gura ca pupăza, de-a ameuţit pe împăratul, în cît a uitat şi de Harap Alb şi de cerb şi de tot.

Fetele împăratului însă priveau la verişor... cum priveşte cînele pe miţă şi li era drag ca sarea în ochi, pentru că le spunea inima, ce om fără de lege este Spînul. Dar cum erau să iasă ele cu vorba înaintea tatălui lor? Spînul n'avea de cine... Vorba ceea: găsisse un sat fără cîni şi se primbla fără băţ, că altă, ce pot să zic?

* * *

La vr'o cîte-va zile după asta, împăratul făcu un ospăţ foarte mare în cinstea nepotu-seu, la care ospăţ au fost poftiţi cei mai străluciţi oaspeţi: împăraţi, crai, voivozi, căpitanii oştirilor, mai marii oraşelor şi alte feţe cinstite.

În ziua de ospăţ, fetele împăratului s'au pus cu rugăminte pe lîngă Spîn, să dea voe lui Harap Alb, ca să slujască şi el la masă. Spînul neputîndu-le strica hatirul, chiamă pe Harap Alb de faţă cu dînesele, şi-i învoi aceasta, însă cu tocmală ca în tot timpul ospăţului să stee numai la spatele stăpînu-său şi nici măcar să-şi rădice ochii la ceilalţi meseni, că de l-oîu vede obraznicindu-se cum-va, acolo pe loc îi şi taiu capul».

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică, zise

Spînul arătînd lui Harap Alb tăiuşul paloşului, pe care jurase credinţă şi supunere Spînului la ieşirea din fîtină.

— Da, stăpîne, răspuse Harap Alb cu umilinţă; sînt gata la poronca Luminării Voastre.

Fetele împăratului au mulţemit Spînului şi pentru atîta.

Amu, tocmai pe cînd era temeul mesei şi oaspeţii tot gustînd vinul de bun, începuse a se chiurchiului cîte oleacă, numai iaca o pasere măiastră se vede bătînd la fereastă şi zicînd cu glas muieratic:

— Mîncăţi, beţi şi vă veseliţi, dar de fata împăratului Roş nici nu gîndiţi!

Atunci de-odată tuturor mesenilor pe loc li s'a stricat cheful şi au început a vorbi, care ce ştiea şi cum îi ducea capul: unii spuneau că împăratul Roş avînd inimă haină nu se mai satură de a vărsa sînge omenesc; alţii spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită şi că din pricina ei se fac atîtea jertfe; alţii întăreau spusele celorlalţi zicînd, că chiar ea ar fi venit în chip de pasere de a bătut acum la fereastă, ca să nu lese şi aici lumea în pace. Alţii ziceau, că ori cum ar fi, dar paserea aceasta nu-i lucru curat şi că trebuie să fie un trămis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alţii mai fricoşi îşi stupeau în sin, menind'o ca să se întoarcă pe capul aceluia care a trămis-o. În sfîrşit unii spuneau într'un fel, alţii în alt fel şi multe se ziceau pe sama fetei împăratului Roş, dar nu se ştia care din toate acele vorbe este cea adevărată.

Spînul, după ce-î ascultă pe toți cu luare aminte, clătină din cap și zise:

— Rău e cînd ai a face tot cu oameni, care se tem și de umbra lor. D-voastră, cinstiți oaspeți, se vede că pașteți boboci, de nu vă pricepeți al cui fapt e acesta.

Și atunci Spînul repede își ațintește privirile asupra lui Harap Alb și nu știu cum îl prinde zimbînd.

— Așa... slugă vicleană, ce-mi ești? Vra să zică tu ai știință de asta și nu mi-ai spus? Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului Roș, de unde știi și cum îi ști tu. Hai, pornește! Și nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe fața pămîntului.

Atunci Harap Alb eșind plin de mihnire, se duce în grajd la cal și netezîndu-l pe coamă și sărutîndu-l, zice:

— Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m'a băgat iar Spînul. Amu a scornit alta: ci-că să-î aduc pe fata împăratului Roș, de unde-oiu ști. Asta-î curat vorba ceea:

Poftim pungă la masă,
Dacă ț'ai adus de-acasă...

Se vede că mi s'a apropiat funia la par. Cine știe ce mi s'a mai întîmpla! Cu Spînul tot am dus-o, cum am dus-o, cîne-cînește, pînă acum. Dar cu omul roș nu știu zeu, la cît mi-a sta capul. Ș'apoi unde s'a fi găsin_d acel împărat Roș și fata lui, care ci-că este o farmazoană cumplită, numai cel de pe coamoară a fi știind! Par'că dracul vrăjește, de n'apuc bine a scăpa din una și daū peste alta. Se vede că

m'a născut mama într'un ceas rău, saū nu știu cum să mai zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine, ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste... Dar m'am deprins a tirî după mine o viață ticăloasă. Vorba ceea: să nu dea Dumnezeu omului, cit poate el suferi.

— Stăpîne, zise atunci calul, nechezind cu înfocare; nu te mai olicăi atîta. După vreme rea a fi el vrodată și senin. Dac'ar sta cine-va să-și facă samă de toate cele, cum chitești d-ta, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morți pe toate cărările... Nu fii așa de nerăbdătoriu! De unde știi, că nu s'or schimba lucrurile în bine și pentru d-ta! Omul e datoriu să se lupte cit a pute cu valurile vieții, căci știi că este-o vorbă: nu aduce anul, ce aduce ceasul. Cînd sînt zile și noroc, treci prin apă și prin foc și din toate scăpi nevătămat. Vorba cîntecului:

Fă-mă mamă cu noroc
Și macar m'aruncă'n foc.

Las' pe mine, stăpîne, că știu eu pe unde te-oiu duce la împăratul Roș; pentru că m'aū mai purtat odată 'păcatele pe acolo, cu tată-tău, în tinerețele lui.—Hai, încalecă pe mine și ține-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici de pe loc, în ciuda Spînului, ca să-î punem venin la inimă.

Harap Alb atunci încalecă și calul nechezind odată puternic, zboară cu dînsul:

În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului,

și o ie de-a curmeziș:

De la nourî cătră soare,
Pintre lună și luceferî,
Stele mîndre lucitoare.

Și apoi de la o vreme începe a se lăsa lin ca vîntul și luînd de-a lung pămîntul, merg spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Dar, ia să vedem, ce se mai petrece la masă, după ducerea lui Harap Alb?

— Hei, hei! zise Spînul în sine, tremurînd de ciudă: nu te-am știut eă că-mi ești de-aceștia, că de mult îți făceam felul!... Dar trăind și nemurind, te-oîu sluji eă, măi badeo!... Paloșul ista are să-ți știe de știre... Eî, vedeți, moșule și cinstiți meseni, cum hrănești pe dracul, fără să știi, cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eă un puîsor de om în felul meu, dar tot m'a tras Harap-Alb pe șfară? Bine-a zis, cine-a zis, că unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul războiă mai puternic.

Insfirșit împăratul, fetele sale și toți oaspeții rămaseră încremeniți. Spînul bodrogănind din gură nu știa cum să-și ascundă ura, iară Harap Alb, îngrijit de ce i s'ar mai pute întîmpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii și cu greu de străbătut.

Și cînd să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea și ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap Alb? Stă el oleacă și se sfătu-ește cu gîndul: «să trec peste dînsele, am să omor o mulțime; să dau prin apă, mă tem că m'oiă îneca cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, de cît să curm viața atitor gi-

zulițe nevinovate». Și zicînd Doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece înot dincolo la cela mal fără primejdie și apoi își ie drumul înainte. Și cum mergea el, numai iaca i se înfășoază o furnică zburătoare zicînd:

— Harap Alb, fiindcă ești așa de bun de ț'a fost milă de viața noastră, cînd treceam pe pod și nu ne-ai stricat veselia, vreă să-ți fac și eă un bine: na-ți aripa asta și cînd îi ave vr'odată nevoie de mine, să dai foc aripei și atunci eă împreună cu tot neamul meu avem să-ți venim întru ajutoriă.

Harap Alb, strîngînd aripa cu îngrijire, mulțemește furnicei pentru ajutorul făgăduit și apoi pornește tot înainte.

Și mai merge el cît merge, și numai iaca ce aude o biziitură înădușită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica; se uită în stînga, nici atita; și cînd se uită în sus, ce să vadă? Un roiă de albine se invîrteaă în zbor pe de-asupra capului său și umblaă bezmetice de colo pînă colo, neavînd loc unde să se așeze. Harap Alb, văzîndu-le așa, i se face milă de dînsele, și luîndu-și pălăria din cap o pune pe iarbă la pămînt, cu gura 'n sus, și apoi el se dă într'o parte. Atunci bucuria albinelor; se lasă jos cu toatele și se adună ciotcă în pălărie. Harap Alb aflîndu-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta și în stînga și nu se lasă pînă ce găsește un buștihan putregăios, il scobește cu ce poate și-i face urdiniș; după aceea așează niște țepuși într'insul, il freacă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala Sintă-Măriei și cu alte bu-

ruiene mirositoare și prielnice albinelor, și apoi luându-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumușel din pălărie în buștihan, îl întoarce binișor cu gura în jos, îi pune deasupra niște captălan, ca să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru și apoi lăsându-l acolo pe cîmp între flori, își caută de drum.

Și cum mergea el, mulțămît în sine pentru această facere de bine, numai iaca i se înfățișază înaintea crăiasa albinelor, zicîndu-i :

— Harap Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreă să-ți fac și eu un bine în viața mea : na-ți aripa asta, și cînd îi avea vre-odată nevoie de mine, aprinde-o și eu îndată am să-ți vin întru ajutor.

Harap Alb luînd aripa cu bucurie, o strînge cu îngrijire ; apoi mulțămînd crăieseii pentru ajutorul făgăduit, pornește, urmîndu-și calea tot înainte.

Mai merge el cit merge, și cînd la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care să pîrălea pe lingă un foc de două-zeci și patru de stinjenî de lemne și tot atunci striga cit îi lua gura, că moare de frig. Ș'apoi afară de aceasta omul acela era ceva de spăriet : avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălăzate. Și cînd sufla cu dînsule, cea de deasupra se răsfrîngea în sus peste scăfîrliia capului, iar cea de desupt atîrna în jos, de-î acoperea pîntecele. Și ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca mai groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dînsul că așa tremura de tare de par'că-l zghihuia dracul. Și dac'ar fi tremurat numai el, ce țî-ar fi fost ? Dar toată suflarea și

făptura de prin prejur îi ținea hangul : vîntul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicărau, pietrele țîpa, vreascurile țîuia și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veverițele, găvozdită una peste alta în scorburî de copaci, suflă în unghii și plîngeau în pumnî blăstămîndu-și ceasul în care s'au născut. Mă rog, foc de ger era ; ce să vă spun mai mult. Harap Alb numai o țîră cit a stat de s'a uîtat a făcut țurțuri la gură și neputîndu-și stăpîni rîsul, zise cu mirare :

— Multe mai vede omul acesta cit trăiește ! Măi tartorule, nu mîncă haram și spune drept, tu ești Gerilă ? Așă-i că tacî?... Tu trebuie să fii : pentru că și focul îngheață lingă tine, de arzuliă ce ești.

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zise atunci Gerilă tremurînd, dar unde mergî, fără de mine n'ai să poți face nimica.

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap Alb ; de-abia te-î mai încâlzi mergînd la drum, căci nu e bine, cînd stai locului.

Gerilă atunci se ie cu Harap Alb și pornesc împreună. Și mergînd ei o bucată înainte, Harap Alb vede altă drăcărie și mai mare : o namilă de om mîncă brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare, că crapă de foame.

— Ei apoi, să nu bufnești de rîs ? zise Harap Alb. Măi, măi, măi ! că multe-ți mai vād ochii. Pesemne c'aista-î Flămînzilă, foametea, sac fără fund, saū cine mai știe, ce pricopsală a fi, de nu-l mai poate sătura nici pămîntul.

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zice atunci Flămîn-

zilă, dar unde mergeți voi, fără de mine n'aveți să puteți face nici o ispravă.

— Dacă-î așa, hai și tu cu noi, zise Harap Alb, că doar n'am a te duce în spinare.

Flămînzilă atunci se ie după Harap Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergînd ei o postată, numai iaca Harap Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gîrlă, pe care umblau numai 500 de mori, și tot atunci striga în gura mare, că se usucă de sete.

— Măi! da al dracului onănie de om e și acesta, zise Harap Alb. Grozav burdăhan și nesățios gitlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pămîntului; mare ghiol de apă trebuie să fie în mațele lui! Se vede că acesta-î prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul secetei, născut în zodia rățelor și împodobit cu darul suptului.

— Rizi tu, rizi, Harap Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-î țîșni apa pe nări și pe urechi ca pe niște lăptoace de mori; dar unde vă duceți voi, fără de mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap Alb; de-abia nu te-î mai linciuri atîta în cele ape; îi scăpa de blăstămul broaștelor și-î da răgaz morilor să umble, că destul țî-ai făcut mendrele pînă acum. Ce doamne iartă-mă! îi face broaște în pîntece de atîta apă.

Setilă atunci se ia după Harap Alb și pornesc tuspatru înainte. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap Alb, altă minunăție și mai minunată: o schimonositură de om avea în frunte nu-

mai un ochi, mare cît o sită, și cînd îl deschidea, nu vedea nimica; da chior peste ce apuca. Iară cînd îl ținea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede cu dînsul și în mărunțiile pămîntului.

— Iaca, începu el a răcni ca un zmintit: toate lucrurile mi se par găurite ca sitișca și străvezii ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulțime nenumărată de văzute și nevăzute; văd iarba cum crește din pămînt; văd cum se rostogolește soarele după deal, luna și stelele cufundate în mare, copacii cu vîrfurile în jos, vitele cu picioarele în sus și oamenii umblînd cu capul între umere; văd în sfîrșit ceea ce n'aș mai dori să vadă nimene, pentru a-și osteni vederea: văd niște gurî căscate uitîndu-se la mine și nu-mi pot da samă, de ce vă mirați așa, mira-v'ați de... frumusețe-vă!

Harap Alb atunci se bate cu mîna peste gură și zice:

— Doamne ferește de omul nebun, că tare-î de jălit, sărmanul! Pe de-o parte-ți vine a ride și pe de alta îți vine a-l plînge. Dar se vede că așa l-a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta-î vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primar cu Chiorilă, nepot de soră lui Pindilă, din sat de la Chitulă, peste drum de Nimerilă, ori din tîrg de la Să'l-cați, megieș cu Căutați și de urmă nu-î mai dați. Mă rog, unu-î Ochilă pe fața pămîntului, care vede toate și pe toți, altfel de cum vede lumea cealaltă; numai pe sine nu se vede cît e de frumușel. Par'că-î un boț-chilimboț-boțit, în frunte cu un ochi, numai să nu-î fie de deochiu!

— Rizi tu, rizi, Harap Alb, zise atunci Ochilă,

uitîndu-se inchiorchioșat, dar unde te duci, fără de mine rău are să-ți cadă. Fata împăratului Roș nu se capătă așa de lesne, cum crezi tu. Din gardul Oancei ți-a da-o împăratul, dacă n'oiu fi și eă pe acolo.

— Hai și tu cu noi dacă vrei, zise Harap Alb, că doar n'avem a te duce de mîna, ca pe un orb.

Ochilă atunci se ia și el după Harap Alb, și pornesc tus-cinci înainte. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap Alb altă bizdăganie și mai și : o pocitanie de om umbla cu arcul după vînat paseri. Ș'apoi chitiți că numai în arc se încheia tot meșteșugul și puterea omului aceluia ? Ți-ai găsit ! Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai pe sus, de cît își poate dracul închipui : cînd voia, așa se lăția de tare, de cuprindea pămîntul în brațe. Și altă dată așa se deșira și se lungea de grozav, de ajungea cu mîna la lună, la stele, la soare și cît voia de sus. Și dacă se întimpla să nu nimerească paserile cu săgeata, ele tot nu scăpaū de dînsul ; și le prindea cu mîna din sbor, le răsucea gîtul cu ciudă și apoi le mîncea așa crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vrav de paseri dinainte și ospăta dintr'insele cu lăcomie ca un vultan hămisit. Harap Alb, cuprins de mirare, zice :

— Dar oare pe acesta cum mama dracului l-a fi mai chemînd ?

— Zi-i pe nume să ți-l spun, răspunse atunci Ochilă, zîmbind pe sub mustețe.

— Dar te mai duce capul, ca să-l botezi ? Să-i

zici Păsărilă... nu greșești ; să-i zici Lățilă... nici atita ; să-i zici Lungilă... asemenea ; să-i zici : Păsări-Lăți-Lungilă, mi se pare că e mai potrivit cu năravul și cu apucăturile lui, zise Harap Alb, îndușat de mila bietelor paseri. Se vede că acesta-i vestitul Păsări-Lăți-Lungilă, fiul săgetătorului și nepotul arcașului, briul pămîntului și scara ceriului, ciuma sburătoarelor și spaima oamenilor, că altfel nu te pricepi, cum să-i mai zici.

— Rizî tu de mine, rizî, Harap Alb, zise atunci Păsări-Lăți-Lungilă, dar mai bine ar fi să rizî de tine, căci nu știi ce păcat te paște. Chitești că fata împăratului Roș numai așa se capătă ? Poate n'ai știință ce vidmă de fată e aceea : cînd vrea, se face pasere măiastră, îți arată coada, și ie-i urma dacă poți. De n'a fi și unul ca mine pe acolo, de geaba vă mai bateți picioarele ducîndu-vă.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap Alb : de-abia mi-i lua pe Gerilă de țuluc și li-i purta cu nasul pe la soare, doar s'a încălzi cituș de cît și n'a mai clănțani atita din măsele, ca un cocostîrc de cei bătrîncioși, că par'că mă strînge în spate cînd îl vād așa.

Păsări-Lăți-Lungilă se ia atunci după Harap Alb și pornesc ei tus-șese înainte. Și pe unde treceaū, pîrjol făceaū : Gerilă potopea pădurile prin ardere ; Flămînzilă mîncea lut și pămînt amestecat cu humă, și tot striga că moare de foame ; Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbăteaū peștii pe uscat și țipa șerpele în gura broaștei de secetă

mare, ce era pe acolo; Ochilă vedea toate cele, ca dracul, și numai înghețai ce da dintr'însul:

Că e laie,
Că-i bălac;
Că ie ciută,
Că-i cornută.

Mă rog, nebunii de-a lui:

Cîte'n lună și în stele
De-ți venea să fugi de ele;
Sau să rizi ca un nebun,
Credeți-mă, ce vă spun.

În stîrșit, Păsări-Lăți-Lungilă ademenea zburătoarele, — și jumulite, nejumulite, și le păpa pe rudă pe sămînță, de nu se mai stăvea nimene cu păseri pe lingă casă, de răul lui.

Numai Harap Alb nu aducea nici o supărare. Însă ca tovarăș era părtaș la toate, și la pagubă și la cîștig și prietenos cu fie-care, pentru că avea nevoie de dînșii în călătoria sa la împăratul Roș, care zice, ci-că era un om piclișit și răutăcios la culme; nu avea milă de om nici cît de un cîne. Dar vorba ceea: la unul fără suflet, trebuie unul fără-de-lege. Și gîndesc eu, că din cincî nespălați cîți merg cu Harap Alb, i-a veni el vre-unul de hac; ș'a mai da împăratul Roș și peste oameni, nu tot peste butuci, ca pînă atunci. Dar iar mă întorc și zic: mai știi cum vine vremea?

Lumea asta e pe dos,
Toate merg cu capu'n jos:
Unul macină la moară,
Puțini sue, mulți coboară.

Ș'apoi acel unul are atunci în mîină și pînea și cuțitul și taie de unde vrea și cît îi place, tu te uiți și n'ai ce face. Vorba ceea: cine poate, oase roade; cine nu, nici carne moale. Așa și Harap Alb și cu ai săi; poate or izbuti să iee fata împăratului Roș, poate nu; dar acum de-odată ei se tot duc înainte, și mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce-mi pasă mie? Eu sînt dator să spun povestea și vă rog s'ascultați:

Amu Harap Alb și cu ai săi mai merg ei cît merg, și într'o tîrzie vreme ajung la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată intră buluc în ogradă, tus-șese: Harap Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se tîrîiaș ațele și curgeau oghelile după dînșii, parcă era oastea lui Papuc Hoge. Hogeșarul. Și atunci Harap Alb se și înfățișază înaintea împăratului Roș, spunîndu-i de unde, cum, cine și pentru ce anume a venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzînd că niște golani aș asemenea îndrăzneală, de vin cu nerușinare, să-i ceară fata, fie din partea orî cui a fi. Dar nevoind a le strica inima, nu le spuse nici da, nici ba, ci le dă răspuns, ca să rămîie peste noapte acolo și pînă mîni dimineață s'a mai gîndi el ce trebuie să facă. Și pe de altă parte împăratul odată chiamă în taină pe un credincios al său, și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum pățise și alți peșitori poate mai ceva decît aceștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce răpede și

dă foc casei celei de aramă pe dedesupt, cu 24 de stinjeni de lemne, de se face casa roșie cum e jărăticul. Apoi cum înserează, vine și poștește pe oaspeți la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, chiamă pe tovarășii săi de-o parte, și le zice încetșor:

— Măi, nu cum-va să vă împingă mititelul să intrați înaintea mea, unde ne-a duce omul țapului celui roș, că nu mai ajungeți să vedeți ziua de mine. Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită și milostivirea lui cea neuzită. Îl știu eu cât e de primitor și de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulți înainte; să trăiască trei zile cu cea dealaltăieri. D'apoi fetișoara lui... a zis dracul și s'a făcut: bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și... Vorba ceea: capra sare masa, și iada sare casa. Dar las' că și-a găsit ei omul... De nu le-oiu veni eu de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le mai vine.

— Așa gândesc și eu, zise Flămînzilă; și-a pus el împăratul Roș boii în cîrd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare, c'a da el și teleagă și plug și otic și tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultați, măi! zise Gerilă; vorba lungă sărăcia omului. Măi bine haidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, făcliile aprinse și cu brațele deschise. Hai! ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap! Și cum

ajung în dreptul ușei, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale cele iscusite și casa rămîne nici fierbinte nici rece, cum e mai bine de dormit într'însa. Apoi intră cu toții înlăuntru; se tologește care unde apucă, și... tac mă chiamă. Iar credinciosul împăratului încuind ușa pe din afară, cu răpegiune, le zice cu răutate:

— Las' că v'am găsit eu ac de cojoc. De-acum dormiți, dormire-ați somnul cel de veci, că v'am așternut eu bine. Vă veți face voi scrum, pînă mine dimineată.

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Harap Alb și cu ai săi nici nu bindiseau de asta: ei cum aș dat de căldurică, pe loc li s'aș muiet ciolanele și aș început a se întinde și a se hirjoni în ciuda fetei împăratului Roș. Ba încă Gerilă se întindea de căldură de-i treceau genunchele de gură. Și hojma morocănea pe ceilalți, zicînd:

— Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era tocmai bună, cum era. Dar așa pătești dacă te ieși cu niște bicisnici. Las' că v'a mai pãli el berechetul acesta de altă dată. Știi că are haz și asta! Voi să vă lãfãiiți și să huzuriți de căldură, iară eu să crãp de frig. Bu...nã treabã! să-mi dau eu liniștea mea pentru hatîrul nu știu cui? Acuș vă tîrnãesc prin casã, pe rudã pe sãmîntã; încaltea să nu se aleagã nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

— Ia tacã-ți gura, mã, Gerilã! ziserã ceilalți. Acuș se face ziuã și tu nu mai stinchești cu brașoave de-ale tale. A dracului lighioaie mai ești! Destul

acum că ne-ai făcut capul călindar. Cine-a mai dori să facă tovărășie cu tine, aibă-și partea și poarte-ți portul, că pe noi știu că ne-ai amețit. Are cine-va cap să se liniștească de răul tău? Ia auzi-l-ăi; parcă-i o moară hodorogită. Numai gura lui se aude în toate părțile. Hojma tolocănește pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cum se cade.

— Ia, ascultați, măi! da de când ați pus voi stăpînire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că vă veți găsi mantaua cu mine. Eū is bun, cît is bun, dar cînd m'a scoate cine-va din răbdare apoi nu-i trebuie nici țigan de laie împotriva mea.

— Zău, nu șuguiesti, măi Buzilă? Da amarnic măi ești la viață; cînd te minii, faci singe'n baligă, zise Flămînzilă. Tare-mi ești drag!... Te-aș viri în sîn, dar nu încapi de urechi... Ia măi bine ogoiește-te oleacă, și măi strînge-ți buzișoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ți pară rău pe urmă, că doar nu ești numai tu în casa asta.

— Ei apoi! vorba ceea: fă bine să-ți auzi rău, zise Gerilă. Dacă eū v'am lăsat să intrați aici înaintea mea, așa mi se cade; ba încă și măi rău de cît așa; cine-a face altă dată ca mine, ca mine să pățească.

— Ai dreptate, măi Gerilă, numai nu te cauți, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia acuș se duce noaptea și vai de odihna noastră. Măcar tu să fii acela, ce ai zice cînd ți-ar strica cine-va somnul? Ba încă ai dat peste niște oameni ai lui Dumne-

zeū, dar să fi fost cu alții, hei, he! mîncai păpara pînă acum.

— Dar nu măi tăceți, măi? Că ia acuș trec cu picioarele prin păreți și ies afară cu acoperemîntul în cap, zise Lăți-Lungilă. Par'că nu faceți a bine, de nu vă măi astîmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu ești toată pricina gilcevei dintre noi.

— Ba bine că nu, zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar știu eū ce i-ar trebui.

— Ia să-i faci chica topor, spinarea dobă și pîntecetele cobză, zise Setilă, căci altmîntrelea nici nu e de chip s'o scoți la capăt cu buclucașul acesta.

Gerilă, văzînd că toți îi staū în potrivă, se minie atunci și unde nu trîntește o brumă pe păreți, de trei palme de groasă, de aū început a clănțani și ceilalți de frig, de sărea cămeșa de pe dîșit.

— Na! încaltea, v'am făcut și eū pe obraz. De-acum înainte spuneți ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă, rizînd cu hohot. Ei apoi ci-că să nu te strîci de ris!... De Harap Alb, nu zic, dar voi mangosișilor și farfasișilor de cite ori iți fi dormit în stroh și pe tîrnomată, să am eū acuma atîția bani în pungă, nu mi-ar măi trebui altă! Oare nu cum-va v'ați face și voi, niște feciori de ghindă, fâtați în tindă, că sînteți obraze subțiri?

— Iar cauți sămîntă de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor, amin!

— De asta și eū mă anin și mă închin la cînsita fața voastră, ca la un codru verde, cu un po-

loboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai deacum să dormim, mai acuză să ne trezim, într'un gând să ne unim, pe Harap Alb să-l slujim și tot prietenii să fim; căci cu vrajbă și urgie, raiul n'o să-l dobîndim.

În sfîrșit ce-or fi mai dondănit ei, și cît or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă!... Și atunci credinciosul împăratului, crezînd că s'a curățit de oaspeți, vine cu gîndul să măture scrumul atară, după rînduială. Și cînd ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic decusară, era acum toată numai un sloi de ghiață, și nu se mai cunoștea pe dinafară nici ușa, nici ușorii, nici gratii, nici obloane la ferești, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboi grozav: toți bocăneau la ușa, cît ce puteau și striga, cît le lua gura, zicînd:

— Nu știm ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scînteie de foc în vatră, să degerăm aicea. Așa sărăcie de lemne, nu s'a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba în gură și măduva în ciolane de frig!...

Credinciosul împăratului auzind aceste, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s'a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descue ușa, nu poate; dă s'o desprindă, nici atita. Pe urmă ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre cele întimplate. Atunci vine și împăratul, cu o mulțime de oameni, cu cazmale ascuțite și cu cazane pline cu uncrop; și unii tăiau gheața cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țîțînile ușei și în borta cheii și după multă

trudă, cu mare ce hălăduesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară. Și cînd colo, ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și cu mustețele pline de promo-roacă, de nu-î cunoștea, oamenii sînt, draci sînt, ori alte arătări. Și așa tremura de tare, de le dir-diau dinții în gură. Iară mai ales pe Gerilă, parcă-l sghihuia toți draci; pozne făcea cu buzișoarele sale, încît s'a îngrozit și împăratul Roș, cînd l-a văzut făcînd așa de frumușel.

Atunci Harap Alb, ieșind dintre dinșii, se înfățișează cuviincios înaintea împăratului, zicînd:

— Prea înălțate împărate! Luminarea Sa, nepotul prea puternicului Verde-împărat m'a fi așteptînd cu nerăbdare... Deacum înainte cred, că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul uitîndu-se la dinșii, cam acru oare cum; a veni ea și vremea aceea... Dar acum deodată, ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți, că ați eșit din casa mea ca de la o casă pustie.

— Parcă v'a eșit un sfînt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămînzilă, că ne ghiorăesc matele de foame.

— Poate ni-ți da ceva udeală, Măria ta, zise Setilă, că ne sfîrșie gitlejul de sete.

— Ia lăsați măi, zise Ochilă, clipocind mereu din gene, că Luminarea Sa știe ce ne trebuie.

— Așa cred și eu, zise Păsărilă; doar de-a putere-a-hi am căzut la casă împărătească; și nu vă temeți, că are Înălțimea Sa atita purtare de grijă, ca să nu fim chinuți cu frig, cu foame și cu sete.

— Mai rămîne îndoială despre asta? zise Gerilă, tremurînd cumplit. Dar n'aveți știință că Înălțimea-Sa este tata flămînzilor și al însetaților? Și tocmai de asta mă bucur și eu că deabia m'oiu mai încălzi oleacă, bînd sîngele Domnului.

— Ei, tacă-vă gura de-acum, zise Flămînzilă. Desul e o măciucă la un car de oale. Nu tot cetărați pe Măria Sa, că om e dumnealui... Pentru niște sărăcuți ca noi e greu de făcut trebî ca acestea. Dar la o împărăție, ca cum te-ar pișca un purice; nu se bagă în samă.

— Din partea mea mîncarea-î numai o zăbavă: băutura mai este ce este, zise Setilă; și aș ruga pe Luminarea Sa, că dacă are de gînd a ne ospăta, după cum s'a hotărit, apoi să ne îndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăzneala. Vorba ceea: Dă-î cu cinstea să piară rușinea. Dar mi se pare, că ne-am prea întins cu vorba și Luminarea Sa nu știe, cum să ne mai între în voie.

— Acum de ne-ar da odată, ce ne-ar da, zise Flămînzilă, căci mă roade la inimă, de foame ce-mî e.

— Ia mai îngăduiți oleacă, măi! zise Ochilă, că doar nu v'aũ mas șoarecii în pîntece. Acuș s'or și aduce bucatele și vinul și numai de-ați avea pîntece unde să le puneți.

— Indată vi s'a aduce și de mîncare și băutura, zise împăratul, numai de-ați putea dovedi cît vă voiũ da eu: că de nu-ți fi mîncători și băutori buni, v'ați găsit beleaua cu mine... nu vă pară lucru de șagă.

— De ne-ar da Dumnezeu tot atita supărare, Lu-

minarea Voastră, zise atunci Flămînzilă, ținîndu-se cu minile de pîntece.

— Și Înălțimei Voastre gînd bun și mină slobodă, ca să ne dați cît se poate mai multă mîncare și băutura, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă; că din mîncare și băutura las' dacă ne-a întrece cine-va; numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebunii.

Împăratul tăcea la toate aceste, îi asculta cu dezgust și numai înghițea noduri. Dar în gîndul său:

— Bine, bine! cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem, cum i-ți da de fund? Vă vor eși ele toate acestea pe nas.—După aceea îi lasă și se duce în casă.

În sfîrșit nu trecu mult la mijloc, și numai iaca li se aduc 12 harabale cu pine, 12 ialovițe fripte și 12 buți pline cu vin de cel hrănit, de care cum beî cite oleacă, pe loc și se taie picioarele, își sterclesc ochii în cap, și se înclee limba în gură și începî a bolbărosi turcește, fără să știi bechiu măcar. Flămînzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mîncăți voi întîi și beți cît veți putea, dar nu cum-va să vă puneți mintea cu toată mîncarea și băutura, c'apoi al vostru e dracul!

Atunci Harap Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beau, cît le trebuie. Dar ce are a face? Parcă nici nu se cunoștea, de unde aũ mîncat și aũ băut, că doar mîncare și băutura era acolo, nu șagă: dă! ca la o împărăție....

— Hai, ia dați-vă de-o parte, măi păcătoșilor, că numai ați crîmפוțit mîncarea, ziseră atunci Flămîn-

zilă și Setilă, care așteptau cu neastîmpăr, fiind rupți în coș de foame și de sete.

Și atunci, unde nu începe Flămînzilă, a cărăbani de-odată în gură cite o haraba de pîne și cite o ialoviță întregă, și răpede mi ți le-a înfulicat și le-a forfăcat, de par'că n'au mai fost. Iară Setilă dînd fundurile afară la cite o bute, horp! ți-o sugea dintr'o singură sorbitură; și răpede-răpede, mi ți le-a supt pe toate de-a rîndul, de n'a mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage.

După aceea, Flămînzilă a început a striga în gura mare, că moare de foame și a zvîrli cu ciolane în oamenii împăratești, cari erau acolo de față.

Iară Setilă striga și el, cît ce putea, că crapă de sete și zvîrlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile, ca un nebun.

Împăratul atunci, auzind vuet tocmai din casă, iese afară și cînd vede aceste, își pune minile în cap de năcaz.

— Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimisă de la Dumnezeu, pe capul meu! zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare, că ia acum mi-am dat și eu peste oameni.

Harap Alb iese atunci din mijlocul celorlalți, și iar se înfățișează înaintea împăratului, zicînd:

— Să trăiți, luminate împărate: deacum cred că mi-ți da fata ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptînd cu nerăbdare...

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveți

puțină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s'o luați numai așa, cum s'ar întimpla. Ia să mai vedem, cam cum ar veni trebușoara asta? Nu-i vorbă, de mîncat ați mîncat și de băut ați băut fiecare, cît șeptesprezece; însă de-acum înainte mai aveți și ceva treabă de făcut: iaca vă dau o mîerță de sămînță de mac, amestecată cu una de năsip măruntel, și până mine dimineață, să-mi alegeți macul de-o parte, fir-de-fir, și năsipul de altă parte. Nu cumva să găsec vre-un fir de mac printre năsip sau vre-unul de năsip printre mac, că atunci am stricat pacea. Și dacă-ți putea scoate la capăt trebușoara asta, atunci oiū mai vedea eu... Iară de nu-veți plăti cu capul obrăznicia ce ați întrebuintat față cu mine, ca să prindă și alții la minte, văzînd de patima voastră.

Și apoi ducîndu-se împăratul în treaba lui, i-a lăsat să-și bată capul, cum vor ști.

Atunci Harap Alb și cu ai săi au început a strînge din umere, nepricepîndu-se ce-i de făcut.

— Ei apoi, șagă vă pare? Cu chițibușuri de aceste să ne zăbăvim noi! Pîclișit om e împăratul Roș, se vede el — zise atunci Ochilă. Eu, nu-i vorbă, măcar că e așa de întunerec, deosebesc tare bine firele de mac din cele de năsip; dar numa iu-țeală și gură de furnică ar trebui să aibă, ca să poți apuca, alege și culege niște flecușete ca aceste, în așa scurtă vreme. Bine-a zis, cine-a zis, ca să te ferești de omul roș, căci e liștai dracul în picioare, acum văd eu.

Harap Alb își aduce atunci aminte de aripa cea

de furnică, o scoate de unde-o avea strînsă, apoi scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, minune mare! numai iaca aș și început a curge furnicile cu droia, cîtă pulbere și spuză, cîtă frunză și iarbă: unele pe sub pămînt, altele pe deasupra pămîntului și altele în zbor, de nu se mai curmau viind. Și într'un buc aș și ales năsipul de-o parte și macul de altă parte. Să fi dat mii de mii de lei, nu găseaî fir de mac printre năsip sau fir de năsip printre mac. Și apoi, în zori de ziuă, cînd somnul e mai dulce, de doarme și pămîntul sub om, o mulțime de furnici de cele mărunțele aș străbătut înlăuntrul palatului și aș început a pișca din somn pe împăratul, de-l frigeau nu alt-ceva. Și văzîndu-se el cuprins de așa usturime, s'a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă cum dormea alte dăți, pînă pe la ameză, nesupărat de nimene. Și cum s'a sculat, a și început a căta cu deamăruntul prin așternut, să vadă ce poate să fie? Dar a găsit nimica toată, căci furnicile par'că intrase în pămînt; s'a mistuit, de nu se știe, ce s'a aș mai făcut.

— A dracului treabă! Uite, ce blindă mi-a ieșit pe trup. Să fi fost nimica..., par'că nu-mi vine a crede. Însă mai știu eu?... Orî părerea mă înșală, orî s'a stricat vremea, zise împăratul; din două una trebuie să fie numai de cît. Dar pînă una alta ia să mă duc să vadă ales-aș năsipul din mac acei nespălați, cari-mi rod urechile să le dau fata? Și cînd se duce împăratul și vede cum se îndeplinise de bine

poronca lui, se umple de bucurie... Și ne mai avînd ce pricină să le caute, rămîne pe gînduri.

Atunci Harap Alb iar iese din mijlocul celorlalți și se înfățișează înaintea împăratului, zicînd:

— Prea înălțate împărate, deacum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem de unde am venit.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul, înginînd vorba pînă la dînt, dar pînă atunci mai este încă treabă; iaca ce aveți de făcut: fata mea are să se culce desară, unde se culcă totdeauna, iară voi să mi-o străjuți toată noaptea. Și dacă mine dimineață s'a afla tot acolo, atunci poate să ți-o dau; iară de nu, ce-i păți, cu nime nu-i împărți... Înțeles'ați?

— Să trăiți luminate împărate, răspuse Harap Alb, numai de n'ar fi mai multă întîrziere: căci stăpînul mă așteaptă și grozavă urgie poate să cadă pe capul meu, din astă pricină.

— Stăpînu-tău, ca stăpînu-tău; ce ți-a face el, asta-i deosebit de bașca, zise împăratul, uitîndu-se chiorîș la dînșii. Ieie-vă măcar și pielea de pe cap, ce am eu deacolo? Însă pe mine căutați să nu mă zmintiți: fata și ochii din cap, căci atîta vi-i leacul; v'ați dus pe copcă, cu toată șmichiria voastră.

După aceasta împăratul îi lasă încurcați și se duce la ale sale.

— Aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătînd din cap.

— Ba încă de cei bătrîni, săgeata de noapte și dracul cel de amiază-zi, răspuse Ochilă. Dar nu ș'a juca el mendrele îndelung, așa cred eu.

În sfirșit, duraî-vurâi, sara vine, fata se culcă și Harap Alb se pune de strajă chiar la ușa ei, iară ceilalți se înșiră tot cîte unul-unul pînă la poartă, după poroncă.

Și cînd pe aproape de miezul nopței, fata împăratului se preface într'o păsărică și zboară nevăzută printre cincî străji. Dar cînd ajunge pe la străjerul Ochilă, el sireicanul mi țî-o vede și dă de știre lui Păsărilă, zicînd :

— Măi, fetișoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului sgitie de fată : s'a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lingă ceilalți și ei habar n'aū despre asta. Ei, apoi? Lasă-te în sama lor, dacă vrei să rămîi făr' de cap. Deacum numai noi o putem găsi și aduce la urma ei. Tacî molcum și hai-dem după dînsa. Eū țî-oîū arăta-o, pe unde se ascunde, iar tu să mî-o prinzi, cum țî-i meștesugul, și să-i strîmbi gîtul oleacă, să se învețe ea de altă dată a purta lumea pe degete.

Și atunci odată și pornesc ei după dînsa, și nu merg tocmai mult și Ochilă zice :

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pămîntului, tupilată sub umbra epurelui; pune mîna pe dînsa și n'o lăsa!

Păsărilă atunci se lățește, cît ce poate, începe a bojbaî prin toate buruienele și cînd să pună mîna pe dînsa, zbr!.. pe vîrful unui munte și se ascunde după o stîncă.

— Iacătă-oîū măi, colo, în vîrful muntelui, după stîncă ceeaa, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înalță puțin și începe a cetro-

băi pe după stînci; și cînd să pună mîna pe dînsa, zbr!.. și de acolo și se duce, de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oîū, ia! colo după lună, zise Ochilă; căci nu pot eū s'o ajung, să-i daū o scărmănătură bună.

Atunci Păsărilă se deșiră odată și se înalță pînă la lună. Apoi cuprinzînd luna în brațe, găbuește păsărica, mi țî-o înșfacă de coadă și cît pe ce să-i sucească gîtul! Ea atunci se preface în fată și strigă înspăimîntată :

— Dăruiește-mi viața, Păsărilă, că te-oîū dărui și eū cu milă și cu daruri împărătești, așa să trăiești!

— Ba că chiar, că eraî să ne dăruiești cu milă și cu daruri împărătești, dacă nu te vedeam, cînd ai pašlit-o, farmazoană ce ești! zise Ochilă. Știū, că am tras o dîrdură bună căutîndu-te. Ia măi bine hai la culcuș că se face ziuă acuș. Ș'apoi ce-a măi fi. a măi fi.

Și odată mi țî-o înșfacă ei, unul de-o mîna și altul de ceealaltă și hai, hai!.. hai, hai!.. în zori de ziuă ajung la palat și trecînd cu dînsa printre străji o silesc să între în odaia ei, tot cum a eșit.

— Ei, Harap Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eū și cu Păsărilă, ce făceați voi acum? Iaca așa, tot omul are un dar și un amar; și unde priosește darul, nu se măi bagă în samă amarul.

Amar era să fie de voi,
De nu eram noi amîndoi.
Și cu străjuirea voastră
Era vai de pielea noastră!

Harap Alb și ceilalți, ne mai avînd ce zice, pleacă capul rușinați, mulțămînd lui Păsărilă și vestitului Ochilă, căci li-aū fost ca niște frați.

Și atunci numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu, [să-și iee fata pe samă și cînd o găsește sub strajă, după cum nu se aștepta el, numa-î scînteiaū ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.

Atunci Harap Alb iar se înfățișează înaintea împăratului zicînd :

— Luminare împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul posomorit; a veni ea și vremea aceea. Însă eū mai am o fată luată de suflet, tot de o vîrstă cu fata mea și nu e deosebire între dîsele nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat. Hai, și dacă-î cunoaște-o care-î a mea adevărată, ie-ți-o și duceți-vă de pe capul meu, că mi-ați scos perî albî de cînd ați venit. Iaca mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, și dacă-î gîci-o, ferice de tine a fi! Iar de nu, luați-vă catrafusele și începeți a vă cărăbani de la casa mea, căci nu vă mai pot suferi.

Și ducîndu-se împăratul pune de piaptănă și îmbracă la fel amîndouă fetele și apoi dă porunca să vie Harap Alb, și să gîcească, care-î fata împăratului?

Harap Alb, vîzîndu-se pus în incurcală, nu mai știa ce să facă și încotro s'ō dee, ca să nu greșască tocmai acum la dică. Și mai stînd el pe gînduri oleacă, cum e omul tulburat, își aduce aminte

de aripa cea de albină și scoțînd-o de unde o avea strînsă, scapără și-î dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, numai iaca se pomenește cu crăiasa albinelor.

— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap Alb? zise ea, zburînd pe umărul său. Spune-mi, căci sînt gata să te slujesc.

Atunci Harap Alb începe a-î spune toate cu deamăruntul și o roagă de toți Dumnezeuii, ca să-î dea ajutor.

— N'ai grijă, Harap Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eū s'ō cunoști și dintr'ō mie. Hai, intră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiū și eū pe acolo. Și cum îi intra, stăi puțin și te uită la fete; care-î vedea-o că se apăra cu năframa, să știi că aceea este fata împăratului.

Atunci Harap Alb intră, cu albina pe umăr, în odaea unde era împăratul și cu fetele, apoi stă puțin de-o parte și începe a se uita cînd la una, cînd la alta. Și cum sta el drept ca lumînarea și le privea cu băgare de samă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea tresărînd, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap Alb atîta i-a trebuit: îndată face cîți-va pași spre dînsa, o apucă frumușel de mină și zice împăratului:

— Luminarea Voastră, deacum cred că am adus intru îndeplinire tot ceea ce ne-ați poroncit.

— Din partea mea, poți s'ō ieî deacum, Harap Alb, zise împăratul, ovilit și sarbăd la față de su-

părare și rușine; dacă n'a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fii măcar tu vrednic s'o stăpînești, căci acum ți-o dau cu toată inima.

Harap Alb mulțamește atunci împăratului, și apoi zice fetei:

— Deacum putem să mergem, căci stăpînu-meu, Luminarea Sa, nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrînit, așteptîndu-mă.

— Ia mai îngăduiește puțin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luînd o turturică în brațe, spunîndu-i nu-știu-ce la ureche și sărutînd-o cu drag; nu grăbi așa, Harap Alb, că te-î pripi. Stăi că mai a și cu mine oleacă de vorbă: înainte de pornire, trebuie să mergă calul tău și cu turturica mea, să 'mi aducă trei smicele de măr dulce, și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ie-ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-î avea noroc, și-a veni calul tău mai întăi, și mi-a aduce cele poroncite, să știi că merg cu tine, ori unde mi-î duce; s'a mîntuit socoteala.

Și atunci odată pornesc și turturica și calul fugînd pe întrecute, cînd pe sus, cînd pe jos, după cum cerea trebuința.

Dar turturica fiind mai ușoară, ajunge mai înainte; și pîndind tocmai cînd era soarele în cruce, de se odihnea munții numai pentru o clipită, se răpede ca prin foc și ia trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă; și apoi ca fulgerul se întoarce înapoi. Și cînd pe la poarta munților, calu-

ii ese înainte, o poprește în cale și o iea cu măgulele, zicîndu-i:

— Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de-ți iea altele și mi-î ajunge pe drum, căci ești mai sprintenă de cît mine. Hai, nu mai sta la îndoială și dă-mi-le, căci atunci are să fie bine și de stăpînu-meu și de stăpîna-ta; și de mine și de tine; iară de nu mi le-î da, stăpînul meu Harap Alb este în primejdie, și de noi încă n'are să fie bine.

Turturica, parcă n'ar fi voit, dar calul n'o mai întrebă de ce-î e cojocul; se răpede și-î ia apa și smicelele cu hapca și apoi fuge cu dinsele la fata împăratului și i le dă, de față cu Harap Alb. Atunci lui Harap Alb i s'a unplut inima de bucurie.

Vine ea și turturica mai pe urmă, dar ce ți-e bună?

— Alei, țolină ce-mi ești! zise fata împăratului, da bine m'ai vîndut. Dacă e așa, hai, pornește chiar acum la împăratul Verde și vestește-î, că venim și noi în urmă.

Atunci turturica pornește, iară fata împăratului îngenunche dinaintea tătine-său și zice:

— Binecuvintează-mă, tată, și rămii sănătos! Se vede că așa mi-a fost sortit și n'am ce face; trebuie să merg cu Harap Alb, și pace bună!

După aceasta, își iea cele trebuitoare la drum, apoi incalecă și ea pe un cal năzdrăvan și stă gata de pornire. Iară Harap Alb luîndu-și oamenii săi, incalecă și el și pornesc spre împărăție, Dumnezeu

să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Mers'aū ei și zi și noapte, nu se știe cît aū mers: și de la un loc Gerilă, Flămînzilă și Setilă, Păsări-Lăți-Lungilă și năzdrăvanul Ochilă

Se opresc cu toții 'n cale,
Se opresc și zic cu jale:
— Harap Alb, mergi sănătos!
De-am fost răi, tu ni-î ierta,
Căci și răul cite-odată prinde bine la ceva.
Harap Alb le mulțamește,
Ș'apoî pleacă liniștit.
Fata vesel îi zîmbește,
Luna'n ceriū aū asfințit.
Dar în pieptul lor răsare...
— Ce răsare? Ia un dor:
Soare mîndru, luminos și în sine arzător
Ce se naște din scînteia unui ochiū fărîmăcător!

Și mai merg ei, cît mai merg, și de ce mergeaū înainte, de ce lui Harap Alb i se tulburaū mințile, uitîndu-se la fată și vîzînd-o cît era de tînără, de frumoasă și plină de vină 'ncoace.

Sălățile din grădina ursului, pielea și capul cerbului le-a dus la stăpînu-său cu toată inima, dar pe fata împăratului Roș mai nu-î venea s'o ducă, fiind nebun de dragostea ei, căci era boboc de trandafir din luna lui Mai, scaldat în roua dimineții, dezmiardat de cele întii raze ale soarelui, legănat de adierea vîntului și neatins de ochii fluturilor. S'aū cum s'ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului; la soare te puteai uita, iar la dînsa ba. Și de aceea Harap Alb o prăpădea din ochi,

de dragă ce-i era. Nu-î vorba și ea fura cu ochi, din cînd în cînd, pe Harap Alb, și în inima ei parcă se petrecea nu-știu-ce..., poate vre-un dor ascuns, care nu-î venea a-l spune. Vorba cîntecului:

Fugî de-acole, vină 'ncoace!
Șezi binișor, nu-mî da pace!

sau mai știu eū cum să zic, ca să nu greșesc? Dar știu atîta că ei mergeaū, fără a simți că merg, pârîndu-li-se calea scurtă și vremea și mai scurtă, ziua ceas și ceasul clipă; dă, cum e omul, cînd merge la drum cu dragostea alătura.

Nu știa sârmanul Harap Alb, ce-l așteaptă acasă, căci nu s'ar mai fi gîndit la de-al de acestea.

Însă vorba cîntecului:

De-ar ști omul ce-ar păți.
Dinainte s'ar păzi.

Dar iaca ce m'am apucat de spus. Mai bine vă spuneam, că turturica ajunsese la împăratul Verde și-l înștiințase, că vine și Harap Alb cu fata împăratului Roș.

Atunci împăratul Verde a și început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dînd și poruncă să li iasă întru întîmpinare. Iară Spînul icnea în sine și se gîndea numai la răzbunare.

În sfîrșit mai merge Harap Alb, cu fata împăratului, cît mai merge și de la o vreme ajung și ei la împărăție.

Și cînd colo, numai iaca ce le iese înainte împăratul Verde, fetele sale, Spînul și toată curtea împărătească, ca să-î primească. Și vîzînd Spînul,

cît e de frumoasă fata împăratului Roș, odată se răpede să o iee în brațe de pe cal; dar fata îi pune atunci mîna în piept, îl brîncește cît colo și zice:

— Lipsești dinaintea mea, Spînu! Doar n'am venit pentru tine ș'am venit pentru Harap Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde și fetele sale aũ rămas incremeniți de ceea ce aũ auzit. Iară Spînul, văzînd că i s'a dat vicleșugul pe față, se răpede ca un cîne turbat la Harap Alb, și-i zboară capul dintr'o singură lovitură de paloș, zicînd:

— Na! așa trebuie să pățească, cine calcă jurămîntul!

Dar calul lui Harap Alb îndată se răpede și el la Spîn, și-i zice:

— Pîn' aici, Spînu! Și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dînsul în înaltul cerului și apoi dîndu-i drumul de acolo, se face Spînul pînă jos praf și pulbere.

Iară fata împăratului Roș, în vîlmășagul acesta, răpede pune capul lui Harap Alb la loc, îl încunjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să stee sîngele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie și atunci Harap Alb îndată învie; și ștergîndu-se cu mîna pe la ochi, zice suspinînd:

— Eî, da din greu măi adormisem!

— Dormeai tu mult și bine, Harap Alb, de nu eram eũ, zise fata împăratului Roș, sărutîndu-l cu drag și dîndu-i iar paloșul în stăpînire.

Și apoi îngenuchind amîndoi dinaintea împăra-

tului Verde, își jură credință unul altuia, primînd binecuvîntare de la dînsul și împărăția totodată...

După aceasta se începe nunta, ș'apoi dă Doamne bine!

Lumea de pe lume s'a strîns de privea.
Soarele și luna din cer le ridea.

Ș'apoi fost-aũ fost poftiți la nuntă:

Crăiasa furnicilor,
Crăiasa albinelor
Și Crăiasa zînelor,
Minunea minunilor
Din ostrovul florilor!

Și mai fost-aũ poftiți încă:

Crai, crăiese și împărați
Oamenî în samă băgați,
Ș'un păcat de povestariũ,
Fără bani în buzunariũ.
Veseliẽ mare între toți era,
Chiar și sãrãcimea ospãta și bea.

Și a ținut veselia ani întregi, și acum măi ține încă. Cine se duce acolo bea și mănîncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănîncă, iară cine nu, — se uită și rabdă.

Cinci pîni ¹⁾

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pîni și celalalt două pîni. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lingă o fîntină cu ciutură, scoate fie-care pînile ce avea și se pun să mănince împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare. Tocmai cînd scoaseră pînile din traiste, iaca un al treilea drumeț necunoscut îi ajunge din urmă, și se oprește lingă dînsii, dîndu-le ziua bună; apoi se roagă să-î deie și lui ceva de mîncare, căci e taré flămînd și n'are nimica merinde la dînsul, nici de unde cumpăra.

— Pofitim, om bun, de-î ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului strein; căci, mila Domnului! unde mîncă doi, mai poate mîncă și un al treilea. Călătorul strein, flămînd cum era, ne mai așteptînd multă poftire, se așază jos lingă cei

doi și încep a mîncă cu toții la pîne goală și a bî apă rece din fîntină, căci altă udătură nu aveau. Și mîncă ei la un loc tustrei, și mîncă, pînă ce gătesc de mîncat toate cele cinci pîni, de parcă n'au mai fost.

După ce a mîntuit de mîncat, călătorul strein scoate cinci lei din pungă și-î dă, din întîmplare, celui ce avusese trei pîni, zicînd:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămîtă de la mine, pentru că mi-ați dat de mîncare la nevoie; veți cinsti mai încolo cîte un pahar de vin, sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sînt vrednic să vă mulțamesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor, de flămînd ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar după multă stăruință din partea celui al treilea au primit. De la o vreme, călătorul strein și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămîn oleacă sub răchită la umbră, să odihnească bucatele. Și din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pîni, dă doi lei celui cu două pîni, zicînd:

— Ține, frate, partea dumitale și fă ce vrei cu dînsa. Ai avut două pîni întregi, doi lei și se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă am avut trei pîni întregi și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa, zise celalalt cu dispreț; pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fie-căruia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămînea?

— Cum să rămîie, zise cel cu trei pîni; atunci

¹⁾ Tip. în «Conv. Lit.» a XVI. pag. 485.

aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pîni, iar tu — de la două, și pace bună. Acum însă, noi am mîncat degeaba, și banii pentru pîne îi avem în pungă cu prisos; eu trei lei și tu doi lei; fie-care după numărul pînilor ce am avut. Mai dreaptă împărțea de cît aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu Sfîntul.

— Ba nu, prietene zise cel cu două pîni; eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm și cum a zice judecata, așa să rămîie.

— Haide și la judecată, zise celalalt, dacă nu te mulțamești; cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, de și nu m'am tîrit prin judecări, de cînd sînt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărîrea să se judece. Si cum ajung într'un loc unde era judecatorie, se înfățișează înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fie-care: cum a venit întîmplarea, de aș călătorit împreună; de aș stat la masă împreună; cîte pîni aș avut fie-care; cum a mîncat drumețul cel strein la masa lor, deopotrivă cu dînșii; cum le-a dat cinci lei drept mulțamită și cum cel cu trei pîni a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amîndoi cu luare aminte, zise celui cu două pîni:

— Și nu ești mulțamit cu împărțea ce s'a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțamitul; noi n'am avut de gînd să luăm plată de la drumețul strein pentru mîncarea ce i-am dat; dar dacă a

venit întîmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru; așa cred eu c'ar fi cu cale, cînd e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiește un leu istuia alt, care, spuî, c'a avut trei pîni.

— De asta chiar mă cuprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțamitul cu îndrăsneală; eu am venit înaintea judecării să capăt dreptate și văd că dumneta care știi legile, mai rău mă acufunzi. De-a fi să fie tot așa și judecata înaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale, zise judecătorul liniștit; dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneta două pîni?

— Da, domnule judecător; două am avut.

— Tovarășul dumitale avut-a trei pîni?

— Da domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vre-unul?

— Nimic, domnule judecător; numai pine goală și apă rece din fîntină, fie de sufletul cui a făcut-o acolo în calea trecătorilor.

— Dinioarea, par-că singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mîncat toți ca unul de mult; așa este?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rînduiala următoare, ca să se poată ști hotărît, care cită pine a mîncat: să zicem, că s'a tăiat fie-care pine în cîte trei bucăți de-opotrivă de mari; cîte bucăți ai fi avut dumneta, care spuî că avuși două pîni?

- Șese bucăți aș fi avut, domnule judecător.
- Dar tovarășul dumitale, care spuî că avu trei pîni?
- Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.
- Acum, cîte fac la un loc: șese bucăți și cu nouă bucăți?
- Cinci-spre-zece bucăți, domnule judecător.
- Cîți oameni ați mîncat aceste cinci-spre-zece bucăți de pîne?
- Trei oameni, domnule judecător.
- Bun! Cîte-cîte bucăți vin de fie-care om?
- Cîte cinci bucăți, domnule judecător.
- Acum, ții minte, cîte bucăți ai fi avut dumneta?
- Șese bucăți, domnule judecător.
- Dar de mîncat, cîte ai mîncat dumneta?
- Cinci bucăți, domnule judecător.
- Și cîte ți-aû mai rămas de'ntrecut?
- Numai o bucată, domnule judecător.
- Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneta, și să luăm pe istalalt la rînd: Ții minte cîte bucăți de pîne ar fi avut tovarășul dumitale?
- Nouă bucăți, domnule judecător.
- Și cîte a mîncat el de toate?
- Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.
- Dar de întrecut, cîte i-aû mai rămas?
- Patru bucăți, domnule judecător.
- Bun! ia acuș avem să ne înțelegem cît se poate de bine. Vra să zică, dumneta ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți; acum, o bucată de pîne rămasă de la dum-

neta și cu patru bucăți de la istalant, fac la un loc cinci bucăți?

— Taman cinci, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste cinci bucăți de pîne le-a mîncat oaspele dumnevoastră, care spuî că v'a dat cinci lei drept mulțămîtă.

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așa dar dumitale ți se cuvine numai un leu, fiind-că numai o bucată de pîne ai avut de întrecut; și aceasta, ca și cum ai fi avut-o de vînzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumnevoastră. Iar tovarășului dumitale i-se cuvin patru lei fiindcă patru bucăți de pîne a avut de întrecut. Acum dară fă bine de înapoiește un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu și las' dacă ți-a face și el judecată mai dreaptă decît aceasta.

Cel cu două pîni văzînd că nu mai are încotro șovăi, înapoiește un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat!

Cel cu trei pîni însă, uîmit de așa judecată, mulțamește judecătorului, și apoi iese, zicînd cu mirare:

— Dac'ar fi pretutindene tot asemenea judecători, ce nu iubesc a li cînta cucul în față... cei ce n'aû dreptate, n'ar mai năzui în veci și 'n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, ne mai avînd chip de traiu, numai din minciuni, sau s'ar apuca de muncă, sau ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă....

Iar societatea bună ar rămînea nebîntuită.

Făt-Frumos¹⁾.

— FIUL EPEI —

Amù, ci-că era odată un om, care avea o eapă. Intr'o zi vroia omul să bage eapa în ocol și ea nu vrea nici în ruptul capului; și înciudându-se omul pe dînsa începu a o bate; atunci eapa a sărit peste gardul de răslogi și a fugit într'o pădure depărtată. Eapa era a făta, și peste noapte a fătat un băet, în loc de mînz, care băet s'a chemat Făt-Frumos, fiul epei. Și băet ca acela nici că mai era altul prin meleagurile acelea și era frumos și creștea ca din apă; cît creștea el într'o zi, altul creștea într'un an. Și cînd a împlinit anul, socotind băetul, în gîndul său, că-i destul de voinic, s'a dus prin codru și a chitit un copac care era mai gros, pe care a vrut să-l smulgă din pămînt, dar n'a putut.

Văzînd el că s'a încurcat în slăbăciune, s'a întors plin de mîhnire la mă-sa și a rugat-o că să-i mai dee încă un an de zile țîță. Mă-sa l-a mai lăsat un an de zile să sugă, și la anul, ducîndu-se băietul iar «în codru la stejarul cu pricina» și umflîndu-l în brațe, l'a smuls din pămînt ca pe o buruiană și

¹⁾ Convorbiri literare, anul XXXII (1898) pag. 209. Cu prețioase însemnări în note, asupra schimbărilor și adăugirilor de cuvinte, făcute de Creangă.

l-a svirlit într'o tihărae, ca pe o surcică. Apoi îndată s'a dus la mă-sa și i-a zis: mamă, de-acum înainte mă duc să-mi caut niște tovarăși după gîndul meu, ca să fac și eu v'o ispravă în lume. Și cum a zis a și pornit, și mergînd el prin codri, de năduh ce era și de osteneală, a însetat și nu găsea nicăiri apă să bee; dar tot horhăind el incoace și încolea, dela o vreme, a dat peste un păriu, a cărui apă venea grozav de tulbure.

Dar ăst păcat! Oare ce să fie de vine apa cu mîl în două pe așa secetă mare, zise Făt-Frumos. Și mergînd el pe scursura păriului tot în susul apei, ca să afle care-i pricina, numai eacă ce întilnește un om care năruia munții în mină, de-i făcea țarnă și apoi îi arunca în păriu. Făt-Frumos văzînd că omul acesta tulbură apa, s'apropie de dînsul și-l întrebă răstit:

— Mă, da cu asta ți'ai găsit de jucat? Pentru ce năruești munții și tulburî apele?

— Eaca vorbă! da' ce ai tu? Aista-i meșteșugul meu; nu știi că mă chiamă Sfarmă Piatră? să nu cumva să mai bleștești ceva din gură, c'acuș te sfarm și pe tine!

— Pe mine?! Pe semne tu n'ai auzit încă de Făt-Frumos, Fiul Epei?

N'am auzit nici de tretinulepei, necum (da-de-cum) de Fiul Epei, zise Sfarmă-Piatră, zîmbînd pe sub mustețe.

— Încă te faci a ride? Las'că te fac eu acuș, să rîzi minzește.

— Hai la luptă, fărtate, să-ți arăt eu cine-i Fiul Epei.

— Bucuros; da' din ce vrei? Din luptă să ne luptăm ori din săbiu să ne tăem?

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Fiul Epei.

Atunci Sfarmă Piatră umflînd pe Fiul Epei în brațe l-a izbit în pămînt de a intrat pînă'n genunchi. Fiul Epei se scoală de jos, înșfacă și el pe Sfarmă Piatră și cînd îl trîntește odată, îl cufundă pînă'n briu. Sfarmă Piatră se scoală de jos mînios și cînd mai apucă odată pe Fiul Epei în brațe îl trîntește de se cufundă pînă'n subsuori. Atunci Fiul Epei se scoală și el de jos înfuriat și cînd mai trîntește și el odată pe Sfarmă Piatră, îl cufundă pînă'n gît, iute îi ia paloșul și vrea să-i reteze capul. Sfarmă Piatră văzîndu-se atunci în primejdie, se roagă de ertare și zice că se prinde frate de cruce cu Fiul Epei și-i va da ascultare la tot ce i-a poronci. Făt-Frumos îl iartă și scoțîndu-l din pămînt îi dă paloșul să-l sărute și apoi pornesc împreună. Și mergînd ei cîteva zile tot prin codru, Fiul Epei a băgat de seamă, pe unde mai mersese el, că copacii care erau atunci drepti, acum sînt strîmbi și cei strîmbi, drepti. Văzînd el asta, zise către Sfarmă Piatră: mă, da oare ce dracul să fie, de copacii ăștia din drepti se fac strîmbi și din strîmbi, drepti?

— Știu eu ce băzdăganie să mai fie și asta, zise Sfarmă Piatră! Și mergînd înainte tot mirîndu-se de asta, numai iacă ce văd un om, care tocmai atunci apucase un copac mare de vîrf și-l strîmba, ca să facă din el cujbă, de pus ceaunul. Fiul Epei îl întrebă: mă, de ce te-ai apucat tu de sluțit copacii?

— Da' ce ai tu de asta? Aceasta-i meșteșugul meu. Nu știi că mă chiamă Strîmbă-Lemne, și de-i mai crîcni ceva, acuș îți succesc gîtul și ție.

— Ce-ai zis, să mă strîmbi?! D'apoi se vede că tu n'ai auzit încă de Făt-Frumos, Fiul Epei?

— Nici n'am auzit și nici nu vreaș s'aud, zise Strîmbă-Lemne, îndîrjindu-se.

— Apoi dacă n'ai auzit, hai la luptă să te fac eu ca s'auzi!

— Bucuros! asta așteptam și eu! Hai, din luptă să ne luptăm, ori din săbiu să ne tăiem?

— Ba din luptă că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Atunci Strîmbă-Lemne apucă pe Fiul Epei în brațe și-l trîntește de se cufundă pînă'n glezne. Fiul Epei ridicîndu-se de jos, apucă și el pe Strîmbă-Lemne și cînd îl trîntește se cufundă pînă'n genunchi. Strîmbă-Lemne se ridică mînios și apucînd pe Făt-Frumos îl izbește de se cufundă pînă'n briu. Atunci Fiul Epei se ridică și el furios și cînd apucă pe Strîmbă-Lemne, îl trîntește de se cufundă pînă'n gît, scoate iute paloșul și vrea să-i reteze capul. Dar Strîmbă-Lemne văzîndu-se în primejdie, se roagă de iertare, zicînd că se prinde și el frate de cruce cu Făt-Frumos, și-i va da ascultare la tot ce-i va poronci. Lui Făt-Frumos făcîndu-i-se milă, l-a iertat și pe acesta, l-a scos din pămînt, i-a dat paloșul să-l sărute și apoi a pornit și s'a dus împreună cu dînșii la mă-sa și cum a ajuns i-a zis: mamă, de-acum înainte rămii sănătoasă că eu mi-am găsit tovarăși și mă duc cu dînșii în lumea lui Dumnezeu. Iaca-ți dau năframa asta și cînd îi vedea trei picături de sînge pe dînsa, să știi că atunci am murit și să vii să mă cauți. Și cum a zis aceste, a și pornit cu tovarășii săi.

Și tot mergînd ei zi și noapte prin păduri și codri

pusti, într'o tîrzie vreme aŭ dat de niște curți foarte mari și frumoase; și ducîndu-se ei acolo și intrînd înlăuntru, n'aŭ văzut pe nimine ci numai o masă întinsă, plină cu fel de fel de bucate, și fiind ei grozav de flămînzî s'aŭ pus să mînce. Bucatele erau foarte bune și gustoase; dar, nu se pricepeau ei cine să le fi făcut, căci, după cum vă spui, nu văzuse acolo pe nimine. După ce s'aŭ săturat ei bine, aŭ pornit la vînat, și apoi în toate zilele, pe vremea aceea, veneau de mîncău domnește și iar se duceau la vînat.

Dar dela o vreme încoace aŭ băgat ei de seamă, că bucatele nu mai sînt așa de bune ca mai înainte, și se miraŭ ce să fie oare? Și stînd ei pe gînduri, Făt-Frumos zise: Fraților, mie mi se pare că bucatele acestea-s pripite, și trebuie să fie ceva la mijloc. Ia să rămăi tu măi Strîmbă-Lemne și să vezi, care-i pricina? Că noi ne ducem la vînat și mîne, cînd ne-om întoarce, să ne dai răspuns. Și cum pornesc ei, Strîmbă-Lemne se face o surcică și se pune sub laiță. Nu trece multă vreme la mijloc și numai eacă ce vede el o pocitură intrînd pe ușa: la stat de o palmă și cu barba de un cot; cu capul cît nuca, cu ochii cît talgerile, cu mînele cît fusele, cu picioarele cît drugii și cu șezutul cît o față de arie. Acesta era «Statu-palmă-barba-cot», uriașul zmeilor. Și cum intră pe ușa odată ia un topor și se duce drept la surcică ș'o buchisează bine cu muchea toporului. Pe urmă se așază la masă și într'o clipă linge tot ce era pus pe dînsa; apoi ese și se duce, el știe unde.

Cum s'a dus smeul, numai eacă se scoboară din pod, printr'un loc tainic, trei zîne foarte frumoase și repede fac alte bucate, le pun pe masă și apoi zînele se fac nevăzute.

Strîmbă-Lemne stălcit cum era, vedea de sub laiță tot ce se petrecea; dar il luase frica și nu mai avea nici o putere. Nu mult după aceasta, eaca vin și Făt-Frumos cu Sfarmă-Piatră dela vînat. Și intrînd în casă încep a striga: unde ești, măi Strîmbă-Lemne?

— Ia aici sînt și eu — și stălcit ca vai de el, eșînd de sub laiță, începu să le povestească ce i s'a întimplat.

Văzînd Făt-Frumos, că Strîmbă-Lemne n'a făcut nici o ispravă, a hotărit ca să rămîie de pîndă Sfarmă-Piatră, iar el și cu Strîmbă-Lemne aŭ pornit la vînat. Și cum s'aŭ dus ei, Sfarmă-Piatră se făcu o petricică și se puse sub laiță; și nu trece mult și numai eacă vede intrînd pe ușa pocitura de Statu-palmă-barba-cot, care ia toporul, se duce de-a-dreptul la pietricică și după ce o buchisează și pe dînsa bine, apoi se pune la masă și mîncă. După ce s'a săturat, a eșit și s'a dus în treaba lui. Eaca zînele, care se scoboară, fac iute alte bucate, le așează pe masă și apoi iarăși se fac nevăzute.

Cînd se întorc Făt-Frumos și Strîmbă-Lemne dela vînat, găsesc și pe Sfarmă-Piatră stălcit ca vai de el! Ei întrebă, ce a văzut? Dar n'a spus nici el mai mult, decît tot ceea ce spusese și Strîmbă-Lemne.

— Măi! da' ticăiți măi sinteți, zise Fiul Epei. De geaba vă mai lăudați voi cu strîmbatul lemnelor și cu sfărmatul pietrelor, dacă n'ați putut prinde o

onanie ca aceia și niște femei. Ia să rămîn eu acum și duceți-vă voi la vînat, să vedem ce are să fie?

Atunci tovarășii lui pornesc, ear Făt-Frumos se face un paloș și se pune în cuiu după ușă. Nu trece mult la mijloc și eacă, Stat-palmă-barbă-cot vine cu o falcă în ceriu și cu una în pămînt, și cum intră pe ușă, Făt-Frumos sare iute din cuiu, apucă pe Statu-Palmă de barbă și scoțindu-l afară îl duce la un copac gros, pe care crăpîndu-l de-a lungul cu paloșul, bagă pe Statu-Palmă cu barba în crăpătură și apoi scoțînd paloșul, copacul se strînse la loc și Pocitura rămase prins cu barba în copac. Apoi Făt-Frumos întorcîndu-se în casă se sui prin locul tainic ca să prindă zînele; ele cum l-au văzut, au vrut să fugă, dar n'au avut cînd, căci Făt-Frumos ca fulgerul a fost lingă ele și le-a și prins. Tocmai atunci eacă intră și tovarășii lui.

— Ei, ei, măi fraților, eaca cine ne făcea nouă bucate ș'apoi încă să vedeți, cine mînca pe ale bune. Să stăm mai întîiu la masă, și apoi vă voi arăta eu ce face frumușelul de oaspete.

Se pun cu toții la masă și după ce ospătează în tîcnă, apoi se scoală și se duc la copac. Dar cînd colo, vād că copacul era zmuld din pămînt! Se uită ei în toate părțile și numai eaca Fiul Epei zărește pe Scaraoschi suindu-se în văzduh cu copacul atîrnat de barbă...

— Ei las, că oiū pune eu vr'odată mîna pe tine, strigă Făt-Frumos înfuriat. Eară Statu-palmă-barbă-cot răspunse: Să ne întilnim la gura iadului de acum într'un an, și cum au zis, nu s'a mai văzut.

După asta, Făt Frumos a luat de soție pe zîna cea mai mică, care era cea mai frumoasă din toate. Pe cea mijlocie o dădu lui Sfarmă Piatră, ear pe cea mai mare lui Strîmbă Lemne.

La săptămîna după ce s'au însurat ei, Făt Frumos și cu tovarășii săi fiind duși la vînat, au venit la dînșii acasă trei fii ai lui Statu-palmă-barbă-cot, au furat zînele, s'au făcut nevăzuți cu dînsele și le-au luat lor de neveste. Și cînd s'au întors Făt-Frumos și cu ai săi de la vînat, ia neveste dacă ai de unde. Nu se pricepeu ei unde să fie? Și văzînd că nu mai vin de nicăiri, au început să le caute peste tot locul, dar negăsindu-le, se puse pe gînduri și îndată îi veni în minte lui Făt-Frumos, că Uriașul zmeilor trebuie să-i fi făcut șotia. Și așa s'a hotărît Fiul Epei, să plece numai decît la gura iadului, ca să întilnească pe Statu-palmă-barbă-cot. Și luîndu-și tovarășii au pornit. Și mergînd ei cale lungă să le-ajungă, au trecut peste nouă mări și peste nouă țări, călcînd codri și pustietăți îngrozitoare. Și în sfîrșit, după multă trudă și primejdie, pe care numai niște voinici ca dînșii au putut să le înfrunte, au ajuns la gura iadului tocmai în ziua, cînd se împlinise anul, de cînd Statu-palmă-barbă-cot scăpase din mîinile lui Făt-Frumos cu copacul atîrnat de barbă. Statu-palmă-barbă-cot îl aștepta afară cu toată oastea lui, care era cită frunză și earbă, de nu mai încăpea pe locurile acele.

Făt-Frumos văzînd atita amar de oaste, întrebă pe Strîmbă Lemne, cit poate să tae. Strîmbă Lemne

răspunse, că poate să tae pînă ce va ajunge sîngele la briu și atunci moare și el.

— Dar tu Sfarmă Piatră, ce putere ai?

— Eū pot să taiu pînă ce va ajunge sîngele în subsuori și atunci mor și eū.

— Dar tu, măi Făt-Frumos, cît poți tăia ? întrebare ce-l-alți.

— Apoi, eū pot să taiu pînă de-asupra capului, cît oiū putea ajunge cu virful paloșului și pînă ce a trece sîngele de un cot de-asupra paloșului ș'apoi mor și eū.

Dacă-î așa, încep eū, zise Strîmbă Lemne; și odată și încep a tăea la zmei, de-î potopea, și cînd sîngele ajunsese pînă în briu, Strîmbă Lemne căzu jos și muri. Atunci Sfarmă Piatră începu a tăea înainte, pînă ce ajunsese sîngele la subsuori și apoi căzu și el mort. Venind acum și rîndul lui Făt-Frumos, încep și el a tăea înainte pînă ce s'a ridicat sîngele de un cot mai sus de virful paloșului și atunci numai decit căzu și el mort.

În acest timp numai iaca se și arată pe nătramă cele trei picături de sînge, despre care spusese Făt-Frumos mine-sa, cînd a pornit de acasă. Și cunos-cînd eapa, că acesta este semnul pierderii fiului său, a și pornit în grabă să-l caute. Și fiind ea nădrăvană, după multă trudă și căutare l-a și aflat; și împraștiind sîngele cu picioarele, suflă asupra fiului său și atunci el a și înviat. Și deschizînd ochii și văzînd pe mă-sa lingă dînsul zise: Doamne, mamă, Doamne! din greu mai adormisem!... Dormiai tu, fătul meu, mult și bine, dacă nu eram eū să te înviez, dragul mamei.

— Mamă, înviază încai și pe Sfarmă Piatră, care s'a luptat voinicește aluterea cu mine și n'a jignit pînă acum întru nimic frățeasca noastră tovarășie, căci nu mai pot trăi fără de dînsul. Ea se înduplecă de rugămintele fiului său, suflă asupra lui Sfarmă Piatră și-l învia și pe dînsul.

— Dar pe Strîmbă Lemne, mamă, ai să-l lași pentru veșnicie să zacă fără suflare în noroiul acest de sînge închegat?! Înviază-l și pe dînsul, căci și el sârmanul ș'a pus viața în primejdie pentru sfînta noastră tovarășie. Atunci mă-sa oftă și zise: Dragul mamei, drag! eū am avut numai trei suflete și dacă l-oiu mai da și pe acesta, cu ce mai rămîn? Atunci trebui să mor!

— Mamă! zise Făt-Frumos, d-ta tot ești de acum bătrînă; dă și sufletul acesta lui Strîmbă Lemne și ț'oiu face o îngropare frumoasă, iară mormintul și l-oiu acoperi cu flori.

Atunci eapa înduioșată de cuvintele fiului său, suflă și asupra lui Strîmbă Lemne, care pe loc învia, iară ea și căzu jos moartă! Făt-Frumos o îngropă după făgăduință și-i presură flori de-asupra mormintului.

După aceasta făcură ei un hîrzob, cu care să-și dee drumul în iad pentru a-și căuta nevestele, căci numai în iad nu le căutase și tocmai acolo trebuiau să fie.

Și cum mîntuiră ei de făcut hîrzobul, Făt-Frumos zise lui Strîmbă Lemne să-și dea el mai întiu drumul și dacă nu va putea suferi să ajungă pînă jos, să scuture tare de hîrzob, și atunci ei îl vor trage afară. Strîmbă Lemne se și pune în hîrzob, și tova-

rășii lui încep să-l sloboadă cu încetul, dar nu ajunge pînă pe la jumătate și se scutură de hîrzob. Atunci tovarășii traseră hîrzobul afară și întrebînd pe Strîmbă Lemne de ce a scuturat, el spuse, că se cutremura iadul de șuerături și urlete îngrozitoare, de care m'am spăriet.

Atunci Făt-Frumos hotărî ca să se scoboare Sfarmă Piatră, care se și puse în hîrzob, zicînd ca să-l scoată și pe dînsul, cînd va scutura. Și dîndu-î drumul, cînd a ajuns pe la jumătate a început și el a scutura. Atunci tovarășii lui îl scoaseră afară și întrebîndu-l de ce a scuturat, a spus și el tot aceea ce spusese și Strîmbă Lemne.

Văzînd Făt Frumos, că tovarășii lui sînt așa de fricoși, se hotărî să se scoboare el singur, și le spuse, că lui, de ce va scutura mai tare de hîrzob, de ce să-î dea drumul mai afund, și cînd nu va mai scutura de fel, să știe ei, că el a ajuns jos și că să-l aștepte acolo pînă ce se va întoarce cu zînele. Și acum a zis, s'a și pus în hîrzob, iară tovarășii lui aū început să-î dea drumul. Și de ce scutura el mai tare, de ce-î dădeaū și ei drumul mai afund, pînă ce în sfîrșit a ajuns în fundul iadului. Ajungînd aici, se mai odihni puțin și apoi porni să caute nevestele. Și tot mergînd el înainte, eaca vede niște curți mari, și apropiindu-se de dinsele, numai eaca ce dă de zîna cea mai mare, care spăla niște cămeși la fîntină. Cum se văzură, se îmbrățișară, și intrînd în casă Făt-Frumos întrebă pe zîna, că ce putere are zmeul ei și unde se află el acum? Ea spuse că-î dus la vînat și cînd se întoarce, zvîrle buzduganul

de trei mile de loc și izbește în poartă, din poartă, în ușă, și din ușă se pune pe cuiū; și atunci bucațele trebuie să fie nici reci, nici calde, cum îs mai bune de mîncare. Și cum vorbeau, se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiū. Atunci zîna spăimîntată, zise lui Făt-Frumos: fă-te ce te-ai face că te prăpădește zmeul!

— Dacă doar n'am înviat eū din morți ca să mai mor și de mîna unui cîne de zmeū. Și odată ia buzduganul din cuiū și-l zvîrle înapoi de șase mile de loc și apoi esă în calea zmeului, punîndu-se de pîndă sub podul de aramă, care se afla la poarta curții.

Zmeul, văzînd, că buzduganul trece înapoi cu atîta putere, oftă și zise: măi! da' greu oaspeț trebuie să măi fie la mine acasă. Apoi întorcîndu-se după buzdugan, îl ia (în spinare) și pornește spre casă, și cînd la podul de aramă, calul smeului începe a forăi și a da înapoi. Atunci zmeul dă pîntenî calului și zise: De! cal zelud (nebun)! mîncă-ți-ar corbii carnea, și lupii oasele; că doar știū că nu-î fiul epei Făt-Frumos pe aici.

— Ba dacă îl cauți îl găsești și pe aici, răspunse Făt-Frumos eșînd de sub pod. Așă-î, că mi-ai încăput în ghiare, cîne de zmeū ce ești! gîndeaî că nu te-oiū găsi? Hai la luptă să te învăț eū cum să furî nevestele altora!

— Din luptă să ne luptăm, ori din săbiu să ne tăiem? zise zmeul.

— Ba din luptă, că-î mai dreaptă, zise Făt Frumos. Și descălecînd zmeul, s'apucară la luptă și se lup-

tară ei o zi de vară pînă'n seară, și pe la sfințitul soarelui Făt Frumos birui pe zmeu și-l lăsa mort la pămînt, după care îl hăcui în bucăți cu cal cu tot, făcînd dintr'înșii două grămezi. Apoi intră în casă și spuse zinei că a scăpat-o de zmeu și că să fie gata de drum, cînd se va întoarce, căci el se duce să scape și pe celelalte surori ale sale dela cîinii de zmei.

Zina îl îndreptă încotro să apuce ca să găsească mai degrabă pe soră-sa cea mijlocie și Făt-Frumos fără multă zăbavă își luă ziua bună și porni. Și mergînd el încotro îi arătase, pe la amiază iacă vede niște curți și mai frumoase de cit cele dintîiu; și apropiindu-se de dinsele, da și de zina cea mijlocie, care și ea tocmai atunci spăla niște cămeși la fîntînă. Cum se văzură amîndoi, se îmbrățișară. Și intrînd în casă, Făt-Frumos întrebă pe zină, ca ce putere are zmeul ei și unde se află el acum? Ea răspunse că-i la vînat, și cînd se întoarce zvirle buzduganul de șase mile de loc și izbește în poartă, din poartă în ușă și din ușă se pune în cuiu. Și atunci bucatele trebuie să fie nici reci nici calde, cum is mai bune de mîncat. Pe cînd încă vorbeau ei, se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă și din ușă se pune în cuiu. Atunci zina zise înspăimîntată: ascunde-te Făt-Frumos, că de te-a găsi zmeul aici te face miș și fărîme.

— Ba l-oî fărîma eū, cum am fărîmat și pe cînele de frate-seū, zise Făt-Frumos, care și ea buzduganul din cuiu și eșînd afară îl azvirle înapoi de 12 mile de loc. Și apoi ese întru întîmpinarea zmeului pu-

nîndu-se de pîndă sub podul de argint de la poartă. Zmeul văzînd că buzduganul său trece înapoi cu atita putere, suspină și zise: da grei oaspeți trebuie să mai fie acasă la mine, de vreme ce mi-aū trimăs buzduganul înapoi. Apoi întorcîndu-se și el după buzdugan, îl ia și pornește cu dînsul spre casă. Cînd la podul de argint, calul incepe a sări în două picioare, a forăi și a da înapoi. Atunci zmeul infuriat îi dă pîntenî și zice: De! cal nebun, mîncă-ți-ar carnea corbiū și oasele lupiū. De ce te temi? Că doar știū că nu-i Făt-Frumos, fiul epei pe aici!...

— Ba dacă-l cauți îl găsești și pe aici, răspunse Făt-Frumos eșînd da sub pod. Așă-i că mi-ai căzut în labă, cîne de zmeu ce ești! Hai la luptă să te învăț eu cum să mai furî nevestele altora.

— Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăiem? zise zmeul.

— Ba din luptă că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos. Și luîndu-se la luptă, se luptară ei două zile de-a rîndul și a doua zi, tocmai pe la sfîrșitul (sic) soarelui, Făt-Frumos îl biruește, îl tae în bucăți cu cal cu tot și mai face încă alte două grămezi dintr'înșii.

După aceia se duce în casă și spune zinei, că a scăpat-o și pe dînsa de cînele de zmeu, și că să fie gata de drum, pe cînd se va întoarce pe aici, căci el se duce să scape și pe nevasta lui de cînele de zmeu, cel mai mare. Zina îl îndreptă încotro să apuce, ca să găsească mai de grabă pe sora sa cea mică. Și Făt-Frumos fără multă zăbavă își ia ziua bună și pornește. Și mergînd el încotro îi arătase, pe la prînzul cel mare eaca vede niște

curți mult mai frumoase, de cit cele ce văzuse pină acuma; și oprindu-se de dinsele, numai eacă ce vede și pe iubita lui soție, care tocmai acuma ghilelea și ea niște pinză la fintină. Cum se văzură amîndoi, se îmbrătoșară cu ochii înecați în lacrimi și întrînd în casă, Făt-Frumos întrebă că ce putere are zmeul ei și unde se află el acuma?

Ea spuse că-i dus la vînat și cînd se întoarce zvîrle buzduganul de 12 mile de loc, și izbește în poartă, din poartă în ușă și din ușă se pune în cuiu. Și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici calde, cum îs mai bune de mîncare. Și cînd spunea ea acestea se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă și din ușă se pune în cuiu. Atunci zina cuprinsă de spaimă îmbrățișă pe Făt-Frumos și-i zice? fă-te ce te-î face, că de te-a găsi zmeul aici, te prăpădește.

— Ba l-oiu prăpădi eu, cum am prăpădit și pe cei doi cîni de frați ai lui. Ș'odată și ia buzduganul din cuiu și-l zvîrle înapoi de 24 de mile de loc și apoi ese în calea zmeului, punîndu-se de pîndă sub podul de aur de la poartă.

Zmeul văzînd că buzduganul său trece înapoi cu atîta putere, zise îngrijit: măi! da'grei oaspeți trebuie să mai fie la mine acasă, de s'a întors buzduganul înapoi cu atîta putere. Apoi întorcîndu-se după buzdugan, îl ia și apoi pornește cu dînsul spre casă. Și cînd la podul de aur, calul zmeului începe a sări, a forăi și a da înapoi. Atunci zmeul dînd pîntenii calului zice: De! cal nebun, minca-

ți-ar corbiu carnea și lupii oasele; că doar știu că nu-î Făt-Frumos, fiul epei pe aici.

— Ba dacă-l cauți, îl găsești și pe aici, răspunse Făt-Frumos, eșînd de sub pod. Așă-î că mi-ai încăput în labă, cîne de zmeu ce ești? Hai la luptă, să te învăț eu cum să mai furi nevestele altora.

— Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăem? zise zmeul.

— Ba din luptă, că-î mai dreaptă, zise Făt-Frumos. Și luîndu-se la luptă, se luptară trei zile și trei nopți de-arîndul; și a treia zi pe la amiază, cînd ardea soarele mai tare, încă luptîndu-se ei, de aprinși ce erau, din gura lui Făt-Frumos eșea o pară verde, eară din gura zmeului eșea o pară roșie; și tocmai pe atunci trecea pe deasupra lor un vultur.

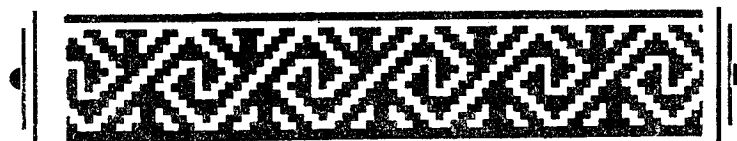
Zmeul, cum îl vede, zice: vultur, vulturaș! Du-te și adă doă picături de lapte, una rece și una caldă, pe cea rece toarnă-o pe mine, ear pe cea caldă toarnă-o pe cînele ăst de Făt-Frumos, că ți-oiu da un hoit să mîncî.

Atunci Făt-Frumos îi zice și el: vultur, vulturaș! Du-te de adă două picături de lapte, una rece și una caldă; pe cea rece toarnă-o pe mine, ear pe cea caldă pe cînele ăst de zmeu, că ți-oiu da șase hoituri să mîncî.

Vulturul cum aude aceasta, aleargă iute și într'o clipă aduce cele două picături de lapte; pe cea rece o toarnă pe Făt-Frumos de se răcorește, ear pe cea caldă o toarnă pe zmeu, de se aprinde și mai tare și atunci Făt-Frumos birui pe zmeu, scoase

paloșul și-l tăia în bucăți cu cal cu tot, de făcu dintr'înșii iar două grămezi. După aceasta intră în casă și spune nevestei lui, că a scăpat-o și pe dînsa. Apoi luînd-o cu dînsul se duse pe la celelalte surori, le luă și pe ele și apoi cu toții se duse(ră) la gura iadului. Hîrzobul era scoborît și Făt-Frumos scutură tare de el, ca să dea de știre tovarășilor lui, că a sosit. Apoi punînd zînele cîte una în hîrzob, tovarășii o traseră afară. Venind acum rîndul să scoată și pe Făt-Frumos, el care era năzdrăvan, știa că tovarășii lui vrea să-l piardă și de aceia, în loc să se pună el, puse un bolovan mare în hîrzob și tovarășii începură a-l trage afară, dar cînd pe la jumătate, frații lui de cruce îi dădură drumul cu hîrzob cu tot, socotind că de acum înainte l-au prăpădit . . . . .

D I V E R S E

Fragment de biografie ¹⁾

«Sînt născut la 1 Martie 1837 în satul Humuleștii, județul Neamțului, plasa de sus, din părinți romîni: Ștefan a lui Petrea Ciubotariul din Humulești și soția sa Smaranda, născută David Creangă, din satul Pipirig, județul Neamțului.

Intîi și'ntîi am început a învăța cruce-ajută, după moda veche, la școala din Humulești, o chilie făcută cu cheltuiala sătenilor, prin îndemnul și osîrdia părintelui Ioan Humnlescu, care avea o mîină de învățătură, un car de minte și multă bunătate de inimă, Dumnezeu să-l ierte! Poate să fi fost de vre-o unsprezece ani, cînd am început a învăța. Știu că eram atunci un băiet sfrijit, prizărit și fricos și de umbra mea.

Dascălul nostru era un holteiu frumos, zdravăn și voinic și-l chema Vasile a Vasilcăi. El era și dascălul bisericeii din sat. Un sorocovăț nemțesc plătea tata pe lună dascălului ca să mă învețe. Și

¹⁾ Apărut mai întîi în ed. Morțun și anume la începutul biografiei lui Creangă, scrisă de d-l Gr. I. Alexandrescu.

pe atunci îmi ziceau în sat și la școală: Ionică a lui Ștefan a Petrei.

Peste vr'un an, vornicul, prinzînd la oaste cu arcanul pe bădița Vasile, dascălul nostru, școala a rămas pustie, iară noi școlarii, cari eram peste patruzeci la număr, ne-am împrăștiat pe la casele noastre. După vr'un an iarăși s'a deschis școala. Dar dascălul Iordache fiind cam chilaciū, a început a ne rîdica de urechi la firta (Φ), deasupra ușei și a ne prea îndesi la spinare cu Sfîntul Neculaî, un biciū de curele făcut și dăruit școalei de moș Fotea, jococariul satului. Și așa, de unde pînă atunci mă duceam cu drag la școală, am început a umbla huciū-marginea; o zi mă duceam, două nu, dar tot deprinsesem a ceti oleacă.

Tata nu știa carte de felū și nici mult haz nu făcea de dînsa. El cam ades îmi zicea: «Logofete brînză 'n cuiū, lapte acru 'n călămări, cam prea te codești la treabă: mă tem că de atîta cărturarie n'a avea cine să ne tragă ciubotele». Dar mama luînd sama cum învățam eū, ajunsese a ceti la ceaslov mai bine de cît mine; și se bucura grozav, cînd vedea, că mă trag la carte. Din partea tatei, puteam să rămîn cum era mai bine: «Nică a lui Ștefan a Petrei», om de treabă și gospodariū în sat la Humulești. Mama însă era în stare să toarcă'n furcă și să învăț mai departe. Dar ce să mai învăț în Humulești? căci în biserică ceteam și cîntam pe dinafară toate truparele ca și dascălul Iordache.

Intr'o zi, așa prin cișlegile Crăciunului, aproape

de cîrnileagă, viind bunicu-meū David Creangă din Pipirig pe la noi, m'a luat și m'a dus la munte, în școala lui Alecu Baluș din satul Broșteniū, județul Suceava, și m'a așezat în gazdă cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, care avea două capre pline de rîe. De aice urmam la școală; și ori s'a prins cartea de mine ori nu, dar rîia căprească știū că s'a prins.

Aproape de Florii, profesorul Nanu m'a dat drumul acasă, și de la Broșteni am venit cu niște pluțași, pe Bistrița la Borca; de la Borca, cu o rudă a mea, pe Plaiul-Bătrîn în Pipirig și din Pipirig la Humulești. Și cînd m'aū văzut tata și mama tuns chilug și plin de rîe, bucuria lor n'a fost proastă. Ce să facă? Aū început a mă scâlda ba cu leșie de ciocălăi, ba cu usuc de lînă, ba a mă unge cu dohot și'ntr'o săptămînă m'aū izbăvit de podoabă. Dar și eū le-am tras în ziua de Paști un «Îngerul a strigat» la biserică, de-aū rămas toate babele din sat cu gura căscată la mine, iar fetele numa-și dau ghiont una alteia, văzînd ce poate acum Nică a lui Ștefan a Petrei! Dascălul Iordache rămăsese acum pe jos; era a cincea roată la car. Bîata mamă crezînd că am să ies un al doilea Cucuzel, s'a pus cu rugăminte pe lingă tata și m'a dat să învăț psaltichie la un psalt de la biserică Adormirea din Tîrgul Neamțului peste baltă la vre-o două zvirlituri de piatră departe de satul nostru. Trei husăși plătea acum tata pe lună pentru mine. O iarnă am învățat și la această școală, căci iarna ce mai puteam învăța; iar vara nu făceam purici mulți pe la școală; trebuia s'ajut acasă: la tors în pieptănași, la nevedit, la

făcut țevi cu sucala și la tors cu roata. Cite trei patru oci de canură torceam pe zi; mă întreceam cu fetele cele mari din tors și ele din răutate mă porecleau «Ion Torcălău» ¹⁾.

¹⁾ Această biografie scrisă de însuși Ion Creangă, s'a găsit între hîrțile lui. După cît se vede ea este o prescurtare a *Amintirilor din copilărie*.

Acul și Barosul ¹⁾

Acul. Moșule! de ce ești zurbagiū? Te sfădești neconținut cu soră-ta *nicovala*, țipați și faceți larmă de-mi țîue urechile. Eū lucrez toată ziua și nime nu-mi aude gura.

— Eaca mă!... da de unde-ai eșit, picală?

— De unde-am eșit, de unde n'am eșit, eū îți spun că nu faci bine ceea-ce faci.

— Na!... vorba ceea: «A ajuns oul mai cuminte de cît găina». Măi băete, trebuie să știi că din sfădăliea noastră ai eșit; ș'apoī tu ni cauți pricină?

— Mă rog, ertați-mă; că dacă n'ar fi fost focul, foile, pleaftura și omul care să vă facă și să vă dea nume, ați fi rămas mult și bine în fundul pămîntului ruginite, ca vai de voi.

— Măsură-ți vorbele, băete! Auzi, soră *nicovală*, cum ne ride acușorul?

— Aud, dar n'am gură să-ī răspund; și văd, dar trebuie să răbd.

— Vorba ceea soro: «Șede hîrbu'n cale și ride

¹⁾ Din «Învățătorul copiilor» partea III, ed. IX, 1890. Limba în care e scrisă această bucată, ne face s'o atribuim lui Creangă.

de oale». Măi pușchiule! ia să vedem ce-ai făcut tu măi mult de cât noi?

— Ce-am făcut și ce fac, îndată ți-oii spune. Ca să nu lungesc vorba, hainele bărbătești și femești, din creștet pînă 'n tălpi, și alte nenumărate lucruri frumoase și scumpe, fără de mine nu se pot face. Mergi la croitori, intră în bordei, sue-te în palat, ai să mă găsești. Fetele mă pun în cutiuțe aurite, mă înfig în perinute de mătăasă și îngrijesc de mine ca de un mare lucru.

— Da în stogul de fin nu vrei să te pue, mititelule?

— Nicî în stogul de fin, dar nicî trîntit într'un ungher al fierăriei, ca tine. Ia spune-mi: te măi ie cine-va în mîna, de cât fierarul?

— Ia ascultă, te prea întreci cu șaga, picuile! Dacă șazi la cinste și toți îngrijesc de tine, cum zici, de ce le împungi degetele?

— Da, împung pe cască-gură cel somnoros, pentru-că voiesc să iasă din mîna lui, prin ajutorul meu, multe lucruri folositoare și frumoase. Tu pentru-ce bați fierul cel culcat pe nicovală și ruginit ca și tine? Nu ca să faci din el lucruri măi bune și măi frumoase?

— Măi..., da bun ești de gură!

— Și de gură, dar și de lucru.

— Ei bine, tu mi-ai înșirat verzi și uscate; ia stăi să-ți spun și eu pe-ale mele: toporul, barda, ciocanul, cleștele, vâtrariul și nenumăratele unelte și mașini de fer, unele de-o mărime urieșă, iar altele mici și bicisnice ca tine, pututu-s'au face pînă n'au tre-

cut pîntre nicovală și ilău?... Casa, bisericile, corabia, puștile, tunurile și alte lucruri nenumărate, așa-i că n'ar fi, de nu eram eu?

Tu imi spuî de haine frumoase; eu ți-oii spune de casă, de sapă, de săcere, de coasă și de plug; tu imi spuî măi mult de *frumos*, eu ți-oii spune de cele *neapărat trebuincioase*.

— Mă faci să te-apuc iar la scărmanat, moșule baros. Haine i-au trebuit omului întiî; căci nu era să umble cu pelea goală, și desculț ca giștele.

— Te-ai încurcat în socoteli, măi băete; ba de mîncare și casă i-a trebuit omului întiî; ș'apoi haine frumoase, cum zici tu; cu rufe de-ale tale îți ghiorăesc mașele de foame. Ai auzit vorba ceea că: «Golătatea încunjură, eară foamea dă de-a dreptul».

— Măi! da ruginit măi ești!

— Ruginit cum sînt, eu v'am făcut și trebuie să ascultați de sfaturile mele.

— Așa este, dar te prea lauzi; las' măi bine să te laude alții. Și tu faci trebî bune, și eu; numai atîta că tu faci lucruri măi din topor, eu măi delicate; tu șazi totdeauna cu ferarul cel uns de cărbuni, ear eu șad cu croitoriul și cu tot felul de persoane.

— Iar ai început, ghibirdic fudul și guraliî? Croitoriul tău trebuie să împungă măi mult de zece ori, pînă cînd ferariul meu mă rădică odată; croitoriul tău rupe altă dată pe zi cîte zece ace; ferariul însă, mă are pe vieață; ba mă poate lăsa și de zestre la copii de copiii săi. Ș'apoi încă una: cine dintre acești doi meșteri e măi *grebănos* și măi *gubav*? Fierariul meu ori croitoriul tău?

— Moșule! ești bătrîn și multe mai știi; fie pe-a dumitale.

— Bine, mititelule! Ia acum ai mai venit de-acasă. Zi mai bine, că industria saŭ meșteșugurile noi le-am adus în lume; că bogățiile cele mari, nouă se datoresc. Mi-ai zis *ruginit*, și Ț'ai zis *cioplit*; mie îmi pare bine că strănepoții mei să fie mai ciopliți de cît mine; cu timpul se cioplesc toate... Numai nu vă fuduliți și nu uitați obirșia voastră; ca nu cumva să vă ciopliți prea tare, și să rămîneți care fără urechi, care fără dinți; care fără gură, care fără zimți: adecă, niște cioarse de nici o treabă. C'apoi atunci earășî mi-ți ajunge drăguș la căuș și sorămea nicovala vă va ținea în spate, ear eŭ vă voiu bate pe rudă pe sămînță, ca să prindeți la minte.

Calicul de la Talpalarî ¹⁾

Încă nu sînt 40 de ani, de cînd mahalaua ce vine în partea stingă de dîndosul Academiei, se numea Calicimea Domnească; iar ulița care astăzi poartă numele de strada Petru Rareș, mai înainte era ticsită de calici privilegiați, cari mișuiaŭ ca furnicile în toate părțile.

În partea aceea a locului trăia un calic bătrîn și orb din naștere cu numele Haralambie. Ca unul ce era mai vechiŭ de cit toți calicii din acea mahala, moșu Haralambie, căci așa-i ziceaŭ toți poporănii, avea un loc anume de cerșetorit la ușa Bisericii Talpalarî, căreia i se mai zicea și Biserica din Calicime.

¹⁾ *Șezătoarea* an V, p. 168: «Această anecdotă am auzit-o din gura lui *Ion Creangă* pe la jumătatea lunii lui Decembre 1889, adică cu 15 zile înainte de a muri. Era cam bolnav cînd l'am vizitat, dar gata la glume ca totdeauna. După ce mi-a spus anecdota, îmi zise: — Bre, tare îmi pare rău că-s bolnav și mă tem c'am să mor și n'am să pot scrie anecdota cu Moșu Haralambi și încă vre-o două, trei ce le am în cap.

După doi ani am scris-o eŭ, așa cum m'a ajuns capul, și am publicat-o în ziarul «*Era Nouă*» No. 116 din 22 Decembre 1891. (*Nota* d-lui *I. S. Ionescu*, în *Șezătoarea*).

Moșu Haralambie cerșitoarea la acea biserică și în acea parte de loc de mai bine de 50 ani, așa că toți calicii de mai încoace, fie mai tineri fie mai bătrini, îi păzeau cu multă sfințenie colțușorul lui, chiar și în vremea când el n'ar fi venit în Țiua aceea la biserică.

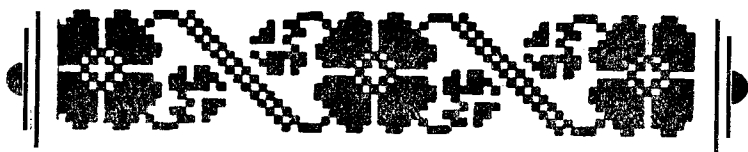
Odată, de hramul bisericii, nu știu de unde, se pripășește pe acolo un calic cu totul nou și necunoscut de nimeni în partea aceea, și cum intra și eșia lume multă, calicul cel necunoscut se așeză pe locul bătrînului Haralambie, care tocmai atunci venea și el.

Cînd simți orbul că i s'aŭ încălcat drepturile vechi, care pînă atunci nu îndrăznise nime să-i facă una ca asta, se infurie grozav, ș'apoî vorba ceea: ferească D-zeu de bătaia orbului; cînd începu a învîrți cîrja în dreapta și în stînga, credeaî că se răsipește pămîntul.

Chiar în clipa aceea iată că sosește și Mitropolitul Sofronie ca să slujască de hram, și cum bătrînul orb era infuriat și batjocurea cu vorbe aspre, ridică deodată cîrja ca să deie în capul vinovatului și cînd colo trage una în spinarea Mitropolitului așa de tare, că i-a plesnit antereul. Bietul Mitropolit galbăn la față de spaimă și de durere, începu să dojenească pe bătrînul orb cu cuvinte mai mult părintești.

— Da ce, Prea-sfinte, răspunse calicul, cum ai crede Sf.-ta să las pe un venetic, pripășit din toată lumea, să vie și să-mi calce toate drepturile mele de calic vechi — de baș calic? Da cine nu știe că

neam de neamul meu aici am calicit cu toții, și pot zice că chiar întreg neamul meu a ținut și ține încă pe umerii lor zidurile acestei biserici? Și astăzi să vie un vîntură-țară, cine știe de unde, și să se atingă de drepturile mele? Las'că-i vin eŭ de hac; am să-i scot mai întîi ochii, să rămîie chior ca și mine, și cînd voiŭ muri pot să-i dau de moștenire locul, dar pînă atunci să ferească D-zeu pe toată lumea, că nu mă las odată cu capul...

OLTENII IN IAȘI¹⁾

Ce răsună? Ce s'aude?
Ce glas dulce romînesc?
Ce flăcăi ca bradul verde,
Ochii noștri îi uimesc?
Sînt Olteni, scăparea noastră,
Bucurați-vă Ieșeni!
Voî cu inima creștină,
Cumpărați de la Olteni.

Oltul falnic prin copii-și
Zice Prutului scîrbit:
— Dulce frate, fii în pace,
Steaua ta a răsărit!...
La cel glas de mîngiere
Geme sufletu'n dușmani;
Voî cu inimă creștină,
Nici un ac de la Jidani!

Mică e lumina încă!
Dar credința'n Cel de sus,
În părintele dreptății,
Și 'ntunericu-i răpus!
Soarele frumos luci-va...
Bucurați-vă Ieșeni!
Voî cu inima creștină,
Cumpărați de la Olteni!

Iazmele otrăvitoare,
Duhul rău și necurat,
Vai! destul ne-aū supt puterea
Și viața ne-aū secat.
De pe ochii voștri rupeți
Pinza 'ntinsă de dușmani!
Voî cu inima creștină,
Nici un ac de la Jidani!

Frații certe-se 'ntre dînșii,
Fiii cu părinții lor!
Dar blăstăm cu foc s'ajungă
Pe acel cutezător,
Care fără de iubire
S'ar uita la cei Munteni!
Ascultați, Romîni, cuvîntu-mi:
Cumpărați de la Olteni!

Și atunci viața noastră
Precum riul cristalin,
Se va scurge limpezită
De otravă și venin.
Mortii noștri n'or mai plînge
Sub călcîie de dușmani.
Sus dar inimele voastre!
Nici un ac de la Jidani!

¹⁾ Unii zic că aceste versuri sînt făcute de Miron Pompiliu.

CUNOAȘTE-TE PE TINE ÎNSUȚI

Cînd mă iea lumea 'nainte...
Orî de prost orî de *cumînte* (?!),
Orî de bine orî de rău,
De asta habar n'am eū:
De-mî zice cuminte...
Lumea, — știu că minte!
De mă ia de bine

Nu mă simt în mine!
De mă ia de prost,
De cînd sînt, am fost.
De mă ia de rău,
Acela sînt eū,
Cu tot neamul meū.

PĂSĂRICA¹⁾

Iarna ninge și îngheață,
Frigul crește tot mereū;
Păsărica cea isteată
Nu mai zice cîntul său:
Cînd afară vicoleşte
Ea s'ascunde tremurînd
Într'un dos, unde găsește,
Nu ca vara ciripind;

Ci sburlită și 'ntristată
Flămîndă ca vai de ea,
Pe la drum mîncarea-și cată
Sărmănica păsărea!
Dumnezeu care-a făcut-o
Pe dînsa ca și pe noi,
O nutrește ș'o 'ncălzește:
El o scapă din nevoi!

IA! CLOPOȚELUL SUNĂ²⁾

Clopoțelul de la gară
Dînd semnalul de pornire,
Toți în grabă alergară,
Toți, cu toți într'o unire.
Rar rămîne un drumeț
Surd la astă deșteptare —
Somnorosul e isteț,
Cînd e oara de plecare.

Sare iute în trăsură
Călătoriul îngrijit;
Trenu'n grabă se smuncește,
Trenul iată-l, a pornit.
Fumul ese, trenul zboară,
Călătorii liniștiți,
Orî-ce vreme-a fi afară,
Aū pornit, is bunî porniți.

¹⁾ Din «Metoadă Nouă de scriere și citire» de Inst. I. Creangă, C. Grigorescu, G. Enăchescu, N. Climescu, V. Receanu și A. Simionescu, ed. XXII, Iași.

²⁾ Din «Învățătorul Copiilor» partea III ediția IX, 1890 Iași.

Animalul ce odată
Sub jug greu se chinuia,
In trăsura astă dată,
Parte dreaptă și el ia...
Mașinistu-î surugiū,
Țipătoarea biciul său,
Iar vaporii caî fugari,
Îmboldiți de foc mereū!

Nici te simți și ai ajuns
La părinți, rude, amici;
Cînd odată puteai pierde
Interese mari și mici.
Iaca mintea omenească
Pînă unde a ajuns:
A ajuns ca să domnească,
Pin' și colo 'n aer sus... 1)

NU LUCREZI — N'AI CE MÎNCA 2) —

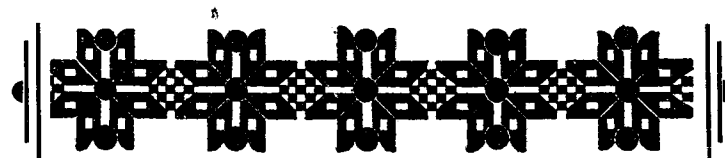
Ar fi un mare păcat
Omul leneș de-ajutat —
Știți Dumnezeu ce a dat
Omului cînd l-a creat? —
Membre bune 'ndemănoase
Creerî în cap de ajuns:
Minte, graiū, simțiri, virtute,
Toate 'n el deplin a pus.
Dacă lenea-l stăpînește
Singur este vinovat.
Cine ziua nu muncește,
Doarme noaptea nemîncat.

Bine-a zis biata furnică
Greerului calicînd:
Ai petrecut astă-vară?...
Joc' acum de-î fi putînd...
Ear la vara viitoare,
Măi, jupîne grieruş,
Fiî ca mine strîngătoare,
Nu tot trage din arcuş.
Ții deda corpul la lucru?
Lenea nu te-a stăpîni;
Și la iarn'avînd strînsură,
Lipsa-ți vei îndeplini.

1) In ediția a IX cele din urmă trei versuri aū fost schimbate așa

Apa, focul a 'njugat
Și de-atunci cu înlesnire
Țări cu țări mîna aū dat.

2) Din «Învățătorul Copiilor» 1874. Carte de citit în clasele primare cu litere, slove și buchî. În edițiile din urmă s'au înlăturat versurile 3—9.

POEZII POPULARE 1)

Frunzuleană micșunele
Ia vezi lacrimile mele,
Cum se varsă cu durere,
Fără nici o mîngiere!
Și se varsă pentr'un puiū,
Numele nu vreū să-î spuū,
De l'oiū spune
L'oiū răpune;
De-oiū tăcea
L'oiū mai avea.

Sărmana inima mea,
Mai bine s'ar fi topit
De cît m'aș fi despărțit
De-un pușor ce-am iubit!

Colo 'n vale la brad mare
Mindru codru se răsună
Drăgălaș noaptea pe lună:
Este glasul puiului
Ce-a sburat din cuibul lui.

Stăi, copile, te oprește
Și oftînd la el gîndește.

Foaie verde de cucută,
Drag mi-e puiul de pe luncă,
Cu drag vine, și se culcă.
Cucu cîntă, se silește,
Puiul locul și-l gătește,
Puica din poartă-l privește.
Puica plînge și-l jălește,
Puiul se călătorește.

Te-am iubit de copilaș
Și-acum te duci și mă lași.
Astăzi plec, mîne mă 'ntorc
La pustiul de noroc.
— De-î mai zăbovi o lună,
Mă găsești pe drum nebună;
Da de-î zăbovi un an,
Mă găsești negru buștean.

1) Fiind publicate și în celelalte ediții ale operelor lui Creangă re-
producem și aici poeziile aceste, deși aproape toate sînt variante la
cele cunoscute din edițiile speciale de literatură populară.

Frunzuliță Maghiran,
Mă miram puică, miram,
Mă miram de ce slăbeam:
Eū nu slăbeam de vr'un rău
Ci slăbeam de dorul tău.

*

Șapte văi ș'o vale-adîncă,
P'aici lupii mă mîncă,
Stăi lupe nu mă mîncă,
Pîn'o răsări luna,
Să dau mîna cu puica;
Pe lună ca s'o 'ntîlnesc,
Treî vorbe ca să-î vorbesc,
Ș'apoi să mă prăpădesc!

*

Frunză verde iarbă neagră!
Am avut o puică dragă,
De dragă ce-mî era dragă,
O purtam cu basma neagră
Ș'o țineam cunoptea 'ntreagă,
Las să treacă să se ducă,
Mi-î urită vorba lungă,
La Neamțu la mănăstire,
La icoane să se 'nchine.
Să se duc' să se sfințească,
De min' să se despărțească.

*

Iarbă neagră din grădină!
Să știî, puiculiță, bine
Că eū mă duc de la tine,
Să rămîe pajiștea,
Să vezi cum îî dragostea.
Dragostea de fată mare,
Ca fasolea din căldare,
Cînd îi pui un pumn de sare;

Iar dragostea de nevestă,
Ca garofa din fereastă:
Dimineața înflorește,
Peste zi se veștejește.

*

Cît oiū trăi, să iubesc,
Că de-oiū muri, putrezesc,
Și pămîntul crește iarbă,
Nimene nu mai mă 'ntreabă
Ce puicuță mi-a fost dragă!

*

Cînd ai ști și te-ai pricepe
Dragostea de un' se'ncepe:
De la ochi, de la sprîncene,
De la buze subțirele,
Mușcare-ar neica din ele
Ca dintr'un fagur de miere.

*

Cuculeț de la pădure!
Du-te la puica și-î spune
Să nu se mai poarte bine
Că mi-a rupt inima 'n mine:
Să se poarte mai vlăvioasă,
Să-mi mai văd și eū de casă.

*

Zup, zup, zup!
De-abia mi-o duc,
Și mi-o duc cu meșteșug
Pe două roate de plug.
Joacă fată ce-î juca,
Du-te-acasă și-î mîncă
Că țî-a fript mă-ta mița
Și țî-a lăsat codița.

*

Femea care iubește
Spală noaptea și cîrpește,
Iar ziua se primenește
Și tot la iubit gîndește.
Femeia care-î urită
Șede tot posomorită,
Hainele pe trup nu-î vin,
Oglinda-î pune venin.
Ziua doarme din picioare
Noaptea zace de lungoare...
Bată-l focu de urit!
Urîtu-î posomorît.
Femeia care-î frumoasă
Nu-î păcat s'o țîi la casă,

Noaptea-î veselă ca luna
Și iubește ca nebuna;
Ziua-î dulce ca un soare
Și iubește pîn'ce moare.

*

La crîșmuța cea din deal
Vinu-î bun și oca-î mare,
Crîșmărița slută tare,
Beū voinicii de călare.
La crîșmuța cea din vale
Vinu-î rău și oca-î mică,
Crîșmărița-î frumuseică,
Beū voinicii de se strică.

B R A T U ¹⁾

Are Bratu trei feciori,
Cite trei sînt vînători;
Dar mai are, Bratu, are
Pe Dobrica fată mare,
Se primblă pe hat călare
Cu cozile pe spinare,
Impletite cu parale
Cunjurată de pistoale.

Frunzulița fragului
Sus în plaiul muntelui
La tulpina fagului
La umbrița bradului,
Șed feciorii Bratului
Cu Niț-a Ploscariului,
Cu Manea Șalariului,

Cu sora lor Dobrica.
Dar ei tot bea și mîncă,
Iar Dobrica se culca,
Puțintel că adormea
Și urît vis că visa,
Drept în picioare sărea
Și din gură că grăia:
— Valeū, Neică Stanciule!
Voî beți, mări, și mîncăți
Nici-o grijă nu purtați.
Dar eū neică mă culcai,
Puțintel că adormii
Și urît vis că visa:
Neică, pistoalele tale
Sedean' cuiū fără oțale,
Neică, flintișoara mea

¹⁾ In *Contimporanul* 1881, p. 483 cu nota la sfîrșit: Auzită de la omama Balașă, București 1881 Septembrie.

Șede-n cuiu fără de vergea!
 Nicî cuvînt nu săvîrșia,
 Potera că-i cotropea
 Căpitanul că grăia:
 D'alei Stance-al Bratului,
 Vrei tu mări să te dai,
 Sau la poteră legat
 Ori tu, mări, tot tăiat?
 Dar Stanciu că mi-i grăia;
 — Căpitan Bălăurean,
 Nu sînt muiere de sat,
 Să mă dau ție legat,
 Că-s voinic cu comănac,
 Îți vedè ce-oîu să vă fac.
 Dar soră-sa Dobrica
 Ea din gură că grăia:
 — Tacî neică nu zice-așa,
 Că mi-ți răpuî viața,
 Ci ad'o'ncoa pe durda.
 Pe durda 'n mină i-o da,
 Pravul cu poala-l turna,
 Gloanțele cu chivăra,
 Ea de stînga 'n ghenunchea
 Și pe dreptul mi-o punea
 Odată c'o slobozea:
 Șaptesprece doboră,
 Ceialalți ciți rămînea
 Pe toți greu că mi-i rânea,
 Numai căpitan scăpa.
 Dar ea din gură-i grăea:
 — Căpitan Bălăurean!
 Tu du-te mări de spune,
 Tu mări, tu la Domnie,
 Să sloboadă pe maica
 Pe maica și pe taica,
 Că-i aprind pușcăria.
 Aștepta ea ce-aștepta
 Și văzînd că nu venea

Ea pe cal încăleca
 Și la domnie pleca,
 La pînariu se abătea
 Pine că mi-și tirguia
 Și felii că le tăia,
 La pușcărie mergea,
 Săria ici, săria colea
 Ș'un amînoraș scotea
 Și din el că scăpăra
 Și foc pușcăriei da,
 Vinovații toți scăpa
 Și pînea că le-o 'mpărțea.
 Și taică-său și mă-sa
 Din pușcărie scăpa.
 Dar Bucureștii vedeă,
 După dînsa se luză,
 Calul în loc îi oprea
 Și pe dînsa o prindea
 Și la Domnie-o ducea;
 Un ou roș în par puneă
 Toți Bucureștii că da
 Și oul nu-l nimerea.
 Dobrica că mi-i privea.
 Inima'ntr'însa fierbea,
 Pînă ce rîndu-i venea;
 Iaca rîndul că-i venea;
 Cînd odată slobozea,
 Oul fărăme-l făcea.
 Dar pe ea o cotropea
 La Domnie-o rădica;
 Ea acolo că mergea
 Pieptul că și-l arăta,
 Domnia dac'o vedeă,
 Iertare că-i dăruia,
 Și la frați că se 'ntorcea,
 Iute ca o rîndunea,
 Cu părinții lingă ea.

MIELUȘICA ¹⁾

Pogoară, pogoară pe plaiu
 Tot nouă ciobani,
 De sînt veri primari
 Și cu unul zece.
 El e streinșor
 Cu oițe multe:
 Cîte pietre 'n munte,
 Atîtea-s cornute;
 Cîte pietre 'n vale,
 Atîtea-s mieoare;
 Cîte pietricele
 Atîtea-s mielușele.
 Vai! Nouă ciobani
 De sînt veri primari,
 Ei că s'aū vorbit
 Și s'aū sfătuit,
 La apus de soare
 Pe iel să-l omoare
 Bănișori să-i bea
 Oițe să-i ia,
 Să le împărțescă
 Să le răspîndească.
 Dar o mielușică
 (Ea îi ochescică)
 Ea mi-și auzea
 Șchioapă se făcea,
 În urmă rămînea
 Și unde mi-și zbiera
 Locul tremura
 Brazii veștezea
 Earba se pîrlea.
 Dar stăpinul ei
 Cîrlig răsucea

Și în loc stătea,
 Oița 'ntreba:
 «Oiță, lăiță
 Mie drăguliță!
 De cînd te-am văzut
 Și te-am cunoscut
 Așa n'ai făcut;
 Doar nu v'am păscut
 Tot prin livezi verzi,
 Apă nu v'am dat
 La izvoară răci,
 Ori nu v'am culcat
 P'alea vîrfuri nalte
 Unde vîntul bate?...»
 Oița-mi grăia:
 «Stăpîne, stăpîne,
 Stăpînorul nostru!
 Ba tu ne-ai culcat
 P'alea vîrfuri nalte,
 Unde vîntul bate
 Și tu ne-ai păscut
 Tot prin livezi verzi
 Și apă ne-ai dat
 La izvoară răci.
 Stăpîne, stăpîne,
 Vai, nouă ciobani
 De sînt veri primari,
 Ei că s'aū vorbit
 Și s'aū sfătuit
 La apus de soare
 Să mi te omoare,
 Bănișori să-ți bea
 Pe noi să ne ia

1) Contemporanul, 1888 p. 432—433.

Să ne împărțească
Să ne răspîndească !»

Stăpînul grăi :
«Oiță, lăiță,
Mie drăguliță !
De m'or omori
Voi mă-ți îngropa
În tîrla oilor,
În jocul mieilor,
În dosul stînei,
Să-mi aud cîinii ;
Cîrligelul meu,
Voi că mi-l veți pune
Stîlp la căpătîiu,
Iar ca mîngiere
Flueraș de soc

Ce-mi zice cu foc,
Voi că mi-l veți pune
În ușa tîrlei ;
Vîntul mi-o-adia
Fluer mi-o mișca ;
Fluerul mi-o zice,
Oile s'or strînge
Pe mine m'or plînge
Cu lacrimi de sînge»

.....
Ah ! strein de mine
Mult străin în lume,
Nici un ajutor
De la Dumnezeu
Și stăpînul meu.¹⁾

CÎND ERAM ÎN FLOAREA MEA ²⁾

Cînd eram în floarea mea,
Zburam ca o păsărea
Și zburam din cracă 'n cracă
N'avea nime ce să-mi facă.
Dar un hoț de vinător

Îmi întinse-un lățișor
Și mă prinse de-un picior,
Și mă băgă 'n colivie
Mai mult moartă decît vie.

Rostiri, zicători, cuvinte

I ¹⁾

Cele bune să s'adune
Cele rele să se spele.
Asta să n'o ponosești
Și cu alta să te înoiești.
Chirotia.

Umblă în pogheazuri.
Să are de bine cu nevasta lui.

Să lipsești de aici, că acuș mi-i că nu te-oiū pu-
tea prinde și ți-oiū face spinarea dobă și pîntecele
coastă.

Gura lui era clopot.

Da cum ai făcut de i-ai omorit? Cum să fac?
Ia i-am toropit pe toți de parcă n'au mai fost vii
de cînd is ei.

Dă trei bice calului, să sară trei munți și trei văi.
Ticălos bărbatul meu,
El muncește și e beu.
Basta-i, de-acum s'a mîntuit.

¹⁾ Auzită în «Spitalul Brîncovenesc» de la «Mama Bălașa», o gar-
diancă bătrînă, de locul ei din Craiova.

²⁾ Contemporanul 1881, p. 431.

¹⁾ Din vol. II al ediției de la Iași.

El nu vorbea pleavă.
 'Tă-te pirdalnicul să te bată inimă, că tot aceea
 ai rămas.
 Cioclej, hlujan.
 Acuș te fură sfintul.
 Trei zile trapădul și un ceas praznicul.
 Mîncarea cam pe sponci, dar apa... mila Domnului.
 Cu omul prost să nu ai aface, nici în clin nici
 în mîncă.
 Dar dișanțat (curios, straniu) mai ești!
 Hîlpav ¹⁾ (lacom).
 Halaturî (ciocane, unelte).
 Parcă nu ești în toate simțirile.
 Vină-ți în simțiri, Doamne iartă-mă!
 Aracan de mine (săracul de mine).
 In toate zilele sînt sfinți, dar noaptele sînt ale
 noastre.
 Varga lui Dumnezeu, de aspru ce era.
 Cînd sufletul îți este gol și inima fără simțire,
 degeaba mai cauți pricină cu lumea din afară.
 Hădărag.
 Zăbavnic (de la zăbavă, întîrziere).
 A ride cu incot (chicote).
 Românul i-î greu pînă se apucă de treabă, că de
 lăsat îndată se lasă.
 L'a dat prin șperlă.
 Bobotind.
 Dator nu-s, că nu-mi dă nimene pe datorie.
 Bețiv nu-s, că n'am ce bea.
 Bătăuș nu-s, că toți mă bat.

¹⁾ Creangă întrebuințează și forma «hîlpov».

II ¹⁾

Intinat, pîngărit, spurcat, imprilistită.
 Hămisit de foame. Motocei la rochie. Și cu chiu
 cu vai.
 Nu se poate *acioa* de răul lor. Tare mi-î deșanț
 saū de-a mirare.
 S'a zorcăit. Umblă 'n fleoțurî. Face marazurî.
 Știe ea Smaranda ce poamă de om ești tu, hi! hi!
 Mă Ioane, hai, gata ești? — Gata, gata! Am
 legat cincî și mai am cincî și apoi pun pe Cîrnu
 cu ochii la foc.
 Mă mîncă, ce mă mîncă, da i-aș face-o eū.
 Nu-î om a cătărei (genetiv), de samă.
 Aistuia mai n'ai ce-î face.
 Se vede că nu i-î cam îndămîna Bălaei, că vine
 tata cu pielea pe băț.
 Am fost și am văzut... Era și nu era.
 A zis c'a veni, — dacă n'a veni.
 Se vede c'a venit, — de n'a mai venit...
 Cit a cură, n'a da'n gură.
 Vorba ceea :

Aista-î băetul gălățanul,
 Care ș-a băut sumanul,
 Și-a rămas într'un (numa'n) ilic
 Și îl ie dracul de frig.

Vorba ceea : Ziua se teme de bivol și noaptea
 încalecă pe dînsul.

¹⁾ Publicate după manuscrisele lui Creangă de Gh. Teodorescu-Ki-
 rileanu în *Șezătoarea* V. p. 212, de unde le reproducem.

Strimbii minîncă țară și dreptii n'o lasă.
E rău să te pui slugă la dirloagă și toate au
șartul lor.

Vrabia mălai visează și calicul comîndare.
Într'un crac bortos, șede dracul mînios (pușca).
Supt un cărpănaș, joac'un iepuraș: (furca și fusul).

POVESTE ¹⁾

(PROSTIEA OMENEASCĂ)

A fost odată, cînd a fost; că dacă n'ar fi fost, nu
s'ar povesti ²⁾.

Noi nu sîntem de pe cînd poveștile, ci sîntem
mai dincoace cu vr'o două-trei zile: de pe cînd se
potcovia purecele cu nouă-zeci și nouă de ocă de
fier la un picior și tot i se părea că-i ușor ³⁾.

Ci-că era odată un om însurat, și omul acela trăia
la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui, care avea copil
de țîță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era
tocmai hitră. Întru una din zile, omul nostru iese
de-acasă după trebî, ca fie-care om. Nevasta lui,
după ce-și scaldă copilul, îl înfășă și-i dete țîță, îl
puse în albie lingă sobă, căci era iarnă; apoi îl le-

¹⁾ Publicată întîia oară în «Învățătorul Copiilor» ediția V, 1878, Iași, pag. 175—176, în forma din ediția I a «Minervei». Aici o reproducem după cum a fost îndreptată și adăugită în edițiile din urmă ale Învățătorului Copiilor. Manuscriptul acestei povești se află în păstrarea d-lui Emilgar.

²⁾ În edițiile de la început urmează: «ci ca un purice ar plesni»

³⁾ În edițiile de la început urmează: «și încă se mai potcovea cu o coajă de nucă și se ducea în înaltul ceriului la sfînta rugă, povești să ne-aducă».

gănă și-l desmerdă, pînă ce-l adormi. După ce-l a-
dormi, stătu ea puțin pe gînduri, ș'apoi începu a se
boci cît îi lua gura: Aulio! copilașul meu, copila-
șul meu!

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de
spaimă, svîrli fusul din mînă și furca din briu cît
colo, și sărînd fără sine, o întrebă cu spaimă:

— Ce ai, draga mamei, ce-ți este?!

— Mamă, mamă! copilul meu are să moară.

— Cînd și cum?

— Iată cum: vezi drobul cel de sare pe horn?

— Îl văd. Și?!...

— De s'a sui mița, are să-l trîntească drept în
capul copilului, și să mi-l omoare!

— Vai de mine și de mine, că bine zici fata mea;
se vede că i s'a sfîrșit mititelului zilele!

Și cu ochii pironiți la drobul de sare după horn
și cu mîinile încheștate, de par'că le legase cine-va,
începură a-l boci amîndouă ca niște smintite, de clo-
cotia casa. Pe cînd se sluțiau ele, cum vă spun, nu-
mai iaca și tatăl copilului întră pe ușă, flămînd și
năcăjit, ca vai de el.

— Ce este? Ce v'a găsit, nebunelor?

Atunci ele, viindu-și puțin în sine, începură a-și
șterge lacrămile și a-i povesti cu mare jale despre
întîmplarea neîntîmplată...

Omul, după ce le ascultă, zise cu mirare: Bre!
mulți proști am văzut eu, în viața mea, dar ca voi
n'am m'ai văzut. Măăă... duc în toată lumea! Și
de-oîu găsi mai proști de cît voi, m'oiu mai întoarce
acasă; iară de nu, ba.

Așa zicînd, oftă din greu, ieși din casă, fără să-și iee ziua bună, și plecă supărat și amărit ca vai de om!

Și mergînd el bezmetic, fără să știe unde se duce, după o bucată de vreme, oprindu-se într'un loc, i se întîmplă iar să vadă ceva, ce nu mai văzuse: un om ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi răpede-l înșfăca și intra cu dînsul într'un bordei; pe urmă iar eșia, îl puneă iar cu gura la soare, și tot așa făcea... Drumețul nostru nedumerit [se opri și] zise:

— Bună ziua, om bun!

— Mulțamesc dumitale, prietene!

— Da ce faci aici?

— Ia mă trudes de vre-o două-trei zile să car pocitul ist de soare în bordei, ca să am lumină, și nici că-l pot...

— Bre! ce trudă, zise drumețul. N'ai vr'un topor la îndămină?

Ba am.

— Ie-l de coadă, sparge ici, și soarele va intra singur înlăuntru.

Indată făcu așa, iar lumina soarelui intră în bordei.

— Mare minune, om bun, zise gazda; de nu te aducea Dumnezeu pe la noi... eram să îmbătrînesc, cărînd soarele cu oborocul.

Încă un tont, zise drumețul în sine, și plecă.

Și mergînd el tot înainte, peste cît-va timp, ajunse într'un sat și din întîmplare se opri la casa unui

om. Omul de gazdă fiind rotariu, își lucrase un car și-l înjghebase în casă, în toată întregimea lui; ș'acum voind să-l scoată afară, trăgea de proțap cu toată puterea, dar carul nu eșia. Știți pentru ce? — Așa: ușile erau mai strîmte decît carul. Rotariul voia acuma să taie ușorii spre a scoate carul. Noroc însă că drumețul l-a învățat să-l desfacă în toate părțile lui, să le scoată pe rînd afară, ș'apoi iarăși să-l înjghebe la loc.

— Foarte mulțamesc, om bun, zise gazda; bine m'ai învățat. Ia uită-te dumnetă! Era să dărim bunătate de casă din pricina carului.

De aici drumețul nostru mai numărînd un nătă-rău, merse tot înainte, pînă ce ajunse iară la o casă. Acolo, ce să vadă? Un om c'un țăpoi în mină voia s'arunce niște nuci din tindă în pod.

— Din ce în ce dau peste dobitoci, zise drumețul în sine.

— Da ce te frămîntă așa om bun?

— Ia vreū să zvîrl niște nuci în pod și țăpoiul ista, bată-l scîrba să-l bată, nu-i nici de-o treabă....

— Că degeaba te trudești, nene! Poți să-l blăstămî cît l-ei blăstăma, habar n'are țăpoiul de scîrbă.

— Ai un oboroc?

— Da cum să n'am.

— Pune nucile într'însul, ie-l pe umăr și sue-le frumușel în pod; țăpoiul e pentru paie și fin, iar nu pentru nuci.

Omul ascultă și treaba se făcu îndată.

Drumețul nu zăbovi nici aici mult, ci plecă mai numărind și alt neghiob.

Apoi de aici merse mai departe, pînă ce ajunse ca să mai vadă aiurea și altă năzbitie [la care nu se putu opri de ris]. Un om legase o vacă cu funia de gît și suindu-se pe-o șură, unde avea aruncat oleacă de fin, trăgea din răsputeri de funie, să urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit.

— Măi omule! zise drumețul, făcîndu-și cruce; dar ce vrei să faci?

— Ce să fac, mă'ntrebî? Da nu vezi?

— Ba vād, numai nu pricep.

— Ia hăramul ista e hămisit de foame și nu vrè nici în ruptul capului să vie după mine, sus pe iastă șură, să mănînce fin...

— Stăi puțin, creștine, că spînzurî vaca! Iè finul și-l dă jos la vacă!

— Da nu s'a irosi?..

— Nu fii scump la tărăite și efin la făină.

Atunci omul ascultă și vaca scăpă cu vieață.

— Bine m'ai învațat, om bun! Pentr'un lucru de nimica, era cît pe ce să-mi gîtuî vaca!

Așa, drumețul nostru mirîndu-se și de această mare prostie, zise în sine: Mița tot s'ar fi putut întimpla să deie drobul de sare jos de pe horn; dar să cari soarele în casă cu oborocul, să arunci nucile în pod cu țăpoiul și să tragi vaca pe șură la fin, n'am mai gîndit!

Apoi drumețul se întoarse acasă și petrecu lingă

ai săi, pe care-î socoti mai cu duh, de cît pe cei ce văzuse în călătoria sa.

Ș'am încălecat pe-o șea,
Ș'am spus povestea așa.
Ș'am încălecat pe-o roată,
Ș'am spus-o toată.
Ș'am încălecat pe-o căpșună,
Și v'am spus, oameni buni, o mare minciună!

Șoarecele șiret și lacom ¹⁾

Un șoarece eșind de sub părete văzu o căpcană.

Aha! începu el să gîndească: acolo e pusă o căpcană. Bre! ce șireți sînt oamenii! Eî propesc o cărămidă pe trei bețișoare și într'unul înfig o bucățică de slănină. Aceasta numesc ei o căpcană. Dar noi șoarecii știm foarte bine că dacă roadem de slănină, clap! cade cărămida și ne ucide. Nu, nu; eū cunosc șiretlicul vostru!... Însă..., de mirosit, tot aș mirosi slănina!... Oțecuță de mirosit, încă nu doboară cărămida... Hai să-mi apropiu măcar botul. Prea îmi place afumul (mirosul) slăninei!...

Cu aceste gîndiri, șorecuțul alergă sub căpcană și mirosi slănina. Însă căpcana era ușor așăzată, așa în cît, cînd se apropie șoarecele prea mult cu botul său, tronc! căzu cărămida, și lacomul șoarece fu lovit de moarte.

Ce trebuie să'nvățăm din această fabulă?

Să nu fim lingăi și lacomi ca șoarecele. Căci «lăcomia pierde omenia».

¹⁾ Din «Metoda nouă de scriere și cîntec»

Ursul pîcilit de vulpe ¹⁾

Era odată o vulpe vicleană, ca toate vulpile. Ea umblase o noapte întreagă după hrană și nu găsisese nicăieri. Făcîndu-se ziua albă, vulpea ieșise la marginea drumului și se culcă sub o tufă, gîndindu-se ce să mai facă, să poată găsi ceva de mîncare.

Șezînd vulpea cu botul întins pe labele de dinaintea, îi vine miros de pește. Atunci ea ridică puțin capul și uitîndu-se la vale, în lungul drumului, zărește venind un car tras de doi boi.

— Bun! gîndi vulpea. Iaca hrana ce-o așteptam eu. Și îndată ieșise de sub tufă și se lungește în mijlocul drumului, ca și cum ar fi fost moartă.

Carul apropiindu-se de vulpe, țăranul ce mîna boii, o vede și crezînd că-i moartă cu adevărat, strigă la boi: Ahò! aho! Boii se opresc. Țăranul vine spre vulpe, se uită la ea de aproape și văzînd-o că nici nu suflă, zice: Bre! da cum naiba a murit vulpea asta aici?! Tiii!.. ce frumoasă cațaveică am să fac nevastei mele din blana istui vulpoi. Zicînd așa, apucă vulpea de după cap și tîrînd-o pînă la car, se opintește ș'o aruncă de-asupra peștelui. Apoi strigă la boi: hăis! Joian, cea! Bouran. Boii pornesc.

Țăranul mergea pe lîngă boi și-i tot îndemna să meargă mai iute, ca s'ajungă degrabă acasă și să iee pielea vulpei.

¹⁾ Din «Metoda nouă de scriere și cetire».

Însă, cum aș pornit boii, vulpea a și început cu picioarele a împinge peștele din car jos. Țăranul mîna, carul scîrțîia și peștele din car cădea.

După ce hoța de vulpe a aruncat o mulțime de pește pe drum, bineee...șor! sare și ea din car, și cu mare grabă, începe a strînge peștele de pe drum. După ce l-a strîns grămadă, îl ia, îl duce la bizunia sa și începe a mîncă, că taaa...re-i mai era foame.

Tocmai cînd începuse a mîncă, iaca vine la dînsa ursul.

— Buna masa, cumătră! Tiii! da ce mai de pește ai! Dă-mi și mie, că taaa...re! mi-i poftă!

— Ia mai pune-ți pofta 'n cui, cumătre, că doar nu pentru gustul altuia m'am muncit eu. Dacă ți-i așa de poftă, du-te și-ți moaie coada 'n baltă ca mine, și-i avea pește să mînci.

— Învață-mă, te rog, cumătră, că eu nu știu cum se prinde peștele.

Atunci vulpea rînji dinții și zise: alei, cumătre! da nu știu că nevoia te duce pe unde nu ți-i voia și te învață ce nici gîndești. Ascultă, cumătre: vrei să mînci pește? — Du-te desară la băltoaga cea din marginea pădurii, vîră-ți coada 'n apă și stăi pe loc, fără să te miști, pînă despre ziua; atunci smuncește virtos spre mal și ai să scoți o mulțime de pește, poate îndoit și 'ntreit decît am scos eu.

Ursul ne mai zicînd nici o vorbă, aleargă 'n fuga mare la băltoaga din marginea pădurii și-și vîră 'n apă toată coada!..

În acea noapte începuse a bate un vînt răce, de îngheța limba 'n gură și chiar cenușa de sub foc.

Ingheață zdravăn și apa din băltoagă, și prinde coada ursului ca într'un clește. De la o vreme, ursul ne mai putînd de durerea cozii și de frig, smuncește odată din toată puterea. Și sârmanul urs!.. în loc să scoată pește, rămîne făr' de coadă!

Incepe el acum a mormăi cumplit ș'a sări în sus de durere. Și 'nciudat pe vulpe că l-a amăgit, se duce s'o ucidă în bătae. Dar șireata vulpe știe cum să se ferească de mînia ursului. Ea eșise din bizunie și se virîse în scorbura unui copac din apropiere; și cînd văzu pe urs că vine făr' de coadă, începu a striga:

Hei, cumătre! Dar ț'au mîncat peștii coada, ori ai fost prea lacom ș'ai vrut să nu mai rămîie pești în baltă?

Ursul auzind că încă-l mai ia și în ris, se înciu-dează și mai tare și se răpede iute spre copac; dar gura scorburei fiind strîmtă, ursul nu putea să încapă înlăuntru. Atunci el caută o creangă cu cîrlig și începe a cotrobăi prin scorbura, ca să scoată vulpea afară și să-i deie de cheltuială... Dar cînd apuca ursul de piciorul vulpei, ea striga: «Trage, nătărăule! mie nu-mi pasă, că tragî de copac...» Iar cînd anina cîrligul de copac, ea striga: «Valeu, cumătre! nu trage, că-mi rupî piciorul!»

În zădar s'a năcăjit ursul, de-i curgeau sudorile, că tot n'a putut scoate vulpea din scorbura copacului.

Și iaca așa a rămas ursul pîcilit de vulpe!

Inul și cămeșa ¹⁾

— Știi tu cămeșă dragă, ce erai odată?

— Ce să fiu? Eram ceea ce mă vezi: cămeșă albă, cu care se îmbracă oamenii.

— Nu-i așa! ai fost o sămînță; apoi o burueană clătinată de vînt, ca toate buruețele: așa naltă, subțirea, tocmai de potriva mea; erai *in* cu floriceică albastră, fata mea. Cînd ai fost crescut și copt, cum sînt eu acum, oamenii te-au smuls din pămînt, te-au legat în fuioare, te-au pus copăcel și te-au lăsat la soare ca să te usucî. După aceea te-au culcat pe țol și te-au bătut cu bețe, ca să-ți scoată sămînța; apoi bătut și stîlcit cum erai, te-au dus la baltă și te-au pus în *topitoare* (topilă), unde-ai stat vr'o zece zile, ca să te topești; adecă, să-ți putrezască hlujul. După asta, te-au scos și te-au pus earăși la soare ca să te usucî, răsămîndu-te de gardul pe care ești întinsă acum. Fiînd uscat, te-au melițat și hlujul tău s'a prefăcut în *posderie*, iară cojița ta, în *fuior*; femeile apoi te-au răgilat, te-au periet și te-au făcut fuior frumos și moale ca mătasa; din fuior te-au făcut *caer*, te-au pus în *furcă* și au început a toarce, prefăcîndu-te în *tort* sau ață. Tortul l'au depănat (rășchiet) pe *rîșchitoriū*, spre a-l face *căleap*; călepele s'au fiert cu leșie, să se înalbească; apoi le-au pus pe *virtelniță*, de pe care au început a le depăna pe *mosoare* cu *letca*; de pe mosoare te-au

¹⁾ Din «Învățătoriul copiilor», partea I, ediția X, Iași, pag. 95—96.

urzit pe *urzoiu*; te-aŭ luat și te-aŭ învălit pe *sulul* de dinapoî punînd *vergele* pîntre pături, ca să nu se hrentuească *urzala*; și *fuscei* pîntre röst, ca să nu se încălcească *natra*. După asta te-aŭ nevedit, trecîndu-te prin *ițe* și prin *spată*; și, cu ajutoriul *slobozitoriului*, al *zăvorului* și al *lopătelei*, te-aŭ întins în *stative*, legîndu-te de *sulul* de dinaînte, de unde se începe *gura-pînzei*. Călepele lăsate pentru bătătura, le-aŭ depănat pe *țevi* cu *sucala*; apoi punînd țăvile în *suveică*, aŭ început a țese: adecă a trece *bătătura* pîntre *urzală* cu ajutoriul *tălpigilor* (călcătorilor), al *scriptîlor* și al *ițelor*. Ca să se îndesească firele, bătătura se bate cu *vatale*, între care e aşăzată *spata*. Și iaca așa te-aŭ prefăcut în pînză. Cînd era cald afară și frumos, femeile te-aŭ dus la baltă și te-aŭ *ghilit*; apoi te-aŭ fiert cu leșie și iar te-aŭ *ghilit*, pînă te-aŭ înălbit. Cînd erai albă cum trebuie, te-aŭ uscat, te-aŭ făcut vălătuc, te-aŭ croit și aŭ făcut din tine, ceea ce ești acum.

— Mică burueană, nu știu de unde-ai mai scos atîtea despre mine.

— Hei, dragă, dar poate că nu știi, că oamenii mai fac pînză și din sora noastră *cînepă* și din fratele nostru *bumbac*; ba și din inghimpătoarea *urzică* mai fac un felîu de pînză. Dar în fabrici se țes felîu-de-felîu de pînzăruri, mult mai ușor și în timp mult mai scurt.

— Bre! multe mai auzi!

— Mai așteaptă că n'am sfîrșit încă. Din cămeșă saŭ rufă, peste cîtva timp ai să te faci tearfă, din

care se face *scamă* pentru bolnavii din spitale și pentru soldații răniți în bătălie. Apoi te caută ca iarba de leac, să facă la fabrică din tine *hirtie*.

— Mare minune mi-ai spus, dragă burueană, zise cămeșa. De-ar fi așa, apoi toate lucrurile nu sînt ceea ce se vād; ci altăceva aŭ fost odată, altăceva sînt și acum altăceva aŭ să fie.

— Tocmai așa, soro!

— Gardul pe care ești tu întinsă acum a fost altădată pădure. Ce are să fie de-acum înainte?

— Mătasa, frunză de dud intrată în pîntecele unor gîndaci... Varul ce-a fost mai înainte?... Dar funiile și odgoanele?... ș. a.

FEMEILE LENEȘE DE LA ȚARĂ AŬ CÎNTECUL ACESTA :

Puseiŭ pînza,
Cînd da frunza,
Ș'o gătiŭ
La Sîn-Văsiŭ,
Și-mi păru că mă grăbiŭ...
Țesuŭ un cot
Și-l svîrliŭ în pod;
Țesuŭ o natră
Ș'o svîrliŭ în vatră.
Și de lungă-i ca o pungă,

Și de lată... toată-i spartă!
Pe sulul de dinapoî,
O sută de lătinoi;
Pe sulul de dinaînte,
Cioprea le mai ține minte.
Pîntre ițe și 'ntre spată,
Paște-o eapă deșălată;
Pîntre ițe și fuscei,
Paște-o scroafă cu porcei...

Misiunea preotului la sate ¹⁾.

Toți sătenii pronunță cu drag cuvintele de *moș-popă* ori *nănaș-părinte*; prin urmare, toți văd în păstorul lor sufletesc un tată iubit și bun, precum se și cade să fie.

Cum trebuie însă ca acest părinte să conducă pe sătenii, care cu mândrie și dragoste se numesc ei singuri copiii ai lui?

Mai întâiu de toate, preotul sătean trebuie să-și înceapă cariera cu blîndețe și devotament; să fie un model de moralitate și de muncă, fără de care misiunea lui nu va pute produce roadă bună. Inima lui trebuie să fie totdeauna deschisă, sfaturile lui să fie o comoară nesfirșită. Prin aceste mijloace încrederea poporenilor fiind cucerită în timp foarte scurt, preotul trebuie apoi să știe profita răpede de asta, pentru a pune temelie solidă misiunii sale de con-

¹⁾ Tipărit în «Columna lui Traian», anul III (1872), pag. 78-79. E semnat: «Preotul I. Creangă». Acest articol e interesant atît prin ideile autorului asupra chemării preotului la sate, cît și prin limba cea prea plină de neologisme, care arată cît de mult s'a schimbat Creangă în privința aceasta; căci toate scrierile lui de mai apoi sînt pilda cea mai strălucită de limbă curată romînească.

ducător al poporului, care i s'a încredințat de către Dumnezeu și națiune.

Pentru ca preotul la sate să-și poată îndeplini misiunea cu destulă demnitate, trebuie să fie mai nainte de toate un econom bun, silitor și muncitor, care să întrunească totdeodată cele trei calități indispensabile unui apostol: să fie *învățător* blînd și conștiințios, *doftor* fără sete de argint și *giudecător* imparțial. Cu aceste trei calități succesul misiunii preoțești este pe deplin asigurat.

Precum am zis, înfătoșarea preotului pentru întăia oară între poporenii trebuie să fie astfel, ca să facă o bună impresiune asupra lor și să le câștige simpatia și încrederea. Acestea vor constitui o armă puternică, care-i va servi misiunea de minune. Pornit pe astă cale, preotul trebuie să viziteze pe toți fiii săi sufletești. Cînd un preot se ivește pentru întăia oară în comuna sa, el e vizitat dacă nu de către toți, cel puțin de o mare parte a poporenilor săi. Datoria lui e să le întoarcă visita, intrînd în căsuțele poporenilor. Astă intrare să fie însă însoțită de sfaturi și de învățături sincere. Cu această ocaziune preotul mai întăi de toate trebuie să pună în vedere sătenilor și să le laude frumusețile locului, să le explice în mod popular plăcerile și foloasele ce pot trage din natura ce-i încongioară și de care lor mai mult decît la toți le este dat a se bucura. Printre aceste conversări să amestece anecdote morale, exemple de iubire reciprocă și dreptate, și să le nareze cîte un pasagiu mai glorios din istoria strămoșilor, prin care să deștepte într'inșii măcar cît

de puțin conștiința națională, atit de amorțită. După acestea preotul sa facă poftire tuturor de-a rîndul, cu bărbați și femei, cu bătrîni și tineri, ca să vină în duminica cea mai de aproape cu toții la biserică, de oarece are să le spună ceva folositor. Ațențiunea lui apoi să se concentreze mai ales asupra școalei — dacă există. Să între în mijlocul copiilor, să le spună cîte-o rugăciune frumoasă și să-i învețe a păstra dragoste și supunere cătră părinți, cătră învățator și cătră toți oamenii. Acești copii apoi, la re'ntoarcearea lor acasă, vor spune părinților ce frumos le-a vorbit popa, și asta va cîștiga pentru dînsul și mai mult încă simpatia și încrederea poporenilor.

Astfelîu dară în duminica viitoare — sătenii îmbrăcați în costumele lor naționale serbătorești, se vor afla de sigur la biserică cu toții, dimpreună cu femeile și copilașii lor, și se vor grîpa în giurul preotului pentru a asculta ceea ce le-a promis. Atunci preotul, investit în haine sacerdotale, să facă o întrerupere pe la mijlocul liturghiei, și cu o căutătură blindă, dar serioasă totodată, să înceapă c'un limbăgiu poporal și clar a vorbi cam astfelîu:

«Fiii mei! Eū aici înfătoșez pe Domnul nostru Isus Hristos, care vă zice prin gura mea: iubiți-vă unii pe alții, precum eū v'am iubit pe voi, căci de pe aceasta vă vor cunoaște toți că sinteți creștini, dacă veți avea dragoste între voi! Dragii mei! Toți avem trebuință unii de alții, cei săraci de cei bogați și cei bogați de cei săraci. Cînd cei bogați vă înlesnesc la trebuință, voi cei mai puțin avuți nu cruțați brațele voastre pentru a le veni într'ajutor,

cînd aciaa vă chiamă. Nepismuiți fericirea vecinului vostru, căci și el ca și voi a cîștigat-o prin sudoare și bună economie. Siliți-vă ca prin hărnicie și cinste toți să vă faceți de o potrivă. Iubiții mei! Iată fiii voștri, îngrijiți de d-l învățator, care asemenea este părintele lor și fratele nostru, căci el le dă hrana minții și a inimii. În curînd vor ști a citi, a scrie, a socoti și a se ruga lui D-zeu. Ei vor ști peste puțin și vă vor povesti lucruri frumoase despre iubita noastră țară și despre D-zeu. Nu întirziați a-i da la învățatură și nu cruțați nimic pentru învățatura lor; căci prin învățatură ei se vor face și mai buni la inimă și mai luminați la minte. Ei vor ști să înțeleagă mai bine, care este dreptul vecinului și care este dreptul lor, pentru a și-l putea apăra. Ei vor ști munci mai bine pămîntul, din care vor trage foloase mai mari. Ei vor ști să-și îngrijească vitele, de la care atîrnă în parte hrana lor de toate zilele. În scurt ei vor ști a-și statornici gospodăriile pe temelia economiei și a buneî rîndueli, trăgînd singuri folosul din munca lor; pe cînd omul fără învățatură și fără bună creștere din casa părintească, este înșelat de toți și ușor se asvirle în brațele lenevirii, beției și altor răutăți pierzînd pe lîngă sănătate încă și numele cel bun și roada muncii sale cîștigată cu sudoare. Dragii mei! Siliți-vă cu toții a plăti la vreme dările voastre cătră obște și cătră cîrmuire, pentru că tot spre folosul vostru și al țării o faceți aceasta. Veți fi auzit că Hristos încă a plătit bir, măcar că a fost fiul lui D-zeu. Fiii mei! Într'un an sînt 52 de duminici și alte sfinte sărbători; în toate să ne întîlnim

acea, pentru a vă 'nvăța cele ce sînt bune și de folos, precum ne poruncește D-zeu. După Sfînta liturghie mergeți pe la casele voastre și dați trupului hrana sa, apoi întruniți-vă la mine acasă, unde vă poftesc cu toată dragostea, ca să petrecem această sfîntă zi împreună. Bindecuvîntarea Domnului să fie peste voi!»

Peste două-trei oare, sătenii se adună la casa parohială, unde preotul trebuie să le prepare o petrecere nobilă și atrăgătoare. Mai nainte de toate să le vorbească despre trebile gospodăriei, să le dea unele învățături practice despre agricultură și despre cultivarea viilor. Apoi să introducă narațiuni istorice, să-și pună a recita balade și doine populare despre faptele strămoșilor și despre pornirile inimii lor. Apoi să se 'ntindă o horă drăgălașă de către giuni și giunele Romîncuțe, în care timp preotul să converseze cu bătrîni despre educațiune, căsătorie și despre virtuțile familiei. Apoi să le arate stricăciunea ce provine din beție, pentru care scop să le desfășure prin exemple degradarea și nenorocirea ce se nasc din acest vițiu odios, ce corumpe din ce în ce mai tare sîngele cel curat al săteanului, slăbindu-și istețimea și vigoarea brațelor. În feliul acesta sătenii se vor reîntoarce ca renăscuți la vetrele lor, vor vizita mai rar crîșmele și vor preferi petrecerile cele dominicale la casa preotească, și mai tîrziu pe la unii din fruntașii satului. Cine nu recunoaște apoi, cît bine ar resulta din acest sistem, din astă reformă a vieții sociale de la sate? Sătenii, ocupați în fiecare zi de sărbătoare ca învățături mo-

rale, sfaturi folositoare și petreceri nobile, ar ști să întrebuițeze zilele de lucru cu mai multă vigoare și ar scăpa în scurt timp de mreja primejdioasă și zugrumătoare a veneticilor, ce au curagiul a profita de simplitatea lor, pentru a-și specula și exploata. Dinșii ar deveni avuți și din ce în ce mai folositori societății. Proprietarul ar trage mai mult folos din proprietatea sa, căci lucrul său ar fi făcut la timp. Preotul n'ar mai fi peritor de foame, căci vrednic este lucrătorul, de plata sa.

Un lucru e neapărat de a nu se scăpa din vedere. Preotul, pe lîngă alte bune calități, mai trebuie să poseadă o dosă bună de curagiu și energie, pentru a brava obstacolii, ce are să întîmpine chiar la cea întăi încercare a grelei sale misiuni. Cei mai puternici obstacoli trebuie să-și aștepte din partea crîșmarilor Evrei, care sînt cei mai neîmpăcați dușmani ai moralității și deșteptării poporului. Veninoasa lor băutură nu poate avea trecere, decît pînă atunci, pînă cînd poporul este ținut în orbie sufleteacă. Tot asemenea obstacoli se pot aștepta și din partea arendașilor străini, al căror interes este: exploatarea bietului popor. Misiunea preotului însă poate găsi un sprijin puternic în proprietarii romîni cu simțiminte loiale și naționale. Avem chiar unele exemple despre asemenea proprietari, care în unire cu preotul au știut să facă din comunele lor un cuib de bună gospodărie și moralitate; durere însă, că azi aceste exemple binefăcătoare sînt cam rare!...

Asta este în scurt nobila misiune a preotului la țară. Dea Cerul ca ea să se poată îndeplini cît mai

urginte și cu rezultate cit de strălucite, căci — *ardet Phlegon!*... Pentru aceasta însă se cere o instrucțiune suficientă și o pozițiune materială mai convenabilă pentru preoții noștri. Sustrageți de la dinșii aceste mijloace neapărat trebuincioase, și misiunea lor la sate va rămâne mai pe gios decât a celui de pe urmă păzitor de vite... Și prin asta nu suferă oare prosperitatea țării și a națiunii?

TĂLMĂCIREA CUVINTELOR MAI NEOBICINUITE

FĂCUTĂ DE

AL. VASILIC, ÎNVĂȚĂTOR (*Tătăruși-Suceava*) și GH. T. KIRILEANU

A¹⁾.

A, va: a mânca = va mânca.
La viitor Creangă întrebuințează formele moldovenești: *oiu, îi, a, om, îi, or* în loc de *voiū, vei, va, vom, veți, vor*. Alte înțelesuri: *Îmi era acum a scăpare* = de-a scăpare, să mă mintui. *O fost* = a fost.
Abure, «rădic sau ajut să se rădice». *Mă abure* = mă suiū.
Abureă-mi sacul în spate = ajută-mi să rădic sacul.
Aciudă (a se), adăposti.
* *Adaos, vezi: pornesc într'adaos.*
Adulmec, Cîinii găsesc urma vînatului sau a stăpînului după miros.
Aghesmuț, se zice de cel ce a hăut prea multă aghiazmă numită rachiū sau vin.
Ahotnic, doritor, lacom, pofticios.
Aista, aiasta, aiștiia, aiestea, acesta, aceasta, aceștiia, acestea.
Albie, covată (copae) în care se leagănă și se scaldă copiii mici. Mătca unei ape.
Aleg, alegstergare, scoarțe alese; se fac (se aleg) adică la țesut felurite flori.

Alint, desmierd prea mult, rășgiū, răsfăț.
Alivanta, căzuse alivanta = căzuse cit e de lung.
* *Alivenci*, turte de făină de păpușoiū, cernută prin sita cea deasă, frămîntate cu chișleac în loc de apă și cu brinză. Ca să fie mai moi se pun și cartofe fierte. Se coc în cuptoriū pe frunze de curechiū și se ung cu unt ori cu smîntînă.
Amandea pe ușă, «fuga pe ușă».
Amar, atîta amar de griū = atîta mulțime de griū.
Aminare, lemne cioplite în patru muchi și puse în picioare cu un capăt în talpa casei și cu celalalt în costoroabe. Între aminare se pun unul deasupra altuia lemnele care formează părății casei și care se zic *înfundătură*.
Amîndă, te apucaū pe-a-mînilē = te apucaū în mîni.
Amu, amuș, acum, acuș.
Anapoda, pe dos, de mirare, ciudat, îndrăcit.
Anin, acăt, atrn, spînzur.

¹⁾ Tălmăcirile puse în semnul citației sînt ale lui Creangă.

Antal, bute, ploboc, vas mare de stejar, de ținut vin.
Antifon, cântare alternativă la slujba bisericească.
Apăraie sau *apărie*, apă multă vărsată pe jos.
Ara = formă scurtă din zicerea: *săraca n-de-mine*, sau săracu de mine (rostită ăăara!), arată o mirare amestecată cu ciudă și cu minie.
Arzuliū, focos, arzător

B.

Băbătie, babă mică de stat, dar bună de sfat. În dicționarul lui Damé e greșit băbătie.
 * *Bădădăesc*, umblu în neștire, horhăesc.
Băin, negațiunea *ba*.
Balciză, mare de trup și grosolană.
 * *Bălmuj*, o mâncare aleasă țărănească. La stină se face din *jintuit* (= scursură grasă din cașul dulce frământat) și făină de păpușoiū, ferbindu-se și mestecându-se ca mămăliga. În sat se pune smântină în loc de jintuit. Iar pentru copiii mici se pune *groșcior*, adică smântina cea mai bună, ce se prinde cîteva ceasuri după ce s'a străcurat laptele dulce.
Bălmujite, «incurcate». Bălmujesc, incurc.
Bănat, bănuială, vină, învinovățire, displăcere, greutate, răs-pingere, părere de rău. Să nu vă fie cu bănat.
Bănuesc, pripun, suspectez. Alt înțeles: n'avea cine să-i bănuiască = cine să-i reproșeze, cine să se supere. Da în (ian) luați, mă rog, și ospătați și nu bănuți (nu vă fie cu supărare).
Bărnesc, stăruesc cu tot dinadinsul.
Bărbînță, *berbinți*, puțină de forma unui polobocel lungăreț în

Aștern, mă aștern pe gânduri = mă pun, cad pe gânduri. Mă aștern pe mâncare; mă aștern pe somn.
Astrăgaciū, «un instrument de ciobotărie în formă de hîrlet, ce servește la întins talpa moldovinească.»
Ațipesec, mă prinde somnul; apuc s'adorm.
Avan, strașnic, cumplit, crud, iute la minie, răutăcios.

care se ține brinză sau lapte acru. De obiceiū sint făcute pentru trei vedre.
Baș, baș calic, cel întiiū între calici.
Bătătură, firele întrebuițate la țesut sint de două feluri: unele pentru *urzală*, altele pentru *bătătură*, care se bat la țesut cu vatalele.
Bate, un puiū de bate, o bătae strașnică.
Băteliște, băteliștea făcăilor ș'a fetelor = locul de întîlnire. Unde-i staniște de fete, parcă-i staniște de epe.
Batâr, barem, măcar.
Bazaconie, drăcie, idee năstrușnică, ciudațenie.
Băzdăganie, minunație, ciudațenie, drăcie, arătare.
Bechiū, fără să știi bechiū măcar = fără să știi un cuvînt, o boabă.
 * *Bedreag*, «butucul pe care se croiesc cismele».
Belă, *belăle*, necaz, greutate. Cap să fie că belele curg.
Pelșug, îndestulare.
Benchiū, semn negru în frunte, făcut cu stupit și colb de pe călciiul încălfămîntei, ca să nu se deoache copiii. Benchiū boghet, benchiū mare.
Berechet, ușurință, noroc, înlesnire; alt înțeles: pleșcariū bun de minciună.

Bernevici, cioareci, îmbrăcăminte țărănească în locul pantalonilor. Se fac din sumanți albi. Ei se leagă sus cu o sfoară de lînă numită *bricinariū*.
Beateag, bolnav, neputincios.
Bezmetec, zăpăcit, în neștire, tehuī de cap, năuc, fără țintă.
Bibiluri, un fel de horbotică (triughiulară) pe la poalele cămeșii.
Bichiresc, tocmesc ce-i stricat.
Bicisnic, «imbecil, păcătos, slab».
Bihliti, se zice de apa care șezînd multă vreme într'un vas, capătă un miros greu și dis-plăcut. Apei stătătoare din mlaștină i se zice de aseme-nea *bihliti*.
Bilbit, gingav, om care vor-bește greu.
Bindisesc, nu bindisesc, nu-mi pasă, nu duc grijă, nu mă sinchiesc.
Birdăhan, porecla pintecelui. Piele din stomacul vitelor, care se punea înainte vreme în ferestile țaranilor în locul geamurilor de sticlă. Se mai zice și *birdizan*.
Birligat, cîrligat; cum e coada porcilor, a caprelor.
Birlog, bizunia ursului.
Biziesc, zgomotul făcut de muște cînd zboară. Biziiam la strană, țineamisonul (acompaniamen-tul) dascălului la strană.
Bizui (*mă*), mă întemeiez, mă razim, mă cred puternic.
Blajin, bun la inimă, răbdător, pașnic.
Bleandă, izbitură, răpezeală, im-brinșeală.
Bleştesc, «abia bleștesc însămnă: abia mai dau semne de viață». Abia vorbesc. Crînesc.
Blid, strachină, farfurie și ca-stron țărănesc. Blidele se țin în *blidariū*.
Blindă, roșăța pielii cu mîncă-rime. Țaranii zic că-i a ploae.
Boață fățarnică, «epitet dat nu-mai popilor și călugărilor (în batjocură). Cîhac crede că e

vorbă de origine maghiară și însămnă *instigateur*». Se mai zice și *șoațiă*.
Boarfe, flenduri, rufe, bulendre, straie vechi și rupte.
Bobletic, greoiū, grosolan. «Ursul este trîndav și bobletic».
Bobote, «vorbești în bobote, a aiura, a vorbi fără să știe cum e lucrul». A vorbi în *dodii*.
Bocănesc, ciocănesc, lovesc cu mîna sau cu altăceva în ușă sau în altceva, spre a face vuiet. Vine de la *boc! boc!*
Bocnă, se făcuse ciubotele bocnă, se udase și apoi înghetase, făcîndu-se tari, de puteai bo-căni în ele.
Bodaproste, ca un puiū de boga-proste, ca un fiū de cerșitor, slab, închircit și îmbrăcat ca vaī de lume. M'au umplut de bogdaproste, mi-au făcut o greutate.
Bodrogănesc, vorbesc singur, cam încetșor și neînțeles, cu ciudă și nemulțămire.
Boese, vopsesc; bine l'am boit, bine l'am potcovit, bine l'am înșelat.
Boghetă, găină boghetă e aceea cu pene pe la urechi, avînd capul o înfățșare rotundă.
Boia, vopsea.
Bojbăesc, bijbiesc, caut.
Bojădeucă, «casă tupilată și rău îngrijită». Poreclă.
Bolborosesc, acelaș înțeles cu *bo-drogănesc*.
Boliște, boleșniță, epidemie.
Boncăluesc, taurii, cerbiū rag, mugesc.
Bondar, niște muște mari care bonzăesc tare.
Bondită, «un fel de cojoc de miel fără mîncei și scurt pînă la briū». Diminutiv de la *bondă*.
Bongoase, palotii, istorioare sau povești hăzoase, palavre, glume.
Bortă, gaură. *Bortos*, boșteoros, găunos.
Boscorodesc, vorbesc încet, spre

a nu fi înțeles; descînt, vrăjesc.

Boț, bucată de mămăligă, de brînză, de omăt — de formă sferică. Mămăligă prăjită cu brînză înlăuntru. Boț cu ochi — numai ochi are, încolo e uniform ca un boț.

Brazdă, s'a dat la brazdă, s'a dedat la treabă, s'a deprins.

Buc, într'un buc, într'o clipă. Alt înțeles: pleava ce rămîne după ce vînturi sămînța de cînepă și de haldană.

Buchisesc, bat mereu în ceva, apăsînd în jos.

Bucî numai la plural. Cînepa după ce se topește și se usucă, o rupî în melițoiu, o tragî în melițoiu, apoi o ragiți și capetiți fuiorul din care se toarce urzala *pînzei de fuior* (dacă fuiorul trăs prin argilă se perie, ies *păcișele* care se torc și se fac din ele ștergare mai groase) și *cilții*; cilții îi cheptini și rămîn din ei *bucii*; buciî îi mai dai odată prin cheptini și ies buciî cei mai răi. *Cilții* se întrebunțează ori ca urzală spre a țese *pînza de cilții*, în care caz urzala e unsă cu *mînjală*, ca să nu se rupă urzala, să nu se scămoseze și să se feasă ușor, ori să întrebunțează ca bătătură: cei mai buni la pînza de cilții, cei mai răi ca bătătură la lăicerele de rînd, care se pun pe vatră, pe cuptior, pe lăcioară și din care se fac țolincele. Cu buciî cei răi se atîță și focul (vezi și bucata lui Creangă «Inul și Cămeșă»).

Bucluc, încurcătură, pricină, circotă. *Buclucaș*, circotaș.

Budihace, arătare, sperietoare, urciune, matahală floreasă.

Buft umplut, «un fel de dobă».

Buhaiu, taur. *Buhaiu* mai este și o unealtă cu care merg băeții cu uratul în sara spre Sf. Vasile. E făcut dintr'o puținică fără funduri, avînd o

piele întinsă la unul din capete, prin mijlocul căreia se leagă un smoc de păr de cal pe care udîndu-l îl trage cu mîinile un băiet, spre a imita mugetul buhaiului.

Buhul, mi se dusese buhul, merse-se veștea, pomina.

Buimac, zăpăcit, bezmetic, năuc, tahul, ametit.

Bulhac, lac mic, băltău, smirc.

Bulicheriū, porecla unui cuțit rău, cioarsă.

Bulugheană, cartofă, barabulă, piceucă.

Buluc, întră buluc, toți grămadă, toți odată.

Burangic, «mătasa de pe gogoășele opărite se deapănă pe mosoare ori se face sculuri, atunci ea se numește burangic».

Buratec, brotăcel, o broscuță verde ce trăește pe copăcei și prin iarbă.

Burca, «Dacii se îmbracău, cum se îmbracă și astăzi cei mai mulți dintre țăraniî Romîni, de la munte: cu suman ori cojoc de piele de oae, și sarică sau burcă; purtau căciule țurcănești, de piele de miel ori de lînă împletită».

Burduhos, burtos, bîrdihănos.

Burdur, sac de piele în care ciobanii își țin de obicei faina și în care țuțuenii (mocaniî) băteau brînză de oi.

Burzuluit, mînios, sborșit de minie. Verbul: *mă burzuluesc*. Substantivul: *burzuluală*. S'a burzuluit vremea, s'a stricat.

Bușesc, trîntesc împingînd pe cineva

Busta, daū busta, daū năvală grabnică.

Buștihan, buștean.

Butuc, trunchiul de lemn tăiat, partea cea groasă. Ne-a tras butucul — ne-a înșelat, ne-a tras pe șfară, ne-a făcut șotiea. Nu era din butuci, nu era prost, om de rînd și păcătos.

C.

Calamandros, amestecătură de multe și felurite lucruri, ne-regulă într'o lucrare, incurcală, harababură.

Călătorie sprîncenată, călătorie bună! (ironic). Călătorie sprîncenată, ciți te-or întîlni toți să te bată...

Călepe de tort, «un băț lung avînd două crăcani la fiecare din capetele lui, pe care se deapănă lîna toarsă; dacă îlsă se deapă cînepa, atunci se cheamă rășchitoriu». Vezi însă altă talmăcire a acestui cuvînt tot de Creangă în bucata sa «Inul și Cămeșă». Această din urmă talmăcire e singura care se potrivește asupra întrebunțării cuvîntului de la pag. 76. În Dicționarul lui Damé din 1893 e greșit.

Calic, în Moldova înseamnă numai sărac, sărman, cerșetor.

Calup, calapod, unealtă a ciubotarului; calup de sopon, bucată de săpun.

Cam-mai, Se cam mai dusese, se tot dusese. Se roștește *că-mai*, întrebunțîndu-se în aceste două feluri: se camai duse, camai ba să vezi tu de la mine vorba bună, adică nu vei mai avea, *niciodată* vorba bună. E un fel de întărire negativă întrebunțată des și de Mitropolitul Dosoftei în Prologele Sfinților.

Cămeșoiū, cămeșă de cilții fără platcă, făcută de-a întregul.

Canură, *canurî*. Lîna după ce se spală, se carmănă și se piaptănă, se trage apoi în ușor cu mîna și se scot deoparte firele mai lungi, care se numesc *păr* și care torcîndu-se se întrebunțează ca urzală. Restul de lînă care a rămas în piepteni, se trage prin pieptanuși (foșalai) și se numește

canură sau *canurî*, care se torc mai grosuț și mai dezlînat ca pentru băteală (bătătură).

Capăt, capătul osiei la căruțe.

Căpcîn, căpcăun, om cu capul de cîine din povești.

Căpiță, cînd se adună pologul (finul cosit) se clădește mai întăi ori în grămezi mai mici numite *porșori*, care se cară de un om sau doi pe *drucî* pînă unde au a se clădi în claie sau stog, ori în grămezi mai mărișoare așezate pe *țirșî* (mici mestecen cu ramuri cu tot) numite *căpiți*, care de obicei se cară cu boii.

Captalan, un fel de podbal cu frunze foarte mari, ce crește pe marginea apelor la munte. La știubee e un acoperemînt de scoarță jupită de pe brazî (foitău).

Căptușesc, am căptușit niște iepuroi, i-am prins.

Cărăbănesc, iaū repede, cu fuga. Mă cărăbănesc, imi iaū catrafusele, plec. Cărăbănește-te de-aici! — pleacă, fugi repede, cară-te de-aici!

Cărămb, partea care împreună cu spetezele, alcătuește coșul căruței. Este carîmbul de sus și cel de jos, care vine legat cu perinocul. Mai înseamnă și *turetcî* la ciubote.

Cărnosesc, rup carnea în bucăți, măcelăresc.

Carpăn, «Carpănul în apă trăește foarte mult, și de la o vreme se împietrește. Din lemn de *carpăn împietrit* se face cutea, pn care ascut bərbierii bricele».

Cărpănos, sgîrcit, avar. *Cărpănoșie* — «sgîrcenie, avariție».

Căsoae, o casă făcută în ogradă lîngă casa principală. În căsoae stău oamenii vara. Pe unelocuri căsoaea e un fel de

cămară de ținut ciuvee (vase și alte lucruri de gospodărie). Căsoae se mai numesc și picioarele podurilor dela munte, făcute din patru păreți de birne în formă rombică, și umplute cu piatră, spre a se împotrivi mai bine furiei apelor.

Cătinel, incetșor.

Catrafuse, luați-vă catrafusele!
— luați-vă tot ce aveți și plecați!

Catrînță, haină femeiască în locul fustei. Se încheie dinainte peste briu cu birnețe. E țesută din lână boită în fel de fel de culori, predominând roșul; numai dosul e negru. Când s'a face mai mărișor, are să înceapă a-i miroși a catrință — are să înceapă a se uita la femeii...

Cătușnică, o plantă plăcut miroitoare, cu care se freacă știubeele, pină a nu așeza roiul în ele (Marrubium).

Căzătură, porecla moșnegilor neputincioși, care de-abia se poartă de colo până colo.

Cazmă, tirnăcop. E deosebit de hîrleț, căci cazmaua este ca un ciocan lung cu un capăt mai ascuțit. Cu cazmaua se sapă pămîntul cînd e tare sau pietros, bătînd ca cu ciocanul. Cu hîrlețul se sapă pămîntul mai moale apăsînd în hîrleț cu piciorul.

Ceapcîn, om rău la inimă.

Cetărați, nu tot cetărați pe Măria Sa, nu-i tot bateți capul.

Cetluesc, leg strîns. După ce ba-ciul scoate cașul din budacă și-l frămîntă bine ca să iasă jintuitul din el, îl pune într'o străcătoare de lînă, înoadă capetele străcătoarei, îl spînzură într'un cuiu și trece pe sub nodul străcătoarei un băț scurt numit *ceatlău*, pe care învîrtindu-l strînge cașul bine și se scurge tot jintuitul, din care se alege untul de oi.

Ceucă, stancă, cioară mică.

Chebe, manta albă și lungă.

Cheș, toane.

Chelfăneala, bătae, pâruală.

Chersin, o covată scurtă și adîncă. La Broșteni: Căuș mare rotund.

Chelnă, adăugitura coșului la căruțe dinainte sau dinapoî.

Chiabur, bogat, avut.

Chiag, stomacul mieilor, care implut cu sare, slujește la închegatul laptelui, spre a face brînză. Porecla moșnegilor neputincioși, cărora li se mai zice: jap, căzătură.

Chichion, întimplare displăcută, încurcătura, necaz.

Chielazurî, un fel de piatră verde otrăvitoare.

Chicotesc, rid mai mulți pe ascuns, rid înfundat, rid cu haz de cineva.

Chilaciū, om bețiv, căruia-i place să chilească, să tragă la mus-teață.

Chilos, «greoiū la mișcare sau la treabă, dar persistent cînd se apucă».

Chilotă, bagaj, borfărie.

Chilug, ne-a tuns chilug, ne-a tuns până la piele, de-a rămas capul ca un chilug. Chilug sau pilug e unealta cu care se pisează sarea în piuă (chiuă).

Chimă, *Chima* răului pe malul pîrului. Cuvînt neînțeles astăzi de țărani pe care i-am întrebat. *Știma* banilor, este duhul cel rău, arătarea, care apără banii răi (dați dracului) din comorile puse în pămînt.

Chimeriū, chimir, curea de încins.

Chiolhănos, cuvînt de batjocură.

Chiraleisa, Kyrie eleison, doamne miluește; strigătura copiilor ce merg cu preotul la ajunul Crăciunului, dar mai cu samă la ajunul Bobotezei, căci la ajunul Crăciunului băeții trebuie să strige: o, miūhoho! — imitînd strigătul de bucurie al dobitoacelor cînd s'a născut Hristos Mîntuitorul lumii.

Chirfosală, «(somnolență, piro-teală)». Paranteza pusă de Creangă la tălmăcirea acestui cuvînt, arată că el nu știa de-anume înțelesul, care este: amestecătură, harmalae, încurcală.

Chirotesc, pirotesc, picur de somn, clipocesc, cliposesc, adorm din picioare.

Chișcă, «mațele porcilor curățite și umplute cu carne hăcuită și cu pasat, se chiamă chișcă».

Chișleag, Cînd pui laptele de vaci la prins în budie sau oale, peste cîteva zile se alege smîntîna deasupra, iar ceea ce rămîne supt smîntîna se numește chișleag. Chișleagul dacă-l *scoți* (îl încâlzești), se prefăce în brînză de vaci, iar restul estezerul care se scurge prin strecurătoare de pinză și se dă la cîni sau la porci. Dacă nu-l strecuri ci-l pui la păstrare în bărbînți la un loc cu brînză de vaci, se numește *lapte scopt*.

Chită de cînepă, «o chită se compune din 12 fuioare, iar fuior se numește un mănunchiū de fire de cînepă». (Vezi și cuvîntul *bucî*).

Chitcăt, chitit, socotit, care nu se apucă de ceva până ce nu-și face 10 planuri.

Chitesc, Chitesc cu piatra ori cu pușca, țintesc, ochesc sau nimeresc. Bine-am chitit-o, bine am nimerit-o, bine am reușit. Cum chitești? cum gîndești, cum socotești, cum crezi? Mă chitesc eu în mine, plănuesc, mă gîndesc eu în mine. Chitesc un copac care era mai mare, ochesc un copac...

Chitit, de la chitesc: socotit, chibzuit, cu măsură.

Chiuă, piuă, plural: chiuie, pive. Un fel de moară a cărei roată pune în mișcare în locul pietrelor de măcinat niște ciocane mari de lemn, care bat sumaniū așezați în gavane și

muiati în apă caldută, spre a-i face deși, groși, moi și mai pârși.

Chiuita (cu), le făceam cu chiuita, cu nemiluita, nenumărate.

Chiurculuesc (mă), mă chirchiluesc, mă îmbăt.

Chiurluit, «amețit, bat». Chirchilit, chiarhuz.

Ci-că, zice că.

Cierii, ceair, locul unde pasc.caii.

Cihăesc, bat capul, stăruesc în tot felul.

Cilfi, vezi la cuvîntul *bucî*.

Cimilitură, ghicitoare, gicitoare.

Cimotie, rudenie, rubedenie, neam.

Cimpoiăș, cîntăreț cu cimpoiul.

Cin, *cinuri*, dregătorie, post, rang.

Cinătuesc, «a cenătuī insamnă a curăți o găină, adecă a o spăla pe dinnuntru, aruncîndu-i mațele afară».

Cinpa-dracului, porecla părului femeiesc.

Cineriū, rău la inimă ca și cînele.

Cinos, pizmătareț, rău la inimă ca un cîne.

Cîntece sculățele, «cîntece la auzul cărora te scoli la joc».

Cioancă, pipă, lulea. Se mai zice *ciocăncă* și la vaca cu un corn rupt.

Cioandă, început de sfadă, de ceartă.

Ciocaltău, ciocaltău, știuletele de păpușoiū, după ce s'au desfăcut grăunțele (boabele) de pe el. Ei se ard, iar cei de la seminceri se împrăstie pe drum spre a fi mănoasă sămînța, sau să nu facă tăciune.

Ciocîrtesc. Taiū rău un lemn, poreclitor: cioplesc.

Ciocelej, partea din tulpina păpușoiului, care rămîne după ce ai tăiet-o cu secerea. Locului cu ciocleji, adică de unde s'au tăiet păpușoiū, i se zice *ciucălăiște* (porumbiște).

Cioflingar, porecla celor ce îmblă îmbrăcați în strae nemțești.

Ciondănesc (mă), mă cert, mă sfădesc, mă ciorovănesc.

Ciorie, șoric. Prin unele părți când se taie porcii, nu li se jupește pielea, ci se pîrlesc în pae cu piele cu tot, ș'atunci slămina rămîne cu pielea, care piele astfel pîrlită se chiamă șoric.

Cioacă, cioacă, grămadă, una peste alta.

Circeie, o unealtă de lemn cu care se leagă tînjala de proțap când se pune în 4 boi. Cîteodată se leagă cu un lanț de fier.

Cireadă, mulțime mare de vite cornute.

Ciritei, «Prin codri, lunci și dumbrăvi se află și mulțime de copăcei, care fac desișul pădurilor. Aceștia sînt: *ciritei* sau tufani de fag, de carpăn, de jugastru și de alun; singeri, măcieși sau păducei, porumbrei, călini, lemnul cînelui și alți copăcei».

Cirlan, mielul după întărcat pînă la un an.

Cirnileagă, Cîșlegile de iarnă, carnavalul. Creangă tălmăcește cuvîntul acesta astfel: «Săptămîna Hîrtei sau Cîrnileaga — săptămîna cea din urmă a carnavalului». Tălmăcirea greșită, căci săptămîna cea din urmă a cîșlegilor, adică cea dinaintea de postul mare se zice săptămîna *albă* sau a *brînzei*, pentru că atunci nu se minîncă de cît fruct alb: lapte și brînză. Săptămîna dinaintea celei albe, se numește *vrîstată* pentru că se minîncă și de fruct (dulce) și de post (de post Mercuria și Vinerea). Iar în săptămîna dinaintea *vrîstătei* este *hîrț* adică deslegare de post Mercuria și Vinerea, precum este *hîrț* și în săptămîna Crăciunului, în săptămîna luminată. Unii țărani spun că s'ar numi cîrnileagă săptămîna ante-

penultimă a cîșlegilor de iarnă.

Cîrnesc, fără să cîrnească de loc, fără să se miște, fără să se urnească. A cîrni din drum — a face în deapta sa în stînga.

Cîșlegi, carnaval, timpul cînd se minîncă de fruct (de dulce).

Cisluesc, «cisluiți, puneți la cale».

Cislă se zice astăzi întrunirea sătenilor, cînd e vorba să se vadă cîte cît trebuie să plătească fiecare la mutare (munte de pășunat), aruncîndu-se plata pe cap de vită.

Cît pe ce, cît p'aci.

Ciubotă, cismă, ciuboțele, cismulițe. Ciubotar, cismar.

Ciucur, plin ciucur de riie, plin de riie peste tot trupul, bobotiți.

Ciutură, găleată la fîntînă.

Clacă, clacă de desfăcat (dezhiocat) păpușoi: păpușoi culeși de pe strujeni (tujleni) se duc acasă și sările se adună tineri și bătrîni ca să rupă pănușile de pe știuleții (ciucalii) de păpușoi; se spun povești, se petrece și se fac și jocuri. Clacă se chiamă și munca fără plată, ce-o fac sătenii la Popa în unele serbători.

Clămpănesc, vuetul ce-l face cineva cu clampa ușei: clămpănesc din gură, dîrdiesc, lehăesc, vorbesc de rău, în zadar, flecăresc; abia clămpănește (vorbește) de bătrîn. Clămpănesc ceaslovul, închid răpede și cu sgomot cartea.

Clăpăug, urechi clăpăuge, urechi mari lăsate în jos. Se zice și *căplăug*.

Clenciū, nod în papură, început de ceartă.

Clonț, cioc, plisc la paseri. Mai moae-ți clonțul, mai moae-ți gura.

Coace-pălește (se), un cireș vârtic care se *cocce-pălea* de Duminica Mare, dădea în copt, de-abia se înroșiau cireșele.

Coardă, o grindă de-a curmezișul în casă.

Cobăit, zăbavnic, bun de nimica.

Cobe, o boală a găinilor, care se și porecesc uneori: *cobăi*. Semn rău, prevestire de rău.

Coblizan, lungău, băet mare eșit din rîndul copiilor.

Cocioabă, casă mică și rea, bujdă, bojdeucă.

Coclauri, «ripă prăpăstioase».

Cocolesc, alint, mărădesc, îngrijesc din cale-afară pe copii ș.a.

Codesc (mă), mă las mai încet cu lucrul, mă feresc de treabă, mă las mai în coadă.

Codoșcă, mijlocitoare în trebă de curvie și preacurvie.

Cofăel, o cofiță cu capac.

Cogeașca-Veche, «(nume propriu de cotună sau de sat, *presupun*)» Și așa este, căci *Cogeașca-Veche* e un sat în jud. Iași.

Colb, praf; îi merge colbul — necăjesc pe cineva peste măsură, de iese colbul din el. Dă-le colb (cartofelor) — minîncă-le răpede. *Colbăit* — plin de colb, de praf.

Colțar, un mic dulapaș, uneori fără ușiți, așezat de obicei în unghierul dinspre răsărit — miazăzi a caselor fără-nești. Are formă prizmatică triunghiulară. *Colțari* se mai zice unor vergele de fier cu dințișori la capete, care slujesc să ție pinza întinsă în timpul țesutului.

Comină, banii, vitele și lucrurile trebuincioase pentru înmormîntarea și pomenirea unui mort.

Conăcărie, orăție (cuvînt în versuri) ce se rostosește la nunți și colăcării.

Conef, capăt, sfîrșit. I-am făcut coneful — i-am făcut capătul, pozna.

Conta, în Conta Sf-sale — în sama, în grija, în socoteala sf-sale. Aluzie la protopopul Conta, catihet la Folticeni.

Contăș, «o haină blănită a căreia față este îmbrăcată cu un fel de postav siniliu; o poartă mai mult răzeșii (moșnenii) în Moldova.»

Corchezesc, corcesc, stropșesc, amestec, împestrițez limba rominească.

Corciogari, circiogari, cei ce caută pricina cu luminarea, apărătorii de pe la judecătoria.

Corhană, «coastă de deal cu suprafața neregulată, unde pasc vitele.» Coastă de deal ripoasă.

Coropcar, negustor ambulant prin sate, ce îmblă cu *coropca*, o ladă cu marfă mărunțiș în mai multe deschideri, și care se poate purta în cîrcă (în spate).

Coșcogeme, *coșcogê*, *coșcogemite*, foarte mare.

Coșesc, bat pe cineva rău, derup în coș. Stăteam coș să sar la el — eram gata să-l înșfac la batae. *Coșit de bube* se zice de omul a cărui corp e plin de bube. Ne-au coșit țintarii — ne-au pișcat și beșicat țintarii.

Coșolină, ovăs cosit de verde pentru a-l face fin.

Costoroabe, niște birne late și groase așezate pe capetele grinzilor casei, sus în dreptul prispei. In ele se prind căpriorii acoperișului casei.

Cotară, poreclă dată cinilor.

Cotcodăcînd, făcînd cotcodac! ca găinile. Se zice și *cotcozînd*.

Coteț, te-a pune la coteț, te-a îngrășa ca pe porci în coteț.

Cotigesc, cotesc, ocolesc, nu țin drumul înainte.

Cotton, adîncătură într'un zid făcută anume, loc ascuns. Mîncătură făcută în malul apelor, unde trăesc mai cu samă racii.

Cotrobăesc, caut de-a mărunțelul în ceva.

Cotruță, un covru, o adîncătură emisferică, lăsată între gura

captiorului și parete în dreptul lăicioarei, unde staū de obicei mitele (pisicile).
Covățea, covățică, albiuță, copae.
Crainic, vestitor.
Cramă, clădirea unde e și pivnița și în care se face tescutul și toate cele trebuitoare la facerea vinului.
Cranalic, petrecere lumească cu băutură și femei, nebunii.
Crimpoșesc, fac bucăți, măcelăresc. Numai ați crimpotit mîncarea, numai ați stricat mîncarea, mîncînd fără regulă, de ici oleacă, de dincolo oleacă.
Crîșc, crîșc din măsele, scrîșnesc, crîșnesc, frec măselele unele de altele, de ciudă ori minie.
Croiesc, vă croesc de vă merg petecele, vă bat.
Croșnă, atîta avere cît o poți duce în spate. Omul îmbrăcat gros, cu haine multe, se zice că-î încroșnat.
Cuc armenesc, pupăza; numită

așa din cauza cuibului său și a unei cunoscute credinți populare.
Cucuiet, urcat sus pe ceva, coțoțat. *Cucuiū* se chiamă și umflătura ce se face cînd te lovești undeva la cap. Găină cucuietă e aceea ce are deasupra capului un smocușor (moț) de pene; găină moțată.
Cudalb, bou cu virful cozii alb.
Cuibărit, deprins să steie numai în casă ca găina în cuibariū.
Culeșer, culișer, băț cu care se se mestecă mămăliga. Meleșteu, mestecău, făcălet.
Curea, dacă te ține cureaua, dacă îți dă mina, dacă îndrăsești. La trîntă mult te ajută, dacă ești bine încins cu o curea.
Curechiū, varză.
Curmeiū, bucată de funie, de frînghie, de coajă de teiū.
Curte, casă boerească.
Cușmă, căciulă.
Custuri tăioase, «niște cuțite».
Cuștaș, briceag.

D.

Dăbălazat, buzoae dăbălazate, buze mari ce atîrnă, spinzură în jos.
Dăndănae, dandana, dănae, năzdrăvanie, minunăție, prostie.
Darabană, dobă, tobă.
Deciocălez, deciocălez căruța, o desfac în părțile din care e alcătuită. Dejghioc sau iaū pănșile de pe păpușoi. Desbrac hainele de pe corp.
Derdic, deretic, grijesc și așez lucrurile prin casă.
Desăgăriță, femeie saracă, care umblă de-a căpătătului cu desagii.
Deșant, mi-î deșant, mi-î de-a mirare, ciudat.
Dezghioc, desfăc, curăț păpușoiul (ciucalăul) de pene (pănuși).

Diată, testament.
Dică, cînd la dică, nu-î nimică, la sfîrșitul unei trebî.
Dichiciū, «un instrument de lemn cu care se fac florile pe talpă, pe căpută, etc., astăzi numit găleant».
Dichiū, îngrijitor, administrator, econom la mănăstiri.
Dihai, mai dihai, mai ceva, mai abitir.
Dihanie, fiară sălbatică și stricătoare, jiganie, lighioae. Ca poreclă: ființă, în sens rău.
Dihonie, vrajbă, ură.
Dimb, o mică rădicătură de pămînt, deal mic.
Dimerlie, măsură veche de capacitate pentru cereale; baniță.
Dințaritul, «plata ce se zice că plăteaū creștinii unui turc,

fiindcă și-a ostenit dinții mîncînd în casa lor.»
Dirdiesc, îi dirdiesc dinții în gură, îi clănțanesc dinții de frică sau de frig. Vorbesc de geaba, flecăresc. Dirdală e porecla cailor rei și slabi.
Dirz, cel cu privire mindră și cu ținuta dreaptă.
Discotorosesc (mă), mă mîntuī, mă scap de cineva sau de ceva.
Dobă, tobă.
Dobzălă, te-oiū dobzăla eū, te-oiū bate la spinare, țoiū veni de hac.
Dodiū (în), vorbești în dodii, vorbești într'aiurea, în neștiința lucrurilor.
Dohot, un fel de păcură cu care se ung ciubotele, răbuială.
Dondănesc, «dondăneau, fredonaū». Tălmăcirea aceasta a lui Ion Creangă e greșită. După chipul cum e întrebuintat în scrierile lui Creangă acest cuvînt înseamnă: trancănesc, flecăresc, vorbesc de geaba.
Drăguș, a ajunge drăguș la căuș, a ajunge să te rogi. Zicătoarea aminteste împrumutul unui căuș de făină.
Dranîșă, șindrila, șită.
Drele, drehle, un fel de ciupercă ce crește pe lemn.
Dric, dricul iarmarocului, puterea, toiul, mijlocul bilciului. Dricul carului, locul de dinainte la car unde e vîrit un cuiū prin vîrtej, inimă și osie.
Drîmboesc (mă), las buzele în jos de minie, supărare.

Droagă, «un fel de căruță sau car.»
Drob, drob de sare, bulgăre de sare.
Drugă, drugî, fus cu roată imblătătoare, împănată. Slujește la răsucit. Altele fără roată servesc ca fuse mai mari de tors canuri, buci.
Drughineață, creangă groasă ca un par.
Dubală, argăseală. Poreclă pentru vitele moi și leneșe.
Duce (se ca mai), se tot duce.
Dugheană, prăvălie, băcănie.
Dugliș, somnoros, leneș, căruia i-î drag a face treabă ca și cînelui a linge sare.
Dukoare, miros rău, putoare.
Dulamă, manta lungă.
Duman, numele bouului fătat Dumnica.
Dumbravă, «pădure de o întindere mică, ce se află pe loc drept și este alcătuită din copaci tot unul și unul, răriți frumos și curății de uscături».
Dumbravnic, o plantă cu frunze mirositoare, pe care țarancele o pun între cămeși (Melittis Melisophylum).
Dupuros, cu părul mare ici colea. După sint gogoloții de păr ce se ieū de pe animale cînd năpîrlesc. Animalele ținute rău nu năpîrlesc la vreme, ci rămîn dupuroase, cu dupi.
Durăt, timp; în durătul ista.
Durdură, necaz, greutate plină de grijă.
Dușcă, cît poate bea omul fără să se răsufle.

E.

Enache, somnului i se zice Enache și Ene.
Epure, «Dumnezeū să-l epure,

să-l alunge cum fuge epurele; joc grosolan de cuvinte: epure în loc de apere.»

F.

Fac, îi fac feliiul, îl omoară.
Falce, măsură veche de suprafață moldovenească, avind lungimea de 80 prăjini (prăjina 3 stinjenî, adică 6 m. 69) și lățimea 4 prăjini. Cam 3 pozoane sau 1 ha. 43.
Farfasiu, o poreclă.
Farmazoană, farmăcătoare, vrăjitoare, drăcoaică.
Fătat, fătat nu ouat, om voinic, nu păcătos și slab.
Felegunsul, poreclă luătoare în ris.
Feleștioc, pământ. Un băț scurt, despăcat la un capăt și pus în despăcătura o bucățică de petecă (cîrpă) sau niște cîlți. Este feleștioc de uns osia căruței cu păcură și feleștioc de uns ciobotele cu răbuială.
Felișag, feleșag, obiceiul, fire, fel, soiul.

Ferfelită, bucăți, rupt de tot.
Finariu, felinar.
Firmit, fornăit, om care vorbește pe nas și cîntă pe nas.
Flecușet, diminutiv dela fleac, lucru de puțină însemnătate.
Flocăesc, scot floții (perii), bat, trîntesc necăjesc.
Fojgăesc, mișună.
Frecuș, bătae bună.
Frunză, să umblați frunza frăsinelui, să umblați creanga, în zadar, hoinari.
*Fumuri, numai la plural. Un fel de prafuri mercuriale, pe care le pui pe cărbuni și omul stă deasupra cu partea bolnavă. Iaă fumuri cei bolnavi de cel perit sau frențe (sifilis). Dacă-i bolnav rău ia 12 fumuri și 6 săptămîni mincă numai lăptării și nesărat.

G.

Găbuesc, găbjesc, prind pe cineva fără veste la strimtoare, de unde numai poate scăpa.
Găgălică, ființi mici și gingașe.
Găinușă, o constelație numită și cloșca cu pui.
Gătămoz, «mi se pare că înșamnă un fel de mocirlă, sau că este o metateză din vorba *gomoloz* sau *gogoloz*, niște bobite de pine sau de lut, cu care se asvrile în joc de glumă.» Batjocură, amestecătură. Amestecătură de lut și pămînt cu pae, cu care se lipesc casele, ca un fel de tencială din gros (Tătăruși-Suceava).
Gălbineală, *gălbinele*, culoare galbănă, pe care o scot femeile din felurite plante: drobița, răchița ș. a.

Găleant, vezi *dichiciu*.
Gălițe, păseri de ogradă, decurte. Gojbăliți, cobai.
Gard, din gardul Oancei sau din gard se zice cînd refuzi pe cineva. Sar gardul, nu-s femeie cinstită.
Găteje, vreascuri, crengi uscate.
Gătesc, gătesc de ascultat: isprăvesc, mîntui, sfîrșesc de ascultat.
Găvozdit, îngrămădit, ghemuit, strimtorat.
Gazădă, cel ce primește musafiri se chiamă gazdă: am tras în gazdă la cutare. Șed în gazdă la cutare, însemnează că șed cu chirie în casa lui.
Geas, vorbă țigănească care înseamnă: du-te răpede, fugi, pleacă, rade-o!

Genuncheriu, suman pînă la genunchi.
Gherghiriă, trebuie să fie un fel de dulap.
Ghiavol, diavol.
Ghibăcie, dibăcie, istețime.
Ghibăcesc, fac ceva cu dibăcie, tocmesc, dreg ceva stricat.
Ghibirdic, «copil sau om mic de stat.» Poreclă.
Ghidușie, comicărie, caraghiozlie, bufonerie.
Ghigosesc, îndes unul peste altul, bătîndu-i.
Ghijoagă, poreclă pentru caii bătrîni și slabi.
Ghileală, pudră.
Ghilesc, albesc pînza prin spălare și clătire în apă. După ce se scoate pînza din stative, de-i iarnă, se lasă pînă mai pe vară, și apoi se duce la fîntână. Acolo se pune pînza pe un capăt al unei coveți pline de apă, apoi se prinde pînza de capăt și se poartă mereu prin apa din covată, punîndu-se partea purtată prin apă pe celalalt capăt al coveții pînă ce se poartă prin apă toată pînza. Apoi se pune pînza la uscat, pe iarbă și iar se ghilește, pînă se face albă. Așa se ghilește pînza unde nu-s ape curgătoare. Unde sint ape curgătoare, pînza se ghilește deadreptul în aceste ape.
Ghiuț, «un lemn în forma nasului de om, care dă putere de se lărgește ciubota».
Ghiol, băltoagă.
Ghiotura (cu), cu nemiluita, fără măsură.
Ghișos, sarică ghișoasă, haină cu lină lungă pe dinafară. Ghiș e un moț, un smoc de păr. Se rostește și *bgîș*. «Asinul are la virful cozei numai un moț sau ghiș de păr.»
Ghizdele, ghizduri, un fel de gard de lemn (de formă rotundă, pătrată, pentagonală sau exagonală), făcut la gura

unei fîntăni, înalt de 50 — 100 cm.
Giambaș, negustor de cai. Om bun de gură.
Gibuesc, vezi *găbuesc*.
Gifiriă, suflu din greul, cînd sint ostenit.
Gig, *gigurî*, pănură de sumani. Un gig de sumani este o roată, un val ca de 70—100 metri. În Ardeal *vig*. Pentru pînza se întrebuintează cuvîntul *val*, *văltuc*, *vaing*.
Gilceavă, ceartă, neînțelegere, nepace.
Gireadă, șiră de pae.
Giriu, suflu greul, făcînd un vuet deosebit în gît din pricina gusei. Un fel de vuet în gît și la oamenii fără gușă, care să ia ca semn că ai să cinstești în curînd vin sau rachiul. Un fel de vuet a mațelor în pîntece.
Girneț, un par grosuț.
Giuruesc, făgăduesc.
Givornită, vifornită, vifor, viscol mare.
Giză, muscă, biză.
Glagore, minte, pricepere, istețime.
Gligan, om crescut mare și cam prostolan. Cit mi țî-i gliganul, cit mi țî-i morunul. (La Mitropolitul Dosoftei însemnează *porc*).
Gloabă, amendă, despăgubire. Și o poreclă a cailor bătrîni, slabi și păcătoși.
Godac, goadin, godinas, purcel.
Gonitor, boi de doi ani.
Gospodar, om ce-și are casă, vite și toate cele trebuitoare la o gospodărie.
Gotcă, partea femească a cucoșului de munte (sălbatic). Cucoșii de munte au o creastă roșă de tot și de aici vorba: s'a făcut roș cum îi gotca (de rușine).
Grebănos, ghebos, cocoșat. Cu grebănul (șira spinării între spete) foarte eșit în afară.

Grijuliv, îngrijitor de gospodăria, trebile și lucrurile sale.
Grobian, mojie, necioplit, rău crescut.

Gubav, slăbănog, gălbăgios la față, buged.
Guleaș, chef, petrecanie cu băutura multă.

H.

Habar (n'am), n'am grijă, nu-mi pasă. Se mai zice: habar de grijă n'am.

Hăbăuca, a umbla hăbăuca, a umbla în zadar, creanga, razna.

Hăbuc, «bucată dintr'o haină; a rupe hăbuc, a rupe în bucăți.»

Hac, i-a veni de hac, îl va birui, îl va ține în friu, îi va face capătul, îl va omori. Hac, hacuri — cuie asemănătoare caielelor ce se bat iarna la potcoavele cailor, ca să nu lunece.

Haidău, servitor însărcinat cu paza vitelor mari, mai ales boi și vaci. Bouar, văcar.

Haimana, pierde-vară, om de nimic, flueră-vînt, om fără căpățîu, vagabond, fără stăpîn.

Haită, cătea.

Hal, stare de plîns, de batjocură.

Hălăduesc, izbutesc, petrec cu bine.

Hălăgie, gălăgie, zgomot, vuet.

Haldeu, poreclă dată de călugări preoților de mir.

Halesc, ia un lucru repede și cam pe ascuns. Halescmingea.

Hălpor, hulpav, hilpov, lacom.

Hambar, clădire unde se păstrează grîne, merinde, ori unelte de-a moșiei.

Hămisit, lihnit, rupt în coș de foame. Hîmnea este porecla oamenilor hămisiți.

Hângul, acompaniament, ison. Îi ții hangul, îi dai vînt, ții partea cuiva.

Hapsin, lacom, răutăcios, îndrăcit la inimă.

Harabă, Căruță mare de două vite.

Harabagiū, căruțaș, care duce cu plată oameni sau mărfuri, în căruța sau haraba.

Haram, poreclă pentru vitele păcătoase: nea, haram, hărămur! De haram, pe nedrept.

Haramin, hoț, puternic.

Haru-para, mare amestecătură, mare învălmășală, mare batjocură.

Harapnic, biciū mare cu codăriștea scurtă, cu care pocnesc cei ce merg cu uratul în sara spre Sf. Vasile. Cu harapnicul mină boii plugarii de la plugurile boierești.

Hurbuz, pepene verde, lube-niță.

Harchină, bucată de mămăligă, o halcă, atit cît poți ținea în mină.

Hărsit, răutăcios, sgîrcit, avar.

Harțag, se zice că are harțag omul care-i gata de harță, de ceartă, pentru un lucru de nimic.

Hartoesc (carul), dau carul mai la oparte, îl cîrmesc din drum.

Hărțuesc (mă), mă lupt.

Hască, «mai multe piei, ce se pun spre a lărgi căputa deasupra (la ciubotă).»

Hat, «înseamnă o cărăruie între două ogoare, care servește de hotar». Hat este fășia de pămînt nearată, care servește de hotar între ogoare. Dacă pe acea fășie este loc de umblat, se zice că este o *cărare pe hat*. Dobrică se primblă pe hat călare — aici hat înseamnă cal.

Hăt, «foarte, prea; turba de cap hăt bine, mult și bine.»

Hățașul căprioarelor cu sprincene, (drumul caprioarelor la păscut sau chiar locul unde pasc). Creangă pune explicația în paranteză, pentru că tălmăcirea adevărată este: «cărarea călugărițelor duse de simțiri lumești prin pădure...»

Havalea, *havalele*, îndatoririle ce aveau mai de mult săteni pe vremea clăcii și a boerescului: podvezi, clăci, zile de meremet ș.a. Astăzi înseamnă nevoi zilnice, grijii materiale.

Hazna, vistierie, tezaur de bani. Hazna de apă.

Hazuliū, hazliū.

Heiū, *heiur*, acarete, dependențe; «casa și toate heiurile dimprejurul ei.»

Hëlbet, las' pe mine, om is eu!

Helge, «se mai chiamă altmîntrelea *nevăstucă* (mustela vulgaris); helgea se întrebuintează numai în expresia: alb cum-i helgea.» Adică alb cum e zăpada, cum e ghiocu.

Herghelie, grupă mare de cai.

Hîrb, «un fund de oală stricată, în care se pune oloiū, calacăn, etc.»

Hîrbuesc, stric, preface în hîrburi.

Hîrcă, poreclă pentru babele care tot hîrcie, adică se înădușă cu flegma din gît și nici a tuși nu pot de slabe ce sînt.

Hîrjoană, «un fel de joc al flăcăilor și fetelor de țară, în care se îmbrîncesc, se întind, se pumnesc, rîzînd cu mare haz». Verbul: *mă hîrjoanesc*.

Hîrșăit, ciorsăit, scrijălat.

Hîrști, hîrști cite-un colac, hap! ștergeam, luam cite-un colac (de la biserică).

Hîrț, hîrți incoace, piț incolo — încercare fără reușită de a cîrni din loc un lucru greu.

Hîtru, deștept, ajuns de cap, cuminte.

Hleab, lucru rău, stricat hîrbuit, hrentuit.

Hlizesc (mă), se zice cu înțeles rău de cei ce rid prostește și fără rost; mă rînjesc.

Hlujan, tulpina păpușoiului, strujan, tujlean.

Hoanghină, poreclă dată femeilor bătrîne; băborniță.

Hobot, o broboadă a miresei. În timpul nunței hobotul e pus numai pe umeri; imbrobodită e mireasa la sfîrșitul mesei celei mari. Innainte vreme hobotul se pune pe capul miresei așa fel, că-i acoperea fața și nu putea vedea pe nimeni (Tătărăuși-Suceava).

Hodorog, zgomotul produs de căderea unor lucruri, ori de mersul carului.

Hojma, mereu, într'una, fără continere.

Hojmalău, om înalt, lungău. Poreclă.

Holbat, cu ochii holbați, cu ochii mari, boldiți, de mirare, minie.

Holercă, rachiu, horelcă.

Holteiu, bărbat tînăr, neînsurat, necăsătorit.

Horăi, sforăi, dorm dus cu gura deschisă, făcînd hor, hor!

Horhăesc, umblu în neștire, ră-tăcesc.

Horopsit, asuprit, chinuit, necăjit de alții.

Horp, zgomotul ce-l faci cînd sorbi dintr'odată și repede. Verbul: horpăesc.

Hoștine. Ceea ce rămîne din ceară după ce se stoarce ceara. Cu hoștine se fac legători la felurite dureri.

Hreapcă, un fel de greblă fără coadă cu colți lungi, ce se așează vertical la brațarea coasei. Hreapca slujește la cositul ovășului, orzului, așezînd mănunchele, pe brazdă întocmai cum le pune cel cu secera. *Hrepcuesc orz*, îl cosesc cu coasa însoțită de hreapcă.

Hrentuesc, «a strica ceva, dar nu de tot».

Hrincă, bucată mare de mămăligă (de obicei jumătate), prăjită la foc

Huciū, *huceag*, «rădiul, crîngul sau huciul este o pădure odrăslită din rădăcinile rămase în pămînt pe urma unei păduri tăete». A umbla huciū-marginea, a umbla hoinar, derbedel, vagabond.

Hudiță, uliță.

Huduleț, se zice și huludet. Vargă de destupat țevi de soc, de încărcat pistoale și puști vechi. Vărguța de la suveică.

Hulubași, porumbei.

Humă, mal alb cu care se dau păreții dacă n'ai var. Humă

neagră, cu care se fac brie în partea de jos a păreților și în jurul ferestrelor la țară.

Hurtă, «numai în expresia: cu hurta, en gros (a vinde cu hurta)». Cu toptanul.

Husăș, o monedă veche de 100 parale, ca și sorocovățul.

Huștiuluc, sgomotul ce-l face cineva cînd cade de-odată în apă.

Hușa, dîndu-ne hușa, ne lua pe piciorul lui și ne legăna, rădicîndu-ne în sus și lăsîndu-ne în jos.

Hursuz, răutăcios, supărăcios.

Huzuresc, trăesc pe plac, mă bate fericea.

I.

Iacătă, ia, uite, vezi.

Ialoviță, vacă mare și grasă.

Iarmaroc, bilciū, țîrg.

Ibrișin, ață de mătăsoasă de cusut. «Ne trage cite-un ibrișin. Ne face observații fine, dar cam pe dedeparte».

Icnesc, gem innădușit, cu ciudă și năcaz.

Ilău, nicovală, un instrument pe care bate țiganul cu cioacanul cînd lucrează la fer.

Imbălez (tortul), ud tortul cu bale (scuipat) ca să fie mai lesne de tors sau de învîrtit pe fus.

Imbălat, cu degetul îmbălat, adică udat cu scuipatul său saliva. De la îmbalat vine cuv. *imbălături*, pornografii; *măscărăli*, vorbe porcoase.

Imbălozez (îmi), vorbesc ceea ce nu-î de vorbit, mustru pe cineva, fără ca el să se știe vinovat. Propriu: îți umpli gura de bale; fig. spuî vorbe de ocară.

Imblăciū, ueualță cu care oamenii bat ovăsul, orzul, grîul, secara, cinepa.

Imbujeorat, roș ca bujeorul.

Inc, *incurî*, *incote*, sburdăciuni, hîrjoane, obrăznicii, jocote copilărești, rîsete, poftă de joc.

Inchiorchioșat (uitîndu-se), uitîndu-se chiorîș sau cu ochii aproape închiși.

Inchipesec un car, îmi fac, îmi întocmesc un car.

Inchircit, pipernicit, rămas mic de trup. Inchircitură.

Incinchit, lăsat pe extremități, lăsat pe vine (în poziția ce o ia cineva cînd vrea să escrementeze). *Incinchit* mai are și înțelesul de: *nemișcat*.

Incrîncina. Ți s'a încrîncinat carnea pe tine, ți s'a încrețit carnea de frică; de groază te încrînceni, te minunezi, te sperii, te apucă fiorii.

Indosesc, ascund.

Indrug, torc cu druga (un fel de fus mare cu o rotiță la capătul de jos). Figurat: indrug niște vorbe, spun la palavre.

Infripez (mă), îmi vin în fire, mă însănătoșez. Alcătuesc.

Infrupt (mă), mă îndulcesc. Nu te-ai mai infrupta, nu te-ai mai capata. A minca de fruct (de dulce) în zi de post. Fig. a mă împărtăși dintr'un lucru în chip cam oprit.

Ingăimat, cu îndoială, cam în doi perî. *Ingăimesc* lucrul, dau nădejde că l-oiu face azi, mîne, caut mijloace să amîn o treabă.

Inghesuesc (mă), mă îngrămădesc, îmbulzesc.

Ingurzesc, încrețesc opincile spre a lua forma de încălțăminte (poate de la *gurguiul* opincei vine cuvîntul).

Înșfăc, apuc ceva cu putere, cu grabă.

Înșomoltocesc, fac șomoltoc, mototol, învălesc, înfășur, ca să pară că-î ceva înlăuntru. *Șomoltoc*, zmoc, mănunchiu în neregulă.

Înțercătorî, nume comun de localitate, care înseamnă că acolo obișnuiau mai de mult mocanii (țuțuenii) să înțarce meii, să ia meii de la oi.

Întîlnîș, bun întîlnîșul! bună calea. Cînd îți zice cineva *bun întîlnîșul* în loc de *bună ziua*, trebuie să răspunzi: *hai de-a prăvălișul...*

Înținată, abia să mai ține.

Întors de la țîță e copilul acela, căruia, după ce l'a înțarcat, maică-sa, de milă că-l vede plîngînd și tînjind începe a-î da din nou țîță. Asemenea copii deoache ori pe ce ar pune ochii.

Întunerecul, «bată-te întunerecul să te bată», întunerecul iadului.

Înzilesc (mă), trăesc de azi pe mîne: D-zeu să te 'nzilească = să-ți dea zile.

Îrmilic, monedă turcească de 14 lei vechi.

Irosesc, părăduesc, risipesc, asvîrl în dreapta și'n stînga.

Irurî, un fel de medicament băbesc: puî de tot felul de flori, tîmie, rășină, ceară, unt de vacă și de oi, untură de porc, le fierbî la un loc într'o tigae și le scurgî într'un blid cu apă rece, unde se fac sloișori ca ceara. Se pun la ori și ce fel de rană.

Iscă (se), «Dacă se iscă în țară lăcuste».

Ispașă, cercetarea la fața locului cînd e vorba de stricăciunea făcută pe ogorul său în iarba cuiva.

Ispășesc, ispășesc un păcat sau o greșală = sufăr pedeapsa meritată. *S'a ispășit cineva stricăcă* = s'a făcut *ispașă* (= cercetare la fața locului) și s'a prețaluit despăgubirea ce va plăti vinovatul.

Iscodesc, cercetez, caut de-a mărunțalu, născocesc ceva.

Isonul, hangul, acompaniment.

Ist, iast; ista, iasta, acest, aceasta.

Isvodesc, plănuiesc

Îțarî, (numai la plural), pantalonî țărănești de vară.

Îțesc (mă), mă ivesc numai cu capul ca și cum ar fi pe furîș.

Izbeliște (de) = de necaz, ca a nimăruî, de isbit cu capul de toate nevoile și necazurile. De bătut ca apa de maluri.

Iznoavă, ghidușie. De iznoavă, din nou.

J.

Javră, poreclă pentru moșnegi. Se mai zice *jap*.

Jilț, scaun, fotoliu.

Jitar, pîndarul (păzitorul de la poarta țarinei).

Jîtiea = povestea, întîmplarea, istoria.

Jivină, ființă, vietate, suflare.

Jnăpăiesc, bat pe cineva cu bățul.

Jorăie, nuia, vărguță, cu care

se bat copiii obraznici, ori vițeii, ori cățeii.
Jugărit, plata unui jug de lemne (unui car de lemne) se numește *jugărit*. Și locul unde se plătește la eșirea din pădure.
Julfă, un fel de mâncare de post făcută din sămînță de cîneapă.

L.

Lăfăiată, dormind lăfăiată, adică dormind fără a fi învălită bine, cu minile întinse în lături și picioarele tot cam așa. Întins în voce.

Lăcერი, un fel de scoartă îngustă (pîn'la 1 m), de lînă sau buci colorați, de împodobit părății și lăițele în casele țărănești.

Lăies, țigan de lae (ceată).

Lainic, un leneș care îmblă pe drumuri fără treabă.

Lăiță, lăviță, o scindură lată și lungă, așezată pe cîte doi tumurugi de-alungul părătelui de miazăzi și răsărit în casele țărănești. Slujește în locul scaunelor. *Lăicioară* i-o lăiță mai mică între ușă și vatră, slujind ca scaun pe aproape de foc.

Lăiū, lae, lînă lae = lînă neagră amestecată cu puține fire albe, deci cenușie; oae lae = oae cu lînă lae; suman lăi = țesătură de lînă lae; suman lăi, cioareci lăi = haine din țesătură lae; om lăiū = om cărunt.

Lălăiesc, cînt un cîntec numai melodia, fără cuvinte, zic numai la, la, la.

Lălăiū, molatic și înalt.

Lamba, frînghia sau lanțul ce leagă crucile căruței de capătul osiei.

Lapoviță, ninsoare în două cu ploae și vînt.

Lăutoare, apă fiartă cu fel de

Jumulesc, curăț de pene o păsăre tăiată.

Jupesc, iaū pielea de pe un animal; a jupi pe cineva înșamnă a-i lua bani, lucruri, pînă ce vezi că a rămas gol de n'are de undesă-ți mai dea.

fel de flori (vîzdoage, boncioi, basuioc, flori cojocărești, năfurică ș. a.) cu care după ce o stîmpără (o fac călduță) se spală pe cap (se laū) sătenii în toată simbăta dimineța. *Un lă-mă* mamă, un om cam prostalău, care nici nu-i în stare a se la (spăla pe cap) singur.

Leac, fără leac de ajutor = fără o leacă de ajutor = fără pic, fără ajutor cît de puțin.

Lefteria, ț'ai mîncat *lefteria* = ț'ai perdut cîntea, trecerea crezarea.

Lehămetesc (mă), mi-i lehamite, mi-i destul, m'am săturat pîn' în git, m'am plictisit, mi-i silă, desgust. La Brosteni-Suceava — *mă lehătuesc*. Mi te-ai lehămetit de la inimă.

Lela, «vagabond. A umbla lela, a vagabonda.»

Lespegioară, lespede mică, piatră lătăreată, cu care copiii se joacă aruncînd-o de-a latul pe fața apei și de cîteori a săltat, atîtea *plăcinte* se chiamă c'ai făcut. Iar zvirlînd-o în sus ca să cadă în apă cu dunga, făcînd un zgomot scurt și surd, se chiamă c'ai *încuiat* pe necuratul în «adîncul apei. În sfîrșit lespegioarele se pun la urechi (după ce te-ai scaldat și te-ai confundat pin apă) ca să scoată apă.

Letcă, o roată ce se 'nvîrte cu mîner pentru luat bumbașul

de pe scule pe mosoare. Se întrebuițează și în loc de sucală.

Linchesc, ling cu limba întocmai cum fac cîinii, cînd beaū apă, zer, sau lapte.

Linciuresc (mă), mă port prin apă scaldîndu-mă.

Leorbă, poreclă pentru gură. A leorbăi, a vorbi prostii.

Lipcă, stău lipcă pe capul cuiva, stăruesc din toate puterile.

Lipsești dinaintea mea! pleacă din fața mea! fugi!

Lișîă, pasere neagră de baltă (vînat).

Liștai = ruptă bucățică, chiar, aidoma.

Lodbă, «despicătura mare de lemn». Pe la Brosteni-Suceava se pronunță *lobdă*.

Loziū = Un fel de răchiti (sălcii) pletoase.

Luncă «Pădurile de pe lingă ape să numesc *luncă*».

Lupește, mîncînd lupește = mîncînd răpede și cu lăcomie.

M.

Medean, «piață».

Megieș, vecin.

Mehînghiū, «abil, viclean, șiret».

Meleaguri, împrejurimi, vecinătăți.

Melesteū, vezi culșeriū.

Meliîn, «om nalt și făcut bine».

Poreclă. Zdrahon.

Mendrele, plăcerile, gusturile.

Menesc, prezic, prorocesc.

Merță, măsură de capacitate pentru cereale, cuprîzînd 10 stamboale (baniți).

Meziū părăsîi, jumătatea postului mare. Această zi cade Miercuri în săptămîna a IV din post. La *Mieziū părăsîi* se numără ouăle.

Mezin, copil mai mic la părinți.

Michidușă, drăcușor; se zice și la copiii drăcoși.

Migăesc, mă necăjesc, făcînd treaba cu încetineală.

Mijoarca, numle unui joc de copii, de-a mija.

Milită, plină de mil, necurățită de glodul ce era așezat la fundul fîntinei.

Mînă, *imî dă mîna*, pot, dispun, îndrăznesc. A pune *mînă de la mînă*, a contribui fiecare cu ce poate. Le vine *cam peste mînă* tirgul, le vine departe.

Peste mînă este opusul lui *îndemînă*, comod.

Măguleală: «a-l lua cu măgulele = a-i face laude pentru a-i întinde curse, fabula: Vulpea și Corbul.»

Mahmur, starea în care să găsește omul după beție.

Mahorcă, un fel de tutun.

Malaiū = Mieiū. Un fel de pine dospită, făcută numai din făină de păpuși.

Mangosîi, mare la trup și prost la minte; netrebnic.

Maraz, moft.

Mărit, în sens figurat: mă mîntui, mă scap, vînd cu preț de nimic un lucru de care-s sătul. Prepeleac *mărită* capra.

Masul, dormitul peste noapte, de la verbul *a mînă*, care se conjugă întocmai ca *rămîn*.

Ț'au mas șoarecii în pîntece — veșnic ești flămînd și nu te mai ții sătul niciodată.

Mătăciune, o plantă foarte miroitoare plăcută albinelor (*Melissa officinalis*).

Mătăhăesc, umblu de colo pînă colo ca un bezmetic.

Matahală, o arătare, o nălucă mare ce s'ar fi arătînd noaptea.

Matahală se zice și celor mari la trup și molăi.

Muzil, răzeși (moșneni) însărcinați cu execuțiile și cu împlinirea birurilor.

Minînc, minînci ca în tirgul lui Cremene, se zice cînd minînci și nu vrei să dai și altuia.
Mintuesc, scăp, sfîrșesc, gătesc, isprăvesc.
Mîntuială, de mîntuială, de-a scăpărea; să-ți mîntui urechea, să scapi.
Mîrniesc, a vorbi neînțeles din pricina plînsului; a scînci (ca căței); un fel de plîns fără lacrimi al copiilor alintați.
Miroznă, «Tot florile ne dau și parfumurile sau miroznela cele atît de plăcute. Fără aer n'am fi putut simți plăcutul miros al florilor și al mirezmelor, nici scîrboasa duhoare a lucrurilor necurate».
Mîrșav, necurat.
Mistuesc, ascund. Se zice și amistuesc.
Mîța, pisica, miț-miți-pisoi.
Mîtitelul, diavolul, necuratul.
Mîzgă, seva copacilor; noroiu lipicios și alunecos.
Moare, zamă de curechiu murat, sau de castraveți murați. Fire, toană, acreală, apucătură, partea rea a unui om cînd se minie, firea omului la minie, caracter.
Moartă'n popușoi, să vă faceți moarte'n păpușoi: să tăceți ca chiticu, să nu ziceți nimic.
Las'o moartă'n popușoi, las'o uitată; nu mai descoperi adevărul; A tăcea ca porcu'n păpușoi.
Mocnî, «tăcut, ascuns în sens rău. Se zice de focul ce nu arde și numai sbucnește de-

odată». Foc mocnit, foc ce arde înădușit.
Mocoșesc, «Nu te mocoși, nu face incet lucrul sau treaba ce ți s'a dat.» Migăesc, fac greu o treabă.
Moglan, «un mojić grosolan și prost.»
Mogorogesc, «mă mogorogesti, mă bodogănești, «tu boudes.»
Molcum (tac), nu zic nimic, tac cum îi chiticul.
Molțuesc, «insamnă vuetul ce produce cineva cînd minîncă cu gura plină. Se zice de babe, care n'au dinți.»
Momele, amăgele.
Mornăiesc, fac mor! mor! ca ursul, pe nas.
Marocănesc, mustru pe cine-va mai mult pe infundate.
Moschicești, muscălești, rusești.
Motân, cotoiî.
Motocoi, un fel de ghemușoare, canafi.
Mujdeiu, usturoiî (căței dintr'o căciulie de usturoiî) curățit de coajă și pisat cu bălăul într'o scafă de lemn, în care se pune puțină apă și sare. Se mîncă de obiceiî cu cartofe fierte, în posturi.
Mursă, o zamă dulce, scoasă din flori, miere, zahăr. «Mii de albine baziînd, sboară de pe o floare pe alta, ca să adune mursă pentru miere și ceară.»
Mușchea, «o turtea de batfon, cu care se așază calupul și se bate talpa.»

N.

Năboește, cînd apa se îmfă de îngheț și iese din matcă. *Năboiî* sau *inie* este gheața în formație (moale și sfărâcioasă) care plutește pe apă.
Năcăfale, întrebunțat numai la plural: *popia are multe năcă-*

fale = *popia* are multe *socoteli*, multe *necazuri*.
Nadolence, sămînță de găini mari (de Anadol).
Năduh, «amar, năcaz.»
Năjî, un fel de boală de urechi.
Nănașa din coardă. Varga de la

grindă, ce să pune pentru a jnăpai băeții obraznici.
Nandralău, prostalău, nandras.
Năsălie, un fel de pat umblător, pe care se pune salașul cu mortul și se duce la groapă.
Nătarău, prostalău, mărginit la prost.
Năzbîtie, poznă, năzdrăvanie, drăcărie, năzbutie.
Nechibzuit, fără chibzuială, fără socoteală, fără măsură.
Nechîtit la minte, prostălan, fără socoteală, lipsit de judecată.
Neneacă, mamă.
Nemernicînd, umblind ca un nemernic (adică ca a nimăruî).
Nimică, pe nimică pe ceas, acușacuș. Se mai zice: pe mică pe ceas.
Nividesc, trec urzala prin ițe și prin spată.
Niznai (te făceaî), te făceaî că nu știi.
Noaten, *noatenî*, lină tunsă în al doilea an de pe oi. Lină tunsă în anul întiiu se chiamă *nițe*, în anul al treilea: lină mare.
Nojiță, bortă făcută cu cuțitul la opinci de-o parte și de alta, prin care se trec ațele sau curelele.
Nojițele se fac și lăsîndu-se cureaua de îngurzitură mai lungă în dreptul acela.
Oblînc, gîtul șelei, tarniței.
Oboroc, un vas făcut din scoarță de teiî, infundat la un capăt. Cu el se cară păpușoi etc.
Obrăț, distanță de loc, lungă de 4 prăjini fălcești (o prăjină 3 stîinjenî).
Obrăzariî, mască.
Oeniță, fridă la sobele țărănești.

P.

Păcorniță, vas de lemn în care se ține păcura și feleștiocul de uns carăle. De obiceiî umblă legată de inima căruței.
Păcoste, pagubă, păcat, nenorocire.

Ocol, loc îngrădit în care se închid vitele.
Odae, tîrlă cu grajduri bune.
Ogîrjit, închircit. Se zice și *po-gîrjit* cînilor slabi.
Ogoesc, mîngîi, potolesc.
Ogradă, curte.
Ogrinî, ceea ce rămăne din fân, după ce au mîncat vitele partea cea mai bună. Turiste.
Olicăesc (mă), mă vaet, mă jăluiesc, mă plîng, mă cain.
Oloii, uleiî (de sămînță de cînepă, de nucî, de sămînță de bostan).
Omăt, zăpadă, neauă.
Onănie, arătare groaznică, ființă mare de tot și îngrozitoare.
Opaiț, un hîrb de cean, de oală, ori anume făcut de fier, în care se pune său ori untură de porc și un fitil de petică (cîrpă) înfășurată, numit *șterț* sau *ușternic*. Opaițul era lampa obișnuită la țărani înainte de a se întrebuița petroleul.
Oploșesc, *adăpostesc* pe cineva, găzduiesc, primesc în gazdă, primesc la salaș.
Opsasul, partea din dosul încălțămîntei, cuprinzînd și călcîiul.
Orîndă, crîșmă, cîrciumă (de la arenda).
Oșerăsc (mă), îmi schimb căutătura pare că m'aș minia, încrețesc din sprîncene și scutur trupul cam tremurînd, ca cum m'ar apuca fiori de friguri sau ca și cum aș bea oțet.
Otinjesc, «ologesc sau ciutesc pe cineva».
Ovilit, ugilit, biruit, smerit.
Ozana, «numele unui riuleț de lingă T.-Neamț»

Paiile, le dai paiile copiilor, le dai vînt, le primești obrazniciile.
Pălălăesc: «îi pālălăleaî pletele, pālălaie însămnă *pară mare de foc*, ce face vuet, dar trece

răpede. Se zice metaforic *îi pâlălăește obrazul de rușine*. *Îi pâlălăeau* pletele = *îi umbla pletele în vînt ca o palalae*.
Palancă, dăm cînepa toată palanca la pămînt = o călcăm, o pătulim
Palce, nuietele suptîri.
Pălesc (mă), mă lovesc.
Pănușă, «Din frunzele numite pănușe de păpușoi, se face hîrtie».
Păpușoiu, *popușoiu*, porumb.
Pasă, mai pasă de dă ochi cu mătușa — mai îndrăznește.
Păsare (*fără*), fără să-i pese, fără grijă.
Pașcă, tutun prost.
Pașlesc. «Nu-l cunosc bine, dar pare că-i fug». Însemnează: o iaș la sănătoasa, fug și fur.
Pașnic, Vornicelul și pacinicii vor purta grijă ca cisele în sat să se facă cu dreptate și va sta zăpăci pentru plata birului (Manualul Administrativ al Moldovei II, 669).
Pătăranie, întîmplare, pățanie.
Pedepsie, epilepsie.
Pelcea-pelcele, pielemică (de miel, de pildă).
Perje = prune, poame.
Peșchiș, dar.
Pestriș la mațe, răutăcios.
Pichîșit, închis la inima lui și rău, avar.
Pidosnic, sucit, care face totdeauna treaba pe dos.
Pieptănuși, după ce se scarmănă lina o dai în piepteni ca să capeți *părul*, (firele lungi și alese), cealaltă lînă se chiamă *cămurî* și pe aceasta o amesteci cu mițe (lîna meilor) și o dai în foșalăi sau *pieptănuși*. (vezi Damé, Terminologie, pag. 139).
Pîntice, burtă. În Bucovina se zice și *pîncite*.
Pîrpără, foc de pae, ferbințală.
Pîrpăra însuratului, dorul, toana însuratului.
Pîrpîlesc, frig ceva numai așa în grabă la para focului.

Pirtie, urmă, drum deschis prin zăpadă.
Pășin, smerit, cuminte, liniștit.
Pită, pîne mare. Pînea făcută din făină de orz sau de sacară se zice și *pitan*.
Plachie, *Pilaș* de orez sau de mălaiu *mărunfel*.
Pleașcă, chilipir. Verbul pleșcuesc.
Plînsori, un fel de boală a copiilor, ce-i zic și sancă, care se iscă ori pentru că se pomenește necuratul în casă, ori pentru că se lă mama copilului și acesta văzînd-o despletită se sparie și-l apucă plînsorile.
Ploșcă, vas de lemn cu formă sferoidală, în care se ține rachiu.
Poară, nu te pune 'n poară cu cineva, nu te pune rău, nu te pune de pricină.
Pocladă, *poclazî*, *plocadă*, *plocăzî*, un fel de cergă lată ca de-un metru, și lungă după voe, țesută din lînă (canuri) albă și neagră (rareori, boită altfel) și purtată în stează (o învîritoare de apă) spre a o face părăoasă.
Pocinog, «început de bun augur la vînzare mai ales și la altele».
Pocit, merit rău, sucit.
Poclit. Acoperemînt făcut, la căruțe ce ține coșul. Să iaș nuele și să indoaie viind cu capețele în niște lemne așezate de o parte și de alta a drăghenilor căruței. Pe aceste nuietele să așază un țol sau rogojină. Acesta este *poclitul*.
Țoviltir, un țol pus pe corcii pentru a acoperi carul.
Poclon, plocon, dar.
Podină, (de-o podină de gros), gros de-un lat de mină, de un pod de mină. *Podină* să mai zice și stogului de fin cam pînă aproape de jumătate și atîta de înaltă cît ajungi să dai fin la clădit cu furca

sau cu țăpoiul și mai pe urmă după ce să mai înalțea, cu *trupinariul* (țăpoiul).
Poduri, pînza care se așterne înaintea mortului, să treacă cu secriiul (cosciugul) și care închipuește podurile de pe ceea lume (9 la număr). În alte părți se zic punți.
Pogan, «urît și murdar».
Pogheazuri, «grupuri de oameni ce umblă după pradă».
Poghibale, ființe înrăutățite.
Poiată, Locuința găinilor. Coteț pentru păsări.
Pojărnice, pompierie.
Pojijie, tot ce alcătuește, ține de o gospodărie la casa omului. Calabalic.
Poliță, o scîndură așezată lingă un părete. De desuptul ei sînt 2 sau 3 cuie mari bătute în părete spre a o sprîjini. Pe poliță se pun blidele, lingurile ș. a.
Pomostină, scîndură așezată în partea de jos a coșului, la căruță, pentru a putea pune ceva și să nu cadă jos.
Ponoare, Locuri grele de străbătut, rîpoase cu huceag și mîncături de ape.
Ponosit, «împăratul, însă, avînd frică de spioni, umblă îmbrăcat cu niște haine mai ponosite».
Ponos, hulă, pată, nume rău. Eū sînt cu ponosul și tu cu folosul.
Popic, tronc (interjecție).
Poposesc, staū puțin la hodină.
Porneală, cînd ciobanii se duc sara după muls cu oile la păscut, se zice că se duc cu oile în *porneală*.
Pornesc într'adaos, «pornise într'adaos, a deveni îngreunată, în poziție».
Posderie, «mulțime mare, paele cînepei rupte de meliță în mi de bucăți se numesc *posderie*».
Posmagi, un fel de pîne uscată, pesmeți.

Postată, Lungime de loc nehotărîtă, poate fi de 1 prăjină, de 2 și mai mică. Cuvîntul postată să întrebunțeaș mai mult la prășit și secerat. Am prășit ca o postată bună. Mai am de prășit sau de secerat ca o postată, porțiune de loc dintr'un ogor.
Posteucă, pentru a putea unge osia carului cu înlesnire, să ridică cu un drug, de dinainte, sau de dinapoi, apoi să pune un lemn scurt, cu un capăt în mijlocul osiei și cu cellalt capăt în pămînt, potrivit așa ca să ție carul rădicat de partea aceea. Lemnul cel scurt să numește *posteucă*.
Potae, «potae de lupi, haită de lupi, cete de lupi care umblă după pradă iarna».
Potcovesc, l'am potcovit, l'am păcălit, l'am înșelat.
Poznă, minune, obrăznicie.
Prăjină, un lemn lung și nu prea gros pe care se întind strae sau albituri; prăjina de '3 stîmjeni este unitate de măsură: o falce are 80 prăjinî în lung și 4 în lat, adică 80 de prăjinî pătrate.
Prăpădenie, primejdie, minia lui Dumnezeu.
Prepeleac, un par cu crengile scurtate, așa că poate sluji ca un cuier în ogradă, în care se pun oalele, după ce au fost spalate.
Prichiciu, margină ieșită puțin în lături la horn, sobă, vatră.
Pricopsit, procopsit. Are și înțeles poreclitor: păcătos.
Prînz, pe la prînz sau aprînz, e pe la 9 ceasuri dimineața. Aprînzul cel mare, prînz-zișor.
Pripor, deal povîrnit foarte tare.
Prisacă, «locul unde staū stupii cu albine, iar *prisăcariu* omul ce le păzește și îngrijește».
Prisnel, titirez. sfirează.
Privêghiu, petreceri și jocuri cu

picilele ce se fac noptile cit este mort in casa la sateni.
Privighitoriu, sub-prefect.
Prizărit, Slăbănog, mic, piper-nicit, puțin dezvoltat.
Probozesc, mustru pe cineva.
Procitesc, ascult lecția pe un școlar.
Prohodesc, fac slujba prohodului (când se duce mortul la groapă).
Promoroacă, stură, chiciură.
Proșap, partea de dinainte a carului, la al cărei capăt se

pune jugul. *Mă proșăpesc*, mă țin bine, cu putere, cu îndărătnicie.
Prujitură, îmbălături, glume, șagi porcoase, fleacuri.
Puezesc (se), fac puți, se înmulțesc.
Pune (mi se) soarele drept inimă, a ajuns soarele la amiază, am flămânzit.
Purced, pornesc, plec.
Puricale, «tot felul de fructe: mere, pere etc.»
Pțiu! interjecție batjocoritoare, par'c'ai stupi, scuipa.

R.

Răbigit, pătruns, înlemnit de frig.
Răbuiată, unsoare (de ciubotă).
Răbuiesc, ung cu unsoare ciubotele.
Răbuș, răboj, un băț cioplit în 4 muchi, pe care țărani neștiutori de carte își înseamnă socotelele.
Răcăduesc (mă), mă răpăd la cineva amenințându-l și răstindu-mă la el.
Raclă, cosciug, secrei; un vas de lemn cu capac în care și țin drumeții brânza ori untul.
Răgilă, o scindurică pe care sînt înfipti cu ascuțișul în sus și în formă de cerc mai mulți dinți de fier deopotrivă de lungi. Cu ragila se răgelează cînepa și inul.
Răgoz, un fel de iarbă mare, tăioasă pe margini ce crește prin finețele mlăștinoase (Cărex riparia).
Răită, fugă, alergătură.
Răpănos, plin de rapăn, adică colb unit cu sudoare și prins de piele. Se mai zice *lip*.

Răpciugă, o boală și o poreclă a cailor.
Răspintene, răspintenele, răspintiile, răscrucea, crucea drumului.
Răsputeri (din), «cu toată puterea».
Rătăcănă, mîncături adînci pe drumuri, din pricina puhoaielor de apă. Rîdicături și scufundături.
Ratoș, Han.
Răzeș, *răzăș*, moșnean.
Răzlogi, despîcături de copaci în 2, 4 ori 6 din care se fac gardurile la țară.
Reaua. Dacă vede *reaua*, dacă vede că n'are 'ncotro, dacă vede că nu mai are altă ce să facă.
Rie, să scap de *riea* asta, de capra asta. Poreclă a caprei.
Rilă (într'o), culcat pe o parte și răsămat în cot.
Robace, muncitoare ca o roabă.
Robotesc, «a lucra clacă și în genere a lucra».
Rohatcă, barieră.
Ropot, răstîmp, fugă, joc, alergătură, zgomot.

S.

Săcelat, grijit cu săceala, cu privire la cai, mai cu samă.
 La figurat: bătut, chelfănat.

— *Șagă*, glumă
 — *Șegalnic*, glumeț.
Salamură, «apă cu sare multă».

Salbă, colan de bani de argint sau de aur, pus ca podoabă pe piept la femeii. Se mai zice și *zgardă*.
Salcie, salce, rădăcina unei plante (radix sarsaparillae) care se ferbe de țărani cu rachiu ori cu vin și o beau pentru nădușală și alte boale din lăuntru. Salcea fiartă se chiamă păzită. Cea care se ia nefiartă se chiamă imblătoare.
Șan, *șanuri*, «un lemn în forma pulpei, pe care ciobotarul întinde pielea turetilor. A trage la șan, a întinde pielea pe lemnul numit șan.»
Sanchi, bag samă, pe semne, cum s'ar zice.
Săniș, loc pe coastele unui deal sau dîmb, unde se dau copiii cu săniușile.
Să...ra! *sărăcul* de mine!
Sărăd, găitan, ață grosuță de lînă împletită în 3 sau mai multe vițe, cu care se cos niște înflorituri numite *zgardite* pe marginea sumanelor. Verbul: *sărăduesc*.
Sarbăd, slăbănog, anemic. Laptele dulce se sârbezește.
Sărdac, *sărdace*, un fel de suman scurt cam pînă la briu.
Sarsailă, Drac, necuratul.
Său, grăsime. Samenii a avea său la rănunchi — pari a fi bogat, puternic.
Sborșit, sbirlit, mînios, înfuriat.
Sburătăcesc, ajutor, salt pe cineva ca să reușască.
Scăfirie (capului), *țasta* capului.
Schimburii = Cămeși și izmene de primineală.
Schimosesc, slutesc, imit rău. Se zice și schimonosesc.
Scinecsc, plîng ca căteii.
Schinguit, chinuit.
Sclifosesc, = Plîng în silă. Sclifosală — Plînsset prefăcut — Numele luător în ris al plînsului.
Sclipuesc, = adun, string cite puțin; închipuesc.
Scoarță, mamă de scoarță, soră

de scoarță — mamă, soră vîtrigă.
Scofală, pricopsală, lucru mare, folos.
Scopt. «Piele *scoaptă*, piele uscată foarte tare». Lapte scopt, chisleag încălzit și pus să se facă acru.
Scornitură, vorbe iscodite spre a face supărare cuiva.
Scorț, *scorțuri*, un fel de țesături alese de lînă boită, pentru împodobit păreții.
Scripcă = Vioară, violină. Scripcar — lăutar.
Scroambe, porecla ciubotelor (cismelor) răle și uscate. Se mai zice și *scrabé*.
Scrombăit, «Nu-l cunosc» (Creangă zice așa). Însemnează *stricat*, cu privire la ciubote.
Sculășel, vezi cîntec sculășel.
Șeiac = Postav țesut mai ales de călugărie.
Sfarogit = Uscat foarte tare, cum îi toaca.
Șfichiul = Virful biciului sau biciuștei, la sat, neîmpletit și înnodat la un loc. Să mai numește și *pleasnă*. Figurat: atingere cu cuvinte înțepătoare.
Șfichiuesc = Ating pe cineva cu vorba, așa în cît să nu-i vie îndămîină. De la cuvîntul *șfichiu*.
Sfirciesc, trag tabac pe nas, făcînd sfirc, sfirc.
Sfirloage, nu-l cunosc (Creangă). Poreclă pentru opinii răle.
Sfrișit, slab, uscăcios.
Sgîtie, se zice de fete și copile cu înfeles de: diavol, drac, ștrengărită.
Sîndilă, draniță, șită.
Sîntiliești (pere), care se coc pe la Sîntilii, Sf. Ilie.
Sistiac, coșării pentru popușoi.
Silișcă, străcurătoare mică de păr sau de sîrmă de străcurat laptele dulce.
Șleah, drumul mare, șleau.
Șmichirie, înșelăciune, viclesug.
Smîrțog, poreclă dată calului slab

- de tot și rău, dupuros, se zice și mîrtoagă.
- Smocul de chibrituri*, «cutia sau mănunchiul de chibrituri».
- Smomesc*, ademenesc cu înșelăciune.
- *Smotresc*, muștrulesc, fac exerciții militare sau gimnastice.
- Solomonii*, vrăjitorii privitoare la schimbarea vremii și la îndepărtarea sloatelor (grindinilor).
- Somnoroasă*, un feliu de buruiană care produce somn, celui ce bea zama ei.
- Sopircăi*, ți-ai făcut gustul cu cine ți-ai făcut, dar cu mine nu mai merge.
- Sopon*, săpun. «Să-ți dăm sopon și frînghie», să te spînzurăm.
- Sorocovă*, monedă veche de 2¹/₂ lei vechi sau 100 parale.
- *Șotie*, «fr. niche, tour». Poznă.
- *Șovlănesc*, merg din greu, fiind schiop.
- Soviro*, o plantă care crește mai ales prin pădure, și miroasă frumos. Se întrebuițează la facerea florilor (vopselelor).
- *Sparlesc*, am *sparlit-o* la baltă, am *tulit-o*, am *șters-o*, am *fugit* la scaldat.
- *Sperlă*, «insamnă cenușa cu cărbunași aprinși; metafora *mă vei da prin sperlă* trebuie să fie luată de la *friptură*».
- Spetează*, lopătică la spatarul scaunului; lopătică cu care bați la țesutul birnețelor; lopătică pe care se fac ițele.
- Sponci*, apa-i rea și lemnele pe *sponci*, apa-i rea și lemnele puțin și scumpe, căci nu s-a prea găsesc.
- Sprînțar*, ușuratic, amăgitor, neastîmpărat, sprinten. *Sprînțeroii* e augmentativul.
- Stăniște*, «locul unde se adună oile etc.»
- Stative*, războiul de țesut.
- *Ștergariu*, ștergare, îmbroboadă albă țesută în casă cu alesături frumoase. Se atîrnă și în

- cue pe pereți ca podoabă în casele fărânești.
- Știlci*, bătut măr, ucis în bataie.
- Ștînchesc*, contenesc, mintui, sfîrșesc.
- *Șterpelesc*, am șterpelit-o de-acasă, am fugit de acasă fără știrea părinților. Fur ceva.
- Știoalună*, loc mai adînc în albia unui pîrîu.
- Știrlicî*, niște pete galbene ruginii, une ori verzui, care ies pe trupul unor bolnavi înainte de moarte.
- *Știubeii*, lemn gros și lung ca de un metru, scobit de la un capăt la altul în forma unui vas cilindric în care se țin albinele (stup) sau se viră în pămînt la izvoare spre a se face fintînă.
- Stocit*, pîntice stocit de apă, supt de apă, micșurat, stors.
- Straiu* pl. *strae*, haină.
- Stradalnic*, harnic, răzbătător.
- Stroh*, scuturătură de fin; bun de scaldători și de dat la găini.
- Stroi*, bătaie la tălpi cu vergi cum se bateau în zilele vechi catanele și hoții prinși. Bătaia la stroii, zic alții, că era așa: vinovatul trecea printre două rînduri de soldați, primind de la fiecare cite o lovitură.
- Stropșesc* (mă), ameninț pe cineva, făcînd urît la el.
- Stropșit*, îndrăcit, apucat, zăpăcit.
- Strujesc* (pene), curățesc penetele de cotori.
- Strujesc*, dau un lemn la strug. Butuci *strujiți*, *nestruiți*.
- Strunesc*, țin în friu pe cineva, pun stăpînire, disciplinez.
- Stupesc*, scuipe, arunc saliva din gură asupra cuiva. Cînd te stupește cineva, să nu te ștergi, căci are să te lingă el pe ceea lume. *Iți stupești sufletul*, îți scuipe sufletul, îți ese sufletul pînă izbutesti.

- Sturlubatec*, ușuratec la minte, vîntuit întru citva, nebunatic.
- Sucală*, «un instrument de depanat bătătura pe țevi». Merge cum îi sucala, merge răpede.
- Sucălesc*, stăruii prea mult pentru a căpăta un lucru. Bat capul cuiva.
- Sugubăf*, primejdios, înșelător, amăgitor.
- Suguiesc*, glumesc, prujesc.
- Suiu*, om cam zăpăcit, într-o ureche.
- Sulhar*, un copac gros cam cît piciorul.
- Suman*, *sumane*, haină făcută din sumani.
- Tabacioc*, tutun.
- Tăbircesc*, abure, rădic.
- Tăbueț*, săculeț, sac mic, tăbul-toc. Se zice și fetelor scurte-groase.
- Tăclăle*, «vorbe deșarte, palavre, cozerii». Numai la plural se întrebuițează.
- Talanca*, clopot lat ce se pune la gîtul vitelor.
- Tălășman*, Nume de boi.
- Tălpășița (își ia) spre casă*, își ia drumul spre casă.
- Tălpoi*, băboii, poreclă babelor îndrăcite.
- Tămăduesc*, lecuiesc, îndrept.
- Taman*, tocmai.
- Tamazlic*, cîrd de vite cornute mari.
- Tămîiet*, afumat, amețit de băutura.
- Țânțos*, mîndru, fudul, cam obraznic, sumeț, semeț, dirz.
- Țapangele*, palme date la spinare, mai ales copiilor, cînd îi bați.
- Țăpoi*, furcă mai mare de lemn sau de fier cu care zvirli finul la facerea clăii, ori stogului.
- Țăpoș* la coarne, boi cu coarnele nu încovoiate, ci drepte ca un țăpoi.
- Tărăboanță*, roabă cu care se cară pămînt sau prund.

- Sumanî*, (numai la plural) țesătura, pănura de lînă neagră, albă sau laie, din care se face: *suman* pl. *sumane* (sucman, țundră), cioareci sau berneveci, mantale.
- Sumuș*, un fel de sgomot ce se face din buze cînd mină cineva caii sau copiilor mici.
- *Șupuresc* (mă), mă strecor, mă furișez.
- *Șură*, un loc acoperit, unde se pun ciuvee, căruțe și alte unelte de-ale gospodăriei.
- Surgun*, exil.
- Surlă*, sfilă, rîitul porcului.
- Surpătură*, hernie.

T.

- Tărăboii*, vuet, sgomot, zarvă, ceartă.
- Tare de cap*, răbdător.
- Tarniță*, șea de lemn. Verbul: *a întărnița*. Partea ascuțită de dinainte (gîtul) se chiamă *obîinc*.
- Tăsmă*, cordea la pălărie.
- Tăun*, «un fel de bondar cu ac veninos».
- Teafăr*, pl. *teferi*, neatins, zdravăn, sănătos.
- Teapa*, firea, caracterul, sama.
- Teagă*, căruță fără coș, numai cu niște lemne puse în perinocul de dinainte și dinapoi, în care-s răzămăte leucele.
- Telega* la plug, este făcută din o osie cu 2 roțițe. Grindeiul plugului vine așezat cu un capăt pe teagă.
- Teleap*, *teleap*, *teleap*, se zice cînd merge omul cam încetîșor, tropăind cite o leacă și cam tîrîndu-și picioarele.
- Teleleu Tanasă*, fără nici un căpătău (ca un gură cască).
- *Țencușă*, «un joc copilăresc, ce constă din înfingerea cuțitului în pămînt, etc.; țencușă se mai zice bucățica din harbut [pepene verde] ce o scoate cu

- cuțitul, spre a vedea dacă-i copt».
- Teșitură*, cioata de copac ce a fost tăiat cam pieziș, oblic.
- Teslar*, un fel de stoler, care lucrează bine cu tesla.
- Țibă!* interjecție cu care alungi cîinii.
- Țică*, măi țică, formă scurtată din băețică.
- Ticăuț*, mocăit, păcătos, bicusnic, care lucră încet și-a lene.
- Ticsit*, plin de, bucsit de.
- Țifnos*, om care să minie și hodorogeste pentru fiecă lucră.
- Țigoare*, putoare. Poreclă celor leneși.
- Tihărae*, «rîpă (ravin fr.)»
- Țiji*, «asemînea» așîderea, idem.
- Tinjală*, «este oiștea carului de care e prins jugul; expresia mefatorică a se lăsa pe tinjală, înșamnă a se lenevi.» Proțapul se potrivește cu această explicație a lui Creangă. Tinjala e un proțap mai mic portativ ce se acată de proțapul cel mare prin circee, cînd e nevoie de pus în 4 boi.
- Tinjăsc*, slăbesc ducînd dorul unui lucru care-mi lipsește și la care am ținut mult. Are și înțelesul de jălesc.
- Țintat* în frunte, boi cu o pată, (țintă) albă în frunte.
- Ținterim*, locul dimprejurul bisericii unde să îngroapă morți. Cimitir.
- Țipic*, «iar slujba bisericască se face după rîndueala, întocmită de sfinții părinți, numită țipic.»
- Țiră*, leacă, puțin, nișel. mă fac țiră, mă tem.
- Tirnomată*, turiște (ce rămîne de vite din fin) cu gunoii grămădite la un loc.
- Tirnosire*, «nu-l cunosc. Cihac p. 413 zice «consécration d'une église» (Creangă). Și așa este: tirnosire înșamnă sfințirea unei biserici.
- Tirsoagă*, poreclă pentru bar-

- bele mari. Se mai zice și *tîrsînă*.
- Țîsnesc*, ies repede de undeva, ca cum ar ieși apa cu putere din puțină cînd scoți cepul.
- Țiue*, vuet lung, înădușit și suptîre, ce seamînă cu vuetul produs prin lovirea ciocanului de ilău sau de batcă. Și lemnele țiue cite-odată cînd ard.
- Tiva*, fuga, într'un suflet.
- Toiag*, o luminare de ceară ce arde la omul mort. Ea e făcută lungă cît omul și e învîrtită în spirală.
- Tolocănesc*, vorbesc vrute și nevrute, și bune și rele; vorbesc repede și pe nerăsuflate; bat capul cuiva cu vorba
- Tolină*, muere neascultătoare, vicleană și înșelătoare.
- Tologesc* (mă), mă culc întinzîndu-mă cît is de lung.
- Tologit*, tolănit, culcat a lene și necuviincios.
- Tont*, «nătărău», «dobitoc», «neghiob» prostalău, prost.
- Topor*, figurat înșamnă *păruială*: ba ș'un topor îți fac, îți fac o moară de cap.
- Toropesc*, a face lat pe cineva dintr'o lovitură; *mă toropește somnul*, cad de somn. *Toropală* un fel de măciucă.
- Trăgănat*, deal trăgănat, deal pe care sui cam pe nesimțite.
- Trăftăloagă*, carte veche.
- Trataji*, tratajii sau tartaji, numiți și tratage, au fost la noi cea întiiu carte începătoare. Tratajii erau niște cărțuții scrise de mînă pe un feliu de hirtie groasă. Pe pagina întăia, la început, era o cruce făcută cu cerneală; și apoi urmau slovele una după alta în șir alfabetic. După slove, pe paginile celelalte, urmau silabe de cite 2 și 3 slove pentru exerciții de slovenire. Pentru a se iconomisi tratajii, se scrieau buchile pe

- cite-o bucată de carton sau pe cite-o bucată de hirtie, care se lipia pe o scîndurică. Aceste se numiau *tăblițe*. Pe tăblițe ca și pe trataji era făcută la început o cruce cu cerneală și cînd se începea a învăța, se zicea mai întiiu *cruce-ajută*; și de aceea tăblițele se mai numiau și *cruce-ajută!* Ele se aninau într'un băț cu crăcană și puteau să învețe mai mulți copii deodată.
- Treampa* = schimbul. A face *treampa* = a face schimb, luînd un lucru și dînd altul în locul lui, cam de aceeași valoare. — Cînd la facerea schimbului nu să mai adaugă nimic la prețul lucrului schimbat, se zice că schimbul s'a făcut *păr pe păr*.
- Trela-lela*, «tra la la, înșă fiind că *lela* = a vagabonda, de aceia aice *trala* s'a schimbat în *trela*».
- Tremțuros*, flenduros, cu hainele rupte.
- Tretin*, cal de trei ani.
- Trîndav*, leneș, dugliș, trîntor.
- Trîntor*, partea bărbătească la albine; figurat: leneș, trîndav, dugliș.
- Udătură*, Ca să nu mininci mămaliga goală ai nevoie de udătură, adică de un fel sau mai multe feluri de bucate, ori brînză, lapte ș. a. «Curechiul și verde și murat este cea mai trebuitoare udătură la casa omului.»
- Ugilit*, umilit, rugător.
- Uncrop*, Cînd ies oamenii de la masa cea mare și se duc cu toată nunta la crîsmă, se zice că au ieșit cu uncropul. Atunci se bea rachiu fierț. Uncrop e apa clocotită.

- Troscoț*, un fel de iarbă ce crește pe lingă drumuri.
- Tufă*. Și copii tufă, adică de fel, de loc.
- Tuflesc cușma în cap*, pun, arunc căciula în cap.
- Tuhăiește*, răcnește, batjocurește ca cum ar striga tio, ho!
- Tumurug*, o bucată de butuc scurt și gros.
- Tupilez (mă)*, mă pitulez, mă plec pe vine, ca să mă ascund.
- Tupilat*, pitit, mic.
- Tupilăș*, merg tupilăș, tiptil, tupilat, pe ascuns, tîrîndu-te plecat la pămînt.
- Tunde-o!* pleacă, ia-o la sănătoasa, fugi.
- Tureacă*, partea ciubotei, care învălește piciorul de la glezne pînă la genunchiu.
- Turture*, Dacă-i «mere turture» fără virgulă, atunci înșamnă un fel de mere. Dacă este virgulă, atunci *turture* sînt niște păsăruici de pine care se pun în pomul mortului.
- Tuști*, Fac tuști din baltă = Ies repede fără de veste spre a nu fi văzut, sau spre a nu se băga de samă.

U.

- Urdiniș*, locul de intrare al albinelor în știubeiu (stup).
- Ursită*, In mai multe feluri se face pe ursită. Cel mai obișnuit e acesta. Se duce baba farmazoană cu fata cea ce vrea să-și facă pe ursită în pădure și face chip de om și-i bate cue peste tot locul (în cap, inimă) și așa se curată (moare) femeia bărbatului, pe care fata vrea să-l iee.
- Ușarnic*, care umblă de la casă, la casă prin ușile oamenilor.
- Ușor*, stilpii ușii se zic ușori.

V.

Vărzare, plăcinte de post făcute cu cartofi sau cu curechiu fiert bine și prăjit cu oioiu și ceapă și unse pe deasupra tot cu oioiu sau undelemn prăjit cu ceapă.

Vatale, o parte din uneltele care alcătuiesc războiul de țesut. În vatale se așază *spata*, prin care trec firele. Vatalele cu spata la un loc, slujesc la bătutul firelor pe care le poartă *suveica* cu țevile.

Vătăman, ajutorul vornicului la împlinirea dărilor în sate, mai demult.

Vezi bine, de sigur.

Viendereu, «o pasere, falco peregrinus.»

Virșa, unealtă de prins pește.

Virtelnită, instrument ce slujește la depănat ața pe țevi (de pe scule).

Vizuină, adăpostul fiarelor sălbatice.

Vlăguiesc, storc de putere pe cineva, *slăbesc*, obolesc, trudes.

Volintiriu, oștașii înrolați de bună voie, care s'au luptat cu Turcii pe vremea revoluției de la 1821.

Vornic, slujbașul care mai demult împlinea dările prin sate. Era un fel de perceptor și primar.

Vultan, hultan, vultur.

Z.

Zabavă, întârziere.

Zăbovesc, *zăbăvesc*, întârzii.

Zăgneată, focul din uscătură la gura cuptorului, spre a se rumeni pâinea sau aceea ce coci în cuptor. Figurat: da-i zăgneată, da-i îndemn.

Zăhăit, «uitat, părăsit». Îi zăhăit prin casă = neingrijit, în neorânduială. Nu te-oiu mai zăhăi = nu te-oiu năcăji, nu te-oiu mai intrerupe de la trebi.

Zălog, amanet.

Zălud, nebun.

Zămorăsc (mă), imi prind pofta, n'am de mâncare decit numai abia să-mi țin zilele de azi pe mine.

Zămos, pepene galben.

Zamparagiu dugliși, flăcăii mari citu-ți-i oamenii, dar leneși ce-ș trec vremea mai mult cu somnul și nelucrarea.

Zaplaz, gard, uluci.

Zăpsesc, prind pe cineva la un lucru oprit.

Zgribulit, merg zgrebulit de frig, înlemnit de frig, ca și cum ai fi strins grămadă de cineva; tremurînd de frig.

Zimți, creștăturile de pe dunga monezilor de argint și de aur. Figurat: bani.

Zmirdoare, ființă mirșavă, scriboasă. Se zice și zmîrd.

Zmolit (la față), negricios la față. (Cuvîntul vine de la zmoală).

Zmocul de chibrituri, «cutie sau mănunchiul de chibrituri».

Zodieriu, acel ce-ți caută în zodie, după luna în care te-ai născut. Zodiile sînt tipărite în «calendarele așezate pe șapte planete».

Zorcăit, se zice de rufe care numai le-ai muiat puțin în apă și le-ai purtat o leacă prin mîni, în loc să le speli bine, cum se cade.

CUPRINSUL

Prefață III

Amintiri

Amintiri din copilărie	3
Popa Duhu	102
Moș Ion Roată	111
Moș Nichifor Coțcarul	124

Povești

Soacra cu trei nurori	149
Capra cu trei iezi	159
Dănilă Prepeleac	170
Punguța cu doi bani	188
Povestea Porcului	194
Fata babei și fata moșneagului	216
Povestea lui Stan pățitul	225
Ivan Turbincă	254
Povestea unui om leneș	275
Povestea lui Harap Alb	278
Cinci pini	348
Făt Frumos Fiul Epei	354

Diverse

Fragment de biografie	373
Acul și barosul	377
Calicul de la Talpalari	381
Versuri didactice	384
Poesii populare	387
Rostiri, zicători, cuvinte	393
Poveste (prostia omenească)	396
Soarele șiret și lacom	401
Ursul păcălit de vulpe	402
Inul și cămeșa	405
Misiunea preotului la sate	408
Tălmăcirea cuvintelor mai neobicinuite	415

Greșeli de tipar s'au strecurat și în ediția aceasta. Rugăm pe cettori a le îndrepta cu duhul blindeței...

„Minerva“ Institut de Arte Grafice și Editură, București,
Strada Regală, 6 (Hotel Union)

**BIBLIOTECA POPULARĂ
„MINERVA“**

No. 1—3. Istoria populară a Românilor	—15	No. 14. Revoluția lui Horia	—15
» 4. Cântarea României	—15	» 15. Răpirea Bucovinei	—15
» 5. Istoria populară a literaturii Române	—15	» 16. Cum să ne creștem copiii	—15
» 6. Revoluția lui Tudor Vladimirescu	—15	» 17. Păstrarea sănătății	—15
» 7. Pierderea Basarabiei	—15	» 18. Ce să cetim ?	—15
» 8. Unirea Principatelor	—15	» 19. 10 Mai	—15
» 9. Mihail Cogălniceanu	—15	» 20—22. Războiul pentru neam	—15
» 10. Vasile Alecsandri	—15	» 23. Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi	—15
» 11. Ștefan-cel-Mare	—15	» 24. Aritmetica	—15
» 12—13. Istoria lui Mihail Vițeazul, de N. IORGA	—15		

CALENDARUL „MINERVEI“

Calendarul «MINERVEI», pe anul 1899	1.50
» » » » 1900	1.50
» » » » 1901	1.—
» » » » 1902	1.—
» » » » 1903	1.25
» » » » 1904	1.25
» » » » 1905	1.25
» » » » 1906	1.25

**BIBLIOTECA
MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ“**

Conținând cele mai frumoase române și cîntece naționale române pentru voce și piano.

NUMERELE APĂRUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec patriotic.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular.
2. Luna doarme. Romantă popul.	12. Fetișo din acel sat... Arie din Transilvania.
3. Aoleo ! Arie populară.	13. Popa zice că nu bea. Arie popular.
4. Suspine crude. Romantă populară.	14. Inimioara mea. Arie populară.
5. Cîntec de-am iubit. Romantă popular.	15. Am un leu și vreau să-l beau. Cîntec popular.
6. Călugărul. Melodie populară.	16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop.
7. Pentru tine Jano. Cîntec popular.	17. Inimul Regel Români.
8. Două fete spală lînă. Arie popul.	18. Cîntecul Gîntei Latine..
9. Ce te legeni codrule ? Romantă.	
10. Steluța. Romantă.	

Prețul unui ex. 20 bani.

Cărți apărute în editura Institutului de Arte Grafice
„MINERVA“, București, Strada Regală, 6.

AUTORII VECHI

ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Geniu Pustiu	2.—
— Teatru, vol. I.	1.50	— Poesii postume	1.50
— Teatru, » II	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » III	1.50	— Literatură populară	1.50
— Proză	1.50	FILIMON N. — Ciocoi vechi și noi	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză	1.25	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmele Românilor	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Românilor supt Mihai-Viteazul	1.50	NEGRUZZI C. — Proză	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	ODOBESCU AL. — Op. complete	1.50
CREANGĂ I. — Op. complete	1.50	PANN ANTON. — Op. complete	1.50

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume“ și „Geniu Pustiu“ de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux à Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—
— Drum și popas	1.25	— Credințe	1.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	MANOLACHE D. I. — Fete	1.50
— Foiletoane	2.50	PAPAHAGI N. și JULES BRUN. Moșneagul de la Munte	1.50
— Fragmente	2.50	PAUL AUGUSTIN. — Intre So-meș și Prut	1.50
COATU N. GR. — Din viața țărănească	1.—	PETRESCU - PETRA N. — Ilie Marin	1.50
CUNȚAN MARIA. — Poesii	1.25	POP VASILE. — Ris și plîns	1.50
EMILGAR - GĂRLEANU EM. — Bătrînii	1.50	— Domnița Viorica	2.—
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	ROSETTI R. D. (Max). — Intre Capșa și Palat	2.—
GRIGOROVICZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina	2.50	Rutenisarea Bucovinei	3.50
HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos	1.50	SĂDOVEANU M. — Povestiri	1.50
IORGA N. — Cuvinte adevărate	2.50	— Soimii (roman istoric)	1.50
— Drumuri și orașe din România	2.50	— Dureri innăbușite	2.—
— Sate și mănăstiri din România	2.50	— Crișma lui moș-Precu	2.—
— Pe drumuri depărtate	1.50	— Povestiri din război	2.—
— Neamul românesc în Bucovina	2.50	— Floare-oftită	2.—
— Ginduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul	1.50	— Amint. căpr. Gheorghită	2.—
— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul ca întemeiet. bis. Romîn. din Ardeal	.50	SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
— Istoria Românilor în chipuri și icoane	2.50	SCURTU AUREL. — Călăuza stațiunilor Balneare și Climatice din România	2.50
		SLAVICI I. — Vatra parăsită	2.—
		— Din bătrînii	2.50
		TEODORU A. GH. — Din viața marinarului	1.50
		VOINEȘTI-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe	1.50